





NORSK ARBEIDSMANDSFORBUND

# BERETNING

OM

## VIRKSOMHETEN I 1918

AV

*ELIAS VOLAN OG JOHS. M. P. ØDEGAARD*



KRISTIANIA  
ARBEIDERNES AKTIETRYKKERI  
1919



## Landsmøtet.

Forbundets 13. landsmøde holdtes i dagene fra 27. august til 3. september. Til landsmøtet var der fremmøtt 175 repræsentanter, det samlede hovedstyre, forbundets tillidsmænd, repræsentanter for revisorerne og protokolkomiteen, samt repræsentanter for Dansk Arbejdsmandsforbund, Svek Grof- og Fabriksarbejterforbundet og Arbejdernes faglige Landsorganisation.

Under landsmøtet var der mange av repræsentanterne som blev angrepet av «den spanske syke» og maatte som følge herav indlægges paa sykehus.

Landsmøtet besluttet at forbundet skulde bestride utgifterne til lægehonorar og forpleining for de syke repræsentanter. Beklageligvis døde 4 av de syke repræsentanter, nemlig:

Kristian Larsen, Bodø.  
Eilert Balsnes, Ballangen,  
Conrad Leines, Sundalen og  
Georg Holmen, Eydehavn.

Da disse dødsfald indtraadte under saa ekstraordinære forhold fandt hovedstyret det rimelig at forbundet burde bekoste hjemsendelse av de døde kamerater samt at bestride omkostningerne ved begravelserne. De nødvendige bevilgninger til dette blev derfor git.

Med hensyn til landsmøtets beslutninger henvises til den omsendte protokol.

## Hovedstyret.

Ved aarets begyndelse bestod hovedstyret av følgende: Rich. Hansen, Gunnar Sethil, A. Ahlstrand, Bernhard Eriksen, Torger Heggen, Oskar Johansen, N. E. Nielsen, Hans Moen, Kristoffer Tammæs, Kr. Moljord, C. Strøm, Elias Volan, Paul J. Haanes, Johan Iversen, Gustav Ronten og Nils Kavle.

Siden landsmøtet har hovedstyret hat følgende sammensætning:

Elias Volan, Johs. M. P. Ødegaard, A. Ahlstrand, Ole M. Stenvik, Oskar Johansen, Ottar Skarheim, H. Becker, Hans Moen, Andreas Østbø, Kr. Moljord, Hans Hellebø, Gustav Sundbye, K. Berglind, Johan Iversen, Ole P. Bonde og Kristian Lien.

Hovedstyret har hat 2 møter, nemlig 23. august og 4. september.



### Forretningsutvalget.

Ved sidste landsmøte gjenmemgik forretningsutvalget store forandringer, idet forbundets mangeaarige og agtede formand Rich. Hansen og viceformand Gunnar Sethil begge fandt at maatte frabe sig gjenvalg.

Til formand valgtes Elias Volan og som viceformand Johs. M. P. Ødegaard.

Som kasserer gjenvalgtes A. Ahlstrand.

Forøvrig valgtes Oskar Johansen (gjenvalg), Ole M. Stenvik, H. Becker og Ottar Skarheim, alle nye.

Forretningsutvalget har hat 53 møter og behandlet 1180 saker.

I virkeligheten er antallet av saker, som er behandlet, noget lavere, idet hver gang en sak er behandlet har den faat nyt nr. i protokollen. Forbundet har utfoldet en livlig virksomhet i det forløpne aar.

### Hovedkontoret.

Der er i aarets løp inkommet til forbundets hovedkontor 4383 almindelige breve og 6292 bankobreve. I samme tidsrum er der avsendt 10,012 almindelige brever, 942 bankobrever og 3573 tryksaks- og pakkeforsendelser.

Fagbladet «Arbeidsmanden» er utkommet i 5 numre med et gjennomsnittlig oplag av 28,000 eksemplarer.

### Medlemsbevægelsen.

Ved aarets begyndelse hadde forbundet 375 avdelinger med et samlet medlemsantal av 26,105. I aarets løp er der tilmeldt 77 avdelinger, mens 45 er nedlagt. Medlemsantallet var ved utgangen av aaret 31,942 fordelt i 407 avdelinger. Fremgangen var saaledes i avdelingsantal 32 og medlemstallet steg med 5837.

Den største del av de avdelinger som er nedlagt maatte ophøre med sin virksomhet paa grund av at bedrifterne eller anleggene er indstillet eller færdige.

### Agitationen.

I 1918 er der utfoldet en omfattende agitation. Til belysning av dette kan anføres at der er medgaat et beløp av kr. 26,082.34. Av dette har de stedlige styrer og enkelte avdelinger faat bevilget kr. 11,400.00. Distriktssekretærene har forbrukt kr. 3591.80. Resten er medgaat til den agitation, som er planlagt av forbundets kontor og som er utført av de lønnede tillidsmænd ved kontoret samt en del andre personer.

### Gruppestyremøter.

Følgende grupper har holdt styremøter (industrikomitémøter):

Grube- og anlægsgruppen, glasarbeidernes gruppe, næringsmiddelgruppen, den elektrokemiske gruppe, kommunalarbeidernes gruppe, tekstilarbeidernes gruppe og fyrstikarbeidernes gruppe.

### Generalforsamlinger.

Følgende grupper har i aaret holdt generalforsamlinger: Grube- og anlægsgruppen, tekstilarbeidernes gruppe og fyrstikarbeidernes gruppe.

### Det skandinaviske samarbeide.

Foranlediget ved at Dansk arbeidsmandsforbund hadde opsagt gjensidighetsoverenskomsten til utløp 1. august, sammentraadte repræsentanter fra Dansk arbeidsmandsforbund, Svensk grof- og fabriksarbeiderforbund og Norsk arbeidsmandsforbund til møte i Kjøbenhavn den 13. septbr.

Fra vort forbund møtte E. Volan, A. Ahlstrand; Rich. Hansen og Bernh. Eriksen.

Efter at spørsmålet om opprettelse av ny overenskomst var drøftet i flere møter enedes komiteen om at forelægge sine respektive hovedstyrer et forslag til overenskomst. Denne er vedtat av samtlige 3 forbund.

Efter avtale under møterne som holdtes i Kjøbenhavn kan overenskomsten ikke offentliggjøres, idet den ansees som et indre organisationsspørsmål.

Under møterne uttaltes der fra samtlige forbund ønsket om at bevare saa vel det organisationsmessige som det økonomiske samarbeide. Overenskomsten gir da ogsaa uttryk for disse opfatninger.

### Lønsbevægelserne.

I aarets løp er der avsluttet 140 lønsbevægelser omfattende 22703 arbeidere hvorav 17154 var organisert. Av disse lønsbevægelser førte 59 til streiker, hvori deltok 2550 medlemmer.

Det samlede antal tapte arbeidsdage paa grund av streiken utgjør 81428 og den utbetalte understøttelse 184904.71.

Der blev opprettet 67 nye overenskomster.

Den samlede fortjeneste beregnet for et aar som disse lønsbevægelser bragte utgjør kr. 23092330.00.

Den samlede forkortelse av arbeidstiden 1970693 timer.

Foruten disse lønsbevægelser var det en række tvister dels om arbeidstid og dels om lønsforhøielse. De fleste av disse blev ordnet saa nogenlunde til arbeidernes tilfredshet.

Forøvrig henvises tll de skematiske fremstillinger av lønsbevægelser m. v.



## Anlægsgruppen.

Efter de beslutninger som blev fattet av forbundets landsmøte blev den tidligere grube- og anlægsarbeidergruppe fra 1 oktober delt i to selvstændige grupper med en av generalforsamlingen valgt industrikomite for hver gruppe, dog saaledes at der fremdeles skulde opretholdes et intimt samarbeide mellem anlægsarbeidernes og Bergverksarbeidernes grupper. Som uttryk herfor blev gruppernes fastlønnede tillidsmænd valgt i fællesmøte av begge grupper.

Ved utgangen av aaret 1917 var der ialt 85 anlægsarbeiderforeninger med 4436 medlemmer.

I 1918 er 16 foreninger nedlagt eller overflyttet til andre grupper. Til gjengjæld er der stiftet eller overflyttet fra andre grupper 25 foreninger. Det samlede antal foreninger var ved utgangen av 1918 94 med 4563 medlemmer, hvilket gjør en tilvekst av 9 foreninger og 127 medlemmer.

Gruppens sekretær har i aarets løp været ute paa agitationsreiser i 63 dage og forhandlingsreiser i 66 dage samt 3 dage som deltager i fagoppositionens landskonferanse — tilsammen 132 reisedage. Han har holdt 14 foredrag for 1033 tilhørere og har stiftet 2 foreninger. Videre har han deltatt i 70 forhandlingsmøter med arbeidsgiverne og i 30 møter med arbeiderne angaaende forhandlinger. Han har deltatt i 17 forretningsutvalgsmøter, 3 hovedstyremøter, i forbundets landsmøte som varte i 10 dage, 3 representantskapsmøter eller fællestyremøter, 3 gruppestyremøter, 1 generalforsamling som varte i 2 dage, 6 møter i forbundets lovkomite, i fagoppositionens landskonferanse og i soldatraadenes landskonferanse som varte i 2 dage.

Naar man for landsmøter og lignende regner 1 møte pr. dag blir det ialt 147 møter som han har deltatt i.

Gruppestyret for grube- og anlægsgruppen var samlet til møter den 9. og 10. januar.

Dette styre som var fælles for grube- og anlægsgruppen og som bestod av *Alfr. M. Nilsen, Johs. M. P. Ødegaard, Anders Hovland, Ole Laulo, Kr. Moljord, Sven Henriksen* og *Ivar Smedsmo* fratraadte ved generalforsamlingen som avholdtes den 5. og 6. september. Styrets medlem *Anders Hovland* var da avgaat ved døden.

Istedenfor gruppestyret valgte generalforsamlingen en *industrikomite* bestaaende av *Alfr. M. Nilsen, Johan Fagerlien, Ole A. Berg* og *Ivar Smedsmo*.

*Industrikomiteen* var samlet til møte den 28. oktober.

Av saker vedrørende arbeidsvilkaarene kan nævnes:  
Ved *A.s Aura* optoges spørsmålet om 8 timers dag for tunnelarbeiderne. Forhandlinger førtes i Arbeidsgiverforeningen uten at noget resultat opnaades. Arbeiderne var bundet ved overenskomst og kunde derfor ikke sætte nogen magt bak kravet. Derimot opnaades ved forhandlinger paa stedet et yderligere dyrtidstillæg.

Ved *Buøens* anlæg (*A.s Høyer-Ellefsen*) paagik en længere konflikt som endte med en midlertidig avtale, som bød paa adskillige forbedringer for arbeiderne.

Ved *Brække* kraftanlæg oprettedes overenskomst. Likesaa ved *Dalen Portland Cementfabriks* anlæg, ved *Glomfjordanlæggene* og ved *Haugesunds* kommunale kraftanlæg i Etne.

Ved *Høgefossene* gjennomførtes etslags anerkjendte arbeidsvilkaar og blev der 3 ganger i aarets løp fremmet krav om forbedringer i arbeidsvilkaarene.

Ved *Mørkios-Solbergiosanlægget* oprettedes ny overenskomst. Likesaa ved *Raanaasfos*, ved *Statens* jernbane- og befæstningsanlæg, ved *Statens vasdragsvæsen* og ved *Voldens* kommunale elektricitetsverk.

Ved *Raufos fabrikker* blev der indgaat en midlertidig avtale.

Ved *Bjølvetossen* gjordes forberedelser til istandbringelse av overenskomst for anlægsarbeiderne. Det endte dog med oprettelse av en fælles overenskomst baade for driften og anlægget, hvorefter foreningen blev overført til den elektrokemiske gruppe.

Ved *Embretsfos fabrikkers* anlæg var lønsspørsmål oppe, men blev utsat. Likesaa ved *Høyangfaldene*, idet anlægsvirksomheten omtrent var ophørt.

For *Hell-Sunnanbanens* ekstraarbeidere fremmedes lønsforbedringer efterat der først hadde været arbeidsstans en tid.

Ved *Nomelands* kraftanlæg utbrøt der om vaaren konflikt efter beslutning av et masse møte. Forbundets avdeling paa stedet blev opløst.

Konflikten lot sig dog ikke løse før der ved forhandling blev foretat en betydelig forbedring i den mellem forbundet og anlægget allerede eksisterende overenskomst. Denne overenskomst utløp om høsten i november maaned. Nye krav blev stillet av forbundets nystiftede avdeling og *L. S.*, som i fællesskap hadde dannet en samorganisation. Konflikt paagik ved aarets utgang.

Ved *Nyanlægget* i *Thamshavn* opstod der konflikt grundet lønskrav. Konflikten paagik ved aarets utgang. Det samme var tilfælde ved *Tyin* kraftanlæg.

Ved *Hunsfos* nyanlæg oprettedes ny overenskomst mellem foreningen paa stedet og arbeidsgiveren.

Ved *Strandefjordens* reguleringsanlæg i Valdres utbrøt der konflikt grundet lønskrav. Konflikten paagik ved aarets utgang. Ved *Saudeanlæggene* blev der indgaat en anerkjendt arbeidsavtale med lønsforhøielse og likesaa ved *ing. Selmers* anlægsarbeide i Langesund.

Ved *Vittingfos* kraftanlæg gjennomførtes forkortelse i arbeidstiden. Foruten det her nævnte paagik der endel arbeide angaaende forskjellige tvister.

Angaaende det nærmere resultat av lønsbevæggelsene henvises til de i beretningen indtagne statistiske tabeller.



## Bergverksarbeidernes gruppe.

Hvad angaar samarbeidet mellem grube- og anlægsarbeidernes gruppe henvises til omtalen i foregaaende avsnit (anlægsarbeidernes gruppe).

Ved sidste landsmøte blev den siden 1913 fungerende gruppesekretær valgt til forbundets viceformand og som ny sekretær valgtes Jacob Eikefjord.

Paa grund av den forandring som blev foretat paa sidste landsmøte angaaende organisationsformen inden forbundet, blev det tidligere fælles gruppestyre avløst av en industrikomite. Paa generalforsamling avholdt forbindelse valgtes følgende som medlemmer av industrikomiteen:

Jacob Eikefjord, formand, O. K. Sundt, Aalen, Ingv. Løgavlen, Faldalen og Peder Vestad, Lille-Elvedalen.

### Medlemsbevægelsen:

Ved utgangen av aaret 1917 var der i bergverksgruppen ialt 67 foreninger med til sammen 3920 medlemmer.

I 1918 er 2 foreninger nedlagt eller gaat over til andre grupper, og 12 foreninger stiftet eller gaat over fra andre grupper. Det samlede antal foreninger ved utgangen av 1918 var saaledes 77 med tilsammen 3546 medlemmer.

### Lønsbevægelsen:

Da den væsentlige del av bergverkerne omfattes av voldgiftsdommen av 1916 har lønsbevægelsen inden denne industri indskrænket sig til nogen enkelte bedrifter, som ikke er medlemmer av Bergverkernes Landsammenslutning.

Ved de øvrige bergverker har lønsbevægelsen foregaaet paa den maate at søke dyrtidsstigningen kompensert med dyrtidstillæg. Disse saker er ialt væsentlig ordnet ved direkte forhandlinger mellem arbeiderne og bedrifterne.

Resultatet av de lønsbevægelser som er fremmet gjennom forbundet fremgaaer av de statistiske tabeller som er indtat andet steds i beretningen.

Til utgangen av august maaned, da Ødegaard frattraadte som gruppens sekretær, har han i gruppens anliggender været ute paa reiser i tilsammen 48 dage, hvorunder han ved siden av forhandlinger har holdt 3 foredrag for tilsammen ca. 500 tilhørere. Som gruppesekretær deltat i 105 forhandlingsmøter med arbeidsgiverne og mæglingmøter, samt 15 andre møter i forbindelse med de saker som har været til behandling, samt deltat i grube- og anlægsgruppens møter (antallet fremgaaer av foregaaende avsnit), 12 forretningsutvalgsmøter, hovedstyremøter og landsmøtet.

Den nyvalgte gruppesekretær, Jacob Eikefjord, tiltraadte sin stilling den 1. oktober 1918.

Han har været ute paa agitation og forhandlinger i 38 dage. Stiftet en forening, deltat i 10 indenbys forhandlingsmøter.

## Bygningsindustrien.

Straks ved begyndelsen av aaret blev der fra flere foreninger i bygningsindustrien paa de steder, hvor overenskomst var indgaaet gjennom Arbeidsgiverforeningen, gjort henvendelse til forbundet om at der maatte gjøres noget for at skaffe arbeiderne et dyrtidstillæg, da den stadig forhøielse av priserne paa levnetsmidlerne gjorde det vanskelig for arbeiderne at klare sig. Forbundet henviste foreningerne til hver paa sit sted likeoverfor sine mestre at stille krav om dyrtidstillæg. Dette blev ogsaa gjort og i februar fik forbundet ved konferanse med Arbeidsgiverforeningen underretning om, at denne hadde git bygningsgruppens mestre i de forskjellige byer tilladelse til at indvilge arbeiderne et dyrtidstillæg av indtil 15 øre pr. time som tillæg til hvad der bestemmes i overenskomsterne.

Imidlertid økede dyrtidsvanskelighetene utover vinteren paa grund av matmangelen og rationeringen, hvorfor forbundet 15. mai sendte Arbeidsgiverforeningen følgende skrivelse:

«Fra vore foreninger i bygningsindustrien har vi faat opfordring om at søke dyrtidstillægget forhøiet og arbeidstiden forkortet paa grund av rationeringen og ernæringsvanskelighetene.

Enkelte avdelinger har allerede til sine arbeidsgivere oversendt krav i denne retning. Da antagelig spørsmålet maa bli at behandle underet for hele bygningsindustrien, vi vil anmode om, at der kan bli optat forhandling angaaende forhøielse av dyrtidstillægget og forkortelse av arbeidstiden.»

Den 31. mai mottok forbundet herpaa fra Arbeidsgiverforeningen følgende svar:

«I anledning av det ærede forbunds skrivelse av 15. ds. angaaende spørsmålet om indrømmelse av yderligere dyrtidstillæg og forkortelse av arbeidstiden inden bygningsfagene, tillater vi os at meddele, at spørsmålet om at indrømme et yderligere ekstraordinært dyrtidstillæg vistnok er oppe til behandling av de forskjellige bygningsgrupper for tiden, men spørsmålet er endnu ikke avgjort. Det ærede forbund vil imidlertid vite at der fra vor side ikke kan gaaes med paa at opta forhandlinger om et saadant dyrtidstillæg, idet en indrømmelse herav vil maatte bli en frivillig sak fra hver enkelt bygghaandverksmesters side.

Med hensyn til spørsmålet om at forkorte den nu gjældende arbeidstid, tillater vi os at henvise til de mellem Arbeidernes faglige Landsorganisation og vor forening førte konferanser, hvorunder man er blit enig om at utsætte spørsmålet i nogen tid.»

Resultatet av de gjorte henvendelser og overveielser blev at bygningsarbeiderne fra begyndelsen av juni fik et yderligere dyrtidstillæg av 20 øre pr. time.

I juli og august blev det igjen fra bygningsarbeiderne gjort henvendelse til bygmestrene paa de forskjellige steder om yderligere dyrtidstillæg. Resultatet herav blev efterhvert at murarbeidernes løn med dyrtidstillæg kom op i kr. 1.40 pr. time. Sten-, jord- og cementarbeidernes løn i forhold hertil.

Hvad foran er anført gjælder de steder hvor overenskomst er indgaaet gjennom Arbeidsgiverforeningen, men ogsaa paa de steder hvor



overenskomst var opprettet utenom Arbeidsgiverforeningen blev krav reist og tilsvarende forhøielse i lønnen fandt ogsaa der sted. Enkelte foreninger i bygningsindustrien har hat tarifrevisjon i 1918 hvilket nedenfor nærmere skal omhandles.

#### *Fredrikstad forenede Teglverker.*

Overenskomsten blev av arbeiderne opsagt til utløp 1. mai. Da forhandling ikke kom istand blev pladsene opsagt til utløp 15. mai.

Mæglingssmanden indkaldte til mægling 11. mai, men noget resultat kom det ikke ut av det første møte. Fra Teglverkernes side blev kjørt om med en masse vanskeligheter som teglverkerne hadde, baade dyrtid, transportvanskeligheter og Statens indgripen, saa de hadde ikke nogen interesse av at drive. Hadde arbeiderne nogen interesse av at arbeide, fik de være rimelige gutter i disse tider.

Man blev tilslut enige om at forhandlingerne skulde fortsætte i Fredrikstad. Den 22. mai indkaldte igjen mæglingssmanden til mægling.

Under dette møte diskuterte man væsentlig lønssatserne for brændere og ovnstrillere, der likesom danner grundsatsen for de øvrige. Denne lønssats var før 55 øre pr. 1000 sten. Teglverkerne tilbør 20 pct. tillæg, altsaa 66 øre pr. 1000 sten. Arbeiderne hadde redusert sit krav til 75 øre pr. mand pr. 1000 sten.

Mæglingssmanden fremsatte forslag om 70 øre og saaledes, at hvis dette akseptertes av begge parter, blir forhandling uten mæglingssmanden straks at opta om de øvrige satser. Vedtages forslaget ikke av begge parter er mæglingen at betrakte som avsluttet.

Begge parter vedtok satsen 70 øre pr. mand pr. 1000 sten for brændere og ovnstrillere og blev paa grundlag herav overenskomst opprettet gjældende til 1. mai. 1919. Arbeidstid 54 timer, for brændere 56 timer (som før). Timeløn ved dagarbeide 60 øre.

#### *Sandefjord murarbeidere og sten-, jord- og cementarbeidere.*

I Sandefjord er murarbeiderne og sten-, jord- og cementarbeiderne organisert i en fællesforening og de har ogsaa hat fællestarif. Denne blev av arbeiderne opsagt til utløp 1 april. I mars førtes forhandling om ny overenskomst og saadan blev ogsaa opprettet efter nogen dages arbeidsstans.

Arbeidstid 51 timer som før. Løn kr. 1.10 og kr. 1.20 pr. time med 30 øre pr time i dyrtidstillæg. Tidligere 85 og 95 øre. Diæt ved utenbys arbeide kr. 3.50.

Overenskomsten gjælder til 1. april 1920.

Ved Vera fabrikkert lidt utenfor Sandefjord blev der paa sommeren igangsat et større arbeide, der utførtes av A.s Jernbeton. Fra Sandefjordsavdelings side blev det reist krav paa at overenskomsten for Sandefjord ogsaa skulde gjøres gjældende for dette arbeide. Efterat det et par ganger var forhandlet om saken gik selskapet med paa at betale efter overenskomsten.

Sandefjords-tariffen indeholder imidlertid bestemmelse om betaling for gangtid utenfor bygrænsen. Dette gjorde selskapet indvending mot. Ved

forbundets medvirkning blev ogsaa dette spørsmåal løst paa den maate at Jernbeton gik med paa at betale for 1 times gangtid for den del av arbeidsstyrken som bodde i Sandefjord.

#### *Hønefos sten-, jord- og murarbeidere.*

For murarbeiderne paa Hønefos var der tidligere en overenskomst, væsentlig paa grundlag av Drammens-tariffen. Denne overenskomst blev av arbeiderne opsagt og blev der stillet krav om overenskomst for saavel murarbeide, som sten-, jord- og cementarbeide. Efter en arbeidsstans fra 14. til 26. mai gik murmestrene ind paa overenskomst med foreningen, hvorved arbeidstiden blev sat til 53 timer (tidligere 54). Timeløn kr. 1.25 (tidligere 90 øre). Overtidstillæg 100 og 150 pct.

Stedets bygmestre negtet at gaa med paa overenskomsten og disse blev derfor holdt blokeret. Delvis hadde bygmestrene litet arbeide og delvis blev der ogsaa drevet et slags straamandsvæsen, saaledes at blokaden blev ikke særlig effektiv for det første. Ut paa sommeren blev det imidlertid gjort skridt til at faa gjort blokaden mere virksom og i september fik Sethil ved en forhandling med bygmestrene disse til at underskrive overenskomsten.

#### *Bergens entreprenører.*

Foruten den overenskomst som er indgaat gjennom Arbeidsgiverforeningen angaaende sten-, jord- og cementarbeide, har Bergens Stenarbeiderforening hat en særskilt overenskomst med de entreprenører som staar utenfor Arbeidsgiverforeningen. Denne overenskomst utløp 1. mai og blev av foreningen opsagt. Disse entreprenører hadde sin forening. Denne blev foran tarifrevisjonen sprengt, saaledes at foreningen maatte gjøre henvendelse til dem enkeltvis. Imidlertid lykkedes det i løpet av april maaned at faa istand en overenskomst med entreprenørerne, gjældende til 1. mai 1919.

Arbeidstiden var før 54 timer om sommeren og ned til 46 timer om vinteren. I den nye overenskomst blev den sat til 48 timer. Mindsteløn kr. 1.25 pr. time og tillæg for overtid 25 og 100 pct. (tidligere 25, 50 og 100 pct). 6 arbeidsdages ferie med fuld løn.

#### *Murarbeiderne i Kristiansand S.*

Overenskomsten blev av arbeiderne opsagt til utløp 1. mai. Nogen ny overenskomst blev ikke opprettet, men arbeiderne fik sin løn forhøiet fra kr. 1.05 til kr. 1.35 pr time. En murmesterforening som tidligere har været paa stedet var opløst, saa der blev truffet avtale med de enkelte mestre. Den 21. september blev der truffet ny avtale om 48 timers arbeidstid og en timeløn av kr. 1.60.

#### *Larviks murarbeidere.*

Overenskomsten blev av arbeiderne opsagt til utløp 1. april. Ved forhandling blev lønnen hævet til kr 1.10 pr. time + 25 øre pr. time i dyrtidstillæg. 100 pct. tillæg for overtidsarbeide og 150 pct. tillæg for



søn- og helligdagsarbeide. Nogen overenskomst blev ikke oprettet. I juli gennemførtes efter nogen dages arbejdsstans at faa timelønnen forhøiet til kr. 1.50.

#### *Murarbejderne i Aalesund:*

Overenskomsten blev opsagt til udløb 1 juni. Efterat forhandlingerne var avbrudt og arbejdsstans indtraadt 7. juni, indkaldte mæglingensmanden til mægling 14. juni. Under mæglingen opnaaedes ikke enighet og mæglingensmandens forslag blev for enkelte punkters vedkommende forkastet av begge parter. Imidlertid optoges nye forhandlinger den 19. juni og den 22. juni blev parterne enige om ny overenskomst. Lønnen som før var kr. 1.25 pr. time blev forhøiet til kr. 1.50 i grundløn + 20 øre i dyrtidstillæg. Arbejdstiden blev forkortet fra 53 til 51 timer.

Overenskomsten gjælder til 1. juni 1919.

#### *Stenarbejderne i Aalesund.*

Overenskomsten for stenarbejderne udløb samtidig med murarbejderne, den 1 juni. Da enighet om ny overenskomst ikke var opnaadd nedlagdes arbeidet 1. juni. Tvisten blev prøvet ved mægling samtidig med murarbejderne. Mæglingensmandens forslag blev med en enkelt forandring vedtat og arbeidet blev gjenoptat den 24. juni.

Arbejdstiden blev forkortet fra 54 til 48 timer og timelønnen blev forhøiet fra kr. 1.15 til kr. 1.70 pr. time. Diæt utenbys 60 øre pr time og overtidstillæg 100 og 150 pct.

Overenskomsten gjælder til 1 juni 1919.

#### *Notoddens murarbejdere.*

Overenskomsten blev av arbejderne opsagt og der forhandlede om ny overenskomst. Efter en kort arbejdsstans blev ny avtale truffet angaaende løns- og arbejdsvilkkaar. Timelønnen var før 73 øre, hvortil kom et dyrtidstillæg av 47 øre pr. time. Efter den nye avtale blev lønnen sat til kr. 1.20 og 35 øre i dyrtidstillæg pr. time. Arbejdstiden blev forkortet fra 51 til 48 timer.

#### *Stavanger Cementvarefabrik.*

I 1914 blev der fra Cementvarefabrikken indgaat en overenskomst gjældende til 1. juni 1918. Denne overenskomst blev av arbejderne opsagt. Murarbejderne, der stod utenfor forbundet, og sten-, jord- og cementarbejderne, der stod i begrep med at gaa ut av forbundet, hadde til samme tid tarifrevision og i henhold til beslutning i samorganisationen blev arbeidet nedlagt 28. april. Streiken i bygningsfagene i Stavanger blev langvarig. I august holdtes mæglingensmøte i Kristiania, hvor de forskjellige forbund som var interessert deltok. Under mæglingen fremsatte riksmæglingensmanden forslag til konfliktens løsning. Dette forslag blev forkastet av arbejderne. Senere blev der ved forhandling mellem parterne i Stavanger truffet avtale om en ordning gjældende til 1. april 1919.

#### *Molde sten-, jord- og cementarbejdere.*

I 1917 blev indgaat en avtale med mestrene, hvorved timelønnen blev sat til kr. 1.00 pr. time. Denne avtale udløb 1. april og arbejderne fremsatte paany lønskrav. Da enighet ikke opnaaedes blev arbeidet nedlagt 1. mai. Arbejdsstansen paagik til 7. juni, da der opnaaedes enighet om overenskomst gjældende til 1. mai 1919.

Arbejdstiden forkortedes fra 56 til 53 timer. Timelønnen forhøiedes fra kr. 1.00 til kr. 1.25 plus et dyrtidstillæg av 10 øre pr. time. Diæt ved utenbys arbeide 30 øre pr. time.

#### *Aalvik murarbejdere.*

Murarbejderne ved aktieselskapet Bjølvefossen i Aalvik fremsatte krav om forandringer i den i 1917 indgaadde overenskomst. Forhandlingerne med byggeledelsen førte til at arbejdstiden blev forkortet fra 56 timer til 51 timer. Timelønnen blev forhøiet fra kr. 1.00 til kr. 1.25 plus 55 øre i dyrtidstillæg, 6 dages ferie og for overtid 50—75 og 100 pct. tillæg. Overenskomsten gjælder til 1. juli 1919.

#### *Hortens bygningsarbejdere.*

I mai gik arbejderne ved Apenæsanlægget i Horten til arbejdsstans. Foranledningen til dette var underskud paa matregnskapet. Under ledelse av et par arbejdsformænd var der dannet et kokelag. Indkjøpet blev foretat av en kontorist hos entreprenørselskapet og kontrollen skulde utøves av en av arbejderne valgt kontrolkomité. Arbejderne betalte kr. 3.50 pr. dag og holdt sig brød selv. Det eventuelle underskud skulde utlignes paa arbejderne. Arbejdernes kontrolkomité blev kun et par gange tilkaldt og da de i mai fik meddelelse om et stort underskud i matregnskapet gik de til arbejdsstans.

Den 17. mai holdtes forhandling i Arbejdsgiverforeningen, hvor det blev oplyst, at bedriften ikke var forpligtet til at bære matregnskapets underskud og konflikten derfor var opstaat ved en misforstaaelse. Bedriftens repræsentanter erklærte sig imidlertid villig til at imøtekomme arbejderne ved at bære det underskud som matregnskapet utviste fra nytaar til mai og at spørsmålet om den fremtidige ordning blev gjenstand for forhandling mellem bedriften og arbejderne efter arbeidets gjenoptagelse.

Arbeidet blev efter dette gjenoptat og var det forutsætningen at spørsmålet om dyrtidstillæg senere skulde optages. Arbejderne hadde krævet 30 øre pr. time i dyrtidstillæg. Straks efter arbeidets gjenoptagelse fik de 10 øre og ved forhandling i Kristiania i juni mellem forbundene og ing. Knudsen blev git yderligere 15 øre i dyrtidstillæg. Timelønnen kom derved op i kr. 1.25.

#### *Entreprenør Refshup, Kristiania.*

I oktober fremsatte arbejderne ved entreprenør Knut Reffstrups arbeide ved Christiania Staalverk krav om lønsforhøielse. De ca. 60 mand som arbeidet paa stedet indsendte gennem Kristiania Sten-, Jord- og Ce-



mentarbeideres Forening sit krav, og da enighet ikke opnaadtes blev varsel om arbeidsstans sendt riksmæglingsmanden.

Den 18. oktober holdtes mæglingsmøte, hvor kredsmæglingsmanden fremsatte forslag til ordning. Ved senere forhandling blev dette forslag forandret og derpaa vedtat av parterne.

Grundpris for utgravning av jord kr. 3.00 pr. kb.m. Tillæg for transport i tilfælde saadan forlanges av entreprenøren kr. 0.50 for hver 50 m. Forskudsbetaling kr. 1.50 pr. time i akkord- som dagtid.

Gangtid 1/2 time pr. dag. Ekstratillæg til akkord. Skraaninger hvor saadanne forlanges av entreprenøren kr. 2.00 i tillæg pr. kv.m.

Overenskomsten gjælder indtil videre med 1 ukes opsigelse.

#### *Christiani & Nilsen, Moss.*

I 1917 blev der indgaat en avtale angaaende løns- og arbeidsvilkaar ved Christiani & Nilsens arbeide i Moss. Denne avtale var med enkelte forandringer gjældende til høsten 1918, da den blev opsagt av arbeiderne til ophør 18. oktober.

Da enighet om lønstillægget ikke kunde opnaaes blev pladsene opsagt til utløp 14. november.

Under opsigelsesfristen opnaadtes enighet om forhøielse av time-lønnen fra kr. 1.10 til kr. 1.40 uten at nogen skriftlig overenskomst blev oprettet.

## Kommunale virksomheter.

### Lønsbevægelser og konflikter.

#### *Kristiania kommune.*

I 1917 blev der indgaat overenskomster for kommunens faste etater, gjældende til 1. juli 1919. Likeledes blev indgaat overenskomst for Kr.a komm. brændselscentral gjældende til 1. juli 1918. For kommunens bygningsarbeidere blev indgaat avtale angaaende løns- og arbeidsvilkaar.

Imidlertid steg prisen paa livsfornødenheterne stadig og i december 1917 blev der fra forbundet gjort henvendelse til Kristiania formandskap med anmodning om forhandling angaaende forøket dyrtidstillæg. Ved siden av dyrtiden forøket ogsaa rationeringen ernæringsvanskelighetene for arbeiderne, der som regel maatte nistes ut for hele dagen og det blev derfor fremholdt overfor kommunen, at denne paa en eller anden maate maatte hjelpe arbeiderne til at faa brødet i nogen utstrækning erstattet med varm mat. Der var saaledes fremholdt følgende alternativer:

1. Utvidelse av hviletiden, saa arbeiderne kan komme hjem til middag.
2. Kommunen sørger for at skaffe arbeiderne varm mat paa arbeidsstedet.
3. Arbeiderne erholder middagspenger saaledes at de kan spise middag i en spiseforretning.

I formandskapsmøte 30. januar blev som kommunens forhandlere opnevnt boktrykker Chr. H. Knudsen, forretningsfører Joh. C. Hansen og disponent dr. Haavard Martinsen.

Under de forhandlinger som derpaa blev optat mellem kommunens repræsentanter og repræsentanter fra forbundet og arbeiderne blev det fremholdt at det hadde sine vanskeligheter at kunne faa en ensartet regel i retning av varm matsservering for alle kommunens etater da forholdene var forskjellige og at det derfor helst maatte bli noget som blev ordnet av administrationen paa hvert sted. Kommunens kjøkkenvirksomhet vilde bli utvidet og paa de steder hvor man gik igang med varm matsservering kunde arbeiderne betale maten efter kjøkkenets pris. Hvad forhandlingskomiteen derfor tilslut kom til at forhandle om var et ekstraordinært dyrtidstillæg til arbeiderne.

Fra kommunens forhandlere fremsættes forslag i 2 alternativer.

Principalt: At arbeidernes dyrtidstillæg fra 1. april 1918 for inde-værende bugettermin forhøies fra kr. 0.80 pr. dag til kr. 2.80 pr. dag med uforandret tillæg efter forsørgelsespligt.



Subsidiært: At arbeidernes dyrtidstillæg fra 1. januar 1918 for indværende budgettermin forhøies fra kr. 0.80 pr. dag til kr. 1.80 pr. dag, samt at arbeiderne stilles i utsigt en yderligere forhøielse til kr. 2.80 pr. dag fra 1. juli 1918 — alt med uforandret forsørgelsestillæg.

Disse alternativer blev av de kommunale arbeiderforeninger i fællesmøde 26. februar forkastet

Efter nye forhandlinger blev kommunens tilbud forandret saa det kom til at lyde:

De kommunale arbejdere tilstaaes et ekstraordinært dyrtidstillæg, som sættes til kr. 1.00 pr. dag for tiden fra 1. januar til 31. mars 1918 samt fra 1. april 1918 indtil videre til kr. 2.00 pr. dag.

Tillægget utbetales alle arbejdere som er indtat med mindst 14 dages opsigelse. Efterutbetaling finder kun sted forsaavidt vedkommende arbeider er i kommunens tjeneste i den lønningsuke, hvori beslutningen om dyrtidstillægget fattes.

Ved akkordarbeide utbetales dette tillæg kun forsaavidt akkordens slutopgjør viser sig ikke at gi et overskud over den tariffmæssige dagløn + dyrtidstillæg som dækker ekstratillægget. Herved gjøres ingen forandring i den nugældende bestemmelse om utbetaling av dyrtidstillæg ved akkordarbeide for boligtilsynets m. fl.s arbejdere.

Ved beregning av procenttillægget for overtidsarbeide, natarbeide, samt søn- og helligdagsarbeide medregnes det ekstraordinære dyrtidstillæg i lønnen.

Dette dyrtidstillæg blev git foruten til arbeiderne ved de faste kommunale administrationer ogsaa til arbeiderne ved Brændselcentralen, Boligtilsynet med flere virksomheter ialt omfattende 3500 arbejdere, hvorav 2300 medlemmer av vort forbund.

I juni blev det fra forbundets side fremsat krav om at gartnerarbeiderne ved Ulevold sykehuse skulde faa samme løn- og dyrtidstillæg som arbeiderne ved parkvæsenet. Efter en del korrespondance med magistraten blev kravet indvilget.

I juli fremsatte igjen forbundet krav om forhandling angaaende øket dyrtidstillæg for de kommunale arbejdere. I august blev forhandling optat. I forhandlingerne deltok de samme forhandlere som i februar. Den 31. august fremsatte kommunens forhandlere tilbud om forhøielse av grundbidraget med kr. 1.00 pr. dag. Arbeiderne krævet en forhøielse av grundbidraget med kr. 3.00 pr. dag. I et senere møte ændrede kommunens forhandlere sit tilbud til et tillæg til grundbidraget av kr. 1.20 pr. dag (altsaa til kr. 4.00) samt en forhøielse av tillægget for den første forsørgede av kr. 0.30 (til kr. 0.90). Forøvrig uforandret forsørgelsestillæg.

Arbeidernes forhandlere antydet at de kunde gaa med paa en forhøielse av kr. 2.00 pr. dag til grundbidraget fra 1. juli 1918 og yderligere kr. 1.00 fra 1. oktober.

Da enighet ikke opnaades under forhandlingerne meddelte kommunalarbeidernes gruppe i skrivelse av 17. september at det forslag som var fremsat av kommunens forhandlere, Knudsen og Hansen (Martinsen var imot det sidst fremsatte forslag) var forkastet av de kommunale arbeiderforeninger, og at arbeidet ved de kommunale bedrifter vilde stanse 28. september.

I formandskapets møte 25. september fremsatte ordføreren følgende forslag:

„Dyrtidstillægget til de kommunale arbejdere forhøies fra 1. juli 1918 med et beløp saa stort at den samlede løn sammenlignet med lønnen før krigen dækker stigningen av leveomkostningerne i samme tidsrum.

Den nødvendige utregning foretages av et utvalg paa 5 medlemmer hvorav arbeiderne og kommunen opnævner hver 2 og stiftamtmanden 1.“

Forslaget blev bifaldt med 11 mot 10 stemmer.

Ordførerens forslag var allerede 26. september meddelt formanden i kommunalarbeidernes gruppe styre. I skrivelse av 26. september meddelte dette at arbeiderne hadde besluttet ikke at akseptere ordførerens forslag i den foreliggende form, og fra forbundet blev der sendt følgende skrivelse:

„Paa grundlag av det av ordføreren den 24. september fremsatte forslag optoges forhandlingerne mellem kommunens og arbeidernes repræsentanter om forslag til løsning av spørsmålet. Skulde disse ikke komme til enighet vælger disse en opmand som tiltrær forhandlingerne. Dersom enighet ikke opnaaes mellem forhandlerne om opmanden blir denne at opnævne av stiftamtmanden.“

Samme dag mottok forbundet fra formandskapet følgende skrivelse:

„I anledning forbundets skrivelse av idag angaaende spørsmålet om øket dyrtidstillæg for de kommunale arbejdere meddeles, at formandskapet for det tilfælde at kommunalarbeidernes gruppe styre tilbakekalder trudselen om arbeidsstans fra lørdag den 28. september kl. 6, gaar med paa det i skrivelsen fremsatte forslag om at forhandlingerne gjenoptages og eventuelle stridsspørsmaal ordnes paa anførte maate.

Svar vaa nærværende skrivelse utbedes saavidt mulig omgaaende.“

Herpaa sendte forbundet følgende svar, datert 28. september:

„Under henvisning til formandskapets skrivelse av 26. september angaaende spørsmålet om øket dyrtidstillæg for de kommunale arbejdere meddeles, at arbeidernes forhandlings- og aktionskomité paa fællesmøde den 27. ds. besluttet at annullere den paa møte den 17. ds. vedtatte beslutning om arbeidsstans fra og med lørdag den 28. september kl. 6 eftermiddag under forutsætning av at forhandlinger optages snarest og fremmes hurtigst mulig.“

Forhandlingsmøte blev igjen avholdt 30. september og da man ikke kunde bli enig om noget fælles forslag, besluttet man overensstemmende med den trufne avtale at vælge opmand og blev som saadan enstemmig valgt høiesteretsjustitiarius K. Thinn.

Den 2. oktober avholdtes møte under ledelse av opmanden.

Der referertes skrivelse fra kommunens forhandlere til Norsk Arbeidsmandsforbund av 1. oktober 1918 angaaende opnævnelse av opmand og dennes mandat. Skrivelsen var saalydende:

„Man tillater sig herved at bekræfte den i møte igaar av kommunens og arbeidernes repræsentanter foretatte opnævnelse av høiesteretsjustitiarius K. Thinn som opmand i tvisten om forhøielse av arbeidernes dyrtidstillæg fra 1. juli 1918.

Hr. Thinn har paa henvendelse erklært sig villig til at paata sig hvervet, idet han samtidig har gjort opmerksom paa, at der bør foreligge en uttryk-



kelig vedtagelse av at opmandens avgjørelse i saken er endelig bindende for begge parter. Da dette har været den selvfølgelige forutsætning for opnævnelsen avgives herved saadan erklæring paa kommunens vegne, likesom lignende erklæring imøtesees fra det ærede forbund."

Da Sethil var ute paa reise møtte i hans sted sekretær Nilsen, der fremla svarskrivelse fra forbundet saalydende:

"Vi erkjender mottagelsen av Deres skrivelse av igaar, hvori De anmoder os om at avgi en erklæring gaaende ut paa, at den tilkaldte opmands avgjørelse i saken skulde være endelig og bindende for begge parter. En saadan erklæring kan vi ikke avgi, idet dette ikke har været forutsætningen fra vor side. Vor mening har derimot været, at saafremt forhandlerne ikke kunde komme til nogen enighet om et forslag, skulde de dog bøie sig for opmandens avgjørelse og forpligte sig til at anbefale for hver sine parter til vedtagelse det forslag som maatte fremkomme ved opmandens medvirkning.

I vor skrivelse av 26. september uttales det tydelig, at det er forslag til løsning av spørsmålet der skal forhandles om. Efter vor mening maa nu kommunens og arbeidernes forhandlere forhandle om saken først; blir man saa ikke enige, vil den opnævnte formand maatte tilkaldes for paa den maate som vi har fremholdt at faa istand et forslag som blir at betragte som fælles forslag fra begge parter forhandlere."

Opmanden og kommunens forhandlere erklærte sig enig i at opmandens hverv er saaledes at forstaa som anført i Arbeidsmandsforbundets skrivelse av 2. oktober.

Man drøftet grundlaget for en mulig overenskomst uten at enighet oppnaades hvorefter møtet avsluttedes under den forutsætning at opmanden til neste møte vilde fremlægge et forslag til overenskomst.

I møte 4. oktober fremla opmanden følgende forslag:

"Dyrtidstillægget til de kommunale arbeidere forhøies fra 1. juli 1918 at regne saaledes:

For arbeidere uten forsørgelsesbyrde fra kr. 2.80 til kr. 4.80 pr. dag.  
 For arbeidere med forsørgelsesbyrde: grundbidraget fra kr. 2.80 til kr. 4.80 pr. dag. Forsørgelsestillægget for den 1. forsørgede fra kr. 0.60 til kr. 0.90.  
 Forsørgelsestillægget for den 2. forsørgede fra kr. 0.50 til kr. 0.75.  
 Forsørgelsestillægget for de øvrige forsørgede uforandret.

Med hensyn til hvilke arbeidere det økede tillæg tilfalder og de nærmere regler for dets utbetaling henvises til den av formandskapet opnævnte forhandlingskomite's indstilling av 23. september 1918."

Forhandlerne drøftet forslaget uten at komme til enighet. Opmanden fattet derefter saadan beslutning:

"I henhold til den i møte 2. oktober truffne overenskomst opfordres forhandlerne til hver for sine mandanter at fremsætte forslag til overenskomst overensstemmende med opmandens foran refererte forslag."

Paa en senere henvendelse til kommunens forhandlere, fik man det løfte at de vilde indbringe forslag om at det økede dyrtidstillæg ogsaa blev utbetalt ved akkordarbeide og at det blev efterbetalt ogsaa til de der hadde sluttet efter 1. juli.

Efter dette blev opmandens forslag vedtat av arbeiderne og i bystyremøte 31. oktober blev følgende beslutning vedtat:

"Det for de kommunale arbeidere fastsatte dyrtidstillæg forhøies fra 1ste juli 1918 at regne fra kr. 2.80 pr. dag med kr. 2.00 til kr. 4.80 pr. dag, tillægget for den første forsørgede fra kr. 0.60 pr. dag med kr. 0.30 til kr. 0.90 pr. dag samt tillægget for den anden forsørgede fra kr. 0.50 pr. dag med kr. 0.25 til kr. 0.75 pr. dag. Forsørgelsestillægget forøvrig blir uforandret.

Med hensyn til hvilke arbeidere det økede dyrtidstillæg tilfalder og de nærmere regler for dets utbetaling forholdes overensstemmende med det i forhandlingskomiteens indstilling av 23. september 1918 (side 3 foran) anførte dog med følgende tillæg og ændringer.

1. Efterutbetaling av det nye dyrtidstillæg som i almindelighet kun finder sted forsaavidt vedkommende arbeider er i kommunens tjeneste i den lønningsuke, hvori bystyret fatter beslutning om tillægget sker ogsaa til faste seconarbeidere selv om de har sluttet arbeidet tidligere. Som faste sæconarbeidere ansees arbeidere som har arbeidet ved vedkommende etat i de 2 sidste sæsoner.
2. Det nye dyrtidstillæg utbetales uten hensyn til om der arbeides akkord.
3. Foranstaaende under punkt 1 og 2 nævnte regler og de øvrige i saken foreslaaede og vedtagne bestemmelser angaar kun de arbeidere, som omfattes av forhandlingskomiteens indstilling. For andre grupper av arbeidere blir bystyrets beslutning av 21. mars 1918 om utbetaling av dyrtidstillægget under akkord gjældende ogsaa med hensyn til den nu besluttede forhøielse av det den gang vedtagne dyrtidstillæg."

Som meddelt i ordførerens skrivelse var man inde paa at stigningen i lønnen skulde dekke stigningen av leveomkostningerne under krigen. Fra kommunens statistiske kontor forelaa opgaver pr. 15. august 1918, hvorefter stigningen i leveomkostningerne for en arbeiderfamilie bestaaende av mand, kone og 2 barn utgjorde 161.6 pct.

Efter Thinns forslag stiller lønnsstigningen sig saadan i gruppe III:

Ungkar	kr. 6.00 + 4.80 =	kr. 10.80 . . . . .	stigning 151 pct.
Mand og hustru	kr. 6.00 + 4.80 + 90 =	11.70 . . . . .	— 172 "
Mand, hustru, 1 barn	6.00 + 4.80 + 90 + 75 =	12.45 . . . . .	— 190 "
— — 2 "	6.00 + 4.80 + 90 + 75 + 40 =	12.85 . . . . .	— 199 "
— — 3 "	6.00 + 4.80 + 90 + 75 + 40 + 40 =	13.25 . . . . .	— 208 "

Lønnsforhøielsen kom i første række til at omfatte arbeiderne ved de faste kommunale etater, ca. 2 000 arbeidere, som forhandlingerne hadde omfattet, men dertil kom efter bystyrets beslutning Brændselscentralens arbeidere m. fl., saaledes at forhøielsen omfattede ca. 2 600 arbeidere. For Bygningsarbeiderne var særlig avtale truffet.

*Kristiania kommunale Brændselscentral.*

Som tidligere nævnt blev dyrtidstillægget i henhold til bystyreslutningen av 21. mars 1918 ogsaa git til Brændselscentralens arbeidere. Imidlertid hadde overenskomsten ved Brændselscentralen kun 1 aars varighet, og



i mars blev overenskomsten opsagt fra Brændselscentralens side med den begrundelse, at de ønsket overenskomsten revidert for enkelte punkters vedkommende.

Under opsigelsesfristen blev forhandling optat om ny overenskomst. Enighet opnaades imidlertid ikke før fristens udløb, hvorfor pladsene blev opsagt, og forhandlingerne kom til at føres for mæglingmanden. Den 19. juli blev overenskomst undertegnet gjældende for 1 aar til 1. juli 1919. Daglønssatserne 7.00 og 8.00 forblev uforandret. Derimot blev en del akkordsatser omregulert og delvis forhøiet og indtat i overenskomsten som akkordtarif. Som tillæg til det av bystyret bevilgede ekstraordinære dyrtidstillæg, kr. 2.00 pr. dag, fik alle arbejdere som hadde arbeidet i bedriften mindst 14 dage kr. 0.50. Hertil blev knyttet den bestemmelse, at hvis bystyret forhøier det ekstraordinære tillæg til mindst kr. 2.50 for kommunens arbeidere, bortfalder det her avtalte særtillæg paa kr. 0.50 for centralens arbeidere, som da skal gaa ind under bystyrets beslutning.

Som foran nævnt blev dyrtidstillægget i henhold til bystyreslutningen av 31. oktober ogsaa gjort gjældende for Brændselscentralens arbeidere saaledes at de daglønnede arbeidere derved fik et yderligere dyrtidstillæg i likhet med kommunens øvrige arbeidere.

#### *Kristiania kommunes bygningsarbeidere.*

Under krigs- og kriesituationen har en meget væsentlig del av byggearbeidet i Kristiania og omegn været utført av Kristiania kommune (ved boligraadet). En stor del av bygningsarbeiderne har derfor været beskæftiget som kommunens arbeidere og allerede under tarifrevisionen i 1917 blev der mellem kommunen og bygningsarbeiderne truffet en midlertidig overenskomst. Utpaa høsten blev denne overenskomst fornyet i den form at bygningsarbeiderne fik utbetalt det kommunale dyrtidstillæg med forsørgelsestillæg. Timelønnen var fastsat til 90 øre for faglærte og 85 øre for ikke faglærte arbeidere.

Efter de forhandlinger der vinteren 1918 førte til bystyreslutningen av 21. mars fik ogsaa bygningsarbeiderne det forhøiede dyrtidstillæg av kr. 1.00 fra 1. januar og kr. 2.00 fra 1. april.

I slutningen av juni besluttet bygningsarbeiderne at opsi den mellem kommunen og bygningsarbeiderne gjældende avtale og søke forhandling optat om en ny avtale. I juli og august avholdtes endel forhandlingsmøter mellem repræsentanter for boligraadet, forbundene og arbeiderne og i september opnaades enighet om ny avtale hvori lønsprincippet blev noget forandret. Man gik nemlig til sløifning av familietillægget og fastsatte løn og dyrtidstillæg pr. time. Timeløn kr. 1.00 for faglærte og kr. 0.95 for ikke faglærte arbeidere, dog med et tillæg av kr. 0.60 pr. time i dyrtidsbidrag. De nye satser efterbetales fra 1. juli med 26 pct. av den efter denne dato utbetalte timeløn. Efterbetaling sker ogsaa til arbeidere, der har sluttet. Der efterbetales intet tillæg paa akkordopgjør med mindre disse har git underskud paa de nye satser.

Arbeidstid 48 timer. Heri medregnes gangtiden.

Ved akkord utbetales som forskud timelønnen + dyrtidstillæg. Akkord-

opgjør foretas hurtigst mulig efter akkordens avslutning og senest inden anden lønningsdag derefter.

Ferie 9 dage efter 1 aars og 12 dage efter 2 aars tjeneste.

Den samme avtale som blev truffet for boligraadets arbeidere blev ogsaa gjort gjældende for arbeidere der utføres ved statsarkitektkontoret (derunder det kommunale rørlæggerverksted).

Avtalen omfatter ca. 500 av vort forbunds medlemmer.

#### *Kristiania kommunale folkekjøkkener.*

Fra aar tilbake har Kristiania kommune hat et folkeskolekjøkken i Lakkegt, der ved siden av at levere mat til folkeskolebarnas bespisning ogsaa har solgt billige middagsportioner til avhenting. Under krisetiden og rationeringen blev det krav om utvidelse av denne virksomhet isærdeleshet ved at forskjellige virksomheter indførte varmmatservering for sine arbeidere. Kommunen opprettet da 2 nye kjøkkener paa Uranienborg og Ankerløkken og foruten et par mindre kjøkkener i byens utkanter. Paa denne maate blev det en ny større gruppe kommunale arbeidere. Disse arbeidere organiserte sig som en gruppe i tilslutning til Veivæsenets forening.

Disse arbeideres lønsforhold var ikke regulert i overensstemmelse med de øvrige kommunale arbeideres. De mandlige arbeideres løn var beregnet efter en grundløn av 6.50 pr. skift + et dyrtidstillæg paa 4.30. De kvindelige arbeidere hadde en løn av kr. 5.30 pr. skift inklusiv dyrtidstillægget. Hertil kom fuld kost.

I oktober fremsatte arbeiderne krav om lønsforbedring og i november avholdtes forhandling mellem forbundet og folkekjøkkenernes administrationskomite. Kommunens forhandlere fremsatte følgende tilbud:

Mænd: kr. 7.00 pr. skift + det vanlige dyrtidstillæg (kr. 4.80).

Kvinder: Kr. 4.00 pr. skift + det vanlige dyrtidstillæg (kr. 4.80).

Hertil det vanlige forsørgelsestillæg og dagens kost.

Øvrige bestemmelser som for de andre kommunale arbeidere.

Efter at være behandlet i kjøkkenarbeidergruppen blev dette tilbud fastsat som avtale for kjøkkenerne paa Uranienborg og Ankertorvet.

Ved disse 2 kjøkkener er 2-skiftsystem indført. Ved kjøkkenet i Lakkegt. har man derimot hat bare 1 skift og arbeidstiden derfor vanligvis blit over 8 timer (optil 10—11). Det blev derfor reist krav om at arbeidstiden maatte bli regulert i forhold til hvad den ellers er fastsat for kommunens arbeidere og at de fik dyrtidstillæg i henhold til bystyreslutningen av 31. oktober 1918. Dette gik kommunen med paa.

Der er ogsaa i aarets løp ført forhandlinger angaaende flere nye grupper av kommunale arbeidere. Gartnararbeiderne ved Ullevaal sykehuse blev organisert i tilslutning til Parkvæsenets gruppe. Det blev derpaa gjennom forbundet reist krav paa samme tarif som for Parkvæsenets arbeidere hvilket blev vedtat av formandskapet.

For en gruppe arbeidere ved kommunens sagbruk i Frognersæterskogen er der ved Veivæsenets forenings formand ført forhandlinger angaaende lønsforholdene og truffet avtale.



For arbeiderne ved kommunens grustak i Hurum blev der forhandlet om lønstarif i slutningen av decbr.; men blev saken ikke færdigbehandlet før nytaar.

#### *Bergens kommune.*

I 1916 blev indgaaet overenskomst for arbeiderne ved Bergens veivæsen, vand- og kloakvæsen, havneingeniørvæsen, kirkegaardene samt elektricitetsverkets gravere. Denne overenskomst blev av forbundet opsagt til utløp 1ste juli 1918. Forslag til ny overenskomst for disse grupper blev indleveret til formandskapet. Samtidig blev ogsaa overenskomsten for Bergens renovation opsagt og forslag til ny tarif indsendt. Likeledes blev der indsendt tariffkrav fra Gasverket, Elektricitetsverket og fra Bergens kommunale Fiske- og landbruksauktion.

Under opsigelsesfristen blev der ført forhandlinger mellem repræsentanter for formandskapet og arbeiderne uten at enighet opnaaedes, hvorfor pladsene blev opsagt til utløp 1. juli.

Fra mæglingssmanden blev nedlagt forbud mot arbeidsstans til mægling var forsøkt. Samtidig blev indkaldt til mægling 25. juni i Bergen. I tiden 25. juni til 6. juli avholdtes daglige mæglingssmøter hvorunder behandledes overenskomster for de grupper hvor pladsene var opsagt. Der opnaaedes ogsaa enighet om ialt 3 overenskomster, der ved avstemning blev vedtat av arbeiderne — nemlig for Gasverket, renovationen og en fællestarif for veivæsenet, vand- og kloakvæsenet, havneingeniørvæsenet, kirkegaardene, gatefejningen, elektricitetsverkets gatearbeidere samt arbeidere ved beplantningsvæsenet.

For ingeniørvæsenets arbeidere var arbeidstiden gjennemsnittlig 51 timer. Efter den nye overenskomst gjennemsnittlig 48 timer nemlig fra 1. november til 28. februar mandag til fredag 8 timer, lørdag 5½ time og fra 1. mars til 31. oktober mandag til fredag 8¾ time lørdag 5½ time.

Mindstelønnen var efter den tidligere overenskomst 5.30 og gjennemsnittslønnen var ved Veivæsenet kr. 6.12. Ved havnevæsenet 6.79 og ved Vand- og kloakvæsenet kr. 7.09 pr. dag. Dertil kom et dyrtidstillæg av kr. 1.67 for forsørgeren, kr. 0.67 for første forsørgede og kr. 0.33 pr. dag for hver yderligere forsørget.

Efter den nye overenskomst fastsættes mindstelønnen til kr. 7.30 pr. dag. Der blev tilstaaet et lønstillæg av kr. 2.50 pr. dag til den pr. 31. mai 1918 gjældende dagløn. Dertil et dyrtidstillæg stort kr. 1.00 pr. dag for forsørgeren og kr. 0.67 pr. dag for første forsørgede og kr. 0.33 for hver yderligere forsørget. Det virkelige tillæg pr. dag blev derved kr. 1.83. Lægges man dertil 30 øre pr. dag som man kan anslaa til den fordel som arbeiderne fik ved betaling for helligdage mellem søndage vil det virkelige lønstillæg bli kr. 2.13 pr. dag.

De fast ansatte arbeidere hadde før en ferie av 12 dage. Efter den nye overenskomst fik alle arbeidere efter 1 aars tjeneste 9 arbeidsdage og efter 2 aars tjeneste 12 arbeidsdages ferie med fuld løn.

For overtid 1.70 pr. time for de første 2 timer efter endt ordinær arbeidstid. Utdover denne tid samt lørdags- og helligdagsaftener kr. 2.00 pr. time. søn- og og helligdage kr. 2.50 pr. time.

Overenskomsten gjælder til 1. juli 1920.

Ved Bergens renovation var aarslønnen efter den gamle overenskomst kr. 2 400.00 for de arbeidere, som gjør fuld tjeneste (dag og nat) og kr. 1 400.00 for de der kun utfører nattjeneste.

Efter den nye overenskomst blev lønnen sat henholdsvis til kr. 3 100.00 og kr. 1 800.00 pr. aar. Dertil et dyrtidstillæg av kr. 300.00 pr. aar og for de som har forsørgelsesbyrde et forsørgeljestillæg stort kr. 200.00 pr. aar for første forsørgede og kr. 100.00 for hver yderligere forsørget.

Arbeidstiden sættes til 48 timer dog saaledes at arbeidet i byrenovationen utføres paa tidsakkord ved et vist antal lag. Da arbeidstiden blev nedsat fra 51 til 48 timer maatte der til en ny inndeling av lagene. Da dette ikke kunde gjøres med en gang blev overenskomsten tilført følgende:

„Da den forkortede arbeidstid først kan indtræ efterat ny distriktsinddeling er foretat tilstaaes de arbeidere som har fuld tjeneste i byen (dag og nat) i mellomtiden en godtgjørelse av kr. 1.00 pr. døgn.“

Overenskomsten gjælder til 1. juli 1920.

Ved Bergens gasverk hvor der ikke tidligere var gjældende overenskomst var lønnen i almindelighet kr. 6.20 pr. dag eller skift og arbeidstiden for dagarbeiderne 50½ time og for skiftarbeiderne 53½ time. For skiftarbeiderne blev arbeidstiden uforandret, for dagarbeiderne 48 timer. Mindsteløn, personligt tillæg og dyrtidstillæg, ferie og overtidsbetaling det samme som for ingeniørvæsenets arbeidere, men blev det for skiftarbeidere og lyktepudserne fastsat et ekstratillæg som godtgjørelse for søndagsarbeide av kr. 5.00 pr. uke.

Overenskomsten gjælder til 1. juli 1920.

Fra Bergens kommunale Fiske- og landbrukshandel var kravet om overenskomst reist samtidig med kravene for de andre kommunale arbeidere, men da pladsene ikke blev opsagt samtidig blev disse arbeidere ikke omfattet av mæglingen.

Efterat pladsene var opsagt blev der gjennom forhandling opnaadd enighet om overenskomst gjældende til 30. juni 1919. Mindsteløn for kvinder kr. 26.00 pr. uke. For mænd kr. 60.00 og for formænd kr. 70.00 pr. uke. Alle arbeidere, der har været i forretningen i mindst 1 aar faar i tariffiden et tillæg av kr. 3.00 pr. uke. For overtid kr. 1.50—2.00 og kr. 2.50 pr. time. Ferie 14 dage. For løsarbeidere efter 1 aar 9 dage og efter 2 aars tjeneste 12 arbeidsdages ferie. Likeledes 1 fri eftermiddag pr. uke fra kl. 2 eftermiddag at regne.

Ved Bergens brændselscentral oprettedes overenskomst i februar. Arbeidstid 51 timer. Mindsteløn kr. 8.90 pr. dag. De nuværende arbeidere var tilstaaet som dyrtidstillæg yderligere kr. 2.55 pr. dag. For overtid kr. 1.50 pr. time for de første 2 timer. Arbeide utover denne tid samt lørdag eftermiddag kr. 1.75 og for overtidsarbeide kr. 2.00 pr. time.

Overenskomsten gjælder til 1. juli 1919.



Bergens elektricitetsverk skulde egentlig været med under mæglingsforhandlingerne i juni, da arbeiderne ved Elektricitetsverket hadde indsendt lønskrav sammen med disse, men da arbeiderne ved Elektricitetsverket undlot at opsi pladsene samtidig med de øvrige arbeidere og dertil de fleste arbeidere ved verket hadde 3 maaneders opsigelse blev de undtat fra mæglingen.

I august opsa arbeiderne sine pladse med 3 maaneders varsel til utløp 12. novbr. Opsigelsen omfattede 52 arbeidere.

Fra kommunens side blev det gjort gjældende at Elektricitetsverkets arbeidere for en overveiende del var at regne som funktionærer, der var opført i lønsklasse.

I november mens Rich. Hansen opholdt sig i Bergen blev der optat forhandlinger angaaende arbeidernes lønskrav. Resultatet blev at arbeiderne fremdeles blev staaende i lønsklasse, men der blev git personligt tillæg og anticiperte alderstillæg saaledes at arbeidernes krav blev imøtekommet. Grundlønnen var før kr. 2 200.00 til kr. 2 800.00. Dertil kom et dyrtidstillæg paa kr. 300.00 samt familietillæg saaledes at den samlede løn blev kr. 2 800.00—3 400.00. Efter det nye regulativ blev grundlønnen kr. 2 400.00—3 200.00 der med dyrtidstillæg og alderstillæg kom til at utgjøre tilsammen kr. 3 500.00—4 600.00.

12 løsarbeidere fik fast ansættelse og 6 løsarbeidere der før hadde en løn av kr. 1.00—1.30 pr. time fik et tillæg til sin løn pr. 1. juni 1918 med kr. 3.97 pr. dag.

Den samlede lønsforhøielse for verkets 54 arbeidere utgjorde kr. 54 340.00 pr. aar.

#### *Trondhjems kommune.*

Overenskomsten blev opsagt til utløp 1. juli. Under opsigelsesfristen optokes forhandlinger om ny overenskomst. Da enighet ikke var opnaadd inden 1. juni og de faste arbeidere hadde 1 maanedes opsigelse blev pladsene opsagt. I juni forhandlede man sig til et resultat, saaledes at formandskapet 21. juni vedtok følgende:

Under forutsætning av at lønstarif og arbeidsreglement av 19. juli 1915 med de ved overenskomst av 7. juni 1917 vedtagne forandringer blir gjort gjældende til 1. juli 1919 erholder de faste arbeidere et tillæg til sin grundløn av kr. 0.80 pr. dag, hvortil kommer et dyrtidstillæg av kr. 1.50 pr. dag, alt regnet fra 1. april 1918. Det nuværende forsørgelsestillæg bibeholdes.

Paa grundlag av dette blev overenskomsten prolongeret for 1 aar til 1. juli 1919.

#### *Tønsberg kommuue.*

Overenskomsten blev av arbeiderne opsagt til utløp 1. mai. Da forhandling ikke kom istand inden midten av april blev pladsene opsagt. Efter kredsmæglingsmandens henstilling blev forhandling optat mellem parterne og der opnaaddes enighet mellem foreningen og formandskapet, men da stadsingeniøren ikke respekterte den trufne avtale blev der allikevel nogle dages arbeidsstans før forholdet blev ordnet.

Arbeidstiden blev nedsat fra 56 til 48 timer. Timelønnen blev forhøiet fra kr. 0.53 til kr. 1.00 pr. time hvortil kommer et dyrtidstillæg av 27 øre pr. time. — Overenskomsten gjælder til 1 mai 1919.

#### *Sarpsborg kommune.*

Overenskomsten blev av arbeiderne opsagt til utløp 1. mai. Ved forhandling mellem repræsentanter for formandskapet og den kommunale arbeiderforening blev man enige om enkelte forandringer hvorpaa overenskomsten blev prolongert til 1. mai 1919.

Timelønnen blev sat til 80 øre i sommermaanederne og 85 øre i vintermaanederne, hvortil kom et dyrtidstillæg av kr. 12.00 pr. uke + kr. 2.00 ukentlig for hver forsørgt person. Dyrtidstillægget blev efterbetalt fra 1. febr.

#### *Akers kommune.*

I mars blev der fra arbeidernes side fremsaf krav om dyrtidstillæg. Fra kommunens side blev der git løfte om forhøielse av dyrtidstillægget og at forhandlinger derom vilde bli optat over paaske. Overenskomsten der utløp 1. juli blev derfor ikke opsagt. I mai blev der mellem repræsentanter for formandskapet, forbundet og arbeiderne opnaadd enighet om forandring i overenskomsten, saaledes at dyrtidstillægget for forsørgerne blev forhøiet fra 80 øre pr. dag til kr. 2.00 pr. dag. Familietillægget, der før var 40 øre, blev forhøiet til 60 øre for hver forsørgt person. Ved beregning av procenttillæg for overtidsarbeide efter § 2 regnes dyrtidstillægget med i lønnen. Med disse forandringer blev overenskomsten gjort gjældende til 1. juli 1919.

Oprindelig omfattet overenskomsten arbeiderne ved ingeniørvæsenet. Da arbeiderne ved provianteringsraadet og brændselscentralen blev organisert i tilslutning til foreningen, kom ogsaa krav om at overenskomsten skulde gjøres gjældende for disse. Det tok imidlertid tid at faa ordnet dette og i december stod arbeiderne ved provianteringsraadet i begrep med at gaa til arbeidsstans.

Endelig den 16. december blev saken ordnet saaledes at dagarbeiderne fik det forhøiede dyrtidstillæg efterbetalt fra 1. juli og akkordarbeiderne fra 15. august.

#### *Aalesunds kommune.*

Overenskomsten for stenarbeiderne i Aalesund blev opsagt til utløp 1. juni. Forutsætningen var at lønskrav skulde fremmes likeoverfor saavet entreprenørerne som kommunen. Imidlertid blev kravet ordnet i juni for entreprenørerne ved mægling uten at det blev nogen avtale for kommunen.

I september gik man til opsigelse av pladsene for arbeiderne ved kommunen for at fremtvinge en ordning. Nogen forhandling kom dog ikke istand og arbeidet blev nedlagt den 21. september.

Streiken paagik til den 29. oktober, da der saavel i formandskapet som i Stenarbeidernes forening efter forutgaende forhandlinger blev vedtat et reglement indeholdende bestemmelser om løn og arbeidstid m. v.

Arbeidstid 48 timer. Grundløn kr. 1.30 pr. time. Dyrtidstillæg 12 øre pr. time + 8 øre for hustru og 5 øre for hvert barn pr. time. Overtidsarbeide 25—50—100 % tillæg 1 ukes sommerferie.

#### *Lillehammer kommune.*

Overenskomsten blev av arbeiderne opsagt til utløp 1. mai og da forhandling ikke var kommet istand, blev pladsene opsagt 23. april. Man blev



derpaa enige om enkelte forandringer i overenskomsten, hvorpaa den atter blev gjort gjældende til 1. mai 1919.

Mindsteløn 1.00—1.20 pr. time. Dyrtidstillæg 8 øre for den som ikke har nogen at forsørge, 11 øre for den som har 1 person at forsørge, 13 øre for 2 personer og siden 2 øre i tillæg pr. time for hver forsørgt person.

#### *Hammerfest kommune.*

Overenskomsten blev av arbeiderne opsagt til utløp 1. juli. Det tok lang tid inden enighet opnaaddes om ny overenskomst, men omkring midten av juli blev overenskomst opprettet, gjældende til 1/8 19.

Mindsteløn efter arbeidets art fra 1.40 til 1.60. Overtid 50 og 100 % tillæg. Arbeidstid som før 48 timer. I akkord er mindstelønnen garantert. Ferie 8 dage med fuld løn.

#### *Gjøvik kommune.*

Gjøvik Sten-, Jord- og Cementarbeiderforening fremsatte i april krav om lønstillæg for arbeiderne ved Gjøvik kommune. Den 7. mai vedtok formandskapet et lønsregulativ, der var blit til ved forhandling mellem stadsingeniøren og arbeiderne.

Timeløn 80 øre + dyrtidstillæg som kommunens funktionærer (statens norm). Overtid 25 % for de første 2 timer, 50 % tillæg for de 4 følgende, derefter og for søn- og helligdagsarbeide 100 % tillæg. For hestepas kr. 2.00 for søgnedage og kr. 5.00 for søn- og helligdage. 14 dages ferie med fuld løn.

Lønsregulativet har ingen bestemt varighet, men kan opsies med vanlig opsigelsesfrist.

#### *Skiens kommune.*

Høsten 1917 fremsatte Skiens kommunale arbeidere krav om lønstarif. Forhandling blev indledet i december og det resulterte tilslut i en avtale der gjaldt til 1. juli 1918.

Arbeiderne fremsatte derfor paa vaaren krav om tarifrevisjon. Forhandlingerne om ny overenskomst førte ogsaa til et forslag der blev vedtat av arbeiderne med knap majoritet. Imidlertid tok det saa lang tid inden saken blev ordnet, at arbeiderne krævet at timelønnen blev yderligere forhøiet med 10 øre. I formandskapsmøte 21. september blev arbeidernes krav forkastet. Arbeiderne opsa derpaa pladsene og arbeidet blev nedlagt den 30. september. Arbeidsstansen paagik til 17. oktober, idet man da blev enige om et forslag gaaende ut paa at arbeiderne fik de forlangte 10 øres tillæg pr. time i de 3 1/2 vintermaaneder, da der arbeides 7 1/2 time pr. dag.

Arbeidstid 7 1/2 time om vinteren og 9 timer om sommeren — gjennomsnittlig 8 timer. Timelønnen blev forhøiet fra 90 øre timen til kr. 1.00 og for renholdsverket og kloakrenovasjonen kr. 1.10 pr. time. Overtid 50 og 100 %. Dyrtidstillæg kr. 500.00 + kr. 100.00 for hver forsørgt person (som før). Ferie 1—2 uker.

Overenskomsten gjælder til 1. juli 1919.

#### *Kristiansands kommune.*

I mai fremsatte arbeiderne ved Kristiansands kommune lønskrav. Kravet blev indrømmet i bystyremøte 22. mai. Daglønnen blev forhøiet fra 7.50 til kr. 9.00. Dyrtidstillæg for enkelt person kr. 100.00 pr. aar. For glfte kr. 200.00 + kr. 50.00 for hvert barn. De faste arbeidere faar efter 1 aars tjeneste 1 ukes ferie samt betaling for 1ste og 17. mai og for helligdage som falder ind i uken.

I oktober krævet arbeiderne igjen forhøielse av lønnen og blev da daglønnen forhøiet til kr. 10.00 med samme dyrtidstillæg som foran nævnt. Arbeidstiden om sommeren 9 timer og en del av vinteren 7 1/2 time, saaledes at det gjennomsnittlig blir 48 timer pr. uke.

#### *Arendals kommune.*

I mai søkte Arendals Sten-, Jord- og Cementarbeiderforening om godkjendelse til at fremsætte lønskrav saavel overfor entreprenørerne som kommunen samt godkjendelse til at blokere de som ikke gik ind paa kravet. Likeoverfor entreprenørerne blev kravet fremmet enkeltvis og leilighetsvis uten at overenskomst blev opprettet.

Ved kommunen blev pladsene opsagt til utløp 31. juli.

Streiken paagik til 22. august, da der blev opprettet overenskomst gjældende fra 1. juli til 1. juli 1919 med 4 ukers opsigelsesfrist.

Arbeidstid 48 timer. Løn kr. 8.00 pr. dag med dyrtidstillæg kr. 1.20 pr. dag for forsørgeren + 40 øre for hver at forsørge. Overtidsarbeide 50 pct. tillæg indtil kl. 10 aften. Fra kl. 10 aften til kl. 6 morgen samt for søn- og helligdagsarbeide 100 pct. tillæg.

Ferie 6 dage og fri 1. mai fra middag med fuld løn.

Med hensyn til resultatene av aarets lønsbevægelse blandt kommunearbeiderne henvises til tabellerne over lønsbevægelser. Av foranstaende som av tabellen over lønsbevægelse vil fremgaa at i aaret har man ved de fleste større kommuner enten hat tarifrevisjon med lønsforhøielse eller faat indvilget dyrtidstillæg. Med hensyn til arbeidstiden er at merke at man saaatsi gjennomgaaende ved kommunerne har faat gjennomført 48 timers ukentlig arbeidstid. Enkelte steder har man dog endnu den ordning at arbeidstiden om sommeren er noget længere, men saaledes at det gjennomsnittlig blir 48 timer.

#### **Elektrokemiske- og metallurgiske industri.**

I denne industri foregik der ikke nogen tarifrevisjon av særlig betydning, idet de ledende bedrifter i industrien var bundet av overenskomster fra 1916 og 1917.

Det stadige arbeidspres og de høie markedspriser bedrifterne kunde opnaa for sine produkter paa grund av krigen hadde dog tilfølge, at løningerne maatte reguleres dels som tillæg til de faste lønssatser og dels som dyrtidstillæg eller familietillæg.



Av særlig interesse var tariffrevisionen for Kragerø Karbidfabrik, Vigeland Bruk og Porsgruds elektrometallurgiske A/S. Der hadde man ved overenskomst av 31. mai 1917 faat en bestemmelse om, at den bestaaende overenskomst skulde prolongeres indtil 6 maaneder efter fredsslutningen mellem England og Tyskland, dog mindst til 1. juli 1918. Overenskomsterne blev av forbundet opsagt til utløp 1. juli. Arbeidsgiverforeningen protesterte mot denne opsigelse og indbragte spørsmålet for Arbeidsretten til avgjørelse, idet den hævdede, at overenskomsterne ikke kunde opsiges, før efter fredsslutningen mellem England og Tyskland.

Forbundet paa sin side hævdede, at denne bestemmelse om prolongation bare skulde gjælde lønssatserne og var indtat som en garanti for at lønningerne ikke skulde reduceres før efter nævnte fredsslutning.

I Arbeidsretten opnaades der enighet mellem Arbeidsgiverforeningen og forbundet om at opta lønssatserne til revision, men at overenskomsterne forøvrig skulde gjælde til 1. juli 1919.

Med hensyn til resultatene av lønsbevægelserne i denne gruppe henvises til tabel I, som findes indtat i beretningen.

Under landsmøtet i 1918 valgte gruppen som sekretær I. Bjerkmann. Øvrige medlemmer av industrikomiteen: Kristian Rothaug, Meraker, E. Presthus, Odda, og G. Holmen, Eydehavn. Da Georg Holmen er død, er suppleanten Kristian Lien, Notodden, rykket op i hans sten.

#### **Kemisk- og teknisk industri.**

I denne industri var forholdene noget lignende som i den elektrokemiske, idet organisationen ogsaa der var bundet av gamle overenskomster.

Arbeidsgiverne magtet dog ikke at holde igjen for de stadige og sterke pres fra arbeidernes side om at forbedre lønsvilkaarene.

En kort oversigt fra lønsbevægelsen ved glasverkerne kan saaledes være av interesse, idet den gir et godt billede av hvordan forholdene hadde utviklet sig for denne gruppe.

Paa grund av mangel paa raastof hadde glasverkerne i Larvik og Bergen en længere tid ligget nede. Arbeiderne hadde derfor søkt sig andet erhverv. Ut paa høsten fik imidlertid bedrifterne de nødvendige raastoffer og vilde derfor opta driften. Imidlertid kom de til klarhet over, at skulde det være mulig at faa igjen de gamle arbeidere, saa maatte der foretages revision av lønningerne tiltrods for, at overenskomsterne ikke løp ut før 1. april 1919. I den anledning optoges der forhandling i Arbeidsgiverforeningen i oktober maaned. Man kom der til enighet om at forhøje krisetillægget med kr. 4.00 pr. uke og de faste akkordsatser med 25 procent.

Som forholdene var ved glasverkerne saaledes kan man stort set si at de ogsaa var i andre bedrifter. Efterspørslen efter arbeidskraft tvang lønningerne op paa trods av overenskomsterne.

#### **Fyrstikindustrigruppen.**

##### *Oversigt over gruppens arbeide fra 19. mai 1917 til 4. oktober 1918.*

I denne periode har gruppen hat 2 generalforsamlinger og 1 ekstraordinær generalforsamling, samt 13 styremøter. Formaalet med disse møter har været at faa istand et intimt samarbeide mellem de interesserte foreninger og gjennom fællesoptræden forbedre arbeidernes økonomiske kaar.

Den 25. mai 1917 blev der saaledes indsendt et andragende om et dyrtidstillæg av kr. 6.00 pr. uke for mandlige arbeidere og kr. 4.00 pr. uke for kvindelige arbeidere. Bedrifterne indvilget kr. 2.00 pr. uke for mænd og kr. 2.00 pr. uke for kvinder og gutter. Desuten bevilget Grøn-vold og Agnæs Fyrstikfabrikker kr. 40,000.00 som brændselsbidrag til gifte familieforsørgere. Dette bidrag blev utbetalt i 4 teminer.

I august 1917 besluttet foreningerne at opsi overenskomsten og sidst i september blev der optat forhandling om nye overenskomster. Ved denne tariffrevision opnaade arbeiderne et lønstillæg av 30 pct. samt 8 dages ferie. Arbeiderne ved Bryn og Halden fik indvilget et brændselsbidrag paa tilsammen kr. 17,500.00.

I februar 1918 blev der fra arbeiderne indsendt andragende om forhøjeelse av krisetillægget. Paa dette andragende opnaade arbeiderne en forhøjeelse av kr. 4.20 for mænd og kr. 2.10 for kvinder og gutter pr. uke. Dette tillæg blev utbetalt i terminer av 4 uker.

Den 29. mai oversendtes bedrifterne en fornyet ansøking om et tillæg av kr. 2.50 pr. dag for mænd og kr. 1.50 for kvinder og gutter. Dertil et familietillæg av kr. 1.00 for hustru og kr. 0.50 for hvert uforsørget barn.

Den 10. juni mottok gruppen svar fra direktionerne at de var villig til at forandre og forhøje dyrtidstillæggene saaledes, at de fra 7. juni blev: For mænd kr. 9.00 pr. uke, kvinder og gutter kr. 6.00. Dertil et familietillæg for hustru kr. 12.00 pr. maaned og for hvert uforsørget barn kr. 6.00 pr. maaned.

Den 2. august blev dyrtidstillægget yderligere forhøjet til kr. 15.00 pr. uke for mænd og kr. 9.00 for kvinder og gutter. Familietillægget blev uforandret.

Med disse tillæg var lønsforhøjeelsen i krisetiden til 15. oktober 1918 ca. 70 pct. av tarifsatserne. Dertil et dyrtidstillæg av kr. 15.00 pr. uke for mænd over 19 aar og for mænd under 19 aar og kvinder kr. 9.00 pr. uke. Familietillægget for hustru kr. 3.00 og for uforsørgede barn kr. 1.50 pr. uke. Dertil kommer saa det indvilgede brændselsbidrag som utgjør kr. 57,500.00 for et aar.

Alle disse lønstillæg er beregnet til at utgjøre ca. kr. 1,000,000.00.

Ved tariffrevisionen i oktober 1918 opnaade arbeiderne at faa gjennemført 8 timers arbeidsdag og et lønstillæg av gjennemsnittlig kr. 4.65 pr. uke. Dertil et dyrtidstillæg for mænd av kr. 9.00 pr. uke og kr. 6.00 for kvinder og gutter. Disse tillæg er beregnet til at utgjøre tilsammen i tariffperioden kr. 544,656.00. Endel av de tidligere krisetillæg gik ind i tarifsatserne. Familietillægget blev bibeholdt som tidligere.

Gruppestyret har selv beregnet at de lønstillæg som er git i krise-



tiden og til og med sidste tarifrevision har hat tilfølgende at lønningerne er steget med ca. 200 pct.

Arbejderne opnaadde ogsaa at faa tariffæstet 6 dages ferie med fuld løn. Forkortelsen av arbeidstiden utgjør pr. aar 303,000 timer.

Ved sidste tarifrevision beskjæftiget bedrifterne 1010 arbeidere, hvorav 686 organiserte.

Gruppen har latt utføre en agitation ved Bryn og Grønvold. Under denne blev der indtegnet 176 medlemmer.

Industrikomiteen bestaar nu av Aksel Jakobsen, Grønvold, formand, Otto Gulbrandsen, Bryn, Georg Gabrielsen, Agnæs, og John Olsen, Halden.

### **Tekstilindustrien.**

Under den store tarifrevision i 1917 blev man enig om at overenskomsten først skulde utløpe 1. juli 1919. Organisationen hadde saaledes ikke adgang til at opta disse tariffær til revision.

Den stadig voksende dyrtid tvang dog arbeiderne til at kræve forandringer i lønningerne. De opnaadde ogsaa ganske betydelige dyrtidstillæg. Saaledes at deres lønninger saa nogenlunde staar paa høide med arbeidernes i de øvrige industrier.

Endel nye tariffær blev ogsaa oprettet, nemlig ved Helly Hansens Regnklædefabrik, Moss, A/S Rosendahl & Co., Fane, De forenede Uldvarefabrikker (Aasen, Aalgaard og Fredfos), Bertnes Uldvarefabrik, Bodø, Tønsberg Reperbane og Den norske Papirfabrik i Drammen. Resultatet av disse tarifrevisioner og av de organisationsmæssige krævede dyrtidstillæg findes indtat i tabel I, hvortil vi henviser.

Under landsmøtet valgtes som sekretær N. E. Nielsen. Øvrige medlemmer av industrikomiteen Ingv. Olsen, frøken Sigrid Dahl og Sigurd Jansen, alle fra Kristiania.

### **Næringsmiddelindustrien.**

Inden denne gruppe har der i aarets løp ikke været nogen kampe av betydning. De fleste av de i 1916 oprettede overenskomster er blit revidert uten arbeidsstans. Dog har det i enkelte tilfælder været nødvendig at gaa til opsigelse av plassene. Dette var saaledes tilfældet for bryggeriarbeiderne i Kristiania og Kristianssand m. fl.

Den største gruppe inden denne industri nemlig hermetikarbeiderne har dog været forhindret fra at reise noget organisationsmæssig krav, da den i 1917 oprettede overenskomst først utløper 1. mai 1919. Dette har dog ikke forhindret at arbeiderne ved hermetikfabrikkerne i Stavanger ved en samlet aktion i 1918 opnaadde en generel forhøielse av timelønnen med 25 øre.

Ved 3 bedrifter hvor der ikke tidligere hadde været nogen organisation er der oprettet overenskomster gjældende for 1 aar, nemlig ved Moss aktiemøller og Kristianssands og Fredriksstad bryggerier. Forøvrigt henvises til tabellerne.

Ifølge den paa sidste landsmøte besluttede gruppeinddeling, avholdt gruppens representanter paa landsmøtet sin generalforsamling hvor der foretok valg paa industrikomite. Til sekretær valgtes Rich Hansen og som øvrige medlemmer av industrikomiteen Peder Sand, Stavanger, Karl Evensen, Kap og K. M. Gundersen. Kristiania.

### **Forskjellige virksomheter.**

Under denne betegnelse er iaar medtat alle foreninger, som ikke kommer ind under en organisert gruppe, saaledes er træindustri, transportvirksomhet og stenindustri medtat her.

Ialt er der i disse virksomheter ordnet 22 lønsbevægelser omfattende 1172 arbeidere, derav 982 organiserte.

Av størst interesse er kvindernes lønsbevægelser, forsaavidt som disse betegner et gjennombrud for organisationen blandt arbeidskvinderne. Saaledes er vask- og rengjøringskvinderne i Kristiania og Trondhjem nu organisert i tilslutning til forbundet. Foreningen i Kristiania tæller nu ca. 500 medlemmer, og er saaledes en av forbundets største avdelinger.

I Trondhjem har de organisert sig som gruppe i tilslutning til avdeling 43. Organisationen fik der regulert løns- og arbeidsvilkaarene for 107 kvinder, hvorav 100 organiserte. Lønsvilkaarene var der yderst slette. Saaledes var timelønnen helt ned i 29 øre. For husvask og klædesvask ute i husene betaltes fra 2—5 kroner pr. dag + kost. Efter de avsluttede overenskomster steg timelønnen til mindst 60 øre, gjennemsnittlig 80½ øre pr. time. Dertil opnaadde 14 dages sommerferie med fuld løn.

Rengjøringskvinderne i Kristiania, som før var organisert i 2 forskjellige foreninger, blev efter initiativ fra forbundet sammensluttet i en forening. Man opnaadde ogsaa her at faa lønnen regulert for rengjøringskvinderne ved jernbanestationerne. Tidligere var arbeidstiden ca. 60 timer pr. uke uten nogen fridag. Lønnen var kr. 4.00 pr. dag + kr. 2.00 som dyrtidstillæg. Naar kvinderne arbeidet overtid fik de ikke overtidsprocenter, derimot blev de trukket for dyrtidstillægget. Efter lange forhandlinger opnaadde man enighet om overenskomst. Arbeidstiden blev da fastsat til 8 timer pr. dag med andenhver søndag fri med fuld løn. Den gjennemsnittlige arbeidstid pr. uke blev saaledes 52 timer. Daglønnen blev fastsat til kr. 7.50 inkl. kr. 3.00 som dyrtidstillæg. Natarbeide blir betalt med kr. 9.75 for 8 timer. Overtidsbetalingen blev sat til kr. 1.15 pr. time til kl. 9 efterm. For anden overtid kr. 1.40 pr. time.

Lønsbevægelsen for folkeskolerne blev ikke avsluttet i 1918 og kommer derfor ikke med i denne beretning.

### *Kinematograferne i Trondhjem og Kristiania.*

Kinematografbetjeningen i disse byer er blit organisert og har ved sine lønsbevægelser opnaadd et smukt resultat. Billetricerne i Trondhjem opnaadde saaledes at faa sin løn forhøiet fra før 30—70 kroner pr. maaned, nu 150 kroner pr. maaned. Den øvrige betjening opnaadde ogsaa en betydelig lønsforhøielse.

Da det vil bli for vidtløftig at omtale hver enkelt av disse 22 lønsbevægelser, maa vi indskrænke os til at henviser til de skematiske fremstillinger av lønsbevægelserne og hvilke resultater disse har ført til.

### **Nordlands distrikt.**

#### *Beretning fra distriktssekretæren.*

Agitation i det nordlige Norge er mere besværlig end i de øvrige landsdele. Dette skyldes dels de lange avstande og i særdeleshet de daarlige



kommunikationer. Disse vanskeligheter hadde man ogsaa at kjæmpe med før krigen, men krigen har endnu i langt høiere grad vanskeliggjort reiselivet i det Nordlige Norge.

Hvis man vil merke sig at avstanden fra Sandnessjøen, som er det sydligste sted i mit distrikt og til Kirkenæs er 167 mil, dertil kommer de mange fjorde, som skjærer sig ind i landet flere mil, kan man danne sig en mening om hvor vanskelig det er for en mand at kunne overkomme alle de reiser, som foreningerne kræver.

Jeg har iaar hat 175 reisedage, foruten det organisationsarbeide jeg har deltatt i her i byen.

Jeg har holdt 60 foredrag og deltatt i mange forhandlinger og foreningsmøter.

I aarets løp er der stiftet 9 nye foreninger mens 2 er nedlagt. Der skulde saaledes være 49 avdelinger av forbundet i dette distrikt.

Paa grund av de vanskeligheter krigen har skapt har flere av de største selskaper indskrænket driften, saaledes at de nu beskjæftiger under den halve arbeidsstyrke av hvad der er normalt. Jeg kan saaledes nævne Sydvaranger og The Dunderland Iron Ore Co., hvor der praktisk talt er bare vaktmandskaper igjen. Disse forhold har naturligvis medført at der ikke kan siges at være nogen egentlig stigning i medlemsantallet.

Av konflikter er der forekommet en større i Glomfjord og en i Bodø. Forøvrig en del spredte. Stort set er lønskravene gjennomført uten arbeidsstans, enten disse har gjældt dyrtidstillæg eller direkte lønstillæg.

Her nord er det nemlig et stort distrikt, hvor der ikke er saa liten industri, men hvor arbeiderne fremdeles er uorganisert. Dette gjælder Vesteraalen. Jeg vil derfor saavidt mulig i kommende aar lægge min styrke paa disse steder, for om mulig at faa organisert arbeiderne og faa rettet paa løns- og arbeidsforholdene.

Arbeiderne i de sydlige dele av landet bør være opmeksom paa, at der er langt større vanskeligheter med at holde organisationen sammen i det nordlige Norge end sydpaa. — Dette skyldes i første rekke den ting, at arbeiderne til stadighet skifter erhverv, saaledes er de en tid industriarbeidere til andre tider fiskere, eller fangstfolk paa ishavet. Men efterhvert som storindustrien utvikler sig vil ogsaa dette forhold mer og mer forsvinde ogsaa for nord Norges vedk.

Her nord som overalt ellers trænges der imidlertid et grundig oplysningsarbeide og agitationsarbeide for socialismen. Nordlandsarbeiderne er let mottagelige for hvilken som helst utvikling enten den er religiøs eller rent materialistisk bare den gives en viss frihetsetiket. Den personlige frihet staar nemlig høit i kurs her nord. Det er saaledes mange vanskeligheter med at faa bygget en fast organisation, da de enkelte ikke er sig bevist den styrke som erhverves gjennom sammenslutning.

Forstaaelsen kommer dog og naar folket her nord kommer, kommer det helt og med kraft.

Norsk Arbeidsmandsforbunds

Nordlands distrikt

Fr. A. Strøm.

## Trondhjems distrikt.

### Beretning fra distriktssekretæren.

Forbundets medlemsantal i Trondhjems distrikt har naturligvis ogsaa øket noget i 1918, men hvor meget kan med sikkerhet ikke sies.

Jeg har i aarets løp stiftet 8 fagforeninger med et samlet medlemsantal av 222.

Har desuten organisert omkring 200 kvinder og mænd i tilslutning til allerede bestaaende avdelinger.

I aarets løp er der reist en hel del lønskrav samt krav om forkortelse av arbeidstiden m. v.

Lønskravene har som regel resultert i at dyrtidstillæggene er forhøiet med fra kr. 3.00 til kr. 10.00 pr. uke. Forhøielse av grundløn har været meget vanskelig, og er bare i enkelte tilfælde lykkedes.

Nogen forkortelse av arbeidstiden har været meget vanskelig at opnaa. Det har dog i enkelte tilfælde lykkedes at faa den nedsat fra 54 timer til 51 timer pr. uke og i et par tilfælde til 50 timer.

Disse forbedringer i løns- og arbeidsvilkkaar er som regel opnaadd uten arbeidsstans. Hvor arbeidsstans er indtraadt har denne som regel været nogen dage.

I de fleste tilfælder er der foretatt arbeidsopsigelse for paa denne maate at øve pres paa bedrifterne og for at opnaa det bedst mulige resultat.

Streiken ved Hovdenak Stolfabrik og ved nyanlægget Thamshavn paagaar fremdeles.

De opnaadde forhøielser av lønningerne har ikke paa langt nær tilsvaret prisforhøielserne paa livsfornødenheterne. Arbeidernes økonomiske stilling maa derfor sies at være daarligere i 1918 end i 1917.

Nogen nævneværdig arbeidsledighet for vort forbunds medlemmer har der ikke været.

Jeg har i aarets løp holdt 69 offentlige foredrag for ca. 14,269 mennesker. Har desuten holdt endel foredrag i enkelte foreninger. Av de 69 foredrag er 5 holdt ved offentlige demonstrationer.

Jeg har besøkt 45 foreninger og holdt 51 møter med arbeiderne angaaende løns- og arbeidsvilkkaarene.

Har deltatt i 37 forhandlingsmøter og 9 mæglingsmøter.

Har desuten sammen med medrepræsentanter for arbeiderne deltatt i 14 forhandlinger med arbeidsgiverne enkeltvis. Alle disse forhandlinger og mæglingsmøter har desværre som ovenfor nævnt ikke alle tider ført til fuld opnaaelse av de rimelige krav, arbeiderne har stillet.

Jeg har i aarets løp hat 195 reisedage, derav 73 i forhandling og 103 i agitationsøiemed samt 19 til landsmøtet og hovedstyremøter.

Mottatt i aarets løp 101 skrivelser og 25 telegrammer.

Avsendt i samme tidsrum 98 skrivelser og 24 telegrammer.

Norsk Arbeidsmandsforbunds Trondhjems distrikt.

A. Kalvaa.



## 8 timers aktionen.

Paa Arbeiderraadenes landskonferance i mars 1918 blev fattet følgende beslutning:

„Raadene opfordrer til uopholdelig at kræve indført normal arbejdsdag med bibehold av fuld løn. Imøtekommes ikke dette krav inden 1. mai maa arbeiderne selv fra og med 2. mai ta 8 timers dagen. Motstand og eventuelle trakasserier vil bli fra arbeidernes side mødt med planmæssig gjennemført sabotage eller streik.“

I henhold til denne opfordring blev der ved en række bedrifter fra arbeidernes side reist krav paa 8 timersdagens gjennemførelse. I det Trondhjemske var krav fremsat i noksaa stor utstrækning men ellers utover i land var kravene mere spredt.

Den 25. april mottok forbundene fra Arbeidsgiverforeningen følgende skrivelse:

Norsk arbeidsmandsforbund,

Folkets hus.

### 8 timers arbejdsdag.

Som det vil være det ærede forbund bekjendt, blev der paa Arbeiderraadenes landskonferance i mars 1918 fattet følgende beslutning:

„Raadene opfordrer til uopholdelig at kræve indført normal arbejdsdag med bibehold av fuld løn. Imøtekommes ikke dette krav inden 1. mai, maa arbeiderne selv fra og med 2. mai ta 8 timersdagen. Motstand og eventuelle trakasserier vil fra arbeiderne bli møt med planmæssig gjennemført sabotage eller streik.“

Overensstemmende hermed, er der fra arbeiderraad paa forskjellige kanter av landet stillet forlangende overfor bedriftene om at faa arbeidstiden nedsat til 48 timer ukentlig under paaberopelse av de vanskelige ernæringsforhold.

Vi vedlægger som eksempel gjenpart av et trykt cirkulære, som er sendt ut fra Arbeiderraadet i Trondhjem.

Da hverken vi eller vore medlemmer kan indlate os i forhandling med arbeiderraadene om forandringer i den mellem Dem og os gjældende overenskomst, tilskrev vi vore medlemmer den 13. ds. saaledes:

„Fra forskjellige kanter av landet indløper der nu meddelelse til os om, at arbeiderraadene stiller forlangender overfor bedriftene om at faa arbeidstiden nedsat til 48 timer pr. uke.

I den anledning finder vi at maatte gjøre vore medlemmer opmerksom paa, at der ikke under nogen omstændighet maa forhandles med arbeiderraadene om ændringer i de bestaaende overenskomster.

De av vore medlemmer, som mottar henvendelser fra arbeiderraadene som ovenfor nævnt; maa derfor bare svare, at de ikke har anledning til at drøfte løns- eller arbeidsvilkaar med andre arbeiderorganisationer end dem, med hvem overenskomster er avsluttet om disse ting.“

Idet vi gjør det ærede forbund bekjendt hermed, tillater vi os at uttale som vor mening, at ernæringsforholdene for arbeiderne i sin almindelighet ikke for tiden kan sies at være saadanne, at de berettiger kravet paa indskränkning av arbeidstiden til 48 timer ukentlig.

Mange andre samfundsklasser, som ikke er bedre økonomisk stillet end arbeiderne, og som har mindre brødrationer end disse, arbeider like saa lang tid som arbeiderne nu gjør og ofte længere uten at der fra dem er klaget over, at de paa grund av ernæringsforholdene ikke magter at fortsette med den tidligere arbeidstid.

For det tilfælde at arbeiderne skulde etterkomme den paa ovennævnte landskongres trufne beslutning og saaledes selv vil „ta 8 timersdagen“ fra og med 2. mai d. a., finder vi det nødvendig at paapeke, at det er tariffstridig og ulovlig av arbeiderne at ta sig selv tilrette og iverksætte delvis eller hel arbeidsstans for at gjennemtvinge en ordning overensstemmende med sin opfatning, istedenfor at faa saken løst ved forhandling og eventuelt ved at søke den avgjort av arbeidsretten.

Vi maa derfor i den situation, man nu staar, forlange av de ærede forbund, at det paalægger alle de av sine medlemmer, som omfattes av tariffavtaler med os eller vore medlemmer, hvori der er fastsat en længere arbeidstid, end den av arbeiderraadene krævede, at de ogsaa den 2. mai og derefter overholder den tariffmæssige arbeidstid. Vi mener, at det er forbundets pligt at benytte alle de midler, som staar til forbundets raadighet for at hindre enhver saadan tariffstridig aktion, og forbeholder os eventuelt at gjøre ethvert ansvar gjældende.

Samtidig tillater vi os at anmode Dem om at underrette alle angjældende avdelinger om indeholdet av dette brev og meddele dem, at vi stiller samme krav til avdelingene, som vi her har stillet til forbundet, og forbeholder os eventuelt at gjøre ansvar gjældende ogsaa overfor dem, hvis de ikke gjør, hvad de kan for at hindre enhver aktion som ovenfor nævnt.

Ærbødigst

Norsk Arbeidsgiverforening's Centralstyre

L. Rasmussen

Paa denne skrivelse svarte forbundet den 29. april følgende:

Norsk Arbeidsgiverforening,

Rosenkrantzgate 7.

I anledning Deres ærede av 25 ds. ang. arbeiderraadenes landskonferances beslutning om 8 timers dagen skal vi meddele, at da vort forbunds



avdelinger ikke har bragt spørsmålet om 8 timers dagen ind for forbundet har vi gaat ut fra, at heller ikke nogen aksjon har været forutsat.

Vi har allikevel gjort vore avdelinger bekjent med indholdet i Deres skrivelse.

Ærbødigst

Norsk Arbeidsmandsforbund

Gunnar Sethil

Paa foranledning av arbeidsgiverforeningens skrivelse blev cirkulære sendt til alle forbundets avdelinger likesom det efter 1. mai blev tilskrevet de avdelinger hvor aksjon var iværksat, hvori de gjordes opmerksom paa at denne aksjonsplan ikke hadde været forelagt og heller ikke kunde bli godkjendt av forbundet. Hvis foreningerne vilde ha forbundets bistand og støtte i bestræbelserne for at gjennomføre kravet maa arbeidet fortsættes paa de gamle vilkaar indtil der ved organisationsmessige midler kunde lykkes at opnaa en forandring.

Den 13. mai avholdtes forhandlingsmøte efter forlangende av Norsk Arbeidsgiverforening. Til dette møte var fremmødt en hel del arbeidsgivere fra de virksomheter hvor aksjon var iverksat. Paa arbeidernes vegne mødte repræsentanter for forbundene der hver for sig redegjorde for hvordan sakerne laa an.

Da der ikke var fremmødt repræsentanter for arbeiderne paa de forskjellige steder, forlangte Arbeidsgiverforeningen nye forhandlinger avholdt og blev det bestemt at forhandlingsmøte skulde avholdes i Trondhjem 15. mai og i Kristiania 16. mai. Disse forhandlingsmøter blev indskrænket til at gjælde kun de bedrifter hvor aksjonen fortsatte.

I Trondhjem var saaledes allerede aksjonen indstillet, idet borgermester Bauck hadde stillet forslag om, at arbeidet skulde gjenoptages og at det skulde henstilles til hovedorganisationerne at opta forhandling om 8 timers kravet.

Noget resultat kom det ikke ut av disse forhandlingsmøter og Arbeidsgiverforeningen forlangte saken ind for Arbeidsretten for flere bedrifters vedkommende. Den 1. juli avsagdes dom i saken vedrørende Norsk Hydro og Odda Cyanamidfabrik. Dommen er indtat under voldgifts- og arbeidsretssaker.

I oktober var igjen 8 timers aksjonen inde for arbeidsretten, denne gang for National Industri, Sandefjord og Østborg kalkstensbrud, Saken blev hævet for disse bedrifters vedkommende, efter at der var avgitt en erklæring. Dette vil fremgaa av protokollen som er indtat under arbeidsretsdomme.

#### *Lovgivningen ang. 8 timers dagen.*

Under rationeringen og ernæringsvanskelighetene reiste arbeiderne som foran nævnt flere steder krav om indskrænkning i arbeidstiden. Flere kommuner og likeledes enkelte private arbeidsgivere gikk til indskrænket arbeidstid paa grund av rationeringsvanskelighetene. Arbeidsgiverforeningen viste sig imidlertid steil ved enhver anledning og henviste til gjældende overenskomster og videre til loven om arbeiderbeskyttelse. Naar lovgivningsmagten

hadde grepet ind med regulering av arbeidstiden, saa fikk ogsaa saken løses ad den vei.

Den 27. april sendte sekretariatet følgende henvendelse til regjeringen:

„Den nuværende ernæringskrise rammer industriarbeiderne særlig haardt. I de fleste byer og industridistrikter er der nu indtraadt absolut potetmangel, likesom mangelen paa sættepoteter i mange landdistrikter jo er saa stor, at der er liten utsigt til at byerne kan faa poteterne efterat sætningen er foretat.

De surrogater for poteter som nu er i handelen er ogsaa kun tilstede i meget begrenset kvantum.

Melkerationerne er ogsaa yderst knappe og hver uke blir der mindre melk.

Under disse forhold er brødrationerne saa knappe, at de fleste arbeiderfamilier nu er like paa sultegrænsen. Det er derfor ikke mulig for dem i samme utstrækning som før at utholde en lang arbeidsdags strabadser og det er saaledes blit et almindelig krav fra alle arbeidere, at arbeidstiden maa indskrænkes for at man skal kunne bevare arbeidskraften gjennom denne kritiske periode.

Sekretariatet for Arb.s fagl. Landsorganisation vil derfor paa det mest indtrængende henstille til regjeringen, at der under den nuværende krise ved lov eller forordning fastsettes en 8 timers normalarbeidsdag for alle industriarbeidere.

Ved siden av ernæringskrisen er jo ogsaa materialmangelen nu saa følbart i de fleste industrier, at en forceret arbeidsdrift heller ikke av den grund er ønskelig.

Dyrtidsforholdene er saadanne, at arbeiderklassen maa kræve at forkortelsen i arbeidstiden ikke maa medføre nogen nedgang i arbeidslønningerne.“

Den 10. mai mottok sekretariatet skrivelse fra Socialdepartementet, hvori meddeltes, at departementet hadde optat til overveielse det spørsmål som var reist av sekretariatet og anmodedes om yderligere uttalelse fra sekretariatet.

Den 29. mai sendte sekretariatet en længere utredning i saken.

Departementet sendte likeledes forespørsel til Arbeidsgiverforeningen og til den komité som arbeidet med fabriktilsynslovens revision.

Efterat uttalelser saaledes var indhentet blev spørsmålet om 8 timers dagen optat til bearbeidelse av departementet og ved behandling i Stortinget blev vedtat en lov med titelen: *Midlertidig lov av 14. august 1918 om forkortelser av arbeidstiden i bedrifter som gaar ind under lov om arbeiderbeskyttelse i industrielle virksomheter av 18. september 1915.*

Efter denne lov skulde kongen paa andragende kunne fastsette, at en arbeiders almindelige arbeidstid ikke skulde overstige 8½ time daglig og ikke over 48 timer ukentlig.

Fra arbeiderne ved de forskjellige bedrifter og industrier blev der derpaa gjennom organisationerne indsendt begrundede andragender om nedsettelse av arbeidstiden.

Disse andragender blev av fabriktilsynet undersøkt og bearbeidet, men det sier sig selv, at det blev et langt lerret at bleke, naar nærsagt hver bedrift for sig skulde behandles. Resultatet blev da heller ikke nogen avgjørelse efter denne lov, men under behandlingen modnedes den opfatning; at man maatte gaa til en særskilt lov angaaende regulering av arbeidstiden.



## Arbeidsretssaker og voldgiftsdomme.

### Ottetimers-aksjonen i arbeidsretten.

*Dom av 1. juli 1918 i sak nr. 23.*

Norsk Arbeidsgiverforening, Norsk Hydroelektrisk Kvælstofaktieselskap og A.s North Western Cyanamide Co. Ltd., Odda, mot Norsk Jern- og Metalarbeiderforbund, Norsk Arbeidsmandsforbund og Norks Træarbeiderforbund samt disse forbunds avdelinger: Notodden Jern- og Metalarbeiderforbund, Notodden og Omegns Arbeidsmandsforening, Fabrikarbeidernes Forening, Notodden, Træarbeidernes Fagforening, Notodden, Cyanamidens Jern- og Metalarbeiderforening, Cyanamideforeningen, Odda, og Odda Træarbeiderforening, samt endel arbeidere ved Notoddens Salpeterfabrikker og ved Cyanamidefabrikken, Odda.

Paa Arbeiderraadens landskonferanse i mars iaar blev det vedtatt at de enkelte arbeiderraad skulde henvende sig til bedrifterne med krav om 8 timers normalarbeidsdag. Det blev samtidig vedtatt at arbeiderne selv skulde ta 8 timers dag fra og med 2. mai, om kravet ikke blev imøtekommet inden 1. mai.

I henhold til dette vedtak har en række arbeiderraad rundt om i landet henvendt sig til bedrifterne om at indføre 8 timers dag.

Norsk Arbeidsgiverforening rettet den 25. april en henvendelse til de fagforbund som den hadde tariffavtaler med.

I henvendelsen heter det:

«For det tilfælde at arbeiderne skulde etterkomme den paa ovennævnte landskongres trufne beslutning og saaledes selv vil «ta 8 timers dagen» fra og med 2. mai d. a., finder vi det nødvendig at paapeke, at det er tariffstridig og ulovlig av arbeiderne at ta sig selv til rette og iverksætte delvis eller hel arbeidsstans for at gjennemtvinge en ordning overensstemmende med sin opfatning istedetfor at faa saken løst ved forhandling og eventuelt at søke den avgjort ved Arbeidsretten.

Vi maa derfor i den situation man nu staar, forlange av det ærede forbund, at det paalægger alle de av sine medlemmer som omfattes av tariffavtaler med os eller vore medlemmer, hvori der erfastsat en længere arbeidstid end den av arbeiderraadene krævede, at de ogsaa den 2. mai og derefter overholder den tariffmæssige arbeidstid. Vi mener at det er forbundets pligt at benytte alle de midler, som staar til forbundets raadighet for at hindre enhver saadan tariffstridig aksjon, og forbeholder os eventuelt at gjøre ethvert ansvar gjældende.

Samtidig tillater vi os at anmode Dem om at underrette alle angjældende avdelinger om indholdet av dette brev og meddele dem at vi stiller samme krav til avdelingene som vi her har stillet til forbundet, og forbeholder os eventuelt at gjøre ansvar gjældende ogsaa for dem, hvis de ikke gjør hvad de kan for at hindre enhver aksjon, som ovenfor nævnt.»

Forbundene sendte denne henvendelse videre til sine avdelinger. Men ved flere bedrifter gik arbeiderne fra 2. mai over til en arbeidstid av 48 timer uken.

Den 13. mai blev efter forlangende av Arbeidsgiverforeningen holdt et forhandlingsmøte mellem denne og de forbund, hvis medlemmer paa forskjellige steder hadde været med paa 8 timers aksjonen. Og nyt møte blev holdt den 16. mai.

Forhandlingerne har ikke ført til noget resultat. Norsk Arbeidsgiverforening har derfor reist sak for Arbeidsretten mot de forbund og forbundsavdelinger, hvis

medlemmer har været med paa 8 timers aksjonen. Ogsaa vedkommende enkelte arbeidere er stevnet.

Arbeidsgiverforeningen har foreløbig begjæret saken fremmet alene forsaa vidt angaar Norsk Hydros Fabrikker paa Notodden og Cyanamidefabrikken i Odda.

Norsk Hydro hadde ikke svart paa den henvendelse som var kommet fra arbeiderradet paa Notodden og dagarbeiderne ved Norsk Hydros Fabrikker paa Notodden hadde fra 2. mai gaat over til at arbeide 8½ time daglig (48 timer uken).

Paa henvendelse fra arbeiderradet i Odda hadde North Western Cyanamide Company svart, at man bare kunde forhandle med de organisationer som hadde sluttet tariffavtalene. Arbeiderne i Odda fortsatte imidlertid efter 1. mai at arbeide som tidligere. Men paa massemøter den 10. og 11. mai blev det vedtatt at de fra 15. mai skulde skulde gaa over til 48 timer uken. Paa nyt møte den 14. mai blev der vedtatt en utsættelse til 27. mai. Og fra den dag har dagarbeiderne ved Cyanamidefabrikken bare arbeidet 48 timer uken.

For fabrikkerne paa Notodden gjælder saken Norsk Jern- og Metalarbeiderforbund, Norsk Arbeidsmandsforbund og Norsk Træarbeiderforbund og disse 3 forbunds avdelinger paa Notodden.

For Cyanamidefabrikken i Odda gjælder saken de samme 3 forbund og deres avdelinger ved denne fabrikk.

Forsaa vidt angaar de indstevnte arbeidere har Arbeidsgiverforeningen begjært saken foreløbig fremmet for følgende 10 fra Notodden: Erik Haugen, Saamund Bergland, Einar Nielsen, Peder Haug, A. Tokerud, Ole Aasland, Birger Andersen, Kristian Lien, Gregor Tjønnå og Ole C. Kaasa, og for følgende 3 fra Odda: Hagbart Johansen, Gjert Haga og Arnt Johansen.

Samtlige de indstevnte forbund og forbundsavdelinger har latt møte, likesaa de indstevnte arbeidere paa Notodden saa nær som Ole C. Kaasa. For ham er ikke stevningen lovlig forkyndt, og Arbeidsgiverforeningen har frafalt saken for hans vedkommende.

De 3 indstevnte arbeidere fra Odda har sendt tilsvaret i saken, men har ikke møtt under den muntlige behandling. Stevningen er lovlig forkyndt, og da det ikke er oplyst eller sandsynlig at de har lovlig forfald vil saken bli fremmet ogsaa mot dem.

Det er paa det rene at de 3 forbund straks har sendt over til deres avdelinger den skrivelse de hadde faat fra Arbeidsgiverforeningen. Og det er videre paa det rene at forbundene samtidig hadde foreholdt sine avdelinger at det vilde være tariffstridig om arbeiderne paa egen haand gikk over til 8 timers arbeidsdag.

Arbeidsgiverforeningen har under denne sak ikke reist nogen anke mot forbundene. Derimot mener den at saavel forbundsavdelingene som de enkelte arbeidere har forbrutt sig mot gjældende tariffavtaler.

Arbeidsgiverforeningens paastand er:

1. Arbeiderne ved Notodden Salpeterfabrik og ved Cyanamidefabrikken paa Odda har handlet tariffstridig ved selv at ta sig 8 timers dag.
  2. Norsk Arbeidsmandsforbunds, Norsk Jern- og Metalarbeiderforbunds og Norsk Træarbeiderforbunds avdelinger ved disse bedrifter har handlet tariffstridig ved ikke at paalægge sine medlemmer at avholde sig fra og indstille den av disse iverksatte aksjon.
  3. De indstevnte arbeidere ved Cyanamidefabrikken i Odda paalægges under en av Arbeidsretten festsatt daglig løpende mulkt fra en bestemt dag at gjenopta den tidligere gjældende arbeidstid.
  4. Spørsmålet om de indstevnte forbundsavdelinger og arbeidere pligter at betale vedkommende bedrifter erstating for det tap, disse er paaført ved 8-timersaksjonen blir i forbindelse med spørsmålet om den eventuelle erstattings størrelse at utsætte til en senere behandling.
  5. De indstevnte forbundsavdelinger og arbeidere paalægges in solidum at betale saksøkerne et passende beløp i saksomkostninger.»
- Paastanden fra de indstevntes side gaar ut paa at forbundsavdelingene og de enkelte arbeidere frifindes og tilkjendes saksomkostninger.

Det er hævdet at dyrtiden har skapt saadanne ernæringsvanskeligheter at arbeiderne maatte faa arbeidstiden nedsatt. Forutsætningerne for den i tariffavtalene festsatte arbeidstid skulde derfor være bristet og tariffavtalene var følge- lig ikke lenger bindende. Der er videre hævdet, at organisationernes tariffavtaler



ikke binder de enkelte arbeidere paa en saadan maate, at de ikke skulde ha adgang til utenfor fagorganisationerne at gjøre gjældende sine krav om forandringer. Endelig er hævdet at der ikke kunde kræves mere av forbundsavdelingene end de har gjort.

Arbeidsretten finder ikke grund til at gaa ind paa om dyrtiden og ernæringsforholdene har ophævet tariffavtalerne. Mente vedkommende arbeidere at tariffavtalerne ikke længer var gyldige hadde det været deres pligt gjennom sine organisationer at faa dette spørsmål løst i de former som tariffavtale og gjældende lov foreskriver. Og saalænge dette spørsmål ikke var løst paa lovlig maate, var det tariffstridig gjennom organisert kamp at søke fremtvunget nye arbeidsbestemmelser i strid med de gjældende tariffavtaler.

At den aktion som blev iverksat baade paa Notodden og Odda var et kampmiddel, kan ikke være tvilsomt. Ved at handle samlet og i fællesskap skulde arbeiderne sætte igjennem hvad den enkelte ikke magtet. Men tariffavtalerne bandt de fagorganiserte arbeidere til ikke at være med paa en saadan organisert kamp. Og de indstevnte arbeidere har derfor handlet tariffstridig ved at gaa til kamp for en kortere arbeidstid end den tariffavtalerne hadde fastsat.

De tre arbeidere fra Odda er paastaat tilpligtet under løpende mulkt at gaa tilbake til den gamle arbeidstid. Men naar det gjælder et sa personlig forhold som arbeidsplicht, vil løpende mulkt ikke være et tjenlig og høvelig retsmiddel. Arbeidsretten finder derfor ikke at kunne ta denne paastand til følge.

Efter det som er oplyst har alle de indstevnte forbundsavdelinger intet andet gjort end at referere for sine medlemmer de henvendelser som var kommet fra forbundene. Men dermed hadde ikke avdelingernes ledende og styrende mænd gjort sin pligt. Hvad man efter omstændighetene kunde ha krævet av dem er ikke nødvendig at gaa nærmere ind paa. Det er tilstrækkelig at fastslaa at den passive holdning som avdelingsstyrerne indtok i ethvert fald er tariffstridig. Det er hævdet, at som forholdene var, vilde det være nytteløst at gjøre noget andet. Men om saa hadde været tilfældet, kunde det ikke gi avdelingene nogen ret til at holde sig i ro.

Arbeidsretten finder, at de indstevnte avdelinger og arbeidere bør utrede saksomkostninger til saksøkerne.

*Dom:*

- I. 1. Erik Haugen, Saamund Bergland, Einar Nielsen, Peder Haug, A. Tokrud, Ole Aasland, Birger Andersen, Kristian Lien og Gregor Tjønna har handlet i strid med gjældende tariffavtale ved at de 2. mai iaar og efterfølgende dage vægret sig for at arbeide den i tariffavtalen fastsatte arbeidstid.
2. Notodden Jern- og Metalarbeiderforening, Notodden og Omegns Arbeidsmandsforening, Fabrikarbeidernes Fagforening, Notodden, og Træarbeidernes Fagforening, Notodden, har handlet i strid med gjældende tariffavtale ved alene at referere overfor sine medlemmer de under saken omhandlede henvendelser til dem fra deres forbund.
3. De under 1 nævnte arbeidere og de under 2 nævnte foreninger bør en for alle og alle for en betale til Norsk Arbeidsgiverforening og Norsk Hydro-Elektrisk Kvalstofaktieselskap 150 — et hundre og femti — kroner.
- II. 1. Hagbart Johansen, Giert Haga og Arnt Johansen har handlet i strid med gjældende tariffavtale ved at de fra 27. mai iaar har vægret sig for at arbeide den i tariffavtalen fastsatte arbeidstid.
2. Cynamidens Jern- og Metalarbeiderforening, Cyanamidarbeiderforeningen, Odda, og Odda Træarbeiderforening har handlet i strid med gjældende tariffavtale ved alene at referere overfor sine medlemmer de under saken omhandlede henvendelser til dem fra deres forbund.
3. De under 1 og 2 nævnte arbeidere og foreninger bør en for alle og alle foren til Norsk Arbeidsgiverforening og The North Western Cyanamide Company betale 150 — et hundre og femti — kroner.

*Paal Berg P. Kristensen. Chr. Vig. N. Mittet. Andr. Juell.*

**Utskrift**

*av Arbeidsrettens møtebok forsaavidt efterstaaende angaar.*

Aar 1918 den 28. oktober holdt Arbeidsretten møte i Høiesterets retsal i Justisbygningen i Kristiania.

Tilstede var formanden, høiesteretsassessor Paal Berg og medlemmerne: Fabrikeier K. Myhre, verkseier K. Dahl, den sidste som varamand for direktør Chr. Vig, som hadde meldt forfald; videre møtte bestyrer Sverre Iversen samt journalist Gunnar Ousland, den sidste som varamand for sekretær Andr. Juell, som hadde meldt forfald.

Der foretoges: *Sak nr. 33 — 1918:* Norsk Arbeidsgiverforening, Aktieselskapet Kaldnes mek. Verksted, Tønsberg, Aktieselskapet National Industri, Sandefjord, samt Østborg Kalkstensbrud, Værdalen (tilhørende Aktieselskapet Vestlandske Kalkbrud og Eiendomskompani, Odda) *mot* Norsk Arbeidsmandsforbund, Norsk Jern- og Metalarbeiderforbund, Norsk Træarbeiderforbund og Norsk Formnerforbund samt disse forbunds avdelinger og endel arbeidere.

Efterat direktør Paus hadde hat ordet bad adv. Stang tilført:

«De møtende indstevnte erklærte sig enig med saksøkeren i at 8-timers-aktionen er tariffstridig, idet tvisten om arbeidstiden ikke er søkt løst paa tariffmæssig maate. De indstevnte forbund og fagforeninger erkjender sig ikke skyldig i dette tariffbrud og erklærer at ville gjøre sit til at arbeidet blir gjenoptat efter den gamle arbeidstid.

De indstevnte arbeidere erkjender sig forpligtet til at stanse konflikten.»

Direktør Paus erklærte, at han paa vegne av Arbeidsgiverforeningen og de øvrige saksøkere i sakerne vedk. Aktieselskapet National Industri og Østborg Kalkstensbrud fratrukker taltalen og anmoder om at disse to saker hæves.

Forsaavidt angik den vedkommende Kaldnes reiste erstatningssak begjærte han denne sak fremmet.

I henhold til det anførte besluttet retten:

De paa vegne av Aktieselskapet National Industri og Østborg Kalkstensbrud av Norsk Arbeidsgiverforening reiste saker mot Norsk Arbeidsmandsforbund, Norsk Jern- og Metalarbeiderforbund og Norsk Træarbeiderforbund samt disse forbunds avdelinger: Østborg Fagforening, Jern- og Metalarbeiderforbundets avdeling 34, Sandefjord, og Framnæs, og Sandefjord Træarbeiderforening samt følgende arbeidere: Johan Svendsen, Peder Nordrum, Edv. Bernhardsen, Ole Nyberg, Halfdan Skovly, Oskar Matson, — samtlige arbeidere ved Aktieselskapet National Industri, — videre mot Karl Jensen, Ole Hojem, Andreas Jonassen og Marius Iversen, — samtlige arbeidere ved Østborg Kalkstensbrud, — hæves.

*Dom av 15. november 1918 i sak nr. 43: Bergens kommune mot Norsk Arbeidsmandsforbund paa egne vegne og paa vegne av Bergens kommunale Arbeiderforening, Stenarbeidernes Forening i Bergen, Dykkernes Forening i Bergen og Bergens Gasverksarbeiderforening.*

I de til 1. juli iaar gjældende tariffavtaler for de kommunale arbeidere i Bergen var arbeidstiden sat til gjennemsnittlig 51 timer uken. I de nye tariffavtaler som i de første dage av juli blev oprettet mellem Bergens kommune og Norsk Arbeidsmandsforbund paa vegne av de kommunale arbeideres fagforeninger, blev arbeidstiden nedsat til gjennemsnittlig 48 timer uken.

Imidlertid hadde Bergens formandskap i februar iaar vedtat at arbeidstiden for de kommunale arbeidere paa grund av de vanskelige ernæringsforhold indtil videre skulde være 46 timer uken.

Under forhandlingerne om de nye tariffavtaler hadde arbeidernes forhandlere ved siden av sit krav om 8 timers dag ogsaa fremsat krav om, at den midlertidige arbeidstid paa 46 timer uken fremdeles skulde gjælde saa længe ernæringsvanskelighetene vedvarte. Kommunens forhandlere vilde ikke gaa med paa dette krav. Og tariffavtalerne indeholder intet om denne midlertidige arbeidstid. Men i det avsluttende møte for kredsmeøglingsmanden gjorde arbeidernes forhandlere følgende protokolltilførsel:



« — — — 4. Arbeidernes forhandlere ønsker tilført protokollen, at den noget kortere arbeidstid, som nu ved særskilt bestemmelse av formandskapet er indført av hensyn til de vanskelige provianteringsforhold, antages fremdeles at maatte vedbli, saalænge rationeringsforholdene og provianteringsforholdene er saa vanskelige som nu. — — — »

Da formandskapet hadde ferie paa den tid tariffavtalerne blev vedtat, blev de spørsmaal som knyttet sig til iverksættelsen av dem forelagt for ordføreren. Og i henhold til den almindelige fuldmagt formandskapet hadde git ham til at avgjøre alle de i ferietiden forefaldende spørsmaal, bestemte han at fra 5. august skulde arbeidstiden være som i tariffavtalen bestemt.

Denne beslutning har arbeiderne ikke villet rette sig efter. De har opretholdt den midlertidige arbeidstid av 46 timer. Kommunen har paa sin side gjort fratræk i lønningerne for de arbeidstimer, som den mener arbeiderne har forsømt.

Der har været forhandlet om tvisten, men uten resultat. Bergens kommune har derfor reist denne sak mot Norsk Arbeidsmandsforbund paa egne vegne og paa vegne av Bergens kommunale Arbeiderforening, Stenarbeidernes Forening i Bergen, Dykkernes Forening i Bergen og Bergens Gasverksarbeiderforening.

Kommunens paastand er:

«1. At arbeidernes nektelse av at etterkomme formandskapets paabud om at arbeide den fulde tariffmæssige arbeidstid — gjennomsnittlig 48 timer uken — efter den nu gjældende overenskomst, kjendes at være tariffstridig.

2. At de indstevnte Norsk Arbeidsmandsforbund, Bergens kommunale Arbeiderforening, Stenarbeidernes Forening i Bergen, Dykkernes Forening i Bergen og Bergens Gasverksarbeiderforening in solidum tilpligtes at betale Bergens kommune saadan erstatning som fastsættes av Arbeidsretten for det tap og den skade, som er Bergens kommune paaført ved dens arbeideres forannævnte tariffstridige forhold ved fra 5. august d. a. at arbeide kun 46 timer uken, istedenfor den i gjældende overenskomst fastsatte arbeidstid.

3. At de indstevnte in solidum tilpligtes at betale Bergens kommune nærværende saks omkostninger med et av Arbeidsretten fastsat beløp.»

De indstevnte har paastaat sig frifundet og tilkjendt saksomkostninger.

De indstevnte har fremholdt at der ingen indvending blev gjort overfor den ovennævnte protokolltilførsel, og at arbeiderne derfor maatte kunne gaa ut fra at den indskrænkede arbeidstid skulde opretholdes, saalænge ernæringsforholdene ikke bedret sig. Og i ethvert fald mener de at saken maatte avgjøres av formandskapet og at en beslutning om forandring derfor ikke kunde træffes av ordføreren paa egen haand.

Arbeidsretten maa anse det som fuldt paa det rene, at kommunens forhandlere bestemt hadde motsat sig at kommunen ved den nye tariffavtale enten utrykkelig eller forutsætningsvis paa nogensomhelst maate blev bundet til den forkortede arbeidstid, som kommunen i sin tid ensidig og midlertidig hadde indført. Og Arbeidsretten maa videre gaa ut fra at arbeidernes forhandlere hadde fuld klarhet over dette kommunens standpunkt. Arbeidsretten kan derfor ikke i arbeidernes protokolltilførsel se noget uttrykk for en gjensidig bindende forutsætning. Protokolltilførselen kan ikke opfattes som et utfyllende og forklarende tillegg til tariffavtalerne. Den er en ensidig henstilling fra den ene part, som ikke binder den anden, selv om arbeiderne hadde ventet at denne henstilling skulde føre til at den midlertidige arbeidstid blev opretholdt. Efter at de nye tariffavtaler var traadt i kraft, hadde derfor kommunen — retslig set — den samme adgang som før til ensidig at ophæve den midlertidige arbeidstid. Hvordan beslutningen herom i tilfælde skulde fattes, var et spørsmål som alene vedkommens egen indre administration. Formandskapet hadde utstyrt ordføreren med en fuldmagt, som ogsaa omfattet en beslutning som den her foreliggende. Ordførerens beslutning var derfor bindende for arbeiderne saalænge den ikke var omgjort av formandskapet.

Efter dette var det et brud paa gjældende tariffavtaler at kræve opretholdt den midlertidige arbeidstid efter at den var gyldig ophævet. Og skade og tap, som kommunen har lidt ved at der ikke er arbeidet fuld dag som i tariffavtalerne bestemt, maa den kunne kræve erstattet av organisationerne. Noget materiale til at fastsætte erstatningen for tap og skade som maatte være lidt, foreligger ikke for tiden, og saken maa derfor forsaavidt utsættes.

De indstevnte kan ikke undgaa at utrede saksomkostninger til kommunen.

#### Dom:

1. Bergens kommunes arbeidere har handlet i strid med sine tariffavtaler ved at de efter 5. august iaar har holdt en arbeidstid paa 46 timer.
2. Norsk Arbeidsmandsforbund, Bergens kommunale Arbeiderforening, Stenarbeidernes Forening i Bergen, Dykkernes Forening i Bergen og Bergens Gasverksarbeidernes Forening bør én for alle og alle for én betale erstatning til Bergens kommune for tap og skade, som kommunen har lidt ved at tariffavtalens arbeidstid ikke har været overholdt.

3. Norsk Arbeidsmandsforbund og de under 2 nevnte fagforeninger bør til Bergens kommune betale 200 — to hundre — kroner i saksomkostninger.

Paal Berg. Sverre Iversen. P. Kristensen. Andr. Juell. Knud Dahl.  
Kjendelse: Saken utsættes til behandling av den Bergens kommune tilkjendte erstatning.

Paal Berg. Sverre Iversen. P. Kristensen. Andr. Juell. Knud Dahl.

#### Protokol.

Aar 1918 den 19. juli kl. 5½ em. blev voldgiftsret sat til behandlingen av 2 tvister mellem Norsk Arbeidsmandsforbund paa vegne av Kr.a Kul- og Vedcentrals Forening og Kr.a komm. Brændselscentral.

Tilstede var som voldgiftsmænd opnevnt veidirektør Skougaard, renovationsarbeider Torger Heggen og som opnevnt av formandskapet assessor Paal Berg. Som representant for Norsk Arbeidsmandsforbund møtte Johs. Gulbrandesen, som representant for Kr.a komm. Brændselscentral møtte inspektør Haugen.

Voldgiftsretten fremla en fremstilling av Arbeidsmandsforbundet av 25. juni og Brændselscentralen av 15. juli i sak nr. 1 angaaende akkordoppgjør og fra Arbeidsmandsforbundet av 13. juli og fra Brændselscentralen av 15. juli i sak nr. 2 angaaende betaling i opsigelsestiden.

Parternes representanter hadde derefter ordet og fremstillet saken.

Efter avsluttet procedure blev saken optat til doms.

Aar 1918 den 22. juli kl. 5½ em. holdt voldgiftsretten møte. Tilstede var de tre voldgiftsdommere. Man droftet saken og følgende kjendelser blev avlæst:

- «1. «Mellem Kr.a komm. Brændselscentral og Kr.a Kul- og Vedcentrals Arbeiderforening blev den første februar iaar truffet avtale om at akkordarbeiderne skulde være sikret mindste løn for hver enkelt dag. Ved beslutning av 23. mars iaar bevilget Kr.a kommune alle sine arbeidere et ekstraordinært dyrtidstillæg av kr. 2.00 pr. dag fra 1. april.

Om akkordarbeide heter det i beslutningen: «ved akkordarbeide utbetales dette tillæg kun forsaavidt akkordens slutoppgjør viser sig ikke at gi et overskud over den tariffmæssige dagløn + dyrtidstillæg som dækker ekstratillægget.»

I den første tid efter at denne beslutning var traadt i kraft blev den av Brændselscentralen praktiserte overensstemmende med avtalen av 1. februar, saaledes at dagløn + dyrtidstillægget blev utbetalt akkordarbeiderne for hver enkelt dag, om akkorden ikke skaffet dem en saa høi fortjeneste.

Men ved første lønning i mai blev det meddelt arbeiderne at det var den gjennomsnittlige dagsfortjeneste pr. uke som skulde være avgjørende for, om dyrtidstillægget skulde utbetales. Forsaavidt akkordarbeiderne i ukens løp hadde hat en gjennomsnittsfortjeneste som dækket mindsteløn + dyrtidstillægget fik sig intet dyrtidstillæg utbetalt.

Arbeidernes gruppestyre har protestert mot denne beregningsmaate. Forhandling har været forsøkt, men uten resultat, og Norsk Arbeidsmandsforbund har paa vegne av arbeiderne krævet tvisten løst ved voldgift.

Forbundet har nedlagt saadan paastand:

- «1. at de i overenskomsten av 1. februar gjældende bestemmelser om utbetaling av mindsteløn ved akkordarbeide ogsaa gjælder den av bystyret den 23. mars fattede beslutning om dyrtidstillæg til de kommunale arbeidere.

2. at det som er for litet utbetalt efterbetales for den forløpne tid.»
- Brændselscentralen har hævdet at tvisten ikke gjælder for fortolkning av den bestaaende tariffavtale. Det er bystyrets utenom tariffavtalens fattede ensidige



beslutninger som tvisten gjælder og Brændselscentralen mener at saken derfor ikke omfattes av tariffavtalens voldgiftsparagraf. Principielt har derfor Brændselscentralen derfor pastaat saken avvist. Subsidiært er hævdet, at det er ukens gjennomsnittsførtjeneste, og ikke hver enkelt dags fortjeneste som skal være avgiørende for om dyrtidstillægget skal utbetales.

Voldgiftsretten skal bemerke:

Ikke bare tvistigheter om forstaaelsen av selve lønsavtalen, men ogsaa om «arbeidsforholdene forøvrig» skal efter tariffavtalens § 10 løses ved voldgift. Nærværende tvist gjælder «arbeidsforholdene forøvrig» og avvísingspaastander vil derfor ikke bli tat tilfølge.

Angaaende selve sakens realitet har voldgiftsretten delt sig i et flertal og et mindretal. Flertallet, Berg og Heggen, skal bemerke: Bystyrebeslutningen har vistnok nærmest hat for øie akkorder som strækker sig over et visst tidsrum uten daglig opmaaling av det utførte arbeide, og saaledes ogsaa uten noget grundlag for en beregning av hvad der kan være tjent hver enkelt dag.

Ved Brændselscentralen har man derimot hat den ordning, at der hver dag er foretat opmaaling. For hver enkelt dag kunde det saaledes avgjøres om mindsteløn var optjent. Og derfor hadde ogsaa arbeiderne ved avtalen av 1. februar opnaadd at ikke ukens gjennomsittsførtjeneste, men fortjenesten for hver enkelt dag skulde være avgjørende for om mindsteløn skulde kunne kræves. I denne avtale maa voldgiftsrettens flertal se et uttryk for at Brændselscentralen har gaat med paa at anse hver enkelt dags arbeide som en avsluttet akkord, selv om man — som før — fremdeles bare hadde lønningsdag en gang om uken.

Naar selve bystyrebeslutningen intet indeholder om længden av den akkordperiode hvis «slutopgjør» skal være bestemmende, og naar saaledes bystyrebeslutningen maa forutsættes forsaavidt at bygge paa hvad som er praksis inden hver administrationsgren, synes det naturlig at man ogsaa for hver enkelt administrationsgren følger den praksis og de regler som har utviklet sig for akkordopgjørene. Og da for Brændselscentralen den gjældende regel var at hver enkelt dags fortjeneste skulde lægges til grund, naar det gjaldt spørsmålet om mindsteløn skulde utbetales, synes det naturlig at den samme fremgangsmaate anvendes efter at den daglige mindsteløn er blit forhøiet med dyrtidstillægget.

Skougaard stemmer for at Brændselscentralens subsidiære paastand tages tilfølge.

Han mener nemlig at uttrykket «akkordens slutopgjør» i bystyrebeslutningen ikke fyldestgjør ved en daglig opmaaling og notering av utført arbeide, men at der hertil kræves et virkelig opgjør som bare finder sted ved hver lønning.

Han er opmerksom paa at denne fortolkning ikke stemmer med overenskomsten av 1. februar om utbetaling av mindsteløn, men denne overenskomst kjendte bystyret neppe da det fattet den beslutning om det ekstraordinære dyrtidstillæg, og kan derfor ikke efter Skougaards mening være avgjørende for fortolkningen av uttrykket «akkordens slutopgjør».

Voldgiftsrettens medlemmer er enige om at parterne bærer hver sin halvpart av omkostningerne.

Efter dette blev voldgiftsrettens

dom:

1. Akkordarbeiderne ved Kr.a komm. Brændselscentral kan kræve at den efter avtale av 1. februar 1918 gjældende bestemmelse for utbetaling av mindsteløn ved akkordarbeide ogsaa anvendes ovenfor det av bystyret den 23. mars 1918 bevilgede dyrtidstillæg.
  2. Det som efter dette er for litet utbetalt siden 1. april 1918 blir at efterbetale.
  3. Omkostningerne ved voldgiftsretten betaler parterne med en halvpart hver.
  2. Den for arbeiderne ved Kr.a komm. Brændselscentral gjældende tariffavtale har i sin § 3 følgende bestemmelser: «de arbeidere der har været ansat i bedriften i 14 dage skal ha 8 dages opsigelse.»
- I § 8 heter det: «arbeidere som til bestemt tid møter op efter tilsigelse, men som maa gaa hjem igjen da deres assistanse ikke trænges, blir lønnet som for 2 arbeidstimer + familiedyrtidstillæg, og i tilfælde med de overtidstillæg som i tariffen bestemt. Arbeidere der har paabegyndt et arbeide, men hvis tjeneste efter nogen timers forløp blir overflødig, skal skaffes andet arbeide eller lønnes som for fuldt dagsverk. Herfra undtat force majeure».

I mai iaar blev endel av Brændselscentralens arbeidere paa Søndre Aasen og Fillipstad tomten opsagt paa 8 dage som følge av manglende tilførsel. Imidlertid blev tilførselen mindre end forutsat, og centralen kunde derfor ikke skaffe arbeide for alle under opsigelsestiden og endel maatte i denne tid gaa optil 3 dage uten arbeide. Under henvisning til force majeure klausulen i § 8 har Brændselscentralen ikke villet utbetale løn for de dager vedkommende arbeidere ikke har faat arbeide. Og i den anledning var Norsk Arbeidsmandsforbund paa vegne av arbeiderne reist denne voldgiftssak mot Brændselscentralen.

Forbundets paastand er:

«1. Overenskomstens § 3 punkt c sidste punktum skal forstaaes derhen, at arbeidere, der blir opsagt, har krav paa beskæftigelse hver dag i opsigelsestiden eller fuld løn utbetalt for eventuel hjemsendelse.

2. De arbeidere, som blev opsagt som ovenfor nævnt, skal om de maatte kræve det erholde efterbetalt for de dage Brændselscentralen ikke skaffer vedkommende beskæftigelse.»

Brændselscentralen har paastaaet sig frifundet.

Det er fra Brændselscentralens side fremholdt at arbeidsdriften er avhengig av vedtilførselen. Der kan pludselig og uventet bli en stans i tilførselen av jernbanevogner, og da kan der ikke skaffes fuldt arbeide for alle arbeidere. Av den grund hadde centralen under tarifforhandlingen villet bare ha 24 timers opsigelsesfrist, likesom de private bedrifter i branchen. Naar man gik med paa 8 dages opsigelsesfrist var det fordi § 8 med sin force majeure bestemmelse skulde dække tilfælde av uforutset stans i tilførselen.

Arbeidsmandsforbundet har paa sin side ikke bestridt at force majeure bestemmelsen bl. a. tar sigte paa uforutset stans i tilførselen. Voldgiftsretten har delt sig i et flertal og et mindretal. Flertallet Berg og Skougaard skal bemerke: Man maa efter det som foreligger gaa ut fra at grunden til endel av arbeiderne ikke fik arbeide under opsigelsesfristen var at søke i uforutset og uventet stans i tilførselen. Men naar saadan stans vilde git Brændselscentralen ret til at negte godtgjørelse for den derved voldte arbeidsstans, der ingen opsigelse hadde foreligget, maa det samme være tilfælde om arbeidsstansen uventet indtrær under opsigelsestiden. Bestemmelsen i § 8 er ubetinget og maa gjælde saalænge arbeidsforholdet varer, saaledes ogsaa under opsigelsesfristens løp. Mindretallet Heggen finder at maatte gi Arbeidsmandsforbundet ret i dets fortolkning, naar Brændselscentralen under forhandlingerne maatte frafaldte sit krav om bare 24 timers opsigelsesfrist, maa han deri se et uttryk for at arbeiderne under den opsigelsesfrist man blir enig om, ubetinget skulde ha ret til fuld løn, uten hensyn til om arbeide kunde skaffes eller ikke. Voldgiftsrettens medlemmer er enige om at parterne bør bære hver sin halvpart av omkostningerne.

Efter dette blev voldgiftsrettens

dom:

1. Arbeiderne ved Kr.a komm. Brændselscentral har, om de er opsagt ikke krav paa løn for de dage de under opsigelsesfristen ikke har kunnet faa arbeide paa grund av uforutset stans i tilførselen.
  2. De arbeidere som i mai iaar blev opsagt, og som under opsigelsestiden ikke fik arbeide hver dag paa grund av uforutset stans i tilførselen, har ikke krav paa efterbetaling av dagløn for de dager der ikke blev skaffet dem arbeide.
  3. Omkostningerne ved voldgiften bærer parterne med en halvdel hver.»
- Voldgiftsretten fastsatte salærene for begge saker under et: Til formanden assessor Berg kr 150.00 — et hundre og femti kroner —. Til hver av de 2 øvrige medlemmer kr. 100.00 — et hundre kroner —.

Paal Berg. Joh. Skougaard. Torger Heggen

Dom av 31. mai 1918 i sak nr. 18: Norsk Arbeidsgiverforening og Bergverkerens Landssammenslutning mot Norsk Arbeidsmandsforbund.

Om denne saks forhistorie henvises til Arbeidsrettens domme av 18. mai 1917 og 30. november 1917 i sak nr. 13, 1917: Bergverkerens Landssammenslutning mot Norsk Arbeidsmandsforbund og Foldalens Grubearbeiderforening, og i sak



nr. 28, 1917: Norsk Arbeidsgiverforening og Bergverkernes Landssammenslutning mot Norsk Arbeidsmandsforbund.

Ved dommen i sistnævnte sak blev Norsk Arbeidsmandsforbund paalagt a rykke ind i «Social-Demokraten», «Ny Tid» og «Arbeidets Ret» en kundgjørelse omat det under saken omhandlede blokadevarsel var tariffstridig, og at tilgangen av grubearbeidere til Foldals Verk er fri.

Dette paalæg har Arbeidsmandsforbundet etterkommet.

Tilgangen paa arbeidere har imidlertid ogsaa efter denne kundgjørelse være saa liten, at verket har ment, det fremdeles blev blokert. Og denne blokade er efter verkets mening støttet ved stadige notiser i endel arbeiderblader.

I «Direkte Aktion» for 2. mars og i «Arbeidets Ret» for 4. mars iaar stod indrykket en notis, som i begge aviser begyndte saaledes: «Følgende herrer har fundet det stemmende med god solidaritet at opta arbeidet med minering og fordringsarbeide i Foldals Grube under den mellem de gamle arbeidere og verket siden ifjor vaar paagaende konflikt: — — —»

I begge notiser opregnes saa navnene paa endel arbeidere.

Notisen i «Direkte Aktion» avsluttes med følgende: «Skulde der tilfældigvis være flere som ønsker sine navn bekjendtgjort paa samme maate saa er det bare at gaa i foranstaaende mænds fotspor.»

Begge notiser var undertegnet: «For Foldalens soc. dem. Ungdomslag. Referent.»

Disse notiser foranlediget at Bergverkernes Landssammenslutning den 12. mars sendte Norsk Arbeidsmandsforbund følgende skrivelse:

«Vedlagt tillater vi os at oversende 3 avisutklip (fra «Ny Tid», «Arbeidets Ret» og «Direkte Aktion») hvilke godtgjør at den ved Foldal i sin tid iverksatte blokade fremdeles paagaar.

Vi tillater os at anmode det ærede forbund om at gi mulige arbeidssøkende klar og grei besked om, at arbeidere frit kan ta arbeide ved verket. Vi maa fordre at De anvender alle til raadighet staaende midler, bl. a. saaledes, at De i de aviser hvoriblandt de forannævnte — og mulige andre aviser — hvori ovennævnte notis er indtat, foranlediget indtat en meddelelse om at der ved Foldal ikke er konflikt og om, at de i notisen nævnte arbeidere og andre, som tar arbeide ved bedriften, ikke utviser ukollegial optræden.

Vi maa derhos anmode Dem om at meddele Foldal Grubearbeiderforening, at den paalægger sine medlemmer at motarbeide den ulovlige blokade og om eventuelt at ekskludere som medlemmer av den lokale forening og forbundet dem, som ikke vil efterfølge et saadant paalæg.»

Forbundet svarte ikke, og Bergverkernes Landssammenslutning sendte derfor den 26. mars en ny skrivelse:

«Vi tillater os herved at bringe i erindring vor anmodning til Dem i skrivelse av 12. ds. om fornødne forføjninger i sakens anledning.

Vi har ikke i de omhandlede aviser set indtat nogen meddelelse fra Dem om, at der ved Foldal ikke er konflikt og om at de i vedkommende notiser nævnte arbeidere og andre, som tar arbeide ved bedriften, ikke utviser ukollegial optræden. Dette maa vi derfor paany anmode Dem om, likesom vi ogsaa forøvrig i enhver henseende maa fastholde vore fordringer og anmodninger i vor skrivelse av 12. ds. hvorav avskrift følger.»

Arbeidsmandsforbundet svarte den 8. april:

«Erkjendes herved mottagelsen av Deres skrivelser av 12. og 26. i. m. I den anledning meddeles, at vi savner enhver adgang til at blande os ind i andre og os uvedkommende organisationers anliggender, idet den av Dem paaklagde blokade staar for *Foldalens socialdemokratiske Ungdomslags* regning.»

I Bergverkernes Landssammenslutnings svar av 10. s. m. heter det:

«Vi har mottatt Deres ærede av 8. ds., hvori De som svar paa vore skrivelser av 12. og 26. i. m. meddeler at De savner enhver adgang til at blande Dem ind i andre organisationers anliggender, og at den av os paaklagde blokade staar for *Foldalens socialdemokratiske Ungdomslags* regning.

Vi skal i den anledning oplyse det ærede forbund om at vi er bekjendt med at *Foldalens socialdemokratiske Ungdomslag* som senest har indrykket de tidligere omtalte blokadeavertisementer, for en væsentlig del bestaar av samme folk, som de der er medlemmer av den lokale fagforening i *Foldalen* og at det socialdemokratiske ungdomslags avrettering saaledes betegner en blot og bar omgaaelse av Arbeidsrettens sidste dom.

Under disse forhold maa vi forlange at forbundet med alle til raadighet staaende midler fremtvinger respekt for den avsaagte dom og oppfylder de fordringer vi har fremsat i vore tidligere skrivelser — — — —»

Arbeidsmandsforbundet fandt heller ikke efter denne skrivelse grund til at gripe ind. Og Norsk Arbeidsgiverforening og Bergverkernes Landssammenslutning har derfor reist denne sak mot Norsk Arbeidsmandsforbund. Forhandling har været forsøkt, men uten resultat.

Saksøkerens paastand er:

«Norsk Arbeidsmandsforbund har handlet tariffstridig, naar det negter at foreta yderligere skridt til ophævelse av den ved *Foldals Verk* iverksatte blokade.

Norsk Arbeidsmandsforbund tilpligtes at betale *Foldals Verk* erstatning fra 12. mars 1918 at regne beregnet efter kr. 118,000,00 pr. maaned.

Samt at betale sakens omkostninger.»

Norsk Arbeidsmandsforbund har paastaat sig frifundet og tilkjendt saksomkostninger.

Arbeidsretten skal bemerke:

Det er aabenbart at der ogsaa efter Arbeidsrettens sidste dom har været kræfter i virksomhet for at hindre tilgangen av grubearbeidere til *Foldalen*. De to refererte notiser i «Direkte Aktion» og «Arbeidets Ret» viser at en blokade har været søkt opretholdt. Men det er ikke paa det rene at disse blokadeforsøk skriver sig fra hold som Arbeidsmandsforbundet er ansvarlig for.

Der er under nærværende sak ikke fremskaffet opplysninger som gir ret til at tro at forbundets lokale avdeling i *Foldalen* eller dens medlemmer, tiltrods for Arbeidsrettens sidste dom og tiltrods for forbundets kundgjørelse efter dommen, har søkt at holde verket blokert eller har lagt verket hindringer i veien for at det kan faa nye folk. Der foreligger heller ikke noget om at de artikler som stod efter dommen i enkelte aviser er inspirert fra fagforeningshold. Dette gjælder ogsaa de to blokadenotiser i «Direkte Aktion» og «Arbeidets Ret».

*Foldalens* socialdemokratiske ungdomslag som hadde indrykket disse to notiser er ikke tilknyttet Arbeidsmandsforbundet, og efter det som er oplyst, staar denne forening heller ikke paa anden maate i forbindelse med forbundet eller dets avdeling i *Foldalen*. Av ungdomslagets medlemmer var det ikke mere end tre som ogsaa samtidig var medlemmer av Arbeidsmandsforbundets avdeling, og efter hvad som er paastaat, hadde disse tre ikke været med paa det møte som fattet beslutning om blokadenotiserne.

Arbeidsmandsforbundets stilling til saadanne blokadeforsøk var klar og utvetydig efter den kundgjørelse forbundet hadde sendt ut i henhold til Arbeidsrettens sidste dom. Og hele saken og situationen var visselig saa velkjendt blandt de organiserte arbeidere at nogen ny erklæring fra forbundet til retledning for dem var upaakrævet. Og forsaauidt de to notiser indeholdt en misvisende bemerkning om «den paagaende konflikt» hadde verket selv den samme ret og anledning som forbundet til at faa en berigtigelse indtat i de to aviser.

Forbundet hadde ikraft av sin tariffavtale pligt til at holde justis inden sine rækker overfor ethvert forsøk paa tariffbrud. Men om utenforstaaende søker at holde vedlike en konfliktsituation til fremme av sine særformaal, kan man ikke av tariffavtale eller lov utlede nogen pligt for forbundet til at gripe ind og støtte verket mot disse angrep, som forbundet intet ansvar har for. Arbeidsmandsforbundet maa derfor bli at frifinde.

Et av rettens medlemmer, *brukseier Myhre*, kan ikke fritta Arbeidsmandsforbundet for ansvar, naar det i nærværende affære har forholdt sig helt passiv.

Bedriften maatte være i sin ret, naar den i medhold av den sidste dom krævet forbundets medvirkning til protest mot den fornyede blokadeaktion i de to aviser. Og forbundet har forømt sin pligt ved at undlate i den henseende at gi sine egne medlemmer fuld offentlig klarhet.

Arbeidsretten finder at parterne bør bære hver sine omkostninger.

Dom:

Norsk Arbeidsmandsforbund frifindes for Norsk Arbeidsgiverforenings og Bergverkernes Landssammenslutnings tiltale i denne sak.

Parterne bærer hver sine omkostninger.

Paal Berg. K. Myhre. Andr. Juell. P. Kristensen. Sverre Iversen.



*Dom av 31. mai 1918 i sak nr. 10: Norsk Arbeidsmandsforbund og Foldalens Grubearbeiderforening mot Bergverkernes Landssammenslutning og The Foldal Copper and Sulphur Co. Ltd.*

Den for bergverkerne som tariffavtale gjældende voldgiftsdom av 1916 har i sin § 8, g. følgende bestemmelse:

«Ved akkordarbeide trækkes arbeiderne for forbrukt ammunition, materialer for belysning (undtagen faste [elektriske] lamper i gruben), borstaal og borhvæsning. Træk skal opføres paa akkordsedlen.»

Om fortolkningen av denne bestemmelse er der opstaaet tvist mellem Norsk Arbeidsmandsforbund og The Foldal Copper and Sulphur Co. Ltd. (Foldals Verk). Forhandlinger har været forsøkt, men uten resultat, og tvisten er derfor av Arbeidsmandsforbundet og Foldalens Grubearbeiderforening forelagt for Arbeidsretten.

Voldgiftsdommens bestemmelse om akkordtræk er uforandret optat fra tariffavtalen av 1911. Denne hadde imidlertid for Foldals Verk en særbestemmelse om ret til træk for «hvad der regelmæssig er bestemt eller man er blit enig om (skal praktiseres som før). Denne særbestemmelse blev sløifet i voldgiftsdommen.

Imidlertid fortsatte Foldals Verk ogsaa efter voldgiftsdommen med at trække for smøreolje, reparationer av bormaskiner og reservedeler til dem. Desuten blev der ved akkordopgjørene gjort fratræk for de til akkordlagene utleverede redskaper, spet, slægger, krafser, traug o. lign.

Fra 1. november 1916 sluttet verket med at trække for smøreolje, reservedeler og reparationer av bormaskiner. Derimot fortsatte det med at trække for redskaper.

Hvad denne sak gjælder er, om denne redskapstræk er tillatt efter voldgiftsdommen og om verket pligter at utbetale de beløp som i tiden fra voldgiftsdommen traadte i kraft og til 1. november 1916 er holdt tilbake som træk for reparationer av bormaskiner og reservedeler til disse.

Arbeidsmandsforbundet har forelagt Arbeidsretten følgende spørsmål:

«1. Er bergverksarbeiderne ved Foldals Verk efter voldgiftsdommen av 22. juli 1916 pligtig til at holde det for arbeidets utførelse fornødne verktøi?

2. Har Foldals Verk ret til ved akkordarbeide at trække bergverksarbeiderne for andet end de i voldgiftsdommens § 8, g. specielt nævnte ting (naar der ikke er vist uagtsomhet [skjødsløshet] fra arbeidernes side)?

3. Har angjældende arbeidere ret til at faa tilbakebetalt de for reservedele og reparation av bormaskiner (og diverse) trukne beløp i tiden efter voldgiftsdommen traadte ikraft?»

Foldals Verk har paastaat sig frifundet og tilkjendt saksomkostninger.

Arbeidsretten skal bemerke: Naar voldgiftsdommen uten forandring optok den gamle tariffavtales bestemmelse om akkordtræk, maa forutsætningen ha været at den ogsaa skulde praktiseres som før. Og naar den for Foldal gjældende særbestemmelse blev sløifet, blev dermed ogsaa Foldal underkastet den almindelige bestemmelse, saaledes som den hadde været forstaaet og praktisert ved de andre verk.

Nu maa det imidlertid ansees godtgjort ved de under saken fremskaffede opplysninger at man i trækbestemmelsen i tariffavtalen av 1911 ikke har set nogen hindring for redskapstræk.

Arbeidsretten maa efter det som foreligger oplyst gaa ut fra, at meningen med vedkommende bestemmelse i den gamle tariffavtale, og følgelig ogsaa i voldgiftsdommen, har været at regulere trækken for *forbrukte materialer*. Den har fastsat, hvilke *forbrukte materialer* der kan trækkes for, men den har ikke tat sigte paa at træffe bestemmelser for anskaffelsen av redskaper og verktøi, som ikke blir forbrukt og som ved anskaffelsen blev arbeidernes eiendom.

Arbeidsretten maa derfor gaa ut fra at det for redskaper og verktøi stod bedrift og arbeidere frit for at ordne sig som de selv vilde. Og Arbeidsretten kan derfor ikke gi Arbeidsmandsforbundet medhold i at Foldals Verk, mere end de andre bergverker, pligtet efter voldgiftsdommen at holde sine akkordarbeidere med verketøi.

Med hensyn til træk for reparationer av bormaskiner og reservedeler til disse, maa det ansees paa det rene at dette er træk som er i strid med voldgifts-

dommen. Da verket fra 1. november 1916 ophørte med denne træk, blev akkordbetalingen tilsvarende reducert. Og verket hævder at en saadan reduktion vilde ha fundet sted allerede fra 1. august, om man da hadde hørt op med denne træk. Verket mener derfor at arbeiderne intet har tapt ved denne træk.

Det er mulig at akkordsatserne var blit sat lavere. Men det er ikke paa det rene at saa vilde være blit gjort. Arbeidsretten maa derfor gaa ut fra at satsen er fastsat med grundlag i den som tariffavtale gjældende voldgiftsdom, og ut fra den forutsætning at der alene skulde trækkes i den utstrækning som voldgiftsdommen hjemlet ret til. Har træk fundet sted i videre utstrækning end efter voldgiftsdommen tillatt, maa derfor verket utbetale det som uriktig er holdt tilbake.

Arbeidsretten finder at parterne bør bære hver sine omkostninger.

*Dom:*

Bergverkerne har ikke efter voldgiftsdommen av 1916 nogen tariffpligt til at holde sine akkordarbeidere med den for arbeidet nødvendige redskap, og kan i akkordopgjørene trække omforenet betaling for kjøpt redskap.

Foldals Verk pligter at utbetale til vedkommende arbeidere de beløp som for tiden 1. august til 1. november 1916 er holdt tilbake som træk for reservedeler til bormaskiner og reparationer av disse.

Parterne bærer hver sine omkostninger.

*Paal Berg. K. Myhre. Andr. Juell. P. Kristensen. Sverre Iversen.*



Tabel I. Lønsbevægelse avsluttet i 1918.

Løpe-nr.	Bedrift	Antal arbeidere		Tidligere løn og dyrtidstillæg					Opnaadd løn og dyrtidstill.					Den prosentvise forandring pr. aar beregnet i kr. (+).	Lønshøvelsen utgjør ialt pr. aar regnet i hele kr.	Arb.tid pr. uke		Forkortelsen utgjør ialt pr. aar (Timer).	Tillæg for over-, nat- og helligdagsarbeide		Ferie i dage		Blev overenskomst opprettet?	Var det overenskomst før?	Var det arbeidsstans?	Anmerkninger	
		Ialt	Derav medlemmer	Pr. time	Pr. dag	Pr. uke	Mindsteløn i akkord	Dyrtidstill.	Pr. time	Pr. dag	Pr. uke	Mindsteløn i akkord	Dyrtidstill.			Tidligere	Opnaadd		Tidligere pct.	Opnaadd pct.	Tidligere	Opnaadd					
<b>I. Anlægsvirksomhet.</b>																											
1	Brække kraftanlæg . . .	41	40	0.80 0.90	—	—	0.75	—	1.05 1.15 1.25	—	—	1.15	—	—	600	24 600	59	51	16400	—	50-100	—	6	ja	nei	ja	
2	Embretfoss fabrikkers anlæg . . . . .	20	20	—	6.30	—	6.30	—	—	—	9.75	—	9.75	—	900	18 000	54	54	—	25-50-100	25-50-100	—	—	nei	nei	nei	
3	Glomfjord fabrik- og kraftanlæg . . . . .	150	150	0.70 1.50	—	—	0.50	—	1.25 1.35 1.45	—	—	1.10 1.20 1.30	0.20	1000	150 000	59	48	82500	25-50-100	50-100	—	6	ja	nei	ja	Dyrtidstillægget er familiefillæg. Det er omregnet til timelønstillæg.	
4	Hunsfoss anlæg (H. Mulcus A/s) . . . . .	30	23	0.55 0.70	—	—	0.55 0.70	0.15	1.25 1.45	—	—	1.15 1.30	0.15	1300	39 000	54	54	—	50-100	50-100	4	4	ja	ja	ja		
5	Høgefossene kraftanl. I.	200	192	0.70	—	—	0.70	—	0.75 0.90	—	—	0.70	—	400	160 000	59	54	50000	—	50-100	—	—	nei	nei	nei		
6	— — II.	150	133	0.75 0.90	—	—	0.70	—	1.00 1.10	—	—	1.00	0.29	1200	180 000	54	54	—	50-100	50-100	—	—	ja	nei	ja	Ikke anmeldt ril A. F. L.	
7	— — III.	150	137	1.00 1.10	—	—	1.00	0.29	1.25 1.45	—	—	1.10 1.20	0.34	700	105 000	54	54	—	50-100	50-100	—	—	ja	ja	nei		
8	Haugesund kom. kraftanlæg . . . . .	145	98	0.80 1.05	—	—	0.80	—	1.35 1.65	—	—	1.50	—	1300	188 500	54	48	43500	25-50-100	25-50-100	4	12	ja	ja	nei		
9	Mørkfos-Solbergfos anlægget . . . . .	400	275	0.75 0.80	—	—	0.65 0.70	—	1.30 1.35	—	—	1.30 1.35	—	900	360 000	54	48	120000	25-50-100	25-50-100	4	6	ja	ja	nei		
10	Raanaasfossens kraftanl.	90	70	0.80	—	—	0.80	0.20	1.30	—	—	1.30	—	660	59 400	56	51	18450	—	50-100	—	6	ja	nei	nei		
11	Statens jernbane- og befæstningsanlæg . . . .	2430	1703	0.60	—	—	0.50	0.15	1.15	—	—	1.05	0.20	—	2 430 000	54	48	612360	25-50-100	50-100	—	6	ja	ja	nei		
12	Statens vasdragsvæsen (Hakavik og Nore) . . .	190	145	0.90 1.20	—	—	0.65	—	1.40 1.50	—	—	1.30 1.40	—	900	171 000	54	48	51300	25-50-100	50-100	—	6	ja	nei	nei	Smede og stenhuggere 10 øre mere pr. time.	
13	A/s Høyer-Elefsens anlægsarb.for Rosenberg mek. verkst., Buøen . .	130	61	0.90	—	—	0.90	0.30	1.50	—	—	1.50	0.15	810	105 300	54	48 50	29900	25-50-100	25-50-109	—	4	ja	nei	ja	Ikke anmeldt til A. F. L.	
14	Hell-Sunnanb. ekstr.arb.	79	79	0.80	—	—	—	—	1.00	—	—	—	—	350	27 650	60	60	—	—	—	—	—	nei	nei	ja	Arb. drives bare sommeren.	
15	A/s Saudefaldene . . . .	120	80	0.70 0.90	—	—	0.45 0.50	—	1.40	—	—	1.40	—	1400	168 000	54	54	—	25-50-100	25-50-100	4	4	nei	ja	nei	Saken ikke meldt A. F. L.	
16	Vittingfos bruk . . . . .	30	30	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	54	48	8100	—	—	—	—	nei	nei	ja	Kravet gjelder forkortelse av arbeidstiden.	
17	Voldens kom. kraftanl..	15	15	—	11.00	—	—	—	1.10 1.25	—	—	—	3.00 2.00 1.00	200	3 000	57	48 57	4050	—	25-50	—	—	nei	nei	nei	Arbeidstiden er længere om sommeren end om vinteren.	
18	Ing. Selmers arbeidere i Langesund . . . . .	33	33	0.90 1.00	—	—	0.90 1.00	—	1.20 1.25	—	—	1.20 1.25	—	800	26 400	54	54	—	25-50-100	25-50-100	—	—	nei	nei	ja		
19	Nomeland kraftanlæg . .	180	70	0.75 0.90	—	—	0.80	—	1.30 1.35	—	—	1.15	—	850	153 000	56	50	46800	25-50-100	25-50-100	—	—	ja	ja	ja	Saken ikke meldt A. F. L.	
		4583	3354													4 368 850			1083360								



Tabel I. Lønsbevægelse avsluttet i 1918. (Forts.)

Løpe-nr.	Bedrift	Antal arbeidere		Tidligere løn og dyrtidstillæg				Opnaadd løn- og dyrtidstill				Den procentvise forandring i akkordarb.	Forandring pr. arb. pr. aar beregnet i kr. (+).	Lønforhøielsen utgjør ialt pr. aar regnet i hele kr.	Arb.tid pr. uke		Forkortelsen utgjør ialt pr. aar (Timer)	Tillæg for over-, nat- og helligdagsarbeide		Ferie i dage		Blev overenskomst opprettet?	Var det overenskomst før?	Var det arbeidstians?	Anmerkninger					
		Ialt	Derav medlemmer	Pr. time	Pr. dag.	Pr. uke	Mindsteløn i akkord	Dyrtidstill.	Pr. time	Pr. dag	Pr. uke				Mindsteløn i akkord	Dyrtidstill.		Tidligere	Opnaadd	Tidligere pct.	Opnaadd pct.					Tidligere	Opnaadd			
<b>II. Bergverk- og stenindustri.</b>																														
20	Kongsberg sølvverk . .	200	100	—	2.20	—	2.20	—	0.60	—	—	—	—	—	—	—	—	—	50-100	50-100	14	14	nei	nei	ja	* Fra 1/10 18 erholdtes et yderligere dyrtidstillæg av kr. 4.15 for egen person, 0.95 for den første, 0.65 for den anden og 40 for de øvrige som haves til forsørgelse. Alt pr. dag. Dyrtidstillægget betales ogsaa for overtid. Beregnet 2200 arb. timer pr. aar.				
21	A/s Kr.sands nikkelraffineringsverk . . . . .	150	100	0.45	—	—	0.45	0.20	0.45	—	—	—	—	—	—	—	—	—	50-100-150	50-100-150	6	10	4	ja	ja		ja			
22	A/s Kr.sands nikkelraffineringsverk . . . . .	180	151	0.45	—	—	0.45	0.20	0.45	—	—	—	—	—	—	—	—	—	50-100-150	50-100-150	6	10	4	ja	ja		ja			
23	A/s Østl. stenexport . .	40	40	0.65	—	—	0.65	—	0.65	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	ja	nei	ja					
24	A/s Valdres skifferbrudd	82	76	0.85	—	—	0.85	—	0.85	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	50-100	—	6	ja	nei	nei		Regnet med 34 arbeidsuker pr. aar da disse arbeidere er hjemme i onnerne.			
25	A/s Bamle apatit. . . . .	84	82	0.90	—	—	0.90	—	0.90	—	—	—	—	—	—	—	—	—	50-100	50-100	4	6	ja	ja	nei					
26	Bamle nikkelkompani . .	18	13	0.80	—	—	0.80	—	1.00	—	—	—	—	—	—	—	—	—	50-100	50-100	6	6	10	10	ja		ja	nei		
27	A/s Aamdals verk . . . .	150	72	0.85	—	—	0.85	—	1.20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14	14	—	—	ja	ja	nei	Mangler oplysn. om overtidsprocenter og ferie.	
		904	684	0.93	—	—	0.93	—	1.35	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
<b>III. Bygningsindustrien</b>																														
28	Sandefjord sten-, jord- og murarbeidere . . . .	58	58	0.85	—	—	0.85	—	1.10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	50-100	50-100	—	—	—	—	ja	ja	nei		
29	Hønefos sten-, jord- og murarbeidere . . . . .	40	22	0.90	—	—	—	—	1.25	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	ja	nei	ja		
30	Bergens entreprenører .	200	190	0.65	—	—	—	—	1.25	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20000	25-50-100	25-100	—	—	6	ja	ja	nei	Mindsteløn. Beregnet lønstillæg 30 øre.		
31	Murarb. Kristiansand . .	25	22	1.15	—	—	—	—	1.60	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7500	50-100	50-100	—	—	—	—	nei	ja	nei		
32	Larviks murarbeidere . .	20	20	0.80	—	—	—	0.10	1.50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	50-100	100-150	—	—	—	—	nei	ja	ja		
33	Aalesunds murarbeidere	58	58	1.25	—	—	—	—	1.50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5800	50-100	100	—	—	—	—	ja	ja	ja		
34	Aalesunds stenarbeidere	100	80	1.15	—	—	—	—	1.70	—	—	—	—	—	—	—	—	—	30000	50-100	100-150	—	—	—	—	ja	ja	ja		
35	Molde sten-, jord- og cementarbeidere . . . .	57	50	1.00	—	—	—	—	1.25	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8550	50-100	50-100	—	—	—	—	ja	ja	ja		
36	Aalvik murarbeidere . .	4	4	1.00	—	—	—	—	1.25	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1000	50-100	50-75-100	—	—	6	ja	ja	nei			
37	Hortens bygningsarb. . .	45	40	1.00	—	—	—	—	1.25	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	nei	nei	nei		
38	Entrepr. Refstrup Christiania staaiverk . . . .	60	60	1.25	—	—	1.25	—	1.50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	nei	nei	ja		
39	Christiani & Nilsen, Moss	50	40	1.10	—	—	—	—	1.40	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	nei	nei	nei		
40	Notoddens murarb. . . .	14	14	0.73	—	—	0.73	0.27	1.20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2100	50-100-150	50-100-150	—	—	—	—	nei	ja	ja		
41	Fredrikstad for. teglv. .	242	115	0.50	—	—	—	—	0.60	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	ja	nei	nei	



Tabel I. Lønsbevægelse avsluttet i 1918. (Forts.).

Løpe-nr.	Bedrift	Antal arbeidere		Tidligere løn og dyrtidstillæg					Opnaadd løn- og dyrtidstill.					Den procentvise forandring i akkordarb.	Forandring pr. arb. pr. aar beregnet i kr. (+)	Lønshøielsen utgjør ialt pr. aar regnet i hele kr.	Arb.stid pr. uke		Forkortelsen utgjør ialt pr. aar (timer)	Tillæg for over-, nat- og helligdagsarbeide		Ferie i dage		Blev overenskomst opprettet?	Var der overenskomst før?	Var der arbeidsstans?	Anmerkninger			
		Ialt	Derav medlemmer	Pr. time	Pr. dag	Pr. uke	Mindsteløn i akkord	Dyrtidstill.	Pr. time	Pr. dag	Pr. uke	Mindsteløn i akkord	Dyrtidstill.				Tidligere pct.	Opnaadd pct.		Tidligere	Opnaadd	Tidligere	Opnaadd							
42	Strindens teglverk . . .	19	16	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	30	630	11 970	—	—	—	—	—	—	8	nei	ja	nei			
43	Bygningsindustrien 10 foreninger . . . . .	4443	3166	0.65	—	—	—	0.15	0.65	—	—	—	—	—	—	1620	7 181 460	54	54	—	25-50-100	25-50-100	4	4	—	—	—	Dyrtidstillæg git i tariffperioden. Overensk. opr. gjennom Arbeidsgivertoreningen		
44	Framnæs mek. verksted Sandefjord . . . . .	12	10	0.87	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1200	14 400	54	51	—	—	50-100	—	—	ja	nei	ja	Overenskomsten for Sandefjord blev gjort gjældende.		
	<b>IV. Elektrokemisk industri.</b>	3437	3965													7 985 890				76 950										
45	Arendals smelteverk . .	150	101	0.60	skift- arb. 6.50	—	—	10%	0.85	Skift- arb. 9.50	—	—	—	—	—	900	135 000	54	54	—	50-100	50-100	4 6 8 14	6	ja	ja	nei	Ferien var basert paa en tjenestetid av 6 mdr., 1 aar, 2 aar, 3 aar og derover opnaaddes 6 dage efter 6 mdr. og 14 efter 2 aar.		
46	Borregaard karbidfabr.	54	48	—	7.00 8.15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	600	32 000	54	54	—	25-50-100	50-100	4	4	ja	ja	nei			
47	A/S Bjølvefossen . . . .	100	82	80	Skift- løn	—	—	—	1.15 1.25	Skift- arb. 9.50	—	—	—	50%	—	920	92 000	54 54	54 51	8000	25-50-100	50-100-200	4	10 14	ja	nei	nei	Skiftarb. har 54, dagarb. 51 timer pr. uke.		
48	Ekstraktionsverket, Fredrikstad . . . . .	70	52	0.70 0.80	—	—	—	—	0.95 1.05	—	—	—	—	—	—	675	45 250	54	54	—	—	—	—	—	—	nei	nei	nei	Forhandlingerne er ført paa stedet. Forb. mangler fullstændige oplysninger.	
49	Hafslund karbidfabrik .	340	273	0.42 0.63	—	—	—	—	0.60 0.85	—	—	—	—	—	—	800	272 000	56	54	34000	25-50-100	25-50-100	4	4	ja	ja	nei	Til satsene var der git et produktionstillæg av 18 øre dette blev forhøiet til 28 øre. Dertil blev der git et dyrtidstillæg av 15 kr. pr. uke + et familitillæg gjennomsnit kr. 4.50.		
50	A/S Høyangfaldene . . .	70	60	0.70 dagl.	7.00 skift- arb.	—	—	—	1.00 dag- arb.	10.00 skift- arb.	—	—	—	0.10 pr t.	—	1000	70 000	54	54	—	25-50-100	50-100	—	4	ja	ja	nei	4 dages ferie efter 6 mdr., 6 dage efter 2 aar.		
51	Norsk nitritaktieselskap	170	100	0.60	—	—	0.60	8.00	0.80	—	—	—	—	0.85	20.00	—	11 000	187 000	54	54	—	50-100	50-100	4	4 6	ja	ja	nei	Dyrtidstillægget blev forhøiet med 8 kr. pr. uke + 1 kr. for hver forsørgt person.	
52	Norsk elektrodeverker, Fredrikstad . . . . .	20	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	570	11 400	54	54	—	—	—	—	—	—	ja	ja	ja	Overenskomsten blev prolongert med et forhøiet dyrtidstillæg av 9 kr. pr. uke.	
53	Porsgrund elektrometallurgiske fabrik a/s . .	68	50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	468	30 624	—	—	—	—	—	—	—	4	ja	ja	ja	Overenskomsten blev prolongert med et yderligere dyrtidstillæg.	
54	Vigeland bruk . . . . .	180	150	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	300	54 000	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Dyrtidstillægget blev forh. med 4 kr. pr. uke dertil et personlig tillæg av 5 øre pr. time.	
55	Vigeland bruk, verkstedgruppen . . . . .	16	16	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	300	4 800	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	ja	ja	ja
	<b>V. Forskjellige virksomheter.</b>	1238	952													934 074				42 000										
56	Korkeskjærerne i Bergen	12	11	0.80	—	—	—	—	1.20	—	—	—	—	—	—	840	10 080	54	51	1800	25-50-100	25-50-100	—	6	ja	ja	nei			
57	A/S Børresen, Lier, Sjaastad Bruk . . . . .	60	50	5.00 4.00	4.00 5.00	—	—	—	—	6.25 8.25	—	—	—	—	—	900	54 000	54	54	—	25-50-100	25-50-100	—	—	—	ja	ja	ja		
58	Bægnaelvsnens fløtere . .	15	15	6.00 8.00	6.00 8.00	—	—	—	8.00 12.00	8.00 12.00	—	—	—	—	—	1200	18 000	54	54	—	50-100	50-100	—	—	—	ja	ja	ja		







Tabel I. Lønsbevægelsen avsluttet i 1918. (Forts.).

Løpe-nr.	Bedrift	Antal arbeidere		Tidligere løn og dyrtidstillæg					Opnaadd løn og dyrtidstill.					Den procentvise forandring pr. arb. pr. aar beregnet i kr. (F.).	Lønforhøielsen utgjør ialt pr. aar regnet i hele kr.	Arb.tid pr. uke		Forkortelsen utgjør ialt pr. aar (Timer).	Tillæg for over-, nat- og helligdagsarbeide		Ferie i dage		Blev overenskomst opprettet?	Var det overenskomst før?	Var det arbeidsstans?	Anmerkninger		
		Ialt	Derav medlemmer	Pr. time	Pr. dag	Pr. uke	Mindsteløn i akkord	Dyrtidstill.	Pr. time	Pr. dag	Pr. uke	Mindsteløn i akkord	Dyrtidstill.			Tidligere	Opnaadd		Tidligere pct.	Opnaadd pct.	Tidligere	Opnaadd						
<b>VI. Jernindustrien.</b>																												
78	Bodø skibsverft . . . . .	60	50	0.97	—	—	—	1.02 1.14	—	—	—	—	—	750	45 000	54	54	—	25-50-100	25-50-100	—	—	nei	nei	ja	Personlig lønstillæg fra 5-15 øre pr. time.		
79	Kabelfabr. i Drammen I.	55	45	0.30 0.65	—	—	—	0.55 0.85	—	—	—	—	+10 675	500 675	31 340	54	54	—	50-100	50-100	—	—	nei	nei	nei			
80	Kabelfabr. i Drammen II.	35	30	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	450	15 750	54	54	—	50-100	50-100	—	—	—	—	—	Tillægget blev git som dyrtidstillæg.		
		150	125												92 090													
<b>VII. Komm. virksomheter.</b>																												
81	Kr.a komm. faste etater	2000	1387	—	—	—	—	2.30	—	—	—	—	6.85	1365	2 730 000	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	I tariffperioden er dyrtidstillægget forhøiet 3 gange: 1/1 1.00, 1/4 2.00 og 1/7 4.00.	
82	Kr.a komm. brændselscentral . . . . .	430	354	—	7.00 8.00	—	Dagl.	2.30	—	7.00 8.00	—	Dagl.	6.85	1365	586 950	48	48	—	50-100	50-100	9 12	9 12	ja	ja	nei	I forbindelse med overenskomst akkordtarif med nogen forhøielse.		
83	Kr.a kommunes bygningsarbeidere . . . . .	600	550	0.85	—	—	Dagl.	2.30	0.95	—	—	Dagl.	5.60	1230	738 000	51	48	90000	50-100	50-100	6	12	nei	nei	nei	Hadde før det kom. dyrtidstillæg. Fik 70 øre uten familietillæg. Arbeidsavtale uten bestemt varighet.		
84	Bergens brændselscentr.	160	120	—	—	—	—	—	—	8.10 8.90	—	Dagl.	2.55	765	122 400	51	51	—	90-100-110	170-200-250	—	—	ja	nei	nei			
85	Bergens kommune. Ingeniørvæsenet . . . . .	514	468	—	1 5.30	—	Dagl.	3.00	—	1 7.30	—	Dagl.	2.33	640	328 960	51	48	77100	90-100-110	170-200-250	2	9 12	ja	ja	nei	<sup>1</sup> Mindsteløn. <sup>2</sup> De faste hadde før 12 dages ferie. Personlig tillæg 2.50. Virkelig tillæg pr. dag 2.13.		
86	Bergens komm. fiske- og landbrukshandel . . . . .	32	30	—	—	—	—	—	—	26.00 60.00 70.00	—	—	—	640	20 480	52	52	—	90-100-110	170-200-250	—	14	ja	nei	nei			
87	Bergens elektricitetsverk	54	42	Grundløn + dyrtidstillæg 1500-3400.00.					Grundløn + dyrtidstillæg og alderstillæg 2000-4200.00.					—	—	54 340	—	—	—	90-100-110	170-200-250	—	14	nei	nei	nei	De fleste arb. sat i lønklasse og lønnen derfor forskjellig. 10 medl. av maskinistforb.	
88	Bergens renovation . . . . .	105	85	Aarsløn 2400.00.					Aarsløn 3100.00.					2.33	—	1300	136 500	51	48	15750	90-100-110	170-200-250	12	12	ja	ja	nei	Kun natrenovation kr. 1800 + 1/2 dyrtidstillæg.
89	Skiens kommune . . . . .	59	59	0.90	—	—	—	2.66	1.00 1.10	—	—	—	2.66	240	14 160	48	48	—	50-100	50-100	—	6 12	ja	ja	ja			
90	Trondhjems kommune . . . . .	506	476	—	7.20 8.00	—	—	—	—	8.00 8.80	—	—	1.50	690	349 140	gj. 48	48	—	25-50-100	25-50-100	6 12	6 12	ja	ja	nei	Prolongation.		
91	Tønsberg kommune . . . . .	70	64	0.53	—	—	—	—	1.00	—	—	—	2.16	1128	78 960	56	48	28000	25-50-100	25-50-100	6	6	ja	ja	ja			
92	Sarpsborg kommune . . . . .	38	28	—	5.00	—	—	2.62	0.80 0.85	—	—	5.90	3.00	600	22 800	48	48	—	50-100	50-100	6 12	6 12	ja	ja	nei			
93	Akers kommune . . . . .	200	165	—	7.00	—	6.50	2.00	—	7.00	—	6.50	3.80	540	108 000	48	48	—	50-100	50-100	6 12	6 12	ja	ja	nei	Siden tariffrevisjonen er ved særskilt forhandl. tariffen gjort gjældende ogsaa for provianteringsraadet		
94	Lillehammer kommune . . . . .	40	34	0.65 0.80	—	—	—	1.00	0.80 1.00	—	—	1.00	1.33	675	27 000	54	54	—	50-100	50-100	6	6	ja	ja	nei	Personl. lønst. 20 øre pr. t.		
95	Hammerfest kommune . . . . .	24	24	1.00	—	—	—	1.00	1.40 1.60	—	—	—	—	1200	28 800	48	48	—	50-100	50-100	—	8	ja	ja	nei			
96	Bergens gasverk . . . . .	154	134	—	5.30	—	—	3.00	—	7.30	—	—	2.33	640 890	123 500	53 1/2 50 1/2	53 1/2 48	6750	90-100-110	170-200-250	—	9 14	ja	nei	nei	Skiftarbeiderne et ekstratillæg av kr. 5.00 pr. uke.		



Tabel I. Lønsbevægelsesluttet i 1918. (Forts.)

Løpe-nr.	Bedrift	Antal arbeidere		Tidligere løn og dyrtidstillæg					Opnaadd løn og dyrtidstillæg					Den prosentvise for- mindring pr. arb. pr. aar beregnet i kr. (+)	Lønforhøielsen ut- gjør ialt pr. aar regnet i hele kr.	Arb.tid pr uke		Forkortelsen utgjør ialt pr. aar (Timer)	Tillæg for over-, nat- og helligdagsarbeide		Ferie i dage		Blev overenskomst oprettet?	Var det overens- komst før?	Var det arbeidsstans?	Anmerkninger	
		Ialt	Derav med- lemmer	Pr. time	Pr. dag	Pr. uke	Mindsteløn i akkord	Dyrtidstill.	Pr. time	Pr. dag	Pr. uke	Mindsteløn i akkord	Dyrtidstill.			Tidligere pct	Opnaadd pct.		Tidligere	Opnaadd	Tidligere	Opnaadd					
97	Gjøvik kommune. . . . .	15	11	—	—	36.00	—	0.67	0.80	—	—	—	3.73	1280	19 200	54	54	—	—	20-50-100	—	14	nei	nei	nei		
98	Kristiansands kommune	30	26	—	7.50	—	—	—	—	10.00	—	—	0.93	1030	30 900	—	91 48	—	—	—	—	—	—	nei	nei	nei	Dyrtidstillæg 1/1 1.50 i til- læg 15/5 og 100 1/10.
99	Arendals kommune. . . . .	32	32	—	7.00	—	—	—	—	8.00	—	—	2.40	1020	32 640	—	48	—	—	50-100	—	6	ja	nei	ja		
100	Kristiania kommunale folkekjøkkener . . . . .	145	141	—	3.80 6.50	—	—	1.50 4.30	—	4.00 7.00	—	—	4.80 6.85	1050 915	145 000	48	48	—	—	50-100	—	9 12	nei	nei	nei	Dyrtidstillægget beregnet for mand, kone og 2 barn. For kvinderne enkeltpersoner.	
101	Alesunds kommune . . . . .	50	50	1.15	—	—	—	—	1.30	—	—	—	2.40	1080	54 000	—	48	—	—	25-50-100	—	6	nei	nei	ja		
		5258	4280												5 751 730												
	<b>VIII. Næringsmiddel- industrien.</b>																										
102	Trondhjem. Nidar chokoladefabrik . . . . .	—	—	Md. 55-70 kv. 29-41	—	—	—	15%	65-85 37-49	—	—	—	15%	604	—	50	50	—	25-50-100	25-50-100	6	6	ja	ja	nei		
103	T.hjems dampkjøkken . . . . .	50	50	—	—	Kr. 12-15 + kost	—	—	—	—	—	—	—	370	18 500	70	57	49400	—	50 %	8	8	nei	nei	ja	Samtlige var kvinder.	
104	Tr.hj. kommunale bakeri (Magasin) . . . . .	25	25	—	—	Md. 32 kv. 20	—	—	—	—	—	—	—	1200	30 000	54	48	7500	75 pr. time	kr. 1.75 p.t.	6	12	ja	ja	nei		
105	Tr.hjems preservering og A/S Konserv . . . . .	50	50	—	—	Md. 35-70 kv. 21-60	—	—	—	—	—	—	—	850	42 500	54	54	—	25-50-100	25-50-100	8	8	ja	ja	nei		
106	Kr.a kaffebrønderier . . . . .	31	16	—	—	40-52	—	—	—	—	—	—	—	680	21 080	52	48 1/2	5425	50-100	50-100	8	8	ja	ja	nei		
107	Kristiansands bryggeri.	35	28	66	—	—	—	—	—	—	—	—	—	718	25 130	54	48	10500	—	30 %	—	6	nei	nei	ja	2 dage.	
108	Fredrikstad bryggeri. . . . .	22	21	—	—	Md. 34-40 kv. 18	—	—	—	—	—	—	—	520	11 440	54	54	—	25	50-100	—	4	ja	nei	nei		
109	Kristiania bryggerier og mineralvandfabr. . . . .	350	300	73	—	—	—	—	96	—	—	—	—	600	210 000	54	54	—	25-50-100	25-50-100	4	4	ja	ja	nei		
110	Moss aktiemølle . . . . .	42	37	—	—	32-45	—	—	—	—	—	—	—	550	23 100	54	54	—	Forskjellig	25-50-100	—	4	ja	nei	nei		
111	Buviken. Pienes mølle.	33	30	—	—	38-41	—	—	—	—	—	—	—	650	21 450	54	54	—	25-50-100	50-100	6	6	ja	ja	nei		
112	Bjølens valsemølle . . . . .	19	18	—	—	34-40	—	—	—	—	—	—	—	780	14 820	48	48	—	25-50-100	25-50-100	—	4	ja	ja	nei		
		657	575												418 020												
	<b>XI. Teknisk-kemisk industri</b>																										
113	Den norske slipeskive- fabrik . . . . .	22	20	0,75	—	—	—	—	0.90 0.95	—	—	—	13.50	1000	22 000	54	54	—	25-50-100	25-50-100	—	4	ja	nei	nei	Dyrtidstillægget er utregnet gjennemsnilig for familier med 2 barn.	



Tabel I. Lønsbevægelse avsluttet i 1918. (Forts.).

Løpe-nr.	Bedrift	Antal arbeidere		Tidligere løn og dyrtidstillæg					Opnaadd løn og dyrtidstill.					Den prosentvise forandring pr. aar beregnet i kr.	Forandring pr. arb. pr. aar beregnet i kr. (+).	Lønforholdet utgjør ialt pr. aar regnet i hele kr.	Arb. tid pr. uke		Forkortelsen utgjør ialt pr. aar (Timer).	Tillæg for over-, nat- og helligdagsarbeide		Ferie i dage		Blev overenskomst opprettet?	Var det overenskomst før?	Var det arbeidsstans?	Anmerkninger		
		Ialt	Derav medlemmer	Pr. time	Pr. dag	Pr. uke	Mindsteløn i akkord	Dyrtidstill.	Pr. time	Pr. dag	Pr. uke	Mindsteløn i akkord	Dyrtidstill.				Tidligere	Opnaadd		Tidligere pct.	Opnaadd pct.	Tidligere	Opnaadd						
114	A/S Norsk teknisk porselænsfabrik . . .	114	96	25 63	—	—	—	0.05 0.10	0.25 0.63	—	—	—	—	—	—	500	57 000	54	54	—	25-50-100	25-50-100	—	—	ja	—	ja		
115	Fyrstikfabrikken. . . .	1010	686	70 75	—	—	—	—	125 145	—	—	—	—	—	—	544	544 656	54	48	303000	25-50-100	25-50-100	4	6	ja	ja	nei	I tariffperioden er der git flere dyrtidstillæg som blev tariffestet.	
116	Gullaug sprængstoffabr.	142	130	—	—	—	—	—	120 130	—	—	—	—	—	—	660	93 720	52 54	52 54	—	25-50-100	25-50-100	—	—	ja	nei	ja	Overensk var opsigelig naarsomhelst med 14 d. varsel.	
117	Gjellebæk kalkbrudd. .	70	52	70	—	—	—	—	0.70	—	—	—	—	—	—	800	56 000	54	54	—	25-50-100	25-50-100	4	4	ja	ja	nei	Et tidligere erholdt krisetillæg bibeholdtes.	
118	Græsvik syrefabrik . .	150	131	55 60	—	—	—	—	0.80	—	—	—	—	—	—	500	75 000	54	54	—	25-50-100	25-50-100	—	—	—	—	nei	Dyrtidstill utregnet gj.snittlig for hustru og 2 barn.	
119	Høvik glasverk . . . .	85	60	70 85	—	—	—	—	0.85 0.95	—	—	—	—	—	—	600	51 000	54	54	—	?	50-100	6	6	ja	ja	nei	Dyrtidstill. utbetales ogsaa som tillæg i akkord.	
120	Hadelands glasverk . .	144	138	—	4.00 7.00	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	900	119 600	54	53 1/2	3500	?	50-100	6	6	ja	ja	nei		
121	Lysaker kem. fabrik. .	35	21	45 60	—	—	—	3.00	0.80 1.20	—	—	—	—	—	—	800	28 000	56 60	54	9500	25-50-100	25-50-100	4	4	ja	ja	nei	Dyrtidstillægget er beregnet pr. dag.	
122	Den norske galogegummivarefabrik . .	170	150	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Kvinder + 300 Mænd + 600	Tils. 76 500	54	54	—	25-50-100	25-50-100	—	4	ja	ja	nei	Den tidligere overenskomst prolongertes med dyrtidstillæg.	
123	Gummifabrikken «National» A/s . . . . .	11	6	85 110	—	—	—	—	1.05 1.30	—	—	—	—	—	—	400	4 400	54	54	—	25-50-100	25-50-100	—	4	nei	nei	nei		
124	Titan fabrikker, Fr.stad	60	50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	800	48 000	?	?	—	?	?	?	?	nei	nei	nei	Der opnaades 0.20 pr. time i personlig tillæg.	
125	Vera fettraffineri. . . .	230	90	85 100	—	—	—	—	10.00 17.00	0.85 1.00	—	—	—	—	—	545	125 350	48 50	48 50	—	25-50-100	25-50-100	4	6	ja	nei	nei	Lønforh. er skedd ved forholdelse av dyrtidstillægget.	
126	Drammens glasverk . .	128	51	—	—	30 00 48.00	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1250	160 000	48 72	48 54	40000	?	50-100	6	6	ja	ja	nei	Forkortelsen av arbeidstiden gjælder ca. 1/3 av arbeidsstyrken.	
127	Uranien kem. fabrik . .	30	25	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	500	15 000	?	?	—	—	—	—	—	—	—	—	Overensk. blev ikke opprettet. Dyrtidstill. blev for md 8.00 pr. uke og tillæg for helligdagsarbeide fra 50-75 pct.	
128	Langøens kalkbrudd (Christiania portland cement. . . . .)	108	108	—	4.00	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	650	70 200	54	54	—	—	—	—	—	—	ja	ja	nei	Overenskomsten blev prolongert.
	<b>X. Tekstilindustrien.</b>	2509	1814														1 546 436			356 000									
129	Den norske papirfiltfabrik, Drammen . .	70	53	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	300	21 000	54	54	—	25-50-100	25-50-100	4	4	ja	ja	ja	Dyrtidstill. blev forhøiet med fra 4-8.00 kr. pr. uke og arbeider.	
130	Aalgaard uldvarefabrik	150	90	35 65	—	—	—	—	2.50 5 00	0.35 0.65	—	—	—	—	—	450	67 500	54	54	—	25-50-100	25-50-100	4	4	ja	ja	nei	Der blev git et familietillæg av 2.00 kr. for hustru og 1.00 kr. for barn.	
131	Aasen tekstilfabrik. . .	70	36	35 65	—	—	—	—	2.50 5.00	0.35 0.65	—	—	—	—	—	450	45 500	54	54	—	25-50-100	25-50-100	4	4	ja	nei	ja	Do.	



Tabel I. Lønsbevægelse avsluttet i 1918. (Forts.)

Løpe-nr.	Bedrift	Antal arbeidere		Tidligere løn og dyrtidstillæg					Opnaadd løn og dyrtidstillæg					Den prosentvise forandring pr. år beregnet i kr. (+).
		Ialt	Derav medlemmer	Pr. time	Pr. dag	Pr. uke	Mindsteløn i akkord	Dyrtidstill.	Pr. time	Pr. dag	Pr. uke	Mindsteløn i akkord	Dyrtidstill.	
132	Bertnes uldvarefab.	45	25	—	—	20.00 35.00	—	—	—	—	22.50 36.00	—	—	6.00 7.00 9.00
133	Fredfos uldvarefabrik	105	95	0.35 0.65	—	—	2.50 5.00	0.35 0.65	—	—	—	—	—	6.00 8.00 12.00
134	Helly Hansen A/S Moss	100	35	—	—	10.80	—	—	—	16.20	—	—	—	5.00 10.00
135	Ilens uldvarefabr. T.hjem	40	32	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
136	A/S Rosendal tekstilfabr.	65	32	0.50	—	—	1.50 til 4.00	0.55 0.60	—	—	—	—	—	4.00 til 10.00
137	Solbergelvens tekst.fabr.	90	40	0.50 0.57	—	—	—	0.50 0.57	—	+ 10pct.	—	—	—	—
138	Vikesund uldvarefabrik	60	35	0.65 0.85	—	—	—	0.75 0.95	—	—	—	—	—	—
		795	473											

avsluttet i 1918. (Forts.)

Forandring pr. arb. pr. år beregnet i kr. (+).	Lønforholdet utgjør ialt pr. år regnet i hele kr.	Arb.tid pr. uke		Forkortelsen utgjør ialt pr. år (Timer).	Tillæg for over-, nat- og helligdagsarbeide		Ferie i dage		Blev overenskomst oprettet?	Var det overenskomst før?	Var det arbeidsans? ?	Anmerkninger
		Tidligere	Opnaadd		Tidligere pct.	Opnaadd pct.	Tidligere	Opnaadd				
125	6 650	54	54	—	50-100	50-100	—	—	ja	ja	nei	
450	47 250	54	54	—	25-50-100	25-50-100	4	4	ja	ja	ja	
750	75 000	54	54	—	25-50	25-50-100	—	4	ja	ja	nei	
<sup>1</sup> 400 <sup>2</sup> 500	17 900	54	54	—	—	—	—	—	nei	nei	nei	<sup>1</sup> Kvinder. <sup>2</sup> Mænd. Kravet gjaldt forholdelse av dyrtidstillægget.
450	29 250	54	54	—	25-50	25-50-100	—	4	ja	ja	nei	Der blev git et familietillæg av 50 øre pr. uke pr. for- sørgt person.
150	13 500	54	54	—	25-50-100	25-50-100	?	?	ja	ja	nei	
450	27 000	54	54	—	25-50-100	25-50-100	—	4	ja	ja	ja	Dyrtidstillægget blev ogsaa forhøiet med 100 pct.
	350 550											



Tabel II.

Avd.nr.	Avdelingens navn	Bedriftens navn
297	Øvre Aardals arbeiderforening . . .	A/S Tyinfaldene . . . . .
203	Vaagenes — . . . . .	Hovdenak stoffabrik . . . . .
357	Nyanlæggets — . . . . .	Løkkenbanen, Thamshavn . . . . .
367	Papirfiltfabr. — . . . . .	A/S Norsk papirfiltfabrik . . . . .
169	Arendal sten-, jord- og cem.arb.for.	Arendals kommune . . . . .
129	Porsgrund elektromet.forening . . .	Porsgrund Elektrometal A/S . . . . .
92	Murarbeidernes foren., Aalesund . . .	Murmestrene. Aalesund . . . . .
264	Vadheim arbeidsmandsforening . . . .	Vadheim elektrokem. fabrikk . . . . .
217	Fredfos tekstilarb.forening . . . . .	Fredfos uldvarefabrik . . . . .
218	Hitterdals lensearb.forening . . . . .	Tinlvenslense og Hæglønsen . . . . .
112	Langesund arbeiderforening . . . . .	Slipanlægget i Langesund . . . . .
372	Tønsberg og omegns arb.m.foren. . . .	Tønsberg dokanlæg . . . . .
308	Bodø arbeidsmandsforening . . . . .	Bodø skibsverft . . . . .
111	Bagnaelvsn fløterforening . . . . .	Engbregt A. Støa . . . . .
381	Stjørdalens arbeidsmandsforening . . .	Stjørdalens trævarefabrik . . . . .
173	Sølvverksarb. forening, Kongsberg . . .	Kongsberg sølvverk . . . . .
60	Lysaker avdeling . . . . .	Mustad & søn . . . . .
—	— . . . . .	— . . . . .
114	Stavanger sten-, jord- og cem.arb.f.	Stavanger cementvarefabrik . . . . .
378	Gullaug arbeiderforening . . . . .	Gullaug sprængstoffabrik . . . . .
141	Vittingfos arbeidsm.forening . . . . .	Vittingfos kraftanlæg . . . . .
48	Hell—Sunnanbanens ekstraarb.for..	Hell—Sunnanbanen . . . . .
250	Aalesunds stenarbeiderforening . . . .	Entreprenørerne. Aalesund . . . . .
—	— . . . . .	Aalesunds kommune . . . . .
206	Larvik arbeidsmandsforening . . . . .	Norsk impregneringskompani . . . . .
—	— . . . . .	Alfr. Andersens mek. verkst. m. fl. . . . .
271	Vigelands arbeiderforening . . . . .	Vigelands bruk. Vennesla . . . . .
216	Glomfjord — . . . . .	A/S Glomfjord . . . . .
91	Nævervands — . . . . .	— . . . . .
359	Vikersunds tekstilarbeiderforening . . .	Vikersunds uldvarefabrik . . . . .
268	Ørens fabrikarbeiderforening . . . . .	Norsk Elektro, Fredrikstad . . . . .
149	Høgefoss arbeiderforening . . . . .	Høgefoss kraftanlæg . . . . .
274	Løkkens grubearbeiderforening . . . . .	Orkla gruber, A/S . . . . .
270	Reperbanens arb.foren., Tønsberg . . .	Tønsberg reperbane . . . . .
246	Brække arbeidsmandsforening . . . . .	Brække kraftanlæg . . . . .
101	Mo — . . . . .	Mo trævarefabrik . . . . .
180	Hunfos anlægsarb.forening . . . . .	Hunfos nyanlæg, Vennesla . . . . .
181	Skien arbeidsmandsforening . . . . .	Ing. Selmer. Spritfabrikken . . . . .
—	— . . . . .	Skien kommune . . . . .
291	Drammen og omegns jernbanearb.f.	Broarbeidet, Drammen . . . . .
85	Aasens tekstilarbeiderforening . . . . .	De forenede uldvarefabrikker . . . . .
188	Hønefos sten-, jord- og cem.arb.for.	Murmestrene. Hønefos . . . . .
121	Nedre Eker fagforening . . . . .	Den norske galloge og gum.fabr. . . . .
339	Buøens anlægsarb.forening . . . . .	A/S Høyér Ellefsen . . . . .
116	Grøsvik kem. arbeiderforening . . . . .	Grøsvik kem. Laborat., A/S . . . . .
374	Engzeli grubearbeiderforening . . . . .	Engzeli kromgruber . . . . .
49	Øvre Lier bruks- og skogsarb.for..	A/S Børresen, Sjaastad . . . . .
63	Saude arbeiderforening . . . . .	E. F. B. & Co. . . . .
364	Tømmertunnellens lensearb.for. . . . .	Tømmertunnelen, Eidet, Tune . . . . .
182	Murarb. forening, Kristiansand . . . .	Murmestrene. Kristiansand . . . . .
232	Østre Halsens arbeiderforening . . . .	A/S Hølsens verksted, Larvik . . . . .
11	Glasarb. forening, Larvik . . . . .	Mek. verksteder, Larvik . . . . .

Overføres

Streiker 1918.

Arbeidet nedlagt	Arbeidet optat	Antal understøttede	Tapte arbejdsdage	Utbetalt understøttelse	Anmerkninger
6—7	—	97	4 368	10 627.75	Paagaar 1919.
25—3	—	34	6 412	18 721.88	—>—
7—6	—	40	3 600	10 375.00	—>—
14—7	18—8	73	2 124	2 727.30	
4—8	22—8	32	480	910.00	
4—7	5—8	57	1 464	3 451.88	
8—6	24—6	40	548	901.22	
3—12	—	55	1 265	2 727.00	Paagaar 1919.
1—3	11—4	86	860	4 680.65	
11—4	8—5	23	522	1 104.75	
12—5	28—7	11	525	1 056.00	
12—7	1—8	19	342	544.50	
12—9	2—10	40	480	637.50	
19—9	7—7	11	198	361.50	
7—7	27—7	11	490	1 453.13	
1—5	1—7	11	490	4 867.50	
27—3	1—5	82	2 400	1 735.90	
7—2	14—2	118	708	242.13	
8—5	20—6	8	144	6 873.50	
30—5	19—9	32	2 244	20 650.75	
30—1	11—6	134	8 390	973.50	
15—6	6—7	37	612	13 374.50	
2—8	31—10	76	4 732	2 538.00	
1—6	14—6	81	960	1 850.75	
21—9	31—10	31	1 054	322.00	
8—5	21—5	17	238	794.25	
16—8	29—8	49	686	4 199.25	
8—7	4—8	92	2 226	4 371.75	
8—7	4—8	88	3 132	1 730.25	
8—7	4—8	38	912	311.63	
30—7	15—8	20	480	210.75	
18—8	31—8	14	168	4 125.00	
27—3	17—4	133	1 995	2 232.25	
24—12—17	23—2—18	17	528	2 763.15	
24—4	11—6	35	1 280	4 177.00	
19—4	27—6	40	1 690	51.75	
1—5	14—5	3	86	474.00	
1—5	23—5	15	240	1 714.50	
12—5	11—7	17	612	2 956.50	
24—9	22—10	59	1 416	373.50	
2—5	21—5	11	176	1 318.55	
14—6	7—7	42	996	130.50	
14—5	27—5	7	84	1 594.60	
16—5	5—6	53	954	7 196.49	
11—2	16—9	28	2 812	11 380.75	
10—5	27—6	127	5 244	2 353.50	
28—4	4—8	18	942	1 691.15	
17—8	4—10	44	1 572	1 821.75	
16—2	16—4	18	882	2 584.50	
5—5	11—6	42	1 302	148.11	
1—5	?	16	67	168.00	
15—8	28—8	10	120	133.50	
16—8	29—8	8	96		
—	—	2 289	75 808	10 189.19	



Avd.nr.	Avdelingens navn	Bedriftens navn
		<i>Overført</i>
350	Kabelarb. forening, Drammen . . .	Norsk kabelfabrik . . .
164	Nomelandsfos arb. forening . . . . .	Kristiansands komm. kraftanlæg . . .
212	Bryn fabrikarbeiderforening . . . . .	A/S Cromium . . . . .
43	Trondhjems avd. (vaskekonerne)	Posthuset, toldboden, Tr.hjem . . .
—	— — — — —	Høiskolen, folkeskolerne m. fl. . .
—	— — — (chaufførerne) . . . . .	Diverse firmaer i Trondhjem . . .
—	— — — — —	Trondhjem Preserving Co., A/S . . .
		<i>Sympati-</i>
229	Molde arbeidsmandsforening . . . . .	Hovdenak stolfabrik . . . . .
		<i>Lock-</i>
43	Trondhjems avdeling . . . . .	A/S Trondhjem Packing Co. . . . .
	Diverse avdelinger . . . . .	— — — — —
	— personer . . . . .	— — — — —
		<b>Tilsammen</b>

Arbeidet nedlagt	Arbeidet optat	Antal understøttede	Tapte arbejdsdage	Utbetalt understøttelse	Anmerkninger.	
		2 289	75 808	10 189.19		
13-9	23-9	20	160	155.59	<b>Paagaar 1919.</b> — — — — —	
13-12		47	564	1 392.75		
9-11		5	180	490.50		
21-12-17	3-1-18	10	120	80.40		
21-2	1-3	44	396	177.59		
23-8	13-9	13	273	381.00		
21-10	2-11	27	270	249.60		
<i>streik.</i>						
10-5	7-6	37	1 221	1 847.25		
<i>out.</i>						
13-4	1-6	58	2 436	2 629.35		
—	—	—	—	1 977.86		
—	—	—	—	807.30		
—	—	2 550	81 428	184 904.71		



Tabel III. Gjældende tariffoverenskomster i december 1918.

Løpe-nr.	Faggruppe, bedrift	Tariffen ind- Arbejdsgiver eller arbejdsgiverorganisation.	Gyldighetstid		Sted	Anmerkninger
			Arbejderorganisation.	fra den		
<b>I. Anlægsarbejde.</b>						
1	A/s Aura . . . . .	Arbejdsgiverforeningen	N. arb.mandsforbund	30-4-17	1-4-19	Sundalen
2	Brække kraftanlæg . . . . .	Brække kraftanlæg	Do.	28-6-18	1-6-19	Fredrikshald
3	Glomfjord fabrikanlæg . . . . .	Glomfjord fabrikanlæg	Do.	5-8-18	1-7-19	Glomfjord
4	Haugesund komm. kraftanlæg . . . . .	Haugesunds komm. kraftanlæg	Do.	1-6-18	1-2-19	Etne
5	Mørkfos-Solbergfosanlægget . . . . .	Mørkfos-Solbergfosanlægget	Do.	1-8-18	1-8-19	Spydeberg
6	Norsk Hydros anlæg i Bratsberg amt . . . . .	Arbejdsgiverforeningen	Do.	25-7-16	1-4-19	Bratsberg amt
7	Akershus amts elektricitetsverk (Raanaasfossen)	Akershus amts elektr.v. (Raanaasfos)	Do.	1-6-18	1-7-19	Akershus amt
8	Statens jernbane- og befæstningsanlæg . . . . .	Arbejdsdep. og Forsvarsdep.	Do.	1-7-18	1-7-19	Hele landet
9	Statens vasdragsvæsen . . . . .	Statens vasdragsvæsen	Do.	30-9-18	1-7-19	Tunhøvd regul.anlæg og Hakavik og Nore kraftanlæg
10	Hunsfos nyanlæg . . . . .	Kr.a cementstøperi . . . . .	Do.	22-5-18	1-5-19	Vigeland
11	Skjæggedal damanlæg . . . . .	Arbejdsgiverforeningen	Do.	1-4-18	1-4-19	Skjæggedal
<b>II. Bergverksindustri.</b>						
12	Voldgiftsdommen av <sup>22/7</sup> 1916 <sup>1)</sup> . . . . .	Do.	Do.	22-7-16	21-7-19	
13	Evje og Ringerikes nikkelverk . . . . .	Kr.sands nikkelraffineringsverk	Do.	7-4-18	28-6-19	Evje, Ringerike
14	Dalen gruber . . . . .	Dalen gruber	Dalens grubearb.foren.	13-5-18	1-5-19	Telemarken
15	Bamle apatit . . . . .	A/s Bamle apatit . . . . .	Ødegaardens verk arb.f.	1-9-18	31-8-19	Ødegaardens verk
16	Bamle nikkelkompani . . . . .	Bamle nikkelkompani . . . . .	Prisgrund arb.foren. . . . .	*	*	
<b>III. Bygningsindustri.</b>						
17	Kristiania murmestre — entreprenører . . . . .	Arbejdsgiverforeningen	N. arb.mandsforbund	1-4-17	1-4-19	Kristiania
18	Trondhjems do. do. . . . .	Do.	Do.	1-4-17	1-4-19	Trondhjem
19	Hamar do. do. . . . .	Do.	Do.	1-4-17	1-4-19	Hamar
20	Fredrikstad do. do. . . . .	Do.	Do.	1-4-17	1-4-19	Fredrikstad
21	Bergens do. do. . . . .	Do.	Do.	1-4-17	1-4-19	Bergen
22	Kristiania murmestre . . . . .	Do.	Do.	1-4-17	1-4-19	Kristiania
23	Bergens do. . . . .	Do.	Do.	1-4-17	1-4-19	Bergen
24	Trondhjems do. . . . .	Do.	Do.	1-4-17	1-4-19	Trondhjem
25	Fredrikstad do. . . . .	Do.	Do.	1-4-17	1-4-19	Fredrikstad
26	Norsk Hydro . . . . .	Do.	Do.	1-4-16	1-4-19	Rjukan
27	Murmester Sørvig . . . . .	Do.	Odde og Tyssedal arb.f.	15-6-17	1-5-19	Odde
28	Stavanger cementvarefabrik . . . . .	Stavanger cementvarefabrik	N. arb.mandsforbund	1-6-15	1-6-19	Stavanger
29	Sandefjord entreprenører og murmestre . . . . .	Sandefjord entrepr. og murmestre	Sandefjord arb.m.foren.	1-4-18	1-4-20	Sandefjord
30	Drammens murmestre . . . . .	Drammens murmestre	Drammens murarb.for.	28-4-17	1-4-19	Drammen
31	Haugesunds do. . . . .	Haugesund murmesterforening	Haugesund do.	1-4-17	1-4-19	Haugesund
32	Bergens entreprenører . . . . .	Bergens entreprenørforening	Stenarb.foren., Bergen	1-5-16	1-5-18	Bergen
33	Aalesunds do. . . . .	Aalesunds do.	Aalesund stenarb.for.	15-6-17	15-6-18	Aalesund
34	Do. murmestre . . . . .	Aalesunds murmesterforening	Do. murarb.for.	1-6-17	1-6-18	Do.
35	Skien do. . . . .	Skien do.	N. arb.mandsforbund	22-2-17	1-5-19	Skien
36	A/s Bjølvfossen . . . . .	A/s Bjølvfossen . . . . .	Aalvik murarb.foren. . . . .	1-6-18	1-6-19	Aalvik
37	Molde mestre — entreprenører . . . . .	Molde mestre — entreprenører	Molde og omegns arb.m.f.	1-5-17	1-5-18	Molde
38	Hønefos do. do. . . . .	Hønefos do. do. . . . .	Hønef.sten-, jord og cem.	1-5-18	1-5-19	Hønefos
39	Glasmestrene i Bergen . . . . .	Arbejdsgiverforeningen	N. arb.mandsforbund	1-4-17	1-4-19	Bergen

<sup>1)</sup> Killingdals gruber, A/s Birtavarre gruber, A/s Røros kobberverk, A/s Meraker A/s Røstvangen gruber, Foldals verk, Orkla grubeaktiebolag, A/s Sydvaranger, Fosdalens

gruber, The Dunderlands Iron-Ore Co., Ltd., A/s Stordø kisgruber, Sulitjelma aktiebolag, bergverksaktieselskap.



Tabel III. Gjældende tariffoverenskomster i december 1918.

Løpe-nr.	Faggruppe, bedrift	Tariffen indgaaet mellem		Gyldighetstid	Sted	Anmerkninger
		Arbejdsgiver eller arbejdsgiverorganisation	Arbejderorganisation.			
<b>IV. Elektrokemisk og metallurgisk industri.</b>						
40	Hafslund karbidfabrik . . . . .	Arbejdsgiverforeningen . . . . .	N. arb.mandsforbund . . . . .	1-4-18	1-4-19	Sarpsborg
41	Sundløkkens smelteverk . . . . .	A/s Norsk elektrisk metalindustri . . . . .	Sundløkkens arb.for. . . . .	1-4-16	31-3-19	Sundløkken i Borge
42	Odda karbidfabrik . . . . .	Arbejdsgiverforeningen . . . . .	N. arb.mandsforbund . . . . .	17-8-16	1-7-19	Odda
43	Odda cyanamidfabrik . . . . .	Do. . . . .	Do. . . . .	17-8-16	1-7-19	Do.
44	Borregaard karbidfabrik . . . . .	Do. . . . .	Do. . . . .	15-9-18	15-9-19	Sarpsborg
45	Kragerø karbidfabrik . . . . .	Do. . . . .	Do. . . . .	1-7-18	1-7-19	Kragerø
46	A/s Meraker elektriske kraft- og smelteverk . . . . .	Do. . . . .	Do. . . . .	17-8-16	1-7-19	Meraker
47	Nustadfos smelteverk . . . . .	Do. . . . .	Do. . . . .	17-8-16	1-7-19	Do.
48	Ilens do. . . . .	Do. . . . .	Do. . . . .	31-5-17	1-7-19	Trondhjem
49	Salterø do. . . . .	Almindelig elektrometallurgiske A . . . . .	Do. . . . .	7-10-15	1-1-19	Salterød pr. Arendal
50	Rjukan salpeterfabrikker . . . . .	Arbejdsgiverforeningen . . . . .	Do. . . . .	1-4-16	1-4-19	Rjukan
51	Notoddens salpeterfabrik . . . . .	Do. . . . .	Do. . . . .	1-4-16	1-4-19	Notodden
52	Vigeland bruk . . . . .	Do. . . . .	Do. . . . .	12-6-14	1-7-19	Kristiansand
53	Fredrikstad elektrokemiske fabrik . . . . .	Fr.stad elektrokemiske fabrik . . . . .	Do. . . . .	21-6-17	21-6-19	Fredrikstad
54	Porsgrund ektrometallurgiske a/s . . . . .	Arbejdsgiverforeningen . . . . .	Do. . . . .	1-2-17	1-7-19	Porsgrund
55	Den norske nitridfabrik . . . . .	Det norske nitrid a/s . . . . .	Do. . . . .	15-3-18	1-2-19	Eydehavn
56	A/s Arendals smelteverk . . . . .	A/s Arendals smelteverk . . . . .	Eydehavns arb.foren. . . . .	17-4-18	1-4-19	Do.
57	Høyangfaldene . . . . .	A/s Høyangfald, N. alumin.kompan . . . . .	N. arb.mandsforbund . . . . .	1-5-18	1-7-19	Høyanger
58	A/s Bjølvefossen, fabrikkerne . . . . .	A/s Bjølvefossen, fabrikkerne . . . . .	Aalvik arb.forening . . . . .	12-7-18	12-7-19	Aalvik
59	Fiskaa verk . . . . .	A/s Fiskaa verk . . . . .	Fiskaa verks arb.for. . . . .	i septbr. 18	3 mnd.s ops.	Ved Kristiansand
60	Kr.sand nikkelraffineringsverk . . . . .	Kr.sand nikkelraffineringsverk . . . . .	Kolsdalens arb.m.for. . . . .	31-5-19	31-5-19	Kristiansand
<b>V. Jernindustrien.</b>						
61	De mek. verkst., skibsbyggerier og støperier . . . . .	Arbejdsgiverforeningen . . . . .	N. arb.mandsforbund . . . . .	30-6-16	31-3-19	Hele landet
62	Kristiania spikerverk . . . . .	Do. . . . .	Do. . . . .	4-7-17	31-3-19	Kristiania
<b>VI. Kemisk-teknisk industri.</b>						
63	Glasverkerne Larvik, Moss og Bergen . . . . .	Do. . . . .	Do. . . . .	5-11-18	1-4-20	Larvik, Moss, Bergen.
64	Porsgrunds porselænsfabrik . . . . .	Porsgrunds porselænsfabrik . . . . .	Porselænsarb. fagfor. . . . .	ops. med 3	mnd. varsel	Porsgrund
65	Nordenfjeldske sprængstoffabrik . . . . .	Arbejdsgiverforeningen . . . . .	N. arb.mandsforbund . . . . .	22-7-16	15-4-19	Aasen
66	Nitedals krudtverk . . . . .	Do. . . . .	Do. . . . .	29-3-17	6-2-19	Nitedal
67	Engene dynamitfabrik . . . . .	Do. . . . .	Do. . . . .	2-4-18	6-3-19	Røken
68	Kristiania. Portland cementfabrik . . . . .	Do. . . . .	Do. . . . .	2-4-18	6-3-19	Do.
69	Lysaker kemiske fabrik . . . . .	Do. . . . .	Do. . . . .	15-6-18	1-6-19	Lysaker
70	Fyrstikfabrikkerne . . . . .	4 bedrifter . . . . .	Do. . . . .	1-11-18	15-10-19	Fr.hald, Bryn, Østre Aker og Fr.vern
71	Lilleborg fabrikker . . . . .	Arbejdsgiverforeningen . . . . .	Do. . . . .	3-1-16	1-1-19	Kristiania
72	Norsk teknisk porselænsfabrik . . . . .	Norsk teknisk porselænsfabrik . . . . .	Do. . . . .	30-4-18	1-5-19	Fredrikstad
73	Den norske slipeskivefabrik . . . . .	Arbejdsgiverforeningen . . . . .	Do. . . . .	3-6-18	30-4-19	Kristiania
74	Cementfabrikken Norge . . . . .	Do. . . . .	Do. . . . .	30-4-18	6-3-19	Lier
75	Cementfabrikken Norge (stenbruddet Gjællebæk) . . . . .	Do. . . . .	Do. . . . .	6-6-18	6-3-19	Do.
76	Drammens glasverk . . . . .	Kristiania glasmagasin . . . . .	Do. . . . .	1-7-18	1-7-19	Drammen
77	Høvik glasverk . . . . .	Do. . . . .	Do. . . . .	15-7-18	15-7-19	Høvik
78	A/s Norsk svovelsyrefabrik . . . . .	Arbejdsgiverforeningen . . . . .	Do. . . . .	indtil videre		Verpen
79	Hadelands glasverk . . . . .	Kristiania glasmagasin . . . . .	Do. . . . .	8-10-18	1-7-19	Hadeland
80	Vera fedtraffineri . . . . .	Arbejdsgiverforeningen . . . . .	Do. . . . .	1-12-18	1-12-19	Sandefjord



Tabel III. Gjældende tariff

Løpe-nr.	Faggruppe, bedrift	Tariffen ind-	
		Arbejdsgiver eller arbejdsgiverorganisation	
<b>VII. Kommunale virksomheter.</b>			
81	Kristiania gasverk . . . . .	Kristiania Kommune . . . . .	
82	— renovationsarbejdere . . . . .	Do. . . . .	
83	— ingeniørvæsen . . . . .	Do. . . . .	
84	— brændselscentral . . . . .	Do. . . . .	
85	— kommunale byggevirk-somheter . . . . .	Do. . . . .	
86	— havnevæsen . . . . .	Do. . . . .	
87	— elektricitetsverk . . . . .	Do. . . . .	
88	Trondhjems kommune. Ingeniørvæsen, havne-væsen, gasverket og elektricitetsverket . . . . .	Trondhjems kommune . . . . .	
89	Sarpsborg kommune . . . . .	Sarpsborg do. . . . .	
90	Bergens kommunearbejdere . . . . .	Bergens do. . . . .	
91	Bergens komm. fiske- og landbrukshandel . . . . .	Do. do. . . . .	
92	Bergens brændselscentral . . . . .	Do. do. . . . .	
93	Arendals kommune . . . . .	Arendals do. . . . .	
94	Narvik do. . . . .	Narvik do. . . . .	
95	Lillehammer do. . . . .	Lillehammer do. . . . .	
96	Tønsberg do. . . . .	Tønsberg do. . . . .	
97	Hammerfest do. . . . .	Hammerfest do. . . . .	
98	Akers do. . . . .	Akers do. . . . .	
99	Skiers do. . . . .	Skiers do. . . . .	
100	Bergens gasverk . . . . .	Bergens do. . . . .	
<b>VIII. Tekstilindustri.</b>			
101	Christiania seildugsfabrik . . . . .	Arbejdsgiverforeningen . . . . .	
102	Nydalens kompagni . . . . .	Do. . . . .	
103	Hjula væveri. Uldvarefabrikken . . . . .	Do. . . . .	
104	Vøien spinderi og væveri . . . . .	Do. . . . .	
105	Den norske fiskegarnsfabrik . . . . .	Do. . . . .	
106	Kristiania baand- og lidsefabrik . . . . .	Do. . . . .	
107	Nordisk tekstilkompani (Indigo) . . . . .	Do. . . . .	
108	Grønliens tekstilfabrik . . . . .	Do. . . . .	
109	Helly-Hansens regnklædefabrik, Moss . . . . .	Do. . . . .	
110	Bernhard Brønne, Trondhjem . . . . .	Do. . . . .	
111	A/s Rosendal & Co., Fane . . . . .	Do. . . . .	
112	Spjelkavik not- og garnfabrik . . . . .	Do. . . . .	
113	Solbergelvens spinderi . . . . .	Do. . . . .	
114	Trikotagefabrikkerne i Trondhjem . . . . .	Bedrifterne . . . . .	
115	P. O. Jensens repslageri, Trondhjem . . . . .	Arbejdsgiverforeningen . . . . .	
116	Pettersen & Dekke, Hop pr. Bergen . . . . .	Do. . . . .	
117	Uldvarefabr. Aasen, Aalgaard og Fredfos . . . . .	Do. . . . .	
118	Bertnes uldvarefabrik . . . . .	Bertnes uldvarefabrik . . . . .	
119	Hillevaag og Olte fabrikker . . . . .	Arbejdsgiverforeningen . . . . .	
120	Kongsvinger uldspinderi . . . . .	Do. . . . .	
121	Tønsberg reperbane . . . . .	Do. . . . .	
122	Den norske papirfiltfabrik . . . . .	Den norske papirfiltfabrik . . . . .	
123	Vikersund uldvarefabrik . . . . .	Vikersund uldvarefabrik . . . . .	

overenskomster i december 1918.

Gaaet mellem	Gyldighetstid		Sted	Anmerkninger
	Arbejderorganisation	fra den		
N. arb.mandsforbund . . . . .		1-7-17	1-7-19	Kristiania
Do. . . . .		1-7-17	1-7-19	Do.
Do. . . . .		1-7-17	1-7-19	Do.
Do. . . . .		1-7-18	1-7-19	Do.
Do. . . . .		1-10-17	opsiges med 14 dage	Do.
Do. . . . .		1-7-17	1-7-19	Do.
Do. . . . .		1-7-17	1-7-19	Do.
Do. . . . .		1-7-18	1-7-19	Trondhjem
Do. . . . .		1-5-18	1-5-19	Sarpsborg
Do. . . . .		8-7-18	1-7-20	Bergen
Bergens komm. arb.for. . . . .		1-6-18	30-6-19	Do.
N. arb.mandsforbund . . . . .		14-2-18	1-7-19	Do.
Arendal sten-, jord, cem.f. . . . .		1-7-18	1-7-19	Arendal
Narvik kom. arb.for. . . . .		1-7-18	1-7-19	Narvik
Arb.m. fagfor., Lilleham, . . . . .		21-6-18	1-5-19	Lillehammer
Tønsberg kom. arb.for. . . . .		18-5-18	1-5-19	Tønsberg
Hammerfest arb.m.for. . . . .		20-7-18	30-7-19	Hammerfest
N. arb.mandsforbund . . . . .		6-6-18	1-7-19	Aker
Skiers arb.m.forening . . . . .		17-10-18	30-6-19	Skien
N. arb.mandsforbund . . . . .		1-7-18	1-7-20	Bergen
Do. . . . .		30-10-15	31-12-19	Kristiania
Do. . . . .		21-7-17	1-7-19	Nydalen
Do. . . . .		21-7-17	1-7-19	Kristiania
Do. . . . .		21-7-17	1-7-19	Do.
Do. . . . .		21-7-17	1-7-19	Do.
Do. . . . .		21-7-17	1-7-19	Do.
Do. . . . .		21-7-17	1-7-19	Do.
Do. . . . .		21-7-17	1-7-19	Do.
Do. . . . .		1-7-18	1-7-19	Moss
Do. . . . .		21-6-17	1-7-19	Trondhjem
Do. . . . .		17-6-18	1-7-19	Fane
Do. . . . .		31-8-17	31-8-19	Borgum
Do. . . . .		29-6-16	1-7-19	
Avdeling 43 . . . . .		30-10-17	30-10-19	Trondhjem
N. arb.mandsforbund . . . . .		?	1-6-19	Do.
Do. . . . .		8-5-17	31-3-19	Bergen
Do. . . . .		3-7-18	1-7-19	Aasen, Sandnes, Ø. Eger
Bertnes uldv.fabr. arb.f. . . . .		13-6-18	1-1-19	Bodø
N. arb.mandsforbund . . . . .		15-9-17	1-7-19	Hillevaag
Do. . . . .		10-9-17	1-7-19	Kongsvinger
Do. . . . .		11-6-18	1-7-19	Tønsberg
Papirfiltarb. for., Dram. . . . .		22-8-18	1-4-19	Drammen
Vikersund tekstilarb.for. . . . .		1-8-18	1-8-19	Vikersund



Tabel III. Gjældende tar

Løpe-nr.	Faggruppe, bedrift	Tariffen in
		Arbeidsgiver eller arbeidsgiverorganisation
<b>IX. Transportvirksomheter</b>		
124	Lousavaara—Kiirunavaara A/S. Lastearbeidere	Arbeidsgiverforeningen
125	Hitterdals lænse	Skien svadragets fellesfløtningsfor.
126	Bægnælvens fløtere	Engebreget Støa
127	Mustads kjørere og utearbeidere	O. Mustad
128	Lastechauførerne i Trondhjem	Norsk Arbeidsgiverforening
129	Opløfjordens lastearb.	Do.
130	Sarpsborg tømertunnellens lænsearbeidere	Bedriften
<b>X. Trævareindustri.</b>		
131	Trondhjems børste- og penselfabrik	Tr.hjems børste- og penselfabrik
132	Korkeskjærerne i Bergen	Mestrene
133	Sjaastad Bruk	N. Arbeidsgiverforening
134	A/s Hommelvik bruk	Do.
135	Brødrene Hansens trælasterforretning	Do.
<b>XI. Næringsmiddelindustrien.</b>		
136	Melkefabrikkerne, 4 fabrikker	N. Arbeidsgiverforening
137	Mustad Margarinfabrik	O. Mustad & Søn
138	Arild margarinfabrik	N. Arbeidsgiverforening
139	Stavanger margarinfabrik	Do.
140	Trondhjems bryggerier	Do.
141	Stavanger hermetikfabrik	Do.
142	Haugesund do.	Do.
143	Stord do.	Fabrikkerne
144	Bergens do.	Bergens hermetikfabrikker
145	Bergens bliktrykkeri	Bergens bliktrykkeri
146	Sunde hermetikfabrikker	Chr. Bjelland & co.
147	Trondhjems preserving og A/s Conserv	N. Arbeidsgiverforening
148	Trondhjems brændevinssamlag	Trondhjems brændevinssamlag
149	J. C. Pienes & søns mølle	N. Arbeidsgiverforening
150	Stormøllen, Bergen	Stormøllen, Bergen
151	Bjølens valsemølle	N. Arbeidsgiverforening
152	Kristiania kaffebrønderier	Bedrifterne
153	Tr.hjems komm. bakeri. Magasinbetj. og kjørere	Trondhjems kommune
154	Kristiania bryggerier	N. Arbeidsgiverforening
155	A. Bergenes chokoladefabrik	Do.
156	Trondhjems hermetikfabrikker	Do.
157	Chokoladefabrikken Nidar	Do.
158	Vaksdal mølle	Vaksdal mølle
159	Hamar mineralvandfabrik	Hamar mineralvangfabrik
160	Hamar bryggeri	Hamar bryggeri
161	Smørfabrikken Norge	Smørfabrikken Norge
162	Fredrikstad bryggeri	Fredrikstad bryggeri
163	Moss Aktiemølle	Arbeidsgiverforeningen
164	Spørch & Co., Trondhjem	Spørch & Co., Trondhjem
165	Harstad hermetikfabrikker	Bedrifterne
166	Levanger melkefabrik	Bedriften
167	Trondhjems komm. fiskehandel	Trondhjems kommune
168	Trondhjems dampkjøkken	Do.

overenskomster i december 1918.

Arbeiderorganisation	Gyldighetstid		Sted	Anmerkninger
	fra den	til den		
N. arb.mandsforbund	30-10-16	31-3-19	Narvik	
Hitterdals lænsearb.for.	7-5-18	1-5-19	Hiterdal	
Bægnælvens fløterfor.	13-6-18	13-6-19	Hønefoss	
Avd. 60	31-11-17	18-4-19	Lysaker	
Norsk arb.m.forbund	12-9-18	15-8-19	Trondhjem	
Do.	15-9-18	15-9-19	Opløfjorden	
Foreningen	10-6-18	31-12-18	Sarpsborg	
Avd. 43, Trondhjem	5-5-18	5-5-19	Trondhjem	
Korkeskjærernes foren.	1-7-18	1-7-19	Bergen	
N. arb.mandsforbund	1-11-18	1-8-19	Lier	
Do.	1-9-17	1-9-19	Hommelvik	
Do.	31-12-17	1-9-19	Hommelvik	
Do.	11-7-17	1-7-19	Hamar, Kap, Sanne- sund, Holmestr.	
Avd. 60	14-12-16	18-4-19	Lysaker	
N. arb.mandsforbund	1-5-18	1-5-19	Trondhjem	
Do.	26-7-17	1-7-19	Stavanger	
Do.	1-4-18	1-4-19	Trondhjem	
Do.	17-9-17	1-5-19	Stavanger	
Do.	17-9-17	1-5-19	Haugesund	
Do.	17-9-17	1-5-19	Stord	
Do.	17-9-17	1-5-19	Bergen	
Do.	17-9-17	1-5-19	Do.	
Do.	17-9-17	1-5-19	Sunde, Sæbuvik	
Do.	31-10-18	1-5-19	Trondhjem	
Avd. 43	1-11-18	1-11-19	Do.	
N. arb.mandsforbund	6-5-18	6-5-19	Buviken	
Avd. 39, Bergen	21-8-18	21-8-19	Bergen	
N. arb.mandsforbund	1-5-18	1-5-19	Kristiania	
Avd. 40	4-5-18	1-6-19	Do.	
Avd. 43, Trondhjem	1-5-18	1-5-19	Trondhjem	
N. arb.mandsforbund	1-5-18	1-5-19	Kristiania	
Do.	26-8-15	1-1-19	Do.	
Do.	4-10-17	1-5-19	Trondhjem	
Do.	2-8-18	1-8-19	Do.	
Do.	17-10-18	17-10-19	Vaksdal	
Foreningen	1-11-18	1-11-19	Hamar	
Do.	1-11-18	1-11-19	Do.	
N. arb.mandsforbund	30-4-17	1-4-19	Bergen	
Foreningen	12-4-18	1-4-19	Fr.stad	
N. arb.mandsforbund	1-7-18	1-5-19	Moss	
Avd. 43, Trondhjem	—	1-4-19	Trondhjem	
Foreningen	—	ingen ops.	Harstad	
Do.	—	—	Levanger	
Avd. 43, Trondhjem	1-7-18	1-7-19	Trondhjem	
Do.	1-5-18	1-5-19	Do.	



Tabel III. Gjældende tariffoverenskomster i december 1918.

Løpe-nr.	Faggruppe, bedrift	Tariffen ind-	
		Arbejdsgiver eller arbejdsgiverorganisation	
<b>XII. Stenindustri.</b>			
169	A/s Vestlandske kalkbrud og eiendomskompani, Skaftun og Østborg . . . . .	Arbejdsgiverforeningen . . . . .	Do.
170	A/s Østlandske stenexport, Lalm . . . . .	Do.	Do.
171	Valdres skifferbrud . . . . .	Bedriften . . . . .	Do.
172	Langøens kalkstensbrud . . . . .	Arbejdsgiverforeningen . . . . .	Do.
<b>XIII. Forskjellige virksomheder.</b>			
173	Skorstensfejerne i Kristiania . . . . .	Do.	Do.
174	Trondhjems dampvaskeri . . . . .	Dampvaskeriet . . . . .	Do.
175	Stavanger telefonforretning . . . . .	Bedriften . . . . .	Foreningen . . . . .
176	Trondhjems rengjøringskvinder . . . . .	Trondhjems kommune . . . . .	Avd. 43, Trondhjem . . . . .

gaat mellem	Gyldighetstid		Sted	Anmerkninger
	Arbejderorganisation	fra den		
N. arb.mandsforbund . . . . .	17-8-16	1-7-19	Skaftun og Østborg	
Do. . . . .	8-3-18	31-3-19	Lalm	
Do. . . . .	4-11-18	1-10-19	Valdres	
Do. . . . .	2-4-18	6-3-19	Holmestrand	
Do. . . . .	10-2-16	1-1-19	Kristiania	
Do. . . . .	16-4-18	1-4-20	Trondhjem	
Foreningen . . . . .	25-1-17	1-1-19	Stavanger	
Avd. 43, Trondhjem . . . . .	28-2-18	ops. med 3 ukers varsel	Trondhjem	



Tabel IV. Overenskomster oprettet i 1918.

Bedriftens navn.	Oprettet.	Utløpstid.	Opsigelsestid.
<b>1. Anlægsgruppen.</b>			
1. Høiangfaldene . . . . .	22-6-18	1-7-19	1-4
2. Statens anlæg . . . . .	1-7-18	1-7-19	1-6
3. Mørkfos—Solbergfosanlægget . . . . .	1-8-18	1-8-19	1-5
4. Høgefossens kraftanlæg . . . . .	juni 18	indtil videre	
5. Brække kraftanlæg . . . . .	28-6-18	1-6-19	1-5
6. Raanaasfosanlægget . . . . .	19-6-18	1-7-19	1-6
7. Knarreviksanlægget . . . . .	16-7-18	1-7-19	1-6
8. Glomfjord kraft- og byanlæg . . . . .	5-8-18	1-7-19	1-4
<b>2. Bergverksindustrien.</b>			
9. Evjæ og Ringerikes nikkelverker . . . . .	17-4-18	28-6-18	28-2-19
10. Dalen gruber . . . . .	13-5-18	1-5-19	1-4
11. Bamle apatit . . . . .	1-9-18	31-8-19	ingen opsig.
<b>3. Bygningsindustrien.</b>			
12. Bergens entreprenører . . . . .	25-4-18	1-5-19	1-1
13. Murarbejderne Aalesund . . . . .	24-6-18	1-6-19	1-5
14. do. Sandefjord . . . . .	25-4-18	1-4-20	1-1
15. do. Aalvik . . . . .	24-6-18	1-7-19	1-4
16. Molde sten- jord- & cementarb. . . . .	10-6-18	1-5-19	1-4
17. Hønefoss do. . . . .	1-5-18	1-5-19	1-1
18. Entreprenør Refstrup, Kristiania. . . . .	18-10-18	indtil videre	1 uke
<b>4. Elektrokemisk industri.</b>			
19. Hafslunds karbidfabrik . . . . .	1-4-18	1-7-19	1-4
20. Den norske nitridfabrik . . . . .	15-3-18	1-2-19	1-1
21. Arendals smelteverk . . . . .	17-4-18	1-4-19	1-3
22. Høiangen fabrikker . . . . .	22-6-18	1-7-19	1-4
23. Bjølvefossen fabrikker . . . . .	12-7-18	12-7-19	12-6
24. Fiskaa verk . . . . .	septbr. 18	3 maaneders opsigelse	
<b>5. Kemisk—Teknisk industri.</b>			
25. Slemmestad cementfabrik . . . . .	2-4-18	6-3-19	6-12-18
26. Lysaker kem. fabrik . . . . .	15-6-18	1-6-19	1-3
27. Norsk—teknisk Porselænsfabrik . . . . .	30-4-18	1-5-19	1-4
28. Den norske slipeskivefabrik . . . . .	3-6-18	30-4-19	30-1
29. Cementfabrikken Norge . . . . .	30-4-18	6-3-19	6-12-18
30. Gjellebæk stenbrud . . . . .	6-6-18	6-3-19	6-12-18
31. Drammens glasverk . . . . .	1-7-18	1-7-19	1-4
32. Høvik glasverk . . . . .	15-7-18	15-7-19	15-4
<b>6. Kommunale virksomheter.</b>			
33. Bergens kommune . . . . .	8-7-18	1-7-20	1-4
34. Bergens Renovation . . . . .	8-7-18	1-7-20	1-4
35. Bergens gasverk . . . . .	8-7-18	1-7-20	1-4
36. Lillehammer kommune . . . . .	21-6-18	1-5-19	1-4
37. Tønsberg kommune . . . . .	mai 18	1-5-19	1-4
38. Hammerfest kommune . . . . .	20-7-18	30-7-19	30-5
39. Akers kommune . . . . .	6-6-18	1-7-19	1-4

Tabel IV. Overenskomster oprettet i 1918.

Bedriftens navn.	Oprettet.	Utløpstid.	Opsigelsestid.
40. Kr.a. Kom. brændselcentral . . . . .		1-7-20	1-4
41. Bergens do. . . . .	14-2-18	1-7-19	1-4
42. Arendals kommune . . . . .	1-7-18	1-7-19	1-6
43. Haugesunds do. . . . .	4-6-18	ubestemt	varighet
44. Bergens kom. fiske- og landbruks- auktion . . . . .	1-6-18	30-6-19	31-3
45. Trondhjems kommune . . . . .	27-6-18	1-7-19	1-4
<b>7. Næringsmiddelindustrien.</b>			
46. Pienes mølle . . . . .	6-5-18	6-5-19	6-2
47. Bjølsen valsemølle . . . . .	1-5-18	1-5-19	1-2
48. Kr.a. bryggerier . . . . .		1-5-18	1-2
49. Chokoladefabrikken «Nidar» . . . . .	11-9-18	1-8-19	1-7
50. Fredrikstad bryggeri . . . . .	12-4-18	1-4-19	1-1
51. Moss Aktiemølle . . . . .	1-7-18	1-5-19	1-2
<b>8. Tekstilindustrien.</b>			
52. Helly Hansen, Moss . . . . .		1-7-19	1-3
53. Rosendahl & Co. . . . .	17-6-18	1-7-19	1-3
54. Aalgaard fabrikker . . . . .	3-7-18	1-7-19	1-3
55. Bertnes uldvarefabrik . . . . .	13-6-18	31-12-18	14 dage
56. Fredfos uldvarefabrik . . . . .	3-7-18	1-7-19	1-3
57. Aasen do. . . . .	3-7-18	1-7-19	1-3
58. Tønsberg-reberbane . . . . .	1-6-18	1-7-19	1-3
59. Den norske papirfiltfabrik . . . . .	22-8-18	1-4-19	1-2
<b>9. Transportindustri.</b>			
60. Trondhjems lastechaufører . . . . .	12-9-18	15-8-19	15-6
61. Tømmertunnelen Sarpsborg . . . . .	10-6-18	31-12-18	15-10
<b>10. Trævareindustri.</b>			
62. Korkeskjæerne i Bergen . . . . .	27-6-18	1-7-19	1-4
<b>11. Stenindustri.</b>			
63. Langøens kalkbrud . . . . .	2-4-18	6-3-19	6-12-18
64. Østlandske steneksport . . . . .	8-3-18	31-3-19	31-12-18
<b>12. Forskjellige virksomheter.</b>			
65. Trondhjems dampvaskeri . . . . .	16-4-18	1-4-20	1-1
66. do. rengjøringskvinder . . . . .	28-2-18	3 ukers	opsigelse
67. Rengjøringskvinderne ved Kr.ania. jernbanestationer . . . . .	1-11-18	1-7-19	1-6-19



# BERETNING

Indledning

## NORSK ARBEIDSMANDSFORBUNDS VIRKSOMHET I 1919

VED

**ELIAS VOLAN OG JOHS. M. P. ØDEGAARD**



KRISTIANIA

ARBEIDERNES AKTIETRYKKERI

1920

Table with 2 columns: Page number and Title. The text is mirrored and difficult to read due to the bleed-through from the reverse side of the page.



# BERETNING

OM

NORSK ARBEIDSMANDSFORBUND

VIRKSOMHET I 1919

VED

ELIAS VOLAN OG JOHNS M. P. ØDEGAARD



KRISTIANIA

ARBEIDERNE'S AKTIEKASSE

1920

## Indledning.

Med aaret 1919 kom man ind i et nyt avsnit av menneskehetens historie. Den forfærdelige krig, som hadde truet med at ødelægge de fleste lande baade i og utenom Europa var avsluttet. Man haabet derfor paa at hele menneskeheten med liv og sjæl vilde delta i et alvorlig arbeide for at skape en samfundsordning bygget paa rettens principper istedetfor magtens, og at der vilde skapes organer til forvaltning av det økonomiske liv som vilde gjøre det umulig for de enkelte individer at kunne dra nytte eller fordel av andre menneskers arbeide, med andre ord at der hele verden over vilde bli reist saa sterke krav paa en om-lægning saavel av det politiske og økonomiske som kulturelle liv, at man maatte komme ind i en fullstændig verdensrevolution. Forsaavidt blev ogsaa dette rigtig som at hele Øst- og Mellem-Europa stod midt oppe i revolutionen. Dette kunde selvsagt heller ikke undlate at sætte sit præg paa forholdene i de øvrige lande, og den norske arbeiderklasse var ogsaa i stor utstrækning paavirket av de store revolutionære bevægelser. Naar man allikevel ikke kom op i en akut revolution her i landet, maa dette i første række tilskrives at den revolutionære bevægelse i Vest-Europa og da særlig England ikke var naadd saa langt som man gjerne ønsket.

Man vilde dog ogsaa her i landet forsøke at faa løst de krav, som man isolert kunde gjennomføre. Hele den faglige organisation var derfor enig om at man skulde søke at forbedre arbeidernes økonomiske kaar ved at organisationene reiste en kamp over hele linjen under den fasteste ledelse av Landsorganisationen. Av den oversigt man hadde i slutten av 1918 kunde man foreta revision av overenskomster omfattende ca. 72,000 organiserte arbeidere. Dette tal viste sig imidlertid at være for lavt ansat, idet bare vort forbund kunde foreta tarifrevision for 25,221 medlemmer og med de nyorganiseringer man fik i begynnelsen av 1919 blev dette tal betydelig større.

Det man i første række skulde lægge hovedvegten paa var at gjennomføre 48 timers arbeidsuke, en forlængelse av ferien med bedre feriebestemmelser og et væsentlig tillæg til lønningene, saaledes at arbeidernes livsstandard fik en effektiv forbedring selv fra det nivåa de stod paa før krigen.

Disse maal blev ogsaa delvis naadd om ikke helt saaledes som organisationene hadde formet sine krav saa dog i en saa væsentlig grad, at de fleste grupper av arbeidere saa nogenlunde var tilfredsstillet.

Tiltrods for at der maatte tages en mængde konflikter for at faa løst kravene maa man dog stort set si, at saavel konfliktenes antal som



varighet var forbausende lite i forhold til den mængde lønsbevægelser som blev iverksat og under hensyntagen til de krav som skulde løses. Organisationen fik derfor utført et stort arbeide som vil faa grundlæggende betydning i de aar som kommer.

### Hovedstyret.

Hovedstyret har hat 3 møter, nemlig i dagene 17.—20. januar, 12.—15. juli samt 28.—31. december.

Paa møte den 17. januar blev det besluttet at forbundet i fællesskap med Det norske Arbeiderparti skulde drive agitation om de spørsmåal, som er i flugt med forbundets prinsipper. Til dette formaal bevilgedes for 1919 et beløp indtil kr. 3000.00.

I møte den 18. januar blev det besluttet at sende en henvendelse til Landsorganisationen med opfordring om at reise en almindelig organisationsmæssig protest mot voldgiftsloven, og om nødvendig at alle til raadighet staaende midler blir anvendt for at hindre lovens vedtagelse.

I samme møte forelaa krav fra den elektrokemiske gruppe om ansættelse av en sekretær til. Som begrundelse for kravet var særlig fremholdt den daarlige organisation blandt disse arbeidere. Der oplystes saaledes at industrien beskæftiger ca. 10,000 arbeidere hvorav bare ca. 4000 var organisert.

Den kemisk-tekniske industri beskæftiger ca. 4000 arbeidere, hvorav ca. 2000 organisert. Efter en længere diskussion om spørsmåalet blev følgende beslutning fattet:

«Spørsmåalet om sammenslutning av den elektrokemiske og kemisk-tekniske gruppe til en fællesgruppe omsendes til uravstemning blandt de interesserte avdelinger. Vedtages en saadan sammenslutning indhentes i avdelinger forslag paa den person som ønskes ansat, og paa grundlag av forslagene foretar forretningsutvalget ansættelsen av en sekretær til for fællesgruppen.»

Samme møte behandlet forslag fra arbeidsledighetskassens forretningsfører om administrationsordningen for arbeidsledighetskassen. Forslaget blev i alt væsentlig vedtat som av forretningsføreren foreslaat.

Da Martinsen var ansat som arbeidsledighetskassens bestyrer blev Nic. Næs fra Trondhjem ansat som bokholder.

Som følge av landsmøtets beslutning om valg av flere tillidsmænd kunde der ikke skaffes tilstrækkelig kontorlokaler i Folkets Hus. Forretningsutvalget blev derfor bemyndiget til enten at leie lokaler utenom Folkets Hus eller ogsaa at kjøpe en eiendom.

I møte den 12. juli blev forbundets beretning og regnskap for 1918 vedtat.

Samme møte bevilget kr. 3000.00 som bidrag til gjenreisningsarbeidet av det Belgiske Fabrikarbeiderforbund.

I møte den 14. juli blev Nils Kvale ansat som ny sekretær for den elektrokemiske og teknisk-kemiske gruppe, idet sammenslutningen av disse to grupper var vedtat.

I møte den 28. december forelaa andragende fra Stavanger stedlige styre om ansættelse av egen forretningsfører, hvortil forbundet skulde

bevilge et aarlig bidrag. Hovedstyret fandt ikke at ha adgang til at bevilge et saadant bidrag.

Samme møte besluttet at overføre til arbeidsledighetskassen av forbundets kontingent 10 øre pr. uke for heltbetalende og 5 øre for halvtbetalende medlemmer. Denne beslutning skulde gjælde for mindst et aar.

I møte den 29. blev spørsmåalet om stiftelse av eget forbund for kommunearbeiderne behandlet. Hovedstyret indvilget industrikomiteens andragende om dispensation fra lovens bestemmelser § 34, punkt 3 om 6 maaneders utmeldelse, saaledes at kommunearbeiderne fik adgang til at starte sit forbund fra 1. januar 1920.

I møte den 30. behandledes spørsmåalet om organiseringen av arbeiderne paa Spitsbergen. Følgende beslutning blev enstemmig fattet:

«Hovedstyret gir sin tilslutning til forretningsutvalgets beslutning om ordningen av organisationsforholdene paa Spitsbergen. Forretningsutvalget bemyndiges til at opta saken til realitetsbehandling snarest mulig, saaledes at man om mulig allerede til kommende aar kan faa en tilfredsstillende ordning av dette spørsmåal.»

I møte den 31. blev der besluttet at bevilge kr. 2000.00 til de nødlidende kamerater i Østerrike.

Hovedstyret gav sin tilslutning til forretningsutvalgets standpunkt om ikke at sende repræsentanter til den skandinaviske arbeiderkongres i Kjøbenhavn.

Foruten de her refererte beslutninger har hovedstyret behandlet en række spørsmåal, dog av mer indre organisationsmæssig art.

### Forretningsutvalget.

Forretningsutvalget har bestaaet av Elias Volan, formand, Johs. M. P. Ødegaard, næstformand, A. Ahlstrand, kasserer, Ole M. Stenvik, H. Becker, Othar Skarheim og Johannes Guldbrandsen, som rykket op istedet for Oskar Johansen, idet denne blev ansat som ekspeditør for arbeidsledighetskassen i Kristiania.

Forretningsutvalget har hat 56 møter og behandlet 551 løns- og tvistesaker samt 372 saker vedrørende almindelige organisationsspørsmåal. Ialt er saaledes behandlet 923 saker. Den 17. februar besluttet forretningsutvalget at forbundet skulde erhverve eiendommen Møllergt. 3.

### Hovedkontoret.

Der har i aarets løp inkommet til forbundets hovedkontor 8726 almindelige skrivelser. I samme tidsrum er det avsendt 14,280 skrivelser og 1209 telegrammer. Desuten er det avsendt 3546 tryksaker og 2971 pakker. 5170 bankobrevere er mottatt og 1554 avsendt.

Kvartalsrapporten «Arbeidsmanden» er utkommet i 4 ekspl. med et gjennomsnitlig oplag av 28,000 ekspl.



### Forbundets nye eiendom.



*Møllergaten 3.*

Den raske utvikling vort forbund har gjennomgaat i de sidste aar nødvendiggjorde at styret maatte søke at skaffe mere rum til forbundets administration.

Efter sidste landsmøtes beslutninger om forbundets inndeling i industrigrupper blev der valgt 4 nye sekretærer. Dertil kommer forbundets almindelige fremgang i saavel avdelings- som medlemstal som har nødvendiggjort ansættelse av mere kontorhjelpe. Alt dette maatte medføre betydelige utvidelser av kontorlokalerne. Folkets Hus kunde ikke skaffe flere lokaler. Det er overbefolket og kan for øieblikket nærmest sammenlignes med en kaserne, hvor hver mand har sin «baas».

Under saadanne forhold vil det være praktisk ugjørilig at administrere en «forretning» som Arbeidsmandsforbundet med sine ca. 37,000 medlemmer fordelt i de forskjellige industrier landet over.

### Medlemsbevægelsen.

Ved utgangen av 1918 hadde forbundet 407 avdelinger med et samlet medlemsantal av 31,942. I løpet av 1919 er der tilsluttet 134 nye foreninger, mens 42 er nedlagt væsentlig fordi det arbeide disse foreningers medlemmer uførte enten var fuldført eller indstillet. Forbundet har saaledes en nettotilvekst av 92 foreninger. Ved utgangen av 1919 hadde derfor forbundet 499 avdelinger og et samlet medlemsantal av 38,986, hvilket utgjør en stigning av 7044 medlemmer.

I forbindelse med denne medlemsbevægelse kan det ha sin interesse at se hvordan organisationsforholdene stiller sig indenfor de forskjellige grupper, som staar tilsluttet vort forbund, og en undersøkelse av hvordan organisationsprocenten er ved de bedrifter hvor forbundet i aarets løp har hat lønsbevægelser, vil vise at rengjøringskvindene er bedst organisert, idet organisationsprocenten for disses vedkommende er 97.4 pct.

- Nr. 2. Glasverksarbeiderne med 96.1 pct.
- « 3. Kommunearbeiderne med 89.7 pct.
- « 4. Arbeiderne ved trævarefabrikkene med 84.8 pct.
- « 5. Arbeiderne ved de forskjellige virksomheter med 84.6 pct.
- « 6. Anlægsarbeiderne 79.3 pct.
- « 7. Bygningsarbeiderne med 78.6 pct.
- « 8. Kemisk-tekniske arbeidere med 78.1 pct.
- « 9. Bergverksarbeiderne og arbeiderne ved de elektrokemiske bedrifter med 69.8 pct.
- « 10. Tekstilarbeider med 56.8 pct.

Til disse beregninger kan der anføres at de ikke helt er at stole paa, idet de opgaver foreningene gir forbundet tildels ikke er helt nøiagtige.

Blandt tekstilarbeiderne er organisationsforholdene daarligst, tiltrods for at der i aarets løp er utført meget og godt arbeide saavel fra forbundets som fra avdelingenes og de lokale samorganisationers side for at faa den store masse uorganiserte tekstilarbeidere ind i organisationen. Det er imidlertid fremdeles en stor brakmark blandt disse arbeidere, og det er derfor al opfordring til at det mest intense arbeide iverksettes. Dette arbeide maa i første række drives av avdelingene og arbeiderne ved de forskjellige bedrifter. Blandt elektrokemiske arbeidere og bergverksarbeiderne er organisationsprocenten ogsaa lav, men vi har indtryk av at forholdene indenfor disse to grupper er noget bedret i løpet av aaret.

### Agitationen.

Ogsaa iaar er der utført en omfattende agitation saavel fra forbundets som avdelingenes side. Det er saaledes anvendt av forbundets midler 37,307.38 kroner, derav er der bevilget til de stedlige styre kr.27,591.00.

Som det fremgaar av beslutningene fattet av hovedstyret har forbundet og Det norske Arbeiderparti drevet fællesagitation. Denne er utført av Kristian Aune, som har holdt 22 foredrag i Nordland og av Alfr. Madsen, som har holdt 33 foredrag tildels paa Vestlandet, i Smaalene og i Trøndelagen.



### Det skandinaviske samarbeide.

#### Dansk Arbeidsmandsforbunds kongres.

Den 10. august aapnedes Dansk Arbeidsmandsforbunds 11 kongres i Kjøbenhavn. Som forbundets repræsentanter møtte Johannes M. P. Ødegaard og Ole M. Stenvik.

#### Den skandinaviske arbeiderkongres i Stockholm.

I dagene fra 8.—10 december holdtes der en arbeiderkongres i Stockholm efter indbydelse av Det socialdemokratiske Venstreparti i Sverige, Det socialdemokratiske Ungdomsforbund, Sverige, Sveriges Venstre-socialistiske Kvindeklubs Samorganisation, Danmarks socialistiske Arbeiderparti, finske socialister i Stockholm, Det norske Arbeiderparti, Norsk Arbeidsmandsforbund, Norsk Møbelindustriarbeiderforbund, Norsk Matros- og Fyrbøterunion. Desuten hadde følgende organisationer sluttet sig til indbydelsen: Sveriges ungsocialistiske Parti, Svensk Metalindustriarbeiderforbund, Murernes Fagforening, Kjøbenhavn, Norsk Malerforbund, Norsk Skogs- og Jordbruksarbeiderforbund, Norsk Jern- og Metalarbeiderforbund, Norges socialdemokratiske Ungdomsforbund og Norges Ungsocialistiske Forbund.

Indbydelsen blev utsendt til samtlige paa klassekampens grund staaende arbeiderorganisationer i Skandinavien.

Paa kongressen møtte over 200 repræsentanter, repræsenterende ca. 300,000 arbeidere.

Fra Norge møtte 110 repræsentanter. Som forbundets repræsentanter møtte Elias Volan, Johs. M. P. Ødegaard, H. Hellebø, Fr. A. Strøm, Alfr. M. Nilsen og Othar Skarheim. Desuten møtte en række repræsentanter fra forbundets avdelinger.

Dagsordenen omfattet følgende hovedpunkter:

1. De skandinaviske arbeiderorganisationer
2. Fagbevægelsens opgaver, metoder og former.
3. Raadsbevægelsen og sosialiseringen.
4. Det interskandinaviske samarbeide.

Kongressen fattet følgende beslutninger:

Det første spørsmål indlededes av Z. Höglund hvorefter fulgte en skarp debat hvorunder meningene brøtes ganske sterkt mellem venstre-socialister paa den ene og syndikalister og ungsocialister paa den anden side.

Saken oversendtes redaktionsutvalget som fremla følgende indstillinger:

#### I.

Det kapitalistiske samfundssystem er ved verdenskrigen endt i verdenskaos og barbari og truer nu menneskelheten med undergang. Redningen er kapitalismens avskaffelse og gjennomførelse av en socialistisk eiendoms- og produktionsordning som grundlag for en ny kultur. Da en utvikling i saadan retning med alle midler bekjæmpes av de herskende klasser skjærpes klasse-motsætningene i alle land og tiden modnes for verdensrevolution. Revolution staar paa dagsordenen i alle land. Først og fremst i dem som umiddelbart er rammet av krigens elendighet.

Men ogsaa overalt ellers hvor den kapitalistiske utvikling skaper problemer som er uløselige paa det gamle samfunds grund. I den anden internationale stod før krigen politisk og faglig hele verdens organiserte arbeiderklasse samlet og saa i denne fanen for sin befrielseskamp. Men ved krigens utbrudd og under krigen ophørte den at fungere paa grund av sine lederes skamløse forræderi mot socialismens livsprincip og arbeidernes manglende evne tiltrods lederne at gaa til aksjon og begik dermed aandelig selvmord.

I den 3. internationale har nu istedet den store majoritet av verdens politisk organiserte revolutionære proletariat samlet sig i troskap mot klassekampens og den internationale idé.

Norges Arbeiderparti, Sveriges socialdemokratiske Venstreparti og Danmarks socialdemokratiske Venstreparti har indtraadt i denne internationale og anerkjendt dens retningslinjer som veileder for sin virksomhet.

Ubestridelig findes ogsaa en stadig sterkere tendens inden den faglige verden til at slutte sig til raadssystemets idé. Kongressen uttaler nødvendigheten av at ogsaa de afglige økonomiske og andre organisationer, som staar paa den revolutionære klassekamps grund i intimt samvirke med den 3. Internationale, maa støtte og fremme det skandinaviske samarbeide for verdensrevolutionen.

#### II.

Det russiske proletariat fører an i kampen mot verdensimperialismen. Drevet av den dype nød har det russiske proletariat grepet til anvendelse av masseaksjoner som de midler der koncentrerer hele arbeiderklassens vældige energi og de har dannet organer bygget paa haandens og hjernens værdiskapende arbeide — bedrifts- og arbeiderraad, som under revolutionære perioder har utmundet i proletariatets herrevælde — i arbeidernes diktatur. Den russiske revolution har vist verdens folk en arbeiderklasse, som i handling gjør op med sine undertrykkere og som i kamp og arbeide søker at bygge op en ny økonomisk og social ordning. Kongressen uttaler sin solidaritet med de kjæmpende arbeidere i Raads-Rusland og oppfordrer de paa kongressen representerte organiserte arbeidere til at virke for en energisk og planmessig aksjon for at bistaa vore russiske kamerater.

I første række maa man søke:

1. at vedta forholdsregler for at fremtvinge forbindelsenes gjenoptagelse mellem de skandinaviske land og Raads-Rusland;
2. at forberede og sende til Rusland hjelpeekspeditioner med levnetsmidler lægemidler o. l.;
3. at forhindre alle krigsleveranser og hvervninger til friskarere, som kjemper mot Ruslands arbeidere;
4. at oppfordre Vesteuropas, først og fremst Englands og Frankrikes arbeidere at slutte sig til aksjonen mot verdensimperialismen.

Den politiske og sociale kamp som føres er i den dypeste grund en økonomisk kamp, en kamp om herredømmet over produktionsmidlene og den menneskelige arbeidskraft. Kapitalismens trællemoral maa brytes og der maa hos massene indgydes en socialistisk idealisme.

Kongressen retter derfor en indtrængende appel til Skandinavien arbeidere om at forene sine kræfter med verdensproletariatet og at sette



hele sin organisatoriske styrke og magt ind i kampen for det fælles maal: Et nyt samfund, en virkelig frihet og kultur.

Forslagene vedtages.

Det næste spørsmål indlededes av Martin Trammæl og oversendtes efter endel debat til fagforeningsutvalget, som fremla følgende resolution, som enstemmig vedtoges av kongressen:

Maalet for arbeiderklassens revolutionære bestræbelser er avskaffelsen av al slags utsugning og undertrykkelse og tilveiebringelse av et samfund med frihet og velstand for alle.

Den sociale revolution er en aktion for gjennomførelsen av dette maal. Blandt den sociale revolutions problemer er det økonomiske problem: Tilveiebringelsen av en ny produktionsorganisme det centrale. Dette problem dominerer alle de andre. Proletariatet som historisk er kaldet til at bli det kapitalistiske samfunds banemand og det nye samfunds oppbyggere maa først og fremst gjennom sine økonomiske kamporganer berede sig til denne sin opgave, som skaper og bærer av den nye produktionsordning. Det indgaar derfor i disses arbeide at skolere arbeidermassene for denne socialistiske opgave. I erkjendelse av, at en kraftig og revolutionær fagforeningsbevegelse er en nødvendig forutsætning for at ivareta arbeidernes interesser likeoverfor arbejdskjøperne og skape grundlaget for den sociale revolution uttaler kongressen:

1. Som nærliggende opgaver foreligger:
  - a) At tilbakeslaa kapitalistiske og militaristiske overgrep og utvikle fagforeningene til at bli det aktive element under den sociale revolution.
  - b) At skape og støtte produktionsraad.
  - c) At føre en systematisk lønskamp og skaffe arbeiderorganisationen kontrol over vareprisene.
2. Som kampmidler anbefales:
  - a) Den aapne, direkte streik saasom lokale eller omfattende lønskampe, solidaritets- og sympatistreiker samt social masse- eller generalstreik.
  - b) Den indirekte eller passive streiken, saasom organisert sabotage eller obstruktion.
  - c) Utnyttelse av arbeidernes magt som konsumenter gjennom socialistisk kooperasjon.
3. Arbeidsavtaler, som binder organisations- og aktionsfriheten, maa ikke anerkjendes.
4. Organisationsformene bygges paa det føderative princip. Arbeidspladsen er det naturlige omraade og grundlaget for de enkelte foreninger. Disse sammensluttes i lokale samorganisationer og for hele landet i industrigrupper eller industriforbund. Landsorganisationen dannes med samorganisationene eller industriforbundene som organisationsenheter. De lokale organisationer gives et vidtstrakt selvstyre.

Det 3. spørsmål indlededes av Alfred Madsen. Debatten herom paa-gik underet med debatten om fagforeningsspørsmålet, hvorefter saken oversendtes til sosialiseringsutvalget. Dette utvalg fremla saadan indstilling:

Den organiserte arbeiderklasse kjemper for at ophæve den kapitalistiske utbytning og indføre en samfundsordning, som bereder vei for alle frem til økonomisk og aandelig frihet. For at naa frem til dette maal maa arbeiderklassen forberede dannelsen av nye samfundsorganer, som baserer sig paa arbeidets suverenitet over produktion og utbytte. Saadanne organer maa for at være levedygtige vokse frem av arbeidernes klassekamp. Den økonomiske virksomhet skaper den organiserte grundvold for et arbeiderregime, som under den revolutionære nydannelsesperiode overtar og organiserer samfundsmagten samt sætter det borgerlige statsapparat ut av funktion. Gjennem erobringen av kontrol over industrien og arbeidet, hvilken stadig skal utvides til en alt større avgjørende indflydelse, vinder arbeiderne større økonomisk magt og dermed ogsaa politisk magt, hvorigjennem de kan lamme statens voldsorganer. En forskyvnig i de sociale magtforhold indtraer og fortsætter i takt med arbeidernes revolutionære beredskap for produktionens overtagelse.

Kongressen oppfordrer parti- og fagorganisationen at ta initiativet til dannelse av bedriftsraad indenfor alle fag- og industrigrupper. Videre organiserer lokalraad og et landsindustriraad motsvarende de store industrier og næringsgrupper. De økonomiske raadene utgjør den øverste ledelse av samfundets produktive virksomhet og overtar efterhvert de funksjoner, som utøves av kapitalens nuværende indehavere og repræsentanter. Under samarbeide med arbeidernes allerede eksisterende økonomiske kamporganisationer bør driftsraadenes virksomhet indledes ved krav paa:

- At utnævne arbeidernes nærmeste formænd i faget,
- at annullere uberettigede avskedigelses samt
- at øve en bestemmende indflydelse paa indtagelsen av arbeidere,
- at gjennomføre en effektiv fabrikkhygiene,
- at øve indflydelse paa anskaffelsen av nye maskiner, tillempeelse av nye driftsmetoder og anvendelsen av arbeids- og produktionskræfter,
- at kontrollere gjennom indflydelse paa prisansættelsen kapitalens profit, som avløses av samfundets utvidede planmessige anvendelse av arbeidets avkastning,
- at forberede og gjennomføre sosialisering av produktionen og distributionen.

Soliseringens maal er at avskaffe utbytningen og kontrollere og øke produktionen for de almene behov. Soliseringen bør ske planmessig og paa en slik maate at arbeidskræfter, energi og raamateriel kan utnytted med størst mulig effektivitet i det producerende og forbrukende folks interesse.

Kapitalen overføres fra individuell eiendoms- og forvaltningsret til samfundseiendom gjennom en generell inddragning av den kapitalistiske nu til utbytning anvendte formue.

Arbeids- og produktionsledelsen overgaar til producentene — arbeiderne og funksjonærene saavel de tekniske og merkatile ledere. Fordeelingen av det samfundsmessige arbeides frugter henskytes til organer, som repræsenterer det arbeidende samfund som enhet. Kongressen fremholder at kampen for socialismen ikke kan føres til seier gjennom isolert national optræden, uten bare gjennom en fælles international virksomhet,



og retter en appel til Skandinaviens arbeidere om at forene sine kræfter med verdensproletariatet i kampen for et nyt samfund, en virkelig frihet og kultur.

Utvalgets medlem Alfr. M. Nilsen gjorde en liten reservation, idet han i resolutionen vilde hat sterkere præcisert at arbeidernes kamporganisationer i sin egenskap av en økonomisk sammenslutning av producenter er de organer, som er mest skikket som grundlag for det nye samfunds organer.

Om utvalgets forslag utspandt der sig en lang og tildels skarp debat, som bevirket at forslaget maatte tilbakesendes utvalget til ny behandling, men selv det av utvalget fremlagte ændrede forslag viste sig ikke at kunne tilfredsstillende kongressens forskjellige avskygninger, hvorfor man tilslut enedes om ikke at vedta noget forslag i dette spørsmål, men la det hele staa aapent indtil videre.

Angaaende det skandinaviske samarbeide besluttedes følgende:

Til at formidle og fremme samarbeidet mellem Skandinaviens socialistiske og kommunistiske partier, som staa paa den 3. Internationales grund, samt socialistiske fagorganisationer eller andre sammenslutninger med et revolutionært maal, nedsætter kongressen en centralkomité. Denne komité bestaar av 12 medlemmer (3 for Danmark, 3 for Finland, 3 for Norge og 3 for Sverige). Medlemmene med 2 suppleanter valgtes av hvert lands delegation. Kongressen paalægger denne komité at forberede og sammenkalde en ny skandinavisk kongres, naar den finder dette paakrævet, og for denne kongres fremlægge forslag til nærmere organisationsplan for samarbeide mellem Skandinaviens revolutionære arbeiderorganisationer, efterat disse organisationer paa forhaand har hat anledning til at drøfte organisationsplanen.

Indtil næste kongres har denne komité i forstaaelse med sine respektive organisationer til opgave at lede samarbeidet mellem de paa denne kongres repræsenterede organisationer for at fremme virkeliggjørelsen av de paa kongressen vedtagne beslutninger.

Til medlemmer av komiteen valgtes:

For Sverige: Z. Høglund, suppleant Fr. Strøm, K. Kilbom, suppleant S. Kruse, G. Sjøstrøm, suppleant Fritz Jonson.

For Danmark: Ernst Kristiansen, suppleant Aage Jørgensen, Kristian Rassow, suppleant Berentzen, Lauritz Hansen, suppleant A. Jensen.

For Norge: Trammæl, suppleant Stang, Volan og Halvard Olsen, suppleant Alfr. M. Nilsen.

### Lønsbevægelserne.

I aarets løp er der avsluttet 362 lønsbevægelser omfattende 42,108 arbeidere, hvorav 32,517 var organisert. Disse lønsbevægelser førte til at 159 avdelinger kom ut i streik enten med hele sit medlemsantal eller ogsaa for de blandede avdelingens vedkommende med det medlemsantal som omfattedes av lønsbevægelserne ved de bedrifter, hvor streik var nødvendig at iverksætte.

I det hele blev der utbetalt understøttelse til 7312 medlemmer og en samlet understøttelsessum av kr. 892,054.56 for 347,266 tapte arbeidsdage.

De største konflikter førtes i den elektrokemiske industri og da i første række ved Norsk Hydro, hvor arbeidet blev nedlagt den 15. april og streiken først bilagt den 23. juni, og ved karbidfabrikkene, hvor arbeidet blev nedlagt den 21. juli og streiken bilagt den 13. oktober. Desuten har der været mindre konflikter av betydelig varighet, saaledes streiken ved Hovdenaks Møbelfabrik ved Molde, som utbrøtt den 25. mars 1918 og først blev bilagt den 1. juni iaar.

Ved 67 bedrifter kom man til enighet om ordningen av arbeidsvilkårene uten at skriftlig bindende overenskomst blev opprettet. Disse bedrifter beskæftiger ialt 6592 arbeidere hvorav 5410 er organisert.

Ved 95 bedrifter kom man til enighet om overenskomst uten at overenskomstene blev undertegnet. Aarsaken til dette er at Arbeidsgiverforeningen ikke godtok fagforeningenes eller industrigruppenes underskrifter av overenskomstene og da forbundet ifølge sine love ikke har ret til paa avdelingenes vegne at underskrive overenskomstene, blev disse ikke bragt i formel orden. De bedrifter som omfattes av disse arbeidsavtaler beskæftiger ialt 20,057 arbeidere, hvorav 13,917 er organisert.

Ved 183 bedrifter blev skriftlig overenskomst opprettet. Overenskomstene omfatter dog bare uorganiserte arbeidsgivere og i første række kommunene. Ialt er 15,582 arbeidere, hvorav 13,316 organiserte, beskæftiget ved disse bedrifter.

Den samlede merfortjeneste, som aarets lønsbevægelser andrar til, er beregnet at utgjøre for et aar kr. 34,267,154.00 og den samlede forkortelse av arbeidstiden utgjør 8,576,345 timer for et aar. Kompensationen for forkortelsen av arbeidstiden utgjør kr. 13,814,068.00.

Ialt har saaledes de lønsbevægelser, som vort forbund har tilendebragt iaar, kostet arbeidsgiverne kr. 48,081,222.00.

Den længste forkortelse av arbeidstiden er opnaadd for hjelpearbeiderne ved de mek. verksteder og skibsbyggerier, idet forkortelsen ved disse bedrifter utgjør pr. arbeider pr. aar 305 timer, som nr. 2 kommer elektrokemiske arbeidere med 302 timer pr. arbeider pr. aar, nr. 3 tekstilarbeiderne med 301, nr. 4 glasverksarbeiderne med 300, nr. 5 trævarearbeiderne med 286, nr. 6 bygningsarbeiderne med 238, nr. 7 næringsmiddelindustriens arbeidere med 231, nr. 8 arbeiderne ved de forskjellige virksomheter med 220, nr. 9 bergverksarbeiderne med 167, nr. 10 anlægsarbeiderne med 91, nr. 11 rengjøringskvindene med 83 og nr. 12 kommunearbeiderne med 44.

Samtlige arbeidere fik sin arbeidstid forkortet til 48 timer pr. uke med undtagelse av nogen faa mindre bedrifter, hvor forholdene laa saadan an, at arbeiderne mente ikke at kunne sætte noget ind paa at faa arbeidstiden forkortet.

Som det vil fremgaar av det timeantal, som hver enkelt arbeider i de forskjellige grupper fik sin arbeidstid nedsat med, hadde kommunearbeiderne den korteste arbeidstid, idet deres gjennomsnittlige arbeidstid laa under 49 timer pr. uke. Dernæst kom anlægsarbeiderne, som i stor utstrækning tidligere hadde faat nedsat sin arbeidstid til 48 timer.

For rengjøringskvindene kan bemerkes, at det store flertal av disse ikke har fuld arbeidsdag. De som har fuld arbeidsdag har dog ikke utover 48 timer.



De grupper, som ved aarets begyndelse hadde 54 timers arbeidsuke eller noget mere som gjennemsnittlig arbeidstid for sine arbeidere, var den elektrokemiske, glasverkene, skibsbyggeriene og tekstilfabrikkene.

Aarets bedste lønsbevægelse maa utvilsomt sies at være tekstilarbeidernes, idet man magtet at løfte denne gruppe op i det samme lønsnivaa som forbundets øvrige medlemmer og for kvindenes vedkommende endog 3 øre over hvad gjennemsnittslønnen er beregnet til (nemlig 92 øre).

Av de større spørsmål, som var fremme ved aarets lønsbevægelser foruten løn og arbeidstidens forkortelse, var kravet om forlænget ferie og bedre feriebestemmelser. Man opnaadde ogsaa at faa ferien forlænget med 2 dage, saaledes at ferien nu utgjør 1 arbeidsuke for dagarbeidere og 10 dage for skiftarbeidere i sin almindelighet. Kommunearbeiderne, anlægsarbeiderne og endel mindre grupper har dog en længere ferie.

Feriebestemmelsene blev ogsaa forbedret, saaledes at en arbeider nu har ret til ferie efter 6 maaneders beskæftigelse ved en og samme bedrift mot før 1 aar. Likeledes regnes ikke streik, lockout eller arbeidsstans som skyldes bedriftsmæssige årsaker som avbrytelser i arbeidsforholdet. Den tid stansen eller ledigheten varer skal dog ikke medregnes i tjenestetiden.

Man kan naturligvis ikke si, at de nye feriebestemmelser er tilfredsstillende og heller ikke feriens længde, selv om man maa indrømme at det er opnaadd en forbedring.

Den gruppe som lider mest under de nuværende feriebestemmelser er utvilsomt bygningsarbeiderne, idet arbeidsforholdene indenfor denne gruppe ligger saadan an, at størstedelen av arbeiderne rent ufrivillig er nødt til at skifte arbeidsgiver uten at faa adgang til at optjene sin ferie.

Det fremtidige arbeide i ferispørsmålet maa derfor legges saadan an, at man kan tilsikre alle arbeidere en sammenhengende sommerferie uten hensyn til den enkelte arbeiders tjenesteforhold til en bestemt arbeidsgiver. For at opnaa dette maa de enkelte industrier samlet bære de byrder arbeidernes ferier medfører. Likesom det maa paaligge organisationen at skape forstaaelse blandt sine medlemmer om at ferien skal benyttes til rekreation og ikke være en kilde til forøkede inntægter.

Nedenfor indtages en del av de feriebestemmelser, som det iaar opnaadtes enighet om:

#### *Feriebestemmelser ved de bedrifter som er tilsluttet Norsk Arbeidsgiverforening.*

- a) Enhver arbeider, som har været ansatt ved samme bedrift i et sammenhengende tidsrum av 6 maaneder, har ret til en sammenhengende ferie av 1 arbeidsuke med fuld løn en gang aarlig i bedriftens vanlige ferietid. Bestemmelsen av tidspunktet for hver enkelts ferie eller for en fællesferie tilligger arbeidsgiveren; dog skal ferien falde i sommermaanedene (15. mai til 15. september), hvis bedriftsmæssige hensyn ikke er til hinder herfor. Bliir en arbeider sagt op, før han har faatt adgang til at benytte en optjent ferie, tilkommer der ham 1 ukes løn.

Den sammenhengende tjenestetid skal ikke betragtes som avbrutt ved arbeidsstans som er fremkaldt ved lockout eller en streik som er

besluttet eller godkjendt av Arbeidernes fagl. Landsorganisations sekretariat, eller ved en midlertidig arbeidsledighet som skyldes bedriftsmæssige årsaker. Den tid hvori stansen eller ledigheten varer, medregnes da ikke i tjenestetiden.

- b) De arbeidere som ved fællesferie bliir fri uten at være berettiget til feriegodtgjørelse, faar en til denne svarende godtgjørelse utbetalt paa 6-maanedersdagen for sin tiltræden ved bedriften.

Alle skiftarbeidere har en ferie av 10 arbeidsdage.

Tekstilarbeiderne faar en feriegodtgjørelse som tilsvarer de satser akkorden er beregnet paa at bringe i fortjeneste.

#### *Feriebestemmelser ved statens anlæg.*

Angaaende ferier gjælder følgende bestemmelser:

Enhver arbeider, som har arbeidet ved statens anlæg i et sammenhengende tidsrum av 6 maaneder tilkommer en ferie paa 6 dage med løn, for akkordarbeidere beregnet til et beløp som ligger 40 pct. over den til enhver tid gjældende mindsteløn og for dagarbeidere efter deres vanlige dagløn.

Har han arbeidet i et sammenhengende tidsrum av 1½ aar tilkommer han en ferie paa 9 dage og har han arbeidet i et sammenhengende tidsrum av 2½ aar tilkommer han en ferie paa 12 dage med løn som ovenfor nævnt.

Ferie kan kun erholdes en gang i hvert kalenderaar og der maa være hengaat mindst 6 maaneder mellom hver ferie.

Tidspunktet for hver enkelts ferie bestemmes av arbeidsbestyreren efter samraad med vedkommende arbeider. Om denne ønsker det skal ferien indrettes som en sammenhengende sommerferie.

Bliir nogen arbeider opsagt eller han slutter efter eget ønske før han benytter en optjent ferie tilkommer han hertil svarende løn.

Tjenestetiden skal ikke ansees som avbrutt ved sykdom, permission, fravær paa militærtjeneste, ved reise fra et anlæg til et andet eller ved streik som er besluttet eller godkjendt av Norsk Arbeidsmandsforbund eller ved midlertidig arbeidsledighet, som skyldes bedriftsmæssige årsaker. — Den tid hvori stansen eller ledigheten varer medregnes da ikke i tjenestetiden.

De arbeidere, som forsaavidt fællesferier anordnes, bliir fri uten at være ferieberettiget, erholder en til denne svarende godtgjørelse utbetalt paa 6-maanedersdagen for sin tiltrædelse ved statens anlæg.

Løn for feriedagene bør som regel utbetales ved feriens begyndelse.

Løn for feriedage utbetales ikke medmindre vedkommende arbeider virkelig tar ferie fra statens anlæg.

#### *Feriebestemmelser ved Kristiania kommune.*

Enhver arbeider, der har været ansatt i kommunen i et sammenhengende tidsrum av 6 maaneder har ret til en samlet ferie med fuld løn 1 gang aarlig. Det første aar tilstaaes 9 arbeidsdages ferie og andet aar 12 arbeidsdages ferie.

Skiftarbeidernes ferie er 10 løpende dage det første aar og 14 løpende dage det andet aar.



Bestemmelsen av tidspunktet for hver enkelt ferie eller for en fællesferie tilligger administrationen; dog skal ferien saavidt mulig og saafremt vedkommende arbeider ikke anderledes ønsker henlægges til sommerhalvaaret.

Blir en arbeider sagt op før han har faat adgang til at benytte optjent ferie tilkommer der ham fuld løn for feriedage, forsaavidt han ikke kan paaregne ferie i ny virksomhet samme aar.

Sæsongarbeidere der paa grund av arbeidets art kun er beskæftiget fra vaar til høst eller omvendt og har arbeidet en hel sæsong har ret til 6 arbeidsdages ferie i 2. sæsongs slutning og 9 dages ferie i 3. sæsongs slutning. Bestemmelsen i § 4 sidste punktum faar tilsvarende anvendelse.

I anledning landsmøtets beslutning om at forbundet ikke skulde underskrive overenskomster kunde man vente motstand fra Arbeidsgiverforeningen. Vi fandt derfor at maatte oversende Arbeidsgiverforeningen 10 ekspl. av vore love, hvorpaa vi den 5. mars mottok følgende svar:

Norsk Arbeidsmandsforbund,  
Folkets Hus, Kristiania.

*Forbundets love.*

Vi har i sin tid mottat det ærede forbunds skrivelse av 16. januar med 10 ekspl. av forbundets nye love. Vi har gjort os bekjendt med lovene og bl. a. fæstet os ved § 8, punkt 9, om indgaaelse av overenskomster. Heri heter det:

«Oprettes skriftlig overenskomst, overtar forbundet intet ansvar for den. Den undertegnes i tilfælde ikke av forbundet, men av vedkommende avdeling eller avdelinger. Gjælder det en landsoverenskomst, kan denne i visse tilfælder undertegnes av vedkommende industrikomité.»

I anledning av denne bestemmelse finder vi at maatte gjøre det ærede forbund opmerksom paa, at vort representantskap har fattet beslutning om, at overenskomster, som gjælder arbeidere og fagforeninger, som er tilsluttet et forbund, ikke maa indgaaes, medmindre vedkommende forbund underskriver overenskomsten og derved indtrær som part i denne.

Ærbødigst  
Norsk Arbeidsgiverforenings centralstyre  
Lars Rasmussen.

Samme dato sendte vi Arbeidsgiverforeningen følgende skrivelse:

Norsk Arbeidsgiverforening,  
Rosenkrantzgt. 7, her.

*Forbundets love.*

Vi har mottat Deres skrivelse av 5. ds. ang. Deres representantskaps beslutning om opprettelse av overenskomster og disses underskrift.

Skal representantskapets beslutning forstaaes paa den maate, at der kan forhandles om arbeidsvilkaarene og avtales en ordning om disse uten at der opprettes overenskomster?

Avslaaende svar paa dette spørsmaal vil antagelig ha tilfølge, at der fra vor side ikke kan forhandles om arbeidsvilkaarene ved de bedrifter, hvor overenskomstene er opsagt.

Vi imøteser Deres svar snarest.

Ærbødigst  
Norsk Arbeidsmandsforbund  
E. Volan.

Hvorpaa vi den 8. mars mottok saadant svar:

Norsk Arbeidsmandsforbund,  
Folkets Hus, Kristiania.

*Forbundets love.*

Som svar paa Deres ærede av 5. ds. tillater vi os at meddele:

Efter representantskapets beslutning er der ikke noget til hinder for, at der kan forhandles med det ærede forbund om arbeidsvilkaar for arbeidere eller foreninger, som er tilsluttet forbundet, men nogen avtale om ordningen av disse vilkaar kan ikke træffes, uten at der opprettes formel overenskomst, som underskrives av det ærede forbund.

Ærbødigst  
Norsk Arbeidsgiverforenings centralstyre  
Lars Rasmussen.

Utover vaaren og sommeren er det saa ført forhandlinger og mæglinger om arbeidsvilkaar for samtlige grupper tilsluttet Arbeidsmandsforbundet, hvorunder forbundet for hver gang der forelaa et resultat gav meddelelse om at overenskomstene ikke kunde opprettes med forbundet som part.

Den 14. august blev der saa under Riksmæglingsmandens ledelse holdt et møte ang. Arbeidsmandsforbundets stilling til overenskomster, hvorfra foreligger følgende protokol:

Aar 1919 den 14. august holdtes et møte hos Riksmæglingsmanden. Møtet var indkaldt av Riksmæglingsmanden i anledning av spørsmålet om undertegnelse av overenskomster, som i aarets løp var truffet vedkommende arbeidere, som er tilsluttet Norsk Arbeidsmandsforbund.

Norsk Arbeidsgiverforening hadde uttalt til Riksmæglingsmanden, at den ikke fandt det tilfredsstillende, at overenskomstene blev undertegnet av avdelingen eller av de saakaldte industrikomiteer.

Tilstede var d'hr. Lian og Volan og direktør Rasmussen.

Lian og Volan henviste til Norsk Arbeidsmandsforbunds love § 8, punkt 9. Efter disse kunde forbundet ikke undertegne overenskomster eller overta ansvaret for saadanne, hvorimot vedkommende industrikomité (jfr. § 36) kunde undertegne landsoverenskomster.

De kunde imidlertid ikke skjønne, at Arbeidsgiverforeningen ikke skulle kunne anse sig tilstrækkelig betrygget ved, at landsoverenskomster blev undertegnet av vedkommende gruppes industrikomité i fællesskap paa samtlige avdelingens vegne med deres derav følgende fulde ansvar. Forbundets stilling til eventuelle konflikter vilde forsaavidt bli den samme



som før, idet det ikke kunde direkte eller indirekte støtte nogen ulovlig konflikt fra avdelingenes eller arbeidernes side, likesom det naturligvis alltid vilde yde bistand til ordning av tvister, som maatte opstaa.

Direktør Rasmussen uttalte, at han efter denne erklæring fra Landsorganisationens og Arbeidsmandsforbundets repræsentanter vilde opta spørsmålet om overenskomstens undertegning til ny overveielse i Arbeidsgiverforeningen.

Oplæst uten bemerkning.

Møtet hævet kl. 11.

*J. M. Lund.*

Den 3. oktober mottok vi følgende skrivelse fra Arbeidsgiverforeningen, hvori denne meddeler sin stilling til de nye overenskomster:

Norsk Arbeidsmandsforbund,  
Folkets Hus, Kristiania.

*Ad overenskomsters underskritt.*

Under henvisning til tidligere korrespondanse bl. a. vor skrivelse av 8. mars og det i møte hos Riksmæglingsmanden den 14. august sidstl. protokollerte tillater vi os herved at gjøre det ærede forbund bekjendt med følgende av vort centralstyre fattede beslutning:

«Repræsentantskapets beslutning av 30.—10.—18 opretholdes, saaledes at der ikke opprettes skriftlig overenskomst med de til Arbeidsmandsforbundet tilsluttede avdelinger. For de saakaldte «fællesoverenskomster» opprettes avtale med de øvrige interesserte forbund.»

I henhold hertil kommer vi ikke til at kunne underskrive nogen overenskomst med Arbeidsmandsforbundet, saa længe det fastholder sin beslutning om ikke selv at ville indgaa overenskomster bindende for forbundet. De forslag som fremkommer efter frivillig forhandling ved tariffavtalers utløp eller efter stedfunden mægling, og som godkjendes av vort centralstyre, vil imidlertid bli praktisert som indgaaede avtaler fra vor side, og vore medlemmer vil faa paalæg om at forholde sig overensstemmende hermed. Vi gaar ut fra, at der fra det ærede forbunds side vil bli forholdt paa samme maate.

Ærbødigst

Norsk Arbeidsgiverforenings centralstyre

*Lars Rasmussen.*

Vi har saa igjen den 9. oktober tilstillet Arbeidsgiverforeningen følgende skrivelse:

Norsk Arbeidsgiverforening,

Rosenkrantzgt. 7.

*Ad overenskomsters underskritt.*

Vi har mottat den ærede forenings skrivelse av 3. ds., hvori meddeles at centralstyret har fattet beslutning om at repræsentantskapets beslutning av 30.—10. 18 opretholdes, men at den ærede forening vil praktisere de forslag, som fremkommer efter frivillig forhandling ved tariffavtalers utløp eller efter stedfunden mægling og som godkjendes av centralstyret som indgaaede avtaler.

Vort forbund vil forholde sig i overensstemmelse med den erklæring, som blev avgitt av Landsorganisationens formand og vort forbunds formand i møte hos Riksmæglingsmanden den 14. august d. a.

Ærbødigst

Norsk Arbeidsmandsforbund

*E. Volan.*

Hvad angaar lønsbevægelserne forøvrig henvises der til gruppenes beretning og de tabeller som findes indtat i beretningen.



## Anlægsarbeidernes gruppe.

### *Industrikomiteen*

har bestått av Alfr. M. Nilsen, Ivar Smedsmo, Ole A Berg og Johan Fagerlien.

Komiteen har været samlet til møte 5 gange med ialt 12 møtedage.

Av saker som har været behandlet kan nævnes: Den faglige situation ved anlæggene, planlæggelse av lønsbevægelse ved Statens anlæg, forberedelse av industrikonferanse for Statens anlæg og utarbeidelse av indstillinger til denne, utarbeidelse av instruks for medlemmenes forhold paa arbeidspladsen m. v.

Der har ogsaa været avholdt fællesmøter med Bergverksarbeidernes industrikomité angaaende saker av fælles interesse.

### *Industrikonferanse (repræsentantmøte) for Statens anlæg.*

Den 13. 14. og 15 april avholdtes en industrikonferanse med repræsentanter fra foreningene ved Statens anlæg. Foranledningen hertil var, at arbeiderne ved disse anlæg hadde besluttet at ophæve den bindende overenskomst som i flere aar hadde været gjældende med de forandringer som aar om andet var foretat. Det gjaldt derfor at lægge en fællesplan for hvordan arbeiderne skulde forholde sig under de ændrede forhold. De nødvendige beslutninger herom blev fattet og har senere vist sig at ha stor betydning for kampen paa arbeidspladsen, idet nye og mere effektive metoder efterhaanden indarbeides.

### *Agitationen.*

Efter som tiden har gaat, har det vist sig, at den tid som gruppesekretæren kan anvende til agitation indskrænkes mer og mer. Dette er en følge av de hyppigere lønsbevægelser og arbeidsfeltets stadige utvidelse. Det blir lønsbevægelserne og andre arbeidstvister som lægger beslag paa sekretærens arbeidskraft. Dette arbeide maa gaa foran alt andet, og der blir liten eller ingen tid til agitation. Han har dog benyttet anledningen til at holde endel foredrag samtidig med at han har været ute paa forhandlingsreiser.

Av spesielle agitationsreiser kan nævnes en tur til Løiten, en tur til Solbergfos, en tur til Ski, en tur til Sørlandsbanen, Brevik og Holmestrand, en tur til Valdres, to turer til Raanaasfos, en tur til Ormheim og en tur til Gvarv. Til disse reiser er der medgaat 31 dage, og har han holdt 15

foredrag for 1990 tilhørere. Ved andre anledninger har han holdt 8 foredrag for 730 tilhørere. Tilsammen 23 foredrag for 2720 tilhørere. Han har stiftet 2 foreninger.

### *Forhandlingsreiser.*

Av reiser som gruppesekretæren har foretat ianledning forhandlinger kan nævnes: 5 reiser til Sørlandsbanen, 4 reiser til Mørkfos-Solbergfos-anlægget, en reise til Rørosbanen, Hovdenak m. fl. steder, en reise til Vamma kraftanlæg, 4 reiser til Raanaasfos, 2 reiser til Rørosbanen, 2 reiser til Nore kraftanlæg, en reise til Glomfjord, en reise til Bergen, en reise til Drammen og en reise omfattende Aardal i Sogn, Tafjord og Sunnan-Grong-banen.

I anledning forhandlinger har han været ute paa reise i 100 dage. Agitation og forhandlinger tilsammen 131 reisedage.

### *Møter.*

Sekretæren har i aarets løp deltatt i 28 utenbys forhandlingsmøter og i 35 indenbys forhandlingsmøter, 11 mæglingsmøter, 33 møter med arbeidere til drøftelse av arbeidstvister m. v., 21 møter i forretningsutvalget, 12 møtedage i Anlægsarbeidernes industrikomité, 3 møtedage i Bergverksarbeidernes industrikomité, 9 møtedage i hovedstyret, 2 fællesstyremøter, 1 møte i Landsorganisationens repræsentantskap, 2 møter i sekretariatet, 3 møtedage i Anlægsarbeidernes industrikonferanse og 2 dage i Bergverksarbeidernes industrikonferanse, 4 kongresmøter og 2 møter i Arbeidsretten.

Ialt har han deltatt i 168 møter.

Man kan tilslut tilføie at han har været fraværende 4 dage grundet sykdom og har hatt 4 dages ferie. Av aarets 60 søn- og helligdage har han været fri 25.

### *Medlemsbevægelsen.*

Ved utgangen av aaret 1918 var der inden gruppen 94 foreninger med 4563 medlemmer.

I 1919 er nedlagt eller overført til andre grupper 8 foreninger. Til gjengjæld er der stiftet eller tilmeldt 30 foreninger.

Ved aarets utgang var der inden gruppen 39 foreninger ved jernbaneanlæg med 2842 medlemmer, 9 foreninger ved jernbanenes drift (ekstraarbeidere) med 414 medlemmer, 4 foreninger ved statens vassdragsanlæg med 192 medlemmer, ved veianlæg 14 foreninger med 273 medlemmer, ved kommunale- og fylkesanlæg 20 foreninger med 1453 medlemmer, ved befæstnings- og andre militære anlæg 3 foreninger med 130 medlemmer og ved forskjellige private anlæg 27 foreninger med 1809 medlemmer.

Tilsammen 116 foreninger med 7113 medlemmer. Tilveksten i aarets løp utgjør 22 foreninger og 2550 medlemmer.

Blandt stiftede og nedlagte foreninger er ikke medregnet de foreninger som er stiftet og nedlagt i samme aar.



**Lønsbevægelser og tvister.***A/S Aura.*

Ny overenskomst blev oprettet. Arbeidstid 48 timer pr. uke. Mindsteløn for løs- og sjauerarbeide kr. 1.65, og for alt andet arbeide kr. 1.75 pr. time. Høifjeldstillæg kr. 0.25 pr. time.

Da størstedelen av arbeiderne er beskjæftiget ved høifjeldet, vil de fleste arbeidere faa en mindsteløn av kr. 2.00 pr. time. Lønsforbedringen er anslaat til kr. 1300.00 pr. arbeider pr. aar. Ferien fastsattes til 6 dage efter 6 maaneders tjeneste. Overenskomstens varighet 1 aar.

Streik paagik fra 2. mai—20. juni.

*Bergens elektricitetsverk.*

Her indtraadte arbeidsstans den 18. juli og arbeidet blev gjenoptat den 7. august. Der blev avsluttet overenskomst med arbeidstid 48 timer pr. uke, og mindsteløn kr. 1.80 pr. time + et høifjeldstillæg av kr. 0.45 pr. time. Ogsaa her paagaar det meste arbeide paa fjeldet, hvorfor størsteparten av arbeiderne kommer ind under en mindsteløn av kr. 2.25 pr. time. Ferien blev sat til 9 dage efter 6 maaneders tjeneste og 12 dage efter 1 aars tjeneste.

Lønsforbedringen er anslaat til kr. 850.00 pr. arbeider pr. aar.

*Bremanger Kraftselskap.*

Ved mægling, som foretoges i Bergen, og hvor ingen av forbundets tillidsmænd hadde anledning til være tilstede, blev der truffet en midlertidig ordning med arbeidstid 48 timer pr. uke og mindsteløn i akkord kr. 1.45 og paa dagarbeide kr. 1.55 pr. time.

*Brække Kraftanlæg.*

Den i 1918 avsluttede overenskomst blev opsagt til utløp 1. juni. Ny overenskomst blev ikke oprettet, da arbeidet ved anlægget blev helt indstillet.

*Dalen Portland Cementfabriks anlæg.*

Her blev der oprettet en overenskomst med arbeidstid 48 timer pr. uke. Mindsteløn kr. 1.45 + dyrtidstillæg kr. 0.40, tilsammen kr. 1.85 pr. time. Ferien blev fastsat til 6 dage efter 6 maaneders tjeneste med tillæg av 2 dage for hvert halvaar indtil 12 dage efter 2 aars tjeneste.

Lønsforbedringen er anslaat til kr. 1170.00 pr. arbeider pr. aar. Overenskomstens varighet 1 aar. Der var ikke arbeidsstans.

*Drammens kommunale Elektricitetsverk.*

(Anlægget ved Labro.)

Her blev der efter stedlige forhandlinger truffet avtale om arbeidstid 48 timer pr. uke og mindsteløn kr. 1.60 pr. time. Kravet var ikke paa forhaand indsendt til forbundet, saa dette fikk ikke anledning til at øve nogen indflydelse paa resultatet. Der blev ikke oprettet skriftlig overenskomst. Der var ikke arbeidsstans.

*Embretsfos Fabrikkers anlæg.*

Her blev der foretat en midlertidig regulering av akkordmindstelønnen, mens saken forøvrigt blev utsat indtil videre.

*Glomfjordanlæggene.*

Efter forhandlinger paa stedet, hvori gruppesekretæren deltok, blev der oprettet ny overenskomst. Arbeidstiden var aaret i forveien fastsat til 48 timer pr. uke. Mindstelønnen fastsattes til kr. 1.85 pr. time med et høifjeldstillæg av 30 øre pr. time. Videre blev der foretat endel indskrænkning av redskapstrækken samt medtat bestemmelser om arbeidernes kontrol med anlæggets handelsvirksomhet. Ferien blev fastsat til 6 dage efter 6 maaneders tjeneste, 9 dage efter 1½ aar og 12 dage efter 2½ aars tjeneste. Lønsforbedringen anslaaes til kr. 1800.00 pr. arbeider pr. aar. Der var ingen arbeidsstans.

*A/S Graakalbanen.*

Her paagik arbeidsstans fra 18. september til 15. oktober. Resultatet blev en avtale paa ubestemt tid med mindsteløn kr. 1.75 pr. time og 12 dages ferie efter 1 aars tjeneste. Lønsforbedringen anslaaes til kr. 1000.00 pr. arbeider pr. aar.

*Hunfos nyanlæg.*

Her blev der først foretat forhandlinger i Arbeidsgiverforeningen uten at man kom til noget resultat. Senere blev der truffet avtale paa stedet mellem arbeiderforeningen og arbeidsbestyreren om mindsteløn kr. 1.70 pr. time, hvorav 40 øre skulde regnes som dyrtidstillæg. Ferie 6 dage efter 6 maaneders tjeneste. Overenskomstens varighet 1 aar. Lønsforbedringen anslaaes til kr. 600.00 pr. arbeider pr. aar.

*Høyer-Ellefsens anlægsarbeide, Buøen.*

Det av arbeiderne indsendte lønskrav fikk sin avgjørelse samtidig med tarifrevisjonen i bygningsindustrien. Arbeidstiden blev fastsat til 48 timer pr. uke. Timelønssatsene blev fastsat til kr. 1.75—1.85 og kr. 2.05, heri iberegnet nogen spesielle tillæg som gjælder for stedet.

Overenskomsten skulde vare til 1. april 1920, men er i likhet med de øvrige overenskomster, som er fastsat med Arbeidsgiverforeningen ikke undertegnet av partene. Ferien blev 6 dage efter 6 maaneders tjeneste. Lønsforbedringen anslaaes til kr. 250.00 pr. arbeider pr. aar.

*Mørkfos-Solbergiosanlægget.*

Arbeidsstans indtraadte den 4. august og sluttet den 17. september. Der blev ikke oprettet ny overenskomst, men blev der istedet istandbragt et arbeidsreglement samt bestemmelse om løn gjældende indtil videre. Arbeidstiden var tidligere fastsat til 48 timer pr. uke. Der blev nu fastsat en mindsteløn paa akkord av kr. 1.70 pr. time og ferie 6 dage efter 6 maaneders tjeneste, 9 dage efter 1½ aar og 12 dage efter 2½ aars tjeneste. Lønsforbedringen anslaaes til kr. 1200.00 pr. arbeider pr. aar.



*Namsos kommunale Kraitanlæg.*

Der blev truffet en avtale gjældende indtil videre med arbejdstid 48 timer pr. uke (tidligere 57 timer) og med mindsteløn kr. 2.00 pr. time. Ferie blev ikke fastsat. Lønsforbedringen anslaaes til kr. 400.00 pr. arbejder pr. aar. Avtalen blev truffet efter stedlige forhandlinger uten forbundets medvirken.

*Nomelands Kraitanlæg.*

I september maaned 1918 blev der stillet lønskrav. Det blev overladt til samorganisationen paa stedet at føre lønsbevægelsen. Samorganisationen bestod av en arbejdsmandsforening, en træarbejderforening og en L. S. Da man ikke ved forhandlinger kom til noget resultat, indtraadte arbejdsstans den 13. december 1918. Arbeidet blev gjenoptat den 18. mars 1919. Man var da blit enig om arbejdstid 48 timer pr. uke og mindsteløn kr. 1.70. Avtalen skulde gjælde indtil videre. Der blev ikke medtat bestemmelser om ferie.

Lønsforbedringen anslaaes til kr. 1300.00 pr. arbejder pr. aar.

*Nordland Portland Cementfabriks anlæg.*

Her indtraadte arbejdsstans den 29. juli og varte til 18. august. Man opnaadde da overenskomst om arbejdstid 48 timer pr. uke og en mindsteløn av kr. 1.45 pr. time. Desuten fastsattes et personlig lønstillæg av 45 øre pr. time, hvorved lønnen for de enkelte arbeidere kom til at variere fra kr. 1.45 til kr. 1.95 pr. time. Videre fastsattes et høifjeldstillæg av 15 øre pr. time. Ferie 6 dage efter 6 maaneders tjeneste. Overenskomstens varighet til 1. mai 1920. Lønsforbedringen anslaaes til kr. 700.00 pr. arbejder pr. aar.

*Nyanlægget Thamshavn.*

(A/S Meldalsskogen m. fl.)

I mai maaned 1918 indsendte Nyanlæggets Arbejderforening krav gaaende ut paa kr. 1.50 pr. time og som forskudsløn i akkord kr. 1.00 pr. time. Desuten forlangtes dyrtidstillæg kr. 0.75 pr. dag med 25 øre i tillæg for hustru og 25 øre for hvert barn. Om dette krav førtes en række forhandlinger uten at man kunde komme til nogen enighet. Den 7. juni 1918 blev arbeidet nedlagt. Arbejdsstansen varte til 7. november 1919. Man var da endelig blit enige om en overenskomst, som skulde gjælde til 1. oktober 1920. Arbejdstiden blev fastsat til 48 timer pr. uke. Mindsteløn i akkord til kr. 1.60 pr. time og paa dagarbeide kr. 1.75 pr. time. Kr. 0.25 av timelønnen skulde betragtes som dyrtidstillæg.

Den gang arbeidet blev nedlagt var timelønnen kr. 0.75 pr. time. Lønsforbedringen anslaaes til kr. 2200.00 pr. arbejder pr. aar. Ferie blev fastsat til 6 dage efter 6 maaneders tjeneste.

*Ogndal Elektricitetsverk.*

Efter forhandlinger mellem anlægget og Stenkjær Arbejdsmandsforening blev der truffet en avtale gjældende indtil videre. Arbejdstiden

blev ikke forandret. Derimot blev timelønnen forhøiet fra kr. 1.50 til kr. 2.00 pr. time.

Lønsforbedringen anslaaes til kr. 1200.00 pr. arbejder pr. aar.

*Raanaasfosanlægget.*

I 1918 blev der opprettet en overenskomst som skulde gjælde til 1. juli 1919. Imidlertid blev der i februar maaned 1919 indledet forhandlinger om dyrtidstillæg. Forhandlingene resulterte i, at der blev opprettet ny overenskomst gjældende fra 1. februar 1919 til 1. juni 1920. Arbejdstiden blev foreløbig ikke forandret, men var man enig om at saasnaert der blev indført 48 timers arbeidsuke i industrien forøvrig skulde denne arbejdstid ogsaa gjælde ved Raanaasfos. I henhold hertil blev der gjennomført 48 timers arbeidsuke frempaa vaaren. Mindstelønnen fastsattes til kr. 1.20 pr. time + dyrtidstillæg av kr. 0.60 pr. time. Ferie 6 dage efter 6 maaneders tjeneste.

Lønsforbedringen anslaaes til kr. 900.00 pr. arbejder pr. aar.

Ved samme anlæg paagik ogsaa tvist om utbetaling av dyrtidstillæg til 2 arbeidslag, som sluttet ved anlægget høsten 1918. Saken blev overbragt en advokat til eventuel retslig behandling og var ikke avsluttet ved aarets utgang. Videre opstod der en tid efter at den nye overenskomst var traadt ikraft tvist om beregningsmaaten av feriepenge, og blev det besluttet at indanke denne sak for Arbeidsretten. Saken var ikke avsluttet ved aarets utgang.

*Randsfjordbanen.*

Her stillet ekstraarbeiderne krav om lønsforhøielse, hvilket resulterte i, at timelønnen blev forhøiet fra kr. 1.20 til kr. 1.45 og 1.55 pr. time. Lønsforbedringen anslaaes til kr. 700.00 pr. arbejder pr. aar. Der blev ikke opprettet overenskomst.

*Raufos Fabrikkers anlægsarbeide.*

Her blev det istandbragt overenskomst med arbejdstid 48 timer pr. uke og mindsteløn kr. 1.80 pr. time. Ferie 12 virkedage efter 6 maaneders tjeneste. Overenskomstens varighet 1 aar. Lønsforbedringen anslaaes til kr. 800.00 pr. arbejder pr. aar.

*Saudeanlæggene.*

(*Electric Furnace product Co.*)

Her blev der efter stedlige forhandlinger truffet en avtale gjældende indtil videre med arbejdstid 48 timer pr. uke. Timelønnen forhøiedes fra kr. 1.25 til kr. 1.70. Lønsforbedringen anslaaes til kr. 1000.00 pr. arbejder pr. aar. Ferie 6 dage efter 6 maaneders tjeneste.

*Ingeniør Selmer, Langesund.*

Efter forhandlinger med den stedlige forening opprettedes avtale gjældende indtil videre med arbejdstid 48 timer pr. uke og mindsteløn kr.



1.85 pr. time. Tillæg for overtid 100—200 pct. Akkordene blev forhøjet med 37 pct. Lønsforbedringen anslaaes til kr. 750.00 pr. arbeider pr. aar. Ferie 6 dage efter 6 maaneders tjeneste.

#### *Skjæggedals Damanlæg.*

Der blev truffet avtale gjældende for den resterende del av arbeidet med arbeidstid 48 timer pr. uke. Mindsteløn kr. 1.75 pr. time. Paa dagarbeide skulde der betales for 8 timer som for 10 timer. Der blev fastsat en sommerferie for aaret 1919 paa 14 virkedage med fuld løn.

Lønsforbedringen anslaaes til 950.00 pr. arbeider pr. aar.

#### **Statens anlæg.**

##### *Jernbane-, kraft-, regulerings- og befæstningsanlæggene.*

Den tidligere overenskomst blev ophævet. I stedet blev der istandbragt et arbeidsreglement med samme indhold som i den tidligere overenskomst, og hvori bl. a. er medtatt bestemmelse om ferie, fri befording paa statsbanene, boligforhold m. v. I sidstnævnte bestemmelser er der foretatt endel forbedringer. Saaledes faar arbeiderne nu 6 dages ferie efter 1/2 aars tjeneste, 9 dage efter 1 1/2 og 12 dage efter 2 1/2 aars tjeneste. Giftede arbeidere faar 3 billetter (frem og tilbake) aarlig til sig og sin familie. Ugiftede arbeidere faar 2 fribilletter aarlig til sig og sin familie. Ugifte arbeidere faar 2 fribilletter aarlig til sig og sin familie. Ved overflytning fra et anlæg til et andet faaes betalt ogsaa for reisedagene. Betalingen er den til enhver tid fastsatte mindsteløn med tillæg av 40 pct. Denne betaling gjælder ogsaa for feriedagene. De nye bestemmelser om boliger gir organisationen indflydelse paa kontrol med boligens opførelse. Der skal ogsaa bygges forsamlingslokaler paa steder, hvor arbeiderne ikke har lempelig adgang til leie av saadanne.

Ved en særlig forordning er der utenfor reglementet fastsat en mindsteløn i akkord av kr. 1.50 pr. time for almindelige anlægsarbeidere og kr. 1.60 pr. time for smede, snekkere, tømmermænd og stenhuggere. Høifjeldstillæg 20 øre pr. time. Det tidligere forsørgelsestillæg — 10 øre for første og 5 øre for hver av de øvrige forsørgede pr. time — bibeholdes. For dagarbeide er ingen mindsteløn fastsat. Herom faar man akkordere paa arbeidspladsen. De fastsatte lønsvilkaar gjælder indtil videre. Arbeidstiden var tidligere 48 timer pr. uke.

Lønsforbedringen anslaaes til kr. 1300.00 pr. arbeider pr. aar.

#### *Rørosbanens ombygning.*

I februar 1919 stillet arbeiderne lønskrav, hvilket medførte en arbeidsstans, som varte fra 17. februar til 28 april. Man opnaadde en mindsteløn av kr. 1.50 paa akkordarbeide og kr. 1.70 paa dagarbeide pr. time. Desuten det almindelige familietillæg ved Statens anlæg. Denne ordning skulde gjælde indtil den nye lønsavtale ved Statens anlæg traadte ikraft.

Efterat lønsbevægelsen ved alle Statens anlæg var færdig, blev der paany optatt spørsmål om lønnen paa dagarbeide ved Rørosbanen, idet der i den landsomfattende avtale kun var fastsat mindsteløn paa akkord. Man opnaadde en timeløn paa dagarbeide fra kr. 1.90 til kr. 2.00 pr. time.

Lønsforbedringen anslaaes til kr. 500.00 pr. arbeider pr. aar.

Efter at den første lønsbevægelse ved Rørosbanen var avsluttet, opstod der sterk misnøie med en opsynsmand, idet denne optraadte likeoverfor arbeiderne paa en maate, som disse ikke kunde tolerere. Saaavel giennem den stedlige forening som giennem forbundet blev der indsendt klage over opsynsmanden, hvilket resulterte i, at han tilsidst blev fjernet fra anlægget.

#### *Sørlandsbanens 4. avdeling.*

Efter at den almindelige lønsbevægelse ved Statens anlæg var avsluttet blev der reist krav om dagslønsbetaling for haandverkere ved denne avdeling, hvilket resulterte i en timeløn av kr. 2.25.

Lønsforbedringen anslaaes til kr. 900.00 pr. arbeider pr. aar.

#### *Kristiania Østbanestation.*

Her opstod der høsten 1918 tvist om overtidstillæg til kompressor-kjørerne, idet arbeidsledelsen mente, at kunne anvende disse til arbeide i nogen tid før og i nogen tid efter den almindelige arbeidstid uten at betale de i overenskomsten fastsatte overtidstillæg. Saken blev indanket for Arbeidsretten, som ved dom av 10. januar 1919 gav arbeiderne medhold. Saken procedertes for arbeiderne av gruppesekretæren og for jernbanen av overingeniør Søren Andreas Lund.

#### *Kristiania-Drammensbanens ombygning. 1. seksjon.*

Her opstod der en konflikt som paagik fra 31. august til 12. oktober. Aarsaken til konflikten var at et arbeidslag blev avskediget, idet det blev beskyldt for dovenskap. Under de forhandlinger, som tilslut blev optatt, viste det sig at laget selv indrømmet at det ikke hadde utført det arbeide som det var paalagt og som det kunde ha utført. Det endte derfor med at man maatte hæve konflikten uten noget posetivt resultat, dog erklærte jernbanen, at der ikke skulde lægges de avskedigede arbeidere nogen hindringer iveien for at kunne faa arbeide ved andre av Statens anlæg.

#### *Konferanse om arbeidstempoet m. v.*

I forbindelse med forannævnte sak besluttet forbundet, efter forslag fra Kristiania og Omegns Jernbanearbeiderforening, at indby til en konferanse av arbeidsledere og arbeidere ved Statens anlæg samt med repræsentanter fra centraladministrationen og Stortinget for at drøfte forholdene ved statens anlæg. I den anledning henstilledes til arbeidsdepartementet om i fællesskap med forbundet at nedsætte en komité, som kunde planlægge konferansen og utarbeide program for denne. I sakens anledning lot gruppesekretæren omsende sirkulære til avdelingene for at indhente opplysninger om forskjellige forhold for paa denne maate at ha det nødvendige materiale for haanden under konferansens forhandlinger.

Imidlertid har vi ikke mottatt noget svar fra departementet og har saaledes konferansen ikke hittil kunnet komme istand.

#### *Nore Kraitanlæg og Tunhøvd Reguleringsanlæg.*

I mai maaned opstod der tvist ved Tunhøvd Reguleringsanlæg om prisen paa et akkordarbeide, hvilket medførte at samtlige arbeidere ved ovenfornevnte anlæg nedla arbeidet.



Gruppesekretæren var i juni maaned opover til Nore for at finde en løsning paa konflikten. Imidlertid strandet forhandlingene paa spørsmålet om gjenindtagelse av et enkelt akkordlag.

Streiken paagik fra 17. mai—20. august og fik sin endelige avslutning i forbindelse med avslutningen av lønsbevægelsen ved Statens jernbane- og kraftanlæg.

Overingeniøren maatte tilslut gaa med paa at gjenindta det omtvistede arbeidslag.

Foruten hvad vi foran har nævnt angaaende Statens anlæg, kan der tilføies, at der har været en række mindre tvister om feriepenge og om forskjellige andre ting, som det vilde føre langt at gaa nærmere ind paa. Kun skal vi tilføie, at de fleste saker er bliit ordnet paa en for vedkommende arbeidere tilfredsstillende maate.

#### *Strandefjordens regulering.*

Grundet lønskrav indtraadte der ved anlægget arbeidsstans den 21. januar 1919. Stansen varte til den 12. mars 1919. Der opnaaddes en midlertidig ordning, hvorved timelønnen blev fastsat til kr. 1.30—1.50. Den opnaadde lønsforbedring anslaaes til kr. 350.00 pr. arbeider pr. aar.

Senere blev denne ordning avløst av overenskomsten i bygningsindustrien, hvorved den almindelige timeløn kom op i kr. 1.75 pr. time. Likesom der ogsaa blev fastsat ferie paa 6 dage efter 6 maaneders tjeneste.

#### *Tafjord Kraftselskap.*

Arbeidsstans indtraadte den 21. mai og arbeidet gjenoptoges den 3. juni. Der blev oprettet overenskomst gjældende indtil videre med arbeidstid 48 timer pr. uke. Mindsteløn kr. 1.20 + kr. 0.60 i dyrtidstillæg pr. time. Ferie 12 dage efter 1 aars tjeneste.

Den opnaadde lønsforbedring anslaaes til kr. 1200.00 pr. arbeider pr. aar.

#### *Trondhjems kommunale Elektricitetsverk. Anlægget ved Lertossene.*

Mellem den stedlige forening og verket er der istandbragt en arbeidsavtale uten bestemmelse om varighet. Arbeidstiden var tidligere fastsat til 48 timer pr. uke. Mindstelønnen fastsattes for almindelige arbeidere til kr. 1.75 pr. time. For tømrere og bygningsnekkere til kr. 1.85 pr. time og for smede til kr. 1.95 pr. time. Ferie 6 dage efter 6 maaneders tjeneste og 12 dage efter 1 aar.

Da vi ikke er meddelt nogen opplysninger om tidligere løn, har vi ikke kunnet foreta nogen beregning over hvor meget lønstillægget vil utgjøre pr. arbeider.

#### *A/S Tyinfaldene.*

Sommeren 1918 reiste arbeiderne ved dette anlæg lønskrav. I den anledning blev der iverksat arbeidsstans den 6. juli 1918. Der blev avholdt en række forhandlings- og mæglingsmøter uten at man kom til

noget resultat. Konflikten blev derfor gaaende hele vinteren og fandt først sin avslutning den 7. juni 1919. Man opnaadde da bedre betingelser end hvad arbeiderne hadde villet akseptere aaret iforveien. Mindstelønnen blev fastsat til kr. 1.80 pr. time, hvorav kr. 0.60 skulde betragtes som dyrtidstillæg. Desuten blev det fastsat et høifjeldstillæg paa 10 pct. Arbeidstiden blev 48 timer pr. uke. Ferie 6 dage efter 6 maaneders tjeneste. Lønsforbedringen anslaaes til kr. 1000.00 pr. arbeider pr. aar. Overenskomstens varighet var fastsat til 1. juni 1920, men er i likhet med de øvrige overenskomster med Arbeidsgiverforeningen ikke undertegnet.

#### *Vamma Kraftanlæg.*

Her opprettedes overenskomst gjældende til 1. mai 1920 med arbeidstid 48 timer pr. uke og mindsteløn kr. 1.70 pr. time. Ferie 6 dage efter 6 maaneders tjeneste. Lønsforbedringen anslaaes til kr. 1000.00 pr. arbeider pr. aar. Der var arbeidsstans fra 2.—29. april.

#### *Voldens kommunale Elektricitetsverk.*

Mellem verket og Kallfossens Arbeiderforening blev der oprettet overenskomst gjældende til 15. mars 1920. Mindstelønnen fastsattes til kr. 1.50 pr. time og paa et nærmere betegnet arbeidssted til kr. 1.60 pr. time. Ferie 12 dage efter 1 aars tjeneste.

Lønsforbedringen anslaaes til kr. 400.00 pr. arbeider pr. aar. Arbeidstiden fastsattes til 48 timer pr. uke.

#### *Vaagsfjord kommunale Kraftselskap.*

Mellem selskapet og den stedlige forening opprettedes overenskomst gjældende til 1. mai 1920. Arbeidstiden, som tidligere var 60 timer pr. uke blev nedsat til 48 timer pr. uke. Mindstelønnen fastsattes til kr. 1.75 og kr. 1.80 pr. time. Ferie 6 dage efter 6 maaneders tjeneste.

Lønsforbedringen anslaaes til kr. 900.00 pr. arbeider pr. aar.

#### *Veianlæggene.*

Ved veianlæggene ligger forholdene meget tilbake i sammenligning med forholdene ved anlæg og industri forøvrig. Dette kommer derav at veiarbeiderne endnu ikke har skaffet sig saa solid organisation at de derigjennem har kunnet utrette noget av betydning til forbedring av sine kaar.

Imidlertid begynner der nu efterhaanden at stiftes veiarbeiderforeninger, snart her og snart der omkring i landet, og disse foreninger har i den senere tid begyndt at stille sine krav. Imidlertid maa man være fuldt klar over at den spredte kamp, som veiarbeiderne endda er henvist til at føre ikke vil kunde bringe nogen store resultater. Alt tat i betraktning er det dog et spørsmaal om ikke forbundet bør anta en mand, som kan faa i særlig oppdrag at søke at organisere veiarbeiderne og hjelpe dem i planleggelsen av deres krav, saa man kan faa en samlet optreden av alle veiarbeidere i landet.

Av de saker, som iaar har foreligget fra veianlæggene skal vi hitsette følgende:



Ved et veianlæg i *Namdalen* blev det efter forhandlinger med arbejdsledelsen og foreningen fastsat en arbeidstid av 48 timer pr. uke og en mindsteløn av kr. 1.75 pr. time for dagarbeide og kr. 1.40 paa akkord. Lønsforbedringen anslaaes til kr. 400.00 pr. arbeider pr. aar.

Ved et anlæg i *Kolvereid* blev efter stedlige forhandlinger arbeidstiden fastsat til 48 timer pr. uke og mindstelønnen fastsat til kr. 1.90 for dagarbeide og kr. 1.70 paa akkord. Lønsforbedringen anslaaes til kr. 500.00 pr. arbeider pr. aar.

Ved veianlægget *Kvaalsdalen—Høilandet* blev der truffet en avtale, hvorefter mindstelønnen blev fastsat til kr. 1.30 og kr. 1.40. Arbeidstiden blev bibeholdt uforandret indtil videre.

Lønsforbedringen anslaaes til kr. 900.00 pr. arbeider pr. aar.

Ved anlægget *Støren—Singsaas* blev der stillet lønskrav. Imidlertid blev saken stillet i bero indtil videre.

Ved veianlægget *Brunkeberg, Selfjord, Morgedal* blev der efter stedlige forhandlinger truffet avtale om nedsættelse av arbeidstiden fra 57 til 50 timer pr. uke. Mindstelønnen blev forhøiet fra kr. 0.60 til kr. 1.00 pr. time.

Lønsforbedringen anslaaes til kr. 700.00 pr. arbeider pr. aar.

Ved anlægget *Tyssedal—Odda* utbrøt der streik den 19. mai 1919. Arbeidet blev gjenoptat den 4. oktober uten at der forelaa noget endelig resultat.

De fleste av forannævnte saker ved veianlæggene var avsluttet tidlig paa aaret. Imidlertid blev der efter at lønsbevægelsen ved Statens jernbane- og kraftanlæg var avsluttet bestemt, at arbeidstiden ogsaa for samtlige landets veiarbeidere skulde være 48 timer pr. uke. Likesom der ogsaa blev foretat nogen mindre ændringer i det ved Statens veianlæg gjældende arbeidsreglement.

Hvad angaar ferie for veiarbeiderne er det vor opfatning, at dette spørsmål ikke vil la sig løse førend veiarbeiderne engang samler sig til en landsomfattende aktion til fremme av sine økonomiske interesser.

Foruten hvad vi foran har anført angaaende lønsbevægelser og tvister inden gruppen skal vi her tilføie:

Der har inden anlægsgruppen i aaret 1919 været ført 37 lønsbevægelser omfattende 6193 arbeidere, hvorav 4918 var organisert. Den samlede lønsforhøielse utgjør kr. 6,925,400.00 eller i gjennemsnit pr. medlem pr. aar kr. 1118.00.

Av de i lønsbevægelsen deltagende arbeidere var det 3760, hvorav 2164 organiserte, som allerede tidligere hadde 48 timers arbeidssuke. Antallet av de arbeidere for hvilke der gjennomførtes 48 timers arbeidssuke i 1919 utgjorde 2001, hvorav 1592 var organisert. Den samlede forkortelse i arbeidstiden utgjør 563,670 timer eller i gjennemsnitt pr. aar pr. arbeider 281.7 timer.

432 av arbeiderne fik ikke sin arbeidstid forkortet samtidig med lønsbevægelsen, men senere.

Under de i aarets løp førte lønsbevægelser, er der i 17 tilfælder indgaat bindende overenskomster omfattende 1921 arbeidere, hvorav 1649 var organiserte.

I 20 tilfælder er der gjennomført anerkjendte arbeidsvilkkaar omfattende 4234 arbeidere, hvorav 3235 organiserte.

Der er desuten en række anlæg, hvor der i 1919 ikke førtes nogen egentlig organisationsmessig lønsbevægelse, men hvor man paa arbeidsplassen til enhver tid er blit enig om arbeidsvilkkaarene. Man kan saaledes si, at det alt overveiende flertal av landets anlægsarbeidere nu arbeider under anerkjendte arbeidsvilkkaar.

Foruten disse 37 lønsbevægelser har der inden anlægsgruppen været behandlet en række arbeidstvister; der er saaledes i aarets løp indregistrert i alt 76 saker, hvorav enkelte har været adskillig omfattende.

Forøvrig henvises til de i beretningen indtatte tabeller.

## Bergverksindustrien.

Siden kiseksportforbudet — som blev utstedt av Regjeringen i 1917 — har arbeidsforholdene i denne industri været svært utrygge. Flere gruber blev nedlagt i 1918 og andre innskærket i stor utstrækning driften. Dette var saaledes tilfælde ved Røros, Sulitjelma, Sydvaranger, Stord, Meraker, Foldalen og Bosmo gruber.

Samtidig med innskærkningen foretoges lønsnedslag. Saaledes blev dyrtidstillægget ved Røros og Foldals Verk borttat og delvis ved Sulitjelma. Akkordprisen blev ogsaa avknappet saa fortjenesten blev mindre efterhvert.

Paa samme tid som innskærkningene blev foretat ved bergverkene blev der ogsaa innskærkninger ved anlæggene. Det var derfor næsten umulig for grubearbeiderne at skaffe sig beskjeftigelse utenom industrien.

I august maaned 1919 blev der paany opsagt ca. 500 arbeidere i Sulitjelma samtidig som der blev foretat yderligere innskærkninger ved Røros og ved vaskeriet i Meraker.

I anledning disse opsigelser rettet forbundet henvendelse til Regjeringen om at igangsætte forskjellige projekterte anlægsarbeider. Til disse henvendelser stillet arbeidsministeren sig velvillig, men det viste sig imidlertid at det bare blev med løftene.

Voldgiftsdommen av 1916 utløp 21. juli, men under de forhold som var tilstede ved bergverkene, nemlig innskærket drift og 1 à 2 aars produktion liggende paa lager, var det meget vanskelig at stille krav om ny overenskomst. Hertil kom den uvilje som var tilstede mot de lange overenskomster og særlig da voldgiftsdommen av 1916. Det blev derfor ved uravstemning besluttet at man foreløbig ikke skulde fremsætte krav om ny overenskomst.

Ved *Røros og Meraker*, hvor arbeidsforholdene var særlig utilfredsstillende, blev det besluttet at stille krav om en forhøielse av mindsteløn-



nen, men B. V. L. avviste enhver forhandling med den begrundelse at de ikke vilde forhandle undtagen forbundet underskrev overenskomsten.

Ved *Bjørkaasen gruber* fremsatte arbeiderne krav om overenskomst, men da bedriften er medlem av B. V. L. blev de av sin organisation negtet at opta forhandlinger med vor avdeling paa stedet. *Kredsmæglingsmanden* sammenkaldte partene til mægling, men uten resultat.

Da bedriften hadde store anlægsarbeider under utførelse ønsket den gjerne at komme til en ordning med arbeiderne, hvorfor direktør Viul bestemte sig for at opta stedlige forhandlinger og blev herunder enig med arbeiderne, men det hadde til følge, at bedriften blev ekskludert av B. V. L.

*Røstvangen gruber* er ogsaa medlem av B. V. L. Ogsaa her har arbeiderne bliit enig med bedriften om en forbedring av arbeidsbetingelsene. De har saaledes opnaadd en mindsteløn av kr. 1.63 pr. time.

*Fosdalens Bergverk*, medlem av B. V. L., negtet at indrømme arbeidernes krav om 8-timersdag og en forhøielse av akkordprisen. Efter 4 ukers streik gjenoptoges arbeidet uten at der blev opprettet nogen overenskomst. Bedriften indrømmet dog arbeidernes krav om 8-timersdag og forbedring av fortjenesten.

*Meraker grubers vaskeri* avskjediget arbeiderne uten opsigelse med den begrundelse, at arbeiderne ved Nustafos Kraftstation — hvorfra vaskeriet faar kraft — gik til konflikt. Saken blev anmeldt og verserer nu for retten.

Ved *Løkkens Verk* har der været nogenlunde regelmæssig drift samtidig som der har været en hel del anlægsarbeide. Fortjenesten har været svært varierende.

Ved nikkelgruberne — *Flaat, Evje, Hosanger og Ringerike* — som eies av A/S Kristiansand Nikkelraffineringsverk, er der opprettet overenskomst med en mindsteløn fra 1.55 til 1.80 pr. time. Under sykdom erholder arbeiderne 2.40 pr. dag som tillæg til kredssykekassebidraget.

#### Medlemsbevægelsen.

Ved utgangen av 1918 var der i bergverksgruppen 77 foreninger med tilsammen 3546 medlemmer.

I 1919 er 7 foreninger nedlagt og 1 stiftet. Det samlede antal foreninger var ved utgangen av 1919 71 med et medlemsantal av 3508.

Industrikomiteen har holdt 5 møter, samtidig som der den 28. og 29. juni avholdtes en konferanse i Trondhjem med repræsentanter for arbeiderne ved de bergverker som berøres av voldgiftsdommen av 1916.

Gruppens sekretær har været ute i forhandlinger og agitation i 187 dage og har stiftet 2 foreninger.

## Bygningsgruppen.

Virksomheten inden bygningsgruppen har i 1919 været meget omfattende. Gruppens arbeide maa dog ikke sees isolert, men i sammenheng med hele Arbeidsmandsforbundets virksomhet. Industrikomiteen har i aarets løp avholdt 2 møter under ledelse av fællesgruppens formand Gunnar Sethil. Industrikomiteen har bestaaet av gruppens sekretær Kristian Aune, Bernhard Eriksen, Kristiania, Joh.s Seim, Bergen, Sverre Støstad, Trondhjem. Det første industrikomitémøte holdtes 18. februar, hvor man væsentlig planla arbeidet for aarets tarifrevision. Dette er nærmere omtalt i avsnittet «Fællesoverenskomsten». Det andet møte holdtes 14. december, hvor gruppesekretæren gav en oversigt over de resultater som lønsbevægelsen hadde bragt. Desuten drøftet man tarifrevisionen for 1920.

Gruppesekretæren har i aarets løp besøgt de fleste av kommune og bygningsgruppens avdelinger. Han har i alt holdt 85 faglige foredrag og stiftet 9 foreninger. Videre har han deltatt i 54 forhandlingsmøter og 19 mæglinger.

Ved utgangen av 1918 tællt bygningsgruppen 31 foreninger med et medlemsantal av 4083. Desuten 19 blandede avdelinger av kommune- og bygningsarbeidere med et samlet medlemstal av 1461, hvorav det største antal tilhørte bygningsgruppen. Man regnet derfor at bygningsgruppen talte ca. 5000 medlemmer. I 1919 er der nedlagt 3 foreninger. Til gjengjæld er der stiftet 18 nye foreninger, hvorav 3 blandede med et samlet medlemsantal av 1000. Medlemsantallet i de rene bygningsarbeiderforeninger var ved aarets utgang 5100, hvilket vil si en tilvekst paa 1100. I de blandede avdelinger var medlemsantallet øket betraktelig, og man kan derfor med et rundt tal si at bygningsgruppen pr. 1. januar 1920 talte ca. 6300 medlemmer. Dette vil si en tilvekst i 1919 av 15 foreninger og en økning av medlemsantallet med 1300.

I aarets løp er der avsluttet 56 lønsbevægelser, omfattende 7573 arbeidere, hvorav 5954 var organiserte. Av disse hørte 11 ind under fællesoverenskomsten. Regner man de fra, blir det 45 lønsbevægelser. Av disse lønsbevægelser førte 16 til arbeidstans. Den samlede merfortjeneste som lønsbevægelserne har bragt er beregnet til kr. 4,432,660.00, og arbeidstidens forkortelse utgjør tilsammen 1,803,150 timer, beregnet for 1 aar.

Forøvrig henvises til tabellene over lønsbevægelser.

#### Fællesoverenskomster.

I 1917 blev ved fællesforhandling opprettet en række overenskomster i bygningsindustrien gjældende til 1. april 1919 med 3 maaneders gjensidig opsigelsesfrist.

Den 7. oktober 1918 utsendte bygningsgruppen et sirkulære i anledning den forestaaende tarifrevision. Sirkulæret gik bl. a. ut paa hvorvidt overenskomstene skulde opsiges. Industrikomiteen holdt møte den 24. og 25. november 1918 til drøftelse av tarifrevisionen. I henhold til de enstemmige besvarelser fra foreningene besluttet Industrikomiteen at indgaa til forretningsutvalget med anmodning om at opsi de overens-



komster som skulde opsies 1. januar 1919. Forretningsutvalget godkjendte Industrikomiteens krav.

Den 23. december sendte Arbeidsmandsforbundet Norsk Arbeidsgiverforening en skrivelse, hvori man meddelte at de i 1917 indgaede overenskomster gjældende til 1. april 1919 opsies. Denne opsigelse omfattet murarbeiderne i Kristiania, Bergen, Trondhjem, Stavanger, Fredrikstad og sten-, jord- og cementarbeiderne i Kristiania, Trondhjem, Bergen, Stavanger, Hamar, Fredrikstad, og glasmakerne og forgyldere i Bergen.

Den 18. februar 1919 traadte industrikomiteen sammen paa nyt. Man drøftede ogsaa da tarifrevisionen. Komiteen vedtok følgende forslag:

«Av hensyn til de fælles krav som er reist av den samlede Landsorganisation og av utsendte cirkulære fra forbundet, finder Industrikomiteen uten hensyn til prinsipielle opfatninger at maatte indta det praktiske standpunkt at bygningsgruppen gaar med paa at forhandle om overenskomst for de foreninger, hvis arbeidere arbeider for medlemmer av Arbeidsgiverforeningen.

Den eventuelle overenskomst gives en ubestemt varighet, saaledes at den kan opsies naar som helst fra en av partene med 1 maanedes varsel. De foreninger, hvis medlemmer arbeider for mestre utenfor Arbeidsgiverforeningen bestemmer selv hvorvidt overenskomst skal opprettes eller ikke. Under hensyntagen hertil utarbeider Industrikomiteen en normaltarif, hvori er utformet de minimum av krav som bør fremsættes, dog saaledes at foreningene paa de enkelte steder har adgang til at fremsætte krav av lokal art.»

Forslaget gik bl. a. ut paa at der skulde kræves en timeløn av kr. 2.00, arbeidstid 48 timer pr. uke. Overtidsprocenter 50—100. 14 dages ferie med fuld løn. Det maa dog tilføies at komiteens forslag til feriebestemmelse gik ut paa, at det var tjenestetiden i industrien som maatte lægges til grund og ikke tjenestetiden hos den enkelte arbeidsgiver. Forslaget blev godkjendt av forretningsutvalget.

Kravene blev oversendt Arbeidsgiverforeningen den 7. mars. Den 24. mars begyndte forhandlingene i Arbeidsgiverforeningen.

Forbundet var representert ved Volan og Aune. For Industrikomiteen møtte Bernhard Eriksen, Kristiania, Joh.s Seim, Bergen. Under mæglingen møtte ogsaa Sverre Støstad, Trondhjem, som Industrikomiteens representant. For Kristiania Sten-, Jord- og Cementarbeiderforening møtte Oskar Johansen. Desuten var der indkaldt repræsentanter fra enkelte avdelinger til behandling av specielle lokalspørsmål. Men det viste sig umulig at komme til nogen enighet. Ikke engang arbeidstiden vilde arbeidsgiverne gaa med paa, men foreslog 51 timer pr. uke. Dette kunde arbeidernes forhandlere ikke akseptere. I lønsspørsmålet var det endnu vanskeligere at komme til nogen løsning. Der blev derfor fra arbeidernes forhandlere allerede i møte 27. mars uttalt at man ønsket arbeidsgivernes forslag til hovedpunkter. Den 31. mars forelaa arbeidsgivernes forslag. Dette forslag laa saa langt fra arbeidernes krav at det ikke var tale om at kunne vedta det.

Den 5. april blev pladsene opsagt til fratredelse. Den 16. april nedla Riksmæglingensmanden forbud mot arbeidsstans, indtil mægling var avholdt. Riksmæglingensmanden indkaldte til mægling 22. april. I mæglingen

var 5 forbund interessert. Da kravene var noksaa uensartet tok det adskillig tid for at gjennomgaa alle punktene. Dertil kom at Riksmæglingensmanden ogsaa var optat med mægling i andre industrier. Efter at saken var drøftet i flere møter, fremsatte Riksmæglingensmanden den 12. mai sit forslag. Forslaget blev straks utsendt til avstemning blandt medlemmene. Forslaget gik bl. a. ut paa:

#### Lønninger.

- a) Cementpudsere, selvstændige forskallere, mosaikstøpere, sokkel- og raakopopsættere, jernbindere og graastensmurere betales en timeløn av kr. 1.85. (I Stavanger kr. 1.90.)
- b) Øvrige jord-, sten- og cementarbeidere betales en løn av mindst kr. 1.60.

De under *b* nævnte arbeidere gives et personlig tillæg til sin nuværende løn av 40 øre pr. time, forsaa vidt ikke tilsvarende tillæg opnaaes ved mindstelønnens forhøielse. (For Stavangers vedkommende er lønstillægget dog kun 20 øre.)

- c) For arbeidere ved cementvarefabrikkene fastsættes ingen lønssats for arbeide paa fabrikkene. Sløifning av lønssats skal ikke benyttes til at sænke lønsvaeret i fabrikkene.

Alle arbeidere gives et personlig tillæg til sin nuværende løn i fabrikken av 40 øre pr. time.

Murararbeidere betales med kr. 1.75 pr. time. Glasmakere og forgyldere betales med kr. 1.85 pr. time.

I forannævnte lønssatser og individuelle lønninger er indbefattet et dyrtidstillæg.

#### Arbeidstiden.

Den ordinære arbeidstid skal ikke overstige 48 timer pr. uke.

#### Overtidsarbeide.

Overtidsarbeide betales med følgende tillægsprocenter:

For arbeide paa lørdage og dage før helligdage efter den ordinære arbeidstid og for arbeide paa søn- og helligdage indtil sidste helligdagsaften kl. 10 betales 100 pct. For andet overtidsarbeide betales 50 pct.

Overtidsprocentene regnes av lønnen inklusive dyrtidstillæg.

Hvor dag- og natskift kommer til anvendelse betales natskiftet med 30 pct. tillæg.

#### Ferie.

1 ukes ferie med fuld løn efter 6 maaneders tjenestetid. Feriebestemmelsen er indtat paa et andet sted i beretningen, hvorfor det er unødvendig at gjenta den her. Desuten foreslog Riksmæglingensmanden endel forandringer i akkordparagraffen og reisebestemmelsene. Samt at overenskomsten skulde gjælde til 1. april 1920.

I møte hos Riksmæglingensmanden 19. mai, meddelte saavel arbeidernes som arbeidsgivernes forhandlere at Riksmæglingensmandens forslag var vedtat. Hermed var da enighet opnaadd for den største gruppe av bygningsarbeiderne.



Riksmæglingensmandens forslag omfattet for vort forbunds vedkommende sten-, jord- og cementarbeiderne i Kristiania, Hamar, Trondhjem, Kristiansund, Bergen, Stavanger, Fredrikstad, og murarbeiderne i Kristiania, Fredrikstad, Trondhjem, desuten glasmakerne og forgylderne i Bergen.

#### *Bergens entreprenører.*

Foruten den overenskomst som er opprettet med mestre som staar i Arbeidsgiverforeningen, har Bergens Stenarbeiderforening hat en særskilt overenskomst med de entreprenører som staar utenfor Arbeidsgiverforeningen. Denne overenskomst blev av foreningen opsagt til utløp 1. april. Ved stedlig forhandling lykkedes det at bli enig om ny overenskomst. Timelønnen forhøiedes fra kr. 1.40 til kr. 1.60—1.85. Arbeidstiden blev som før 48 timer pr. uke. Overtidsarbeide betales med 50—100 pct. tillæg. 1 ukes ferie med fuld løn. Overenskomsten gjælder til 1. april 1920. Desuten er der indtat en protokolltilførsel som i det væsentligste gaar ut paa, at hvis nogen uorganisert arbeider negter at gaa ind i organisationen efter en frist av 1 — en — arbeidsuke, skal foreningen ha ret til at bortvise ham fra arbeidspladsen.

#### *Murarbeiderne, Haugesund.*

Overenskomsten blev opsagt til utløp 1. april. Da man ikke under forhandlingene blev forlig, indtraadte arbeidsstans 1. april som varte til og med 8 april, hvorefter man blev enig om ny overenskomst. Lønnen som før var kr. 1.40 forhøiedes til kr. 2.00 pr. time, hvorav 5 øre som dyrtidstillæg. Overtidsprocenter 50—100. Arbeidstiden blev forkortet fra 50 til 48 timer pr. uke. Overenskomsten gjælder til 1. april 1920.

#### *Sten-, jord- og cementarbeiderne, Tønsberg.*

I Tønsberg var der tidligere ingen overenskomst for sten-, jord- og cementarbeiderne. I begyndelsen av april indsendte foreningen forslag til overenskomst, væsentlig i overensstemmelse med industrikomiteens forslag. Forhandlinger optoges i slutten av april, hvor ogsaa forbundet var repræsenteret. Det lykkedes ikke at komme til enighet. Det var særlig timelønnen og feriebestemmelsen som striden gjaldt. Arbeidsstans indtraadte 6. mai, men blev ganske kortvarig. Den 8. mai blev arbeidet gjenoptat paa følgende vilkaar: Timelønnen blev forhøiet fra kr. 1.55 til kr. 1.90. Overtidsprocentene fastsattes til 25—50—100. Arbeidstiden blev nedsat fra 54 til 48 timer pr. uke. En ukes ferie med fuld løn. Overenskomsten gjælder til 1. mai 1920. Feriebestemmelsen er en av de bedste som opnaades under tarifrevisionen. Den har følgende ordlyd: «Enhver arbeider, som har arbeidet hos en arbeidsgiver i et tidsrum av 6 maaneder erholder 1 ukes ferie med fuld løn. Hvis en arbeider slutter eller blir avskediget før han har arbeidet i 6 maaneder tilkommer der ham 1 dagsløn for hver maaned som han har arbeidet hos vedkommende arbeidsgiver.»

#### *Murarbeiderne, Bergen.*

Murarbeiderne i Bergen var med i fællesoverenskomsten av 1917. Overenskomsten blev av arbeiderne opsagt til utløp 1. april. Murarbeiderne var til en begyndelse med i de fællesforhandlinger som førtes i Arbeidsgiverforeningen. Imidlertid meldte murmestrene i Bergen sig ut av Arbeidsgiverforeningen. Der blev saa optat stedlig forhandling. Den 1. mai blev man enig om ny overenskomst, væsentlig den samme som fællesoverenskomsten. De opnaadde dog 5 øre mere i timeløn. Lønnen blev fastsat til kr. 1.80 pr. time, hvorav kr. 0.30 som dyrtidstillæg. Overtidsarbeide betales med 25—50—100 pct. tillæg. Arbeidstid og ferie som i fællesoverenskomsten.

#### *Sten-, jord- og cementarbeiderne, Honefoss.*

Overenskomsten blev av arbeiderne opsagt til utløp 1. mai. I april optoges stedlig forhandling, men det lykkedes ikke at komme til enighet. Den 7. mai holdtes mægling i Kristiania under kredsmaeglingensmanden, lagmand Salomonsens ledelse. Han fremsatte forslag til ny overenskomst som med en del smaa forandringer vedtoges saavel av arbeidsgiverne som arbeiderne. Forslaget gik bl. a. ut paa: Timeløn kr. 1.80. Arbeidstid 48 timer pr. uke. 1 ukes ferie med fuld løn. Overtidsprocenter 50—100.

Overenskomsten gjælder til 1. mai 1920.

#### *Drammens murarbeidere.*

Tariffen blev av arbeiderne opsagt til utløp 1. april. Der optoges i mars stedlige forhandlinger. Disse blev resultatløse. Det var særlig lønsspørsmålet og ferieparagraffen som det var vanskelig at bli forlikt om. Arbeidernes krav var kr. 2.00 pr. time, mens mestrenes tilbud med dyrtidstillæg var kr. 1.70 pr. time. Dette kunde arbeiderne ikke gaa med paa. Streik utbrøt saa 1. april og varte til 11. april. Konflikten blev bilagt med saadant resultat: Timelønnen forhøiedes fra kr. 1.45 til 1.75, hvorav 75 øre som dyrtidstillæg. Arbeidstiden blev 48 timer pr. uke. Tillæg for overtidsarbeide 50—100 pct. 1 ukes ferie med fuld løn. Overenskomsten gjælder til 1. april 1920.

Feriebestemmelsen er ganske sikkert en av de bedste, som opnaades for bygningsarbeiderne. Den fik følgende ordlyd:

«Murarbeidere der har arbeidet hos en eller flere av Drammens Murmesterforenings medlemmer i et sammenhengende tidsrum av 6 maaneder regnet fra 1. januar 1919, er berettiget til en ferie av 1 arbeidsuke med fuld løn.

Ferietiden henlægges i tiden mellem 30. juni til 13. september. Bestemmelsen av tidspunktet for hver enkelt eller fællesferier tilligger arbeidsgiveren. De som maatte bli berettiget til ferie efter denne tid, erholder utbetalt en ekstra ukeløn. Oparbeidelsen av disse rettigheter kan ske indtil 31. december 1919. Dog kan ingen erholde ferie mer end en gang om aaret. Denne sammenhengende arbeidstid skal ikke betragtes som avbrutt ved arbeidsstans, som er fremkaldt ved streik eller lockout, der er godkjendt av respektive foreninger eller ved sykdom. Den tid, hvori avbrytelsen varer, skal dog ikke medregnes i tjenestetiden.



Mestrene oppretter en feriekasse til hvilken enhver har at henvende sig for at faa sin feriegodtgjørelse utbetalt.»

Men den opnaadde løn var meget lav. Det var derfor ganske naturlig, at spørsmålet om nyt lønstillæg vilde melde sig. I midten av oktober fremsatte murerne krav om tillæg paa timelønnen. Da mestrene ikke vilde gaa med paa kravet nedla murerne arbeidet. Efter en kort arbeidsstans fik murerne et tillæg av 25 øre pr. time. Det samme tillæg fik ogsaa murarbeiderne. Efter dette blev lønnen kr. 2.00 pr. time.

#### *Sten-, jord- og cementarbeiderne, Drammen.*

I Drammen stod sten-, jord- og cementarbeiderne i en lokalforening, som ikke var tilsluttet forbundet. I slutten av mars blev foreningen indmeldt i Arbeidsmandsforbundet. Straks efter indmeldelsen i forbundet fremsatte de lønskrav. I april optoges stedlig forhandling, men da man ikke kunde bli forlikt indtraadte arbeidsstans 21. april, som varte i 2 dage. Den 23. april optoges atter forhandlinger, hvor Sethil møtte for forbundet. Man enedes da paa følgende vilkaar: Timelønnen forhøiedes fra kr. 1.40 til kr. 1.80. Arbeidstiden forkortedes fra 54 til 48 timer pr. uke. 1 ukes ferie med fuld løn. Arbeidsavtale blev opprettet.

I slutten av oktober fremsatte de lønskrav paa nyt. De forlangte et tillæg av 25 øre pr. time. Og da de ikke hadde nogen bindende overenskomst var de jo langt heldigere stillet en murerne og murarbeiderne. Resultatet var at de fik sit krav igjennem uten arbeidsstans. Efter dette blev timelønnen kr. 2.05.

#### *Lillehammer bygningsarbeidere.*

Paa Lillehammer var der tidligere ingen overenskomst. I mars indsendte bygningsarbeiderne forslag til overenskomst, som godkjendtes av forbundet. Ved stedlig forhandling lykkedes det at bli enige om overenskomst paa grundlag av industrikomiteens forslag. Timelønnen forhøiedes fra kr. 1.30 til kr. 1.90 pr. time, hvorav 20 øre som dyrtidstillæg. Arbeidstiden blev nedsatt fra 58 til 48 timer pr. uke. Overtidsprocenter 50—100. 1 ukes ferie med fuld løn. Overenskomsten gjælder til 1. mai 1920.

#### *Sten-, jord- og cementarbeiderne, Kristiansand.*

I Kristiansand var der tidligere ingen overenskomst. I april optoges forhandling om nye løns- og arbeidsvilkaar. Da det ikke lykkedes at bli enige om lønnen indtraadte arbeidsstans 2. mai, som varte til og med 4. mai, hvor arbeidet blev gjenoptatt paa følgende vilkaar. Timelønnen forhøiedes fra kr. 1.40 til kr. 1.80. Arbeidstiden nedsattes fra 54 til 48 timer pr. uke. Overtidsprocenter 50—100—150. 1 ukes ferie med fuld løn. Overenskomst blev opprettet paa ubestemt tid og kan naarsomhelst opsiges med 1 maanedes varsel.

#### *Sten-, jord- og cementarbeiderne, Gjøvik.*

I mai optoges stedlig forhandling om nye løns- og arbeidsvilkaar for sten-, jord- og cementarbeiderne paa Gjøvik. Det lykkedes at bli enige uten arbeidsstans. Timelønnen forhøiedes fra kr. 1.40 til kr. 1.85 pr. time. Ar-

beidstiden nedsattes fra 54 til 48 timer pr. uke. Overtidsarbeide betales med 50—100 pct. Ferie lykkedes det ikke at faa gjennomført. Derimot er der indtatt en bestemmelse i overenskomsten om gratiale, som har følgende ordlyd: «For arbeidere som har arbeidet hos en og samme arbeidsgiver i 6 maaneder tilstaaes en hel ukes løn.» Overenskomst blev opprettet og gjælder til 1. mai 1920.

#### *Fredrikstad forenede Teglverker.*

Overenskomsten blev av arbeiderne opsagt til utløp 1. mai. Der optoges i slutten av mars forhandling, men det lykkedes ikke at komme til enighet. Den 7. april indkaldte mæglingsmanden til mægling. Mæglingen blev resultatløs, da arbeidsgiverne meddelte at de ikke kunde gaa med paa lønsforhøielse for nogen anden end de som arbeidet med taksten. Senere optoges nye forhandlinger mellom partene i Fredrikshald. I møte 19. mai erklærte arbeidsgiverne sig villig til at gaa med paa 48 timers arbeidsuke og 1 ukes ferie med fuld løn. Det var lønssatsene som det var vanskeligst at komme til enighet om, særlig var dette tilfælde for brænderne, hvor det var aldeles umulig at komme til nogen forstaaelse om satsenes størrelse. Arbeiderne meddelte i møte 26. mai at de kunde gaa med paa 90 øre pr. 1000 sten pr. mand for brændere. Dette kunde ikke arbeidsgiverne gaa med paa.

Mæglingsmanden indkalte til ny mægling 28 mai. Forbundet var representert ved Kristian Aune. Det var væsentlig lønssatsene man drøftet. Mæglingsmanden fremsatte forslag til løsning av de gjenstaaende tvistepunkter, som vedtoges saavel av arbeiderne som arbeidsgiverne. Efter mæglingsmandens forslag betales brændere og ovnstrillere med 85 øre pr. 1000 sten. Ogsaa for de andre grupper blev der git tillæg. Man kan derfor med et rundt tal si at akkordsatsene blev forhøiet med 20 pct. Timeløn i dagarbeide forhøiedes fra 60 øre til kr. 1.00 pr. time. Overenskomsten gjælder til 1. mai 1920.

#### *Murarbeiderne, Larvik.*

I Larvik var der tidligere ingen overenskomst. I mars optoges forhandling om nye løns- og arbeidsvilkaar. Da enighet ikke opnaadtes indtraadte arbeidsstans 1. april. Det var særlig lønsspørsmålet som voldte den største vanskelighet at bli enig om. Mestrenes tilbud var ved arbeidsstansens indtræden kr. 1.75 pr. time. Arbeidernes krav var kr. 2.00 pr. time. Streiken varte til 9. mai. Konflikten blev bilagt paa følgende vilkaar: Timelønnen forhøiedes fra kr. 1.50 til kr. 1.90. Arbeidstiden nedsattes fra 53 til 48 timer pr. uke. Overtidsarbeide betales med et tillæg av 100—150 pct. 1 ukes ferie med fuld løn. Overenskomsten gjælder til 1. april 1920.

#### *Norsk Maskinindustri Boligselskap.*

Ovennevnte selskap driver byggevirkosomhet paa Blommenholm. De fremsatte i mars lønskrav. Ved forhandling lykkedes det i juni at bli enig uten arbeidsstans. Timelønnen forhøiedes fra kr. 1.40 til kr. 1.90, hvorav



30 øre som dyrtidstillæg. Arbeidstiden forkortedes fra 54 til 48 timer pr. uke. Overtidsarbeide betales med 50—100 pct. tillæg. 1 ukes ferie med fuld løn. Overenskomst blev opprettet og gjælder til 1. april 1920.

#### *Vormen forenede Teglverker.*

Vormen forenede Teglverker ligger paa Eidsvold. Ogsaa der var arbeiderne uorganiserte til i juni, da de dannet forening. Straks efter optoges stedlig forhandling om nye løns- og arbeidsvilkaar. Lønnen blev væsentlig den samme som for teglverksarbeiderne i Fredrikstad. Arbeidstiden forkortedes fra 54 til 51 timer pr. uke. Overtidsarbeide betales med 25—50—100 pct. 1 ukes ferie med fuld løn. Overenskomst blev opprettet og gjælder til 1. mai 1920.

#### *Henchien & Smith.*

Ovennævnte firma blev overdradd arbeidet av Statens fiske- og kjøleanlæg i Aalesund. Det viste sig imidlertid snart at der blev tvist saavel om overenskomsten som akkordsedlen. Ifølge overenskomsten var arbeidstiden 8 timer pr. dag. Den faldt mellom kl. 7 morgen og kl. 5 em. Alt andet arbeide skulde der betales overtidsprocenter for. Imidlertid indførte firmaet 2 skift som varte fra kl. 5.30 morgen til kl. 10.30 aften. Nu krævet arbeiderne i henhold til overenskomsten, at alt arbeide som faldt utenom den ordinære arbeidstid skulde betales med de samme overtidsprocenter som var bestemt i overenskomsten. Dette gik Henchien & Smith med paa for alt daglønnsarbeide, derimot ikke for arbeide i akkord. Arbeiderne hævdet at dette tillæg skulde gjælde saavel arbeide i dagløn som for arbeide i akkord, idet overenskomsten paa dette punkt maatte ansees som klar.

Straks over jul blev der tvist om et større akkordopgjør. Arbeiderne vilde tape flere tusen kroner, hvis de ikke ogsaa fik utbetalt tillægget for akkordarbeide. Der førtes i længere tid forhandlinger, men de blev resultatløse. Arbeidsstans indtraadte 2. februar, som blev svært langvarig.

Efter anmodning av forbundet reiste Kalvaa straks efter arbeidsstansens indtræden til Aalesund, men da firmaet ikke vilde forandre opfatning blev forhandlingerne resultatløse. Senere ut paa vinteren holdtes et møte i Arbeidsgiverforeningen, hvor saavel arbeiderne som forbundet var representert, men heller ikke der lykkedes det at bli enig.

Den 14. juni optoges nye forhandlinger i Aalesund, hvor Kr. Aune møtte for forbundet. Man blev da enig paa følgende vilkaar. Arbeiderne utbetalt ventepenge for 14 dage. Dette svarte til arbeidernes oprindelige krav. For det gjenstaaende arbeide blev man enig om ny akkordsedel, hvori arbeiderne garantertes en mindsteløn av kr. 2.30 pr. time. Arbeidet blev straks efter gjenoptat.

#### *Sten-, jord- og cementarbeiderne, Larvik.*

Ved stedlig forhandling lykkedes det sten-, jord- og cementarbeiderne i Larvik at bli enig om nye løns- og arbeidsvilkaar. Timelønnen forhøiedes fra kr. 1.35—1.45 til kr. 1.65—1.80. Arbeidstiden nedsattes fra 51 til 48 timer pr. uke. Overtidsarbeide betales med 50—100—150 pct. tillæg. 1 ukes

ferie med fuld løn. Overenskomst blev opprettet og gjælder indtil videre og kan naarsomhelst opsiges med 1 maanedes varsel. Tidligere var der ingen overenskomst.

#### *Melby og Schjoll Betonbaatbyggeri, Nærnes.*

Ovennævnte firma har et betong- og skibsbaatbyggeri ute i Nærnes i Røken, som beskæftiger ca. 20—25 mand. Arbeiderne organiserte sig paa forsommeren. Ved forhandling i Arbeidsgiverforeningen i august blev man enig om at vedta fællesoverenskomsten i bygningsindustrien. Det hele blev ordnet uten arbeidsstans.

#### *Sten-, jord- og cementarbeiderne, Tjølling.*

Ved stedlig forhandling i juni blev man enig om nye løns- og arbeidsvilkaar. Timelønnen blev kr. 1.70 pr. time. Arbeidstid 48 timer pr. uke. 4 dages ferie med fuld løn. Arbeidsavtale blev opprettet.

#### *Kragerø Dør- og Vindustabruk.*

I april optoges forhandling om nye løns- og arbeidsvilkaar. Da enighet ikke opnaaddes indtraadte arbeidsstans den 23. april, som varte 1 maaned. Den 19. mai blev konflikten bilagt med saadant resultat: Timelønnen forhøiedes fra kr. 1.30—1.40 til kr. 1.75—1.85. Arbeidstiden blev nedsat fra 54 til 48 timer pr. uke. Arbeidsavtale blev opprettet.

#### *Murarbeiderne, Aalesund.*

Overenskomsten blev av arbeiderne opsagt til utløp 1. juni. I mai optoges forhandlinger, men disse blev resultatløse. Arbeiderne forlangte kr. 2.30 pr. time. Mestrene tilbød kr. 1.80 pr. time. Arbeidsstans indtraadte 4. juni, som blev svært langvarig. I midten av juni optoges nye forhandlinger i Aalesund, hvor Kr. Aune møtte for forbundet. Mestrene gik med paa en timeløn av kr. 2.00; længere vilde de ikke gaa. Dette vilde ikke arbeiderne godta. Forhandlingerne blev derfor resultatløse og streiken fortsatte.

Konflikten blev noksaa omfangsrik. Foruten murerne og stenarbeiderne nedla ogsaa kommunearbeiderne arbeidet. I begyndelsen av aug. reiste riksmæglingsmanden til Aalesund. For forbundet møtte Sethil. Efter flere møter lykkedes det at bli enig. Lønnen blev forhøiet fra kr. 1.70 til kr. 2.20 pr. time. Arbeidstiden blev forkortet fra 51 til 48 timer pr. uke. Overtidsarbeide betales med 100 pct. tillæg. Overenskomsten gjælder til 1. mai 1920. Arbeidet blev gjenoptat 8. august. Arbeidsstansen varte i 9 uker.

#### *Sten-, jord- og cementarbeiderne, Aalesund.*

Sten-, jord- og cementarbeidernes tarif blev opsagt til utløp samtidig som murarbeidernes. Konflikten artet sig paa samme maate som for murarbeiderne. De var dog heldigere stillet end murarbeiderne, da de hadde et kooperativt arbeidslag inden foreningen. Paa denne maate lykkedes det at holde  $\frac{3}{4}$  av foreningens medlemmer i beskæftigelse



mens streiken paagik. Konflikten løstes samtidig som murarbeidernes. Der holdtes nemlig fælles mæglingsmøter. Timelønnen forhøiedes fra kr. 1.70 til kr. 2.20 pr. time. Overtidsarbeide betales med et tillæg av 100—150 pct. Arbeidstiden blev som før 48 timer pr. uke. 1 ukes ferie med fuld løn. Overenskomstens varighet 1. mai 1920.

#### *Sten-, jord- og cementarbeiderne, Drøbak.*

I mars blev sten-, jord- og cementarbeiderne organisert. I begyndelsen av august optoges forhandlinger om løns- og arbeidsvilkaar. Den 20. august blev man enig paa følgende betingelser: Timeløn kr. 2.00. Arbeidstid 48 timer pr. uke. Tillæg for overtidsarbeide 50—100 pct. 4 dages ferie med fuld løn. Overenskomst blev opprettet og gjælder til 1. mai 1920.

#### *Kalkarbeiderne, Gjøvik.*

Arbeiderne paa Gjøvik Kalkfabrik var uorganiserte til i mars, hvor de dannet forening. De indsendte forslag til nye løns- og arbeidsvilkaar, som godkjendtes av forbundet. Kravet blev saa fremsat for kalkfabrikens indehaver, Müller Henriksen. Denne erklærte imidlertid, at han intet vilde ha med organisationen at gjøre. Som følge herav indtraadte arbeidsstans 14. april. Streiken blev i og for sig en kamp om organisationsretten. Der blev sendt melding til riksmæglingsmanden. I den anledning sendte Henriksen riksmæglingsmanden en længere redegjørelse, hvori han blandt andet fremholdt, at han hadde hat under overveielse at nedlægge fabriken, da det var tvilsomt om en fortsat produktion vilde lønne sig. Riksmæglingsmanden fandt det dog ikke nødvendig at gripe ind.

Mens streiken paagik blev der et svært avisskriveri mellom Henriksen og «Ny Dag». Henriksens optræden bidrog bare til at styrke arbeidernes solidaritet.

Den 27. juli optoges forhandlinger i Kristiania, hvor det lykkedes at bli enig paa følgende vilkaar: Timelønnen forhøiedes fra 90 øre til kr. 1.50 pr. time. Arbeidstiden nedsattes fra 60 til 48 timer pr. uke. Overtidsprocenter betales med 50—100 pct. tillæg. 1 ukes ferie med fuld løn. Overenskomstens utløpstid 1. juli 1920. Blokaden blev straks hævet og arbeidet gjenoptat 1. juli 1919.

#### *Sandnes Teglverker.*

Paa Sandnes var arbeiderne uorganisert indtil i juni, da de dannet forening, som straks blev tilsluttet Arbeidsmandsforbundet. Straks efter at foreningen var stiftet fremsatte de lønskrav, som godkjendtes av forbundet. Ved stedlig forhandling lykkedes det i juli at bli forlikt om nye løns- og arbeidsvilkaar. Timelønnen forhøiedes fra kr. 1.20 til kr. 1.50. Desuten blev akkordsatsene forhøiet med 15 pct. Arbeidstiden som før var 54 timer nedsattes til 48 timer pr. uke. Overtidsarbeide betales med 50—100 pct. tillæg. 1 ukes ferie med fuld løn. Overenskomst blev opprettet og gjælder til 1. april 1920.

#### *Sten-, jord- og cementarbeiderne, Fredrikshald.*

Ved stedlig forhandling blev man i juni enig om at opprette overenskomst, som gjælder til 1. mai 1920. Timelønnen blev sat til kr. 1.60—1.85. Overtidsarbeide betales med 50—100 pct. tillæg. De opnaadde ingen ferie.

#### *A/S Ørsten Cement- og Betongstøperi og A/S Søndmør Cement- og Entreprenørforetning.*

I mars fremsatte arbeiderne ved ovennævnte bedrifter lønskrav. I april og mai førtes stedlig forhandling, men denne blev resultatløs. Arbeidsstans indtraadte 30. mai og varte til 21. juni. Konflikten blev bilagt med saadant resultat: Timeløn blev kr. 1.50, 1.60, 1.75. Arbeidstiden forkortedes fra 54 til 48 timer pr. uke. Overtidsarbeide betales med et tillæg av 25—50—100 pct. 1 ukes ferie med fuld løn. Overenskomst blev opprettet og gjælder til 1. juni 1920.

#### *Kristiania kommunale bygningsarbeidere.*

Kristiania kommune har (ved boligraadet) utført adskillig bygningsarbeide. I 1919 regnet man med at kommunen bygget for vel 1 million kroner om maaned. Der har i samme aar været ca. 1500 bygningsarbeidere i beskæftigelse ved boligraadet. Av disse hørte ca. 700 under Arbeidsmandsforbundet. I slutningen av april besluttet bygningsarbeiderne at fremsætte lønskrav. Der var ingen bindende overenskomst, men almindelig avtale. Den 6. juni begyndte forhandlingene med boligraadet. Man var da saavidt færdig med fællesforhandlingene i bygningsindustrien.

Efter at ha holdt en del forhandlingsmøter lykkedes det i juli at bli enig uten arbeidsstans. Timelønnen som før var kr. 1.65—1.70 blev forhøiet til kr. 2.00 for faglærte og til 1.95 for ikke faglærte. Arbeidstiden fastsattes til 48 timer pr. uke som før. Desuten blev feriebestemmelsen forandret saaledes at efter 6 maaneders tjenestetid erholdes 9 dage og efter det andet aar 12 dage. Før maatte man ha været i kommunens tjeneste et aar for at opnaa 9 dages ferie.

#### *A/S Trælast, Larvik.*

I mai maaned indsendte sten-, jord- og cementarbeiderne ved ovennævnte bedrift lønskrav, som godkjendtes av forbundet. Ved stedlig forhandling lykkedes det i begyndelsen av juni at bli enig om løns- og arbeidsvilkaar. Timelønnen blev forhøiet fra kr. 1.50 til kr. 2.00. Arbeidstiden nedsattes fra 54 til 48 timer pr. uke. Tillæg for overtidsarbeide 50—100—150 pct. 1 ukes ferie med fuld løn. Overenskomst blev opprettet.

#### *Bygningsarbeiderne, Moss.*

Bygningsarbeiderne paa Moss staar tilsluttet Moss og Omegns Arbeidsmandsforening. De hadde tidligere ingen overenskomst, og der blev heller ikke denne gang opprettet nogen bindende overenskomst, men de opnaadde dog ut paa vaarparten betydelige fordele. Timelønnen forhøiedes fra kr. 1.30 til kr. 1.80. Arbeidstiden nedsattes fra 56 til 48 timer pr. uke. Ferien som før var 4 dage forlængedes til 6 dage.

#### *Haugesunds sten-, jord- og cementarbeidere.*

I Haugesund var der ikke nogen almindelig tarifrevision blandt sten-, jord- og cementarbeiderne. De opnaadde dog paa vaarparten at faa hævet timelønnen fra kr. 1.85 til kr. 2.00. Ferie fik de ikke gjennomført.



*Murarbeiderne, Skien.*

Murarbeidernes overenskomst blev opsagt til utløp 1. mai. Ved forhandling blev man utpaa sommeren enig i lønsspørsmålet. Timelønnen forhøiedes fra kr. 1.15 til kr. 1.80. Arbeidstiden blev forkortet fra 56 til 48 timer pr. uke. Nogen overenskomst blev ikke opprettet.

*Odda og Tyssedals murarbeidere.*

Overenskomsten blev av arbeiderne opsagt til utløp 1. mai. Ved stedlig forhandling lykkedes det at bli enig om ny overenskomst. Timelønnen forhøiedes fra kr. 1.85 til kr. 2.20. Arbeidstiden nedsattes fra 54 til 48 timer pr. uke. Ferien forlængedes fra 4 til 8 virkedage. Overenskomst blev opprettet og gjælder til 1. april 1920.

*Notodden Cementvarefabrik.*

I juli fremsatte arbeiderne ved cementvarefabrikken lønskrav. Ved stedlig forhandling lykkedes det utpaa høsten at bli enig om løns- og arbeidsvilkaar. Timelønnen fastsattes til kr. 1.80—2.00. Arbeidstiden blev 48 timer pr. uke som før. Tillæg for overtidarbeide 50—100 pct.. 1 ukers ferie med fuld løn. Overenskomst blev opprettet og gjælder til 1. juli 1920.

**Den elektro-kemiske og kemisk-tekniske gruppe.****Lønsbevægelserne.**

Aaret 1919 maa betegnes som et stridsaar for disse grupper i større utstrækning end nogen gang tidligere, et aar med store ofre saavel fra de enkelte medlemmer som fra organisationens side for at opnaa levelige arbeidsvilkaar. Den stadig økende dyrtid medførte at man var nødt til at revidere samtlige overenskomster efter hvert som disse utløp. Kravet om bedre arbeidsvilkaar støtte paa den haardeste motstand fra arbeidsgivernes side, hvilket medførte langvarige streiker for en stor del av gruppens medlemmer.

Arbeiderne ved Norsk Hydros bedrifter var de der indledet aarets lønskampe. Allerede i december 1918 fremsattes krav om opsigelse av overenskomstene ved disse bedrifter, idet utløpstiden for overenskomstene var 31. mars 1919.

Paa grund av forskjellige omstændigheter blev forhandlingene om nye overenskomster først optat den 19. mars 1919.

Da der inden en rimelig tid var umulig at komme til enighet om antagelige vilkaar, indtraadte arbeidsstans i midten av april.

Først den 19. juni kunde forbundet meddele avdelingene at forslag til ny overenskomst var vedtat, og at arbeidet kunde gjenoptages. Streiken hadde da paagaat i 11 uker.

Imidlertid gjenstod forhandlingene om akkordtariffer som skulde optages mellem partene paa stedet, men mægling maatte ogsaa her til før endelig ordning kom istand. Den samlede lønsforbedring for gruppens medlemmer ved Norsk Hydros bedrifter paa Notodden og Rjukan utgjorde ca. 900,000 kroner = 510 kroner pr. arbeider pr. aar. Hertil kommer forkortelsen av arbeidstiden fra 54 til 48 timer pr. uke.

Disse forbedringer var selvfølgelig ikke paa langt nær de man hadde sat sig som maal at opnaa, men sammenlignet med hvad der opnaadde i forbedringer i andre industrier, saa kan resultatet ikke sies at være av de daarligste.

Den 1. juli utløp overenskomstene for en række bedrifter inden karbidindustrien m. v., ialt 14 bedrifter, for hvilke der blev optat fællesforhandling i slutten av juni.

Da der her ikke var nogen som helst utsigt til at opnaa enighet under forhandlingene med arbeidsgiverne, gik saken straks over til mæglingsmanden. Den uhyre motstand som arbeidsgiverne her la for dagen mot arbeidernes krav, bevirket at mæglingsforhandlingene trak ut i længere tid, hvorfor arbeiderne blev utaalmodige og nedla arbeidet den 21. juli. Det er meget tvilsomt om dette var taktisk klogt paa et tidspunkt da samtlige bedrifter i større og mindre grad gik med indskrænket drift, og til og med enkelte bedrifter stod overfor spørsmålet om hel driftstans.

I september blev mæglingen gjenoptat, og efter 13 ukers arbeidsstans blev et av mæglingsmanden fremsat forslag til ny overenskomst vedtat av begge parter.

Riksmæglingsmanden sier uttrykkelig i sit forslag, at de lønssatser han hadde foreslaaet var fremkommet som en følge av de undersøkelser han i medhold av mæglingsloven hadde foretat med hensyn til nærværende bedrifters økonomiske stilling. Forslaget gav saaledes intet uttrykk for hvad der burde ha været fastsat som lønninger ved denne del av industrien. De indvundne lønsforbedringer blev, trods fællesforhandling, uensartet ved de forskjellige bedrifter, og ved Odda og Meraker blev der gjennomgaaende ingen lønsforbedring.

Ved samtlige fyrstikfabrikker utløp overenskomstene den 15. oktober, og allerede den 6. august blev forhandlinger om ny overenskomst optat. Disse forhandlinger varte helt til den 8. oktober, idet man først da enedes om et forslag til ny overenskomst som blev vedtat av arbeiderne. De samlede indvundne lønsforbedringer utgjorde, kvinder og mænd iberegnet, ca. kr. 500,000.00.

Foruten forannævnte tarifrevisjoner har der været en række spredte lønsbevægelser inden gruppen, hvorav de fleste omfatter kemisk-tekniske bedrifter.

Lønsbevægelsen inden den elektrokemiske industri omfattet i 1919 4383 arbeidere, og den samlede indvundne lønsforbedring for disse beløp sig til 2,153,492 kroner = 491 kroner pr. arbeider pr. aar. Arbeidstidens forkortelse utgjør samlet pr. aar 1,324,900 timer = 302 timer pr. arbeider pr. aar.

Inden den kemisk tekniske industri omfattet lønsbevægelsen 1919, 2812 arbeidere, hvilke opnaadde en samlet lønsforbedring av 1,675,660



kroner pr. aar eller 596 kroner pr. arbeider pr. aar. Den indvundne arbeidstidsforkortelse utgjør pr. aar 545,925 timer = 194 timer pr. arbeider.

Hvad de opnaadde forbedringer forøvrig angaar henvises til tabellene om lønsbevægelser i forbundets beretning for 1919.

### Agitation.

Paa grund av de mange og tildels langvarige forhandlinger som la beslag paa den ene mand gruppene raadet over, var det ikke mulig i den bedst beleilige tid av aaret at faa utført den forønskede agitation.

Den 1. august tiltraadte imidlertid den anden sekretær for gruppene, hr Nils Kvale, sin stilling, hvorefter han paabegyndte en agitatoreise den 11. november med Tønsberg som utgangspunkt og fortsatte kysten rundt til Odda, hvor han indtraf umiddelbart før jul. Forholdene var saavel da som endnu, desværre meget ugunstige for agitation, idet den største del av bedriftene inden karbidindustrien allerede da hadde begyndt at gaa til driftsindskrænkninger.

## Kommunegruppen.

### Industrikomiteen.

Da landsmøtet i august 1918 gik til utvidelse av gruppeordningen blev ogsaa kommunearbeiderne organisert som egen gruppe. Gruppens repræsentanter paa landsmøtet avholdt generalforsamling og valgte som gruppens sekretær Gunnar Sethil og som øvrige medlemmer av industrikomiteen Joh.s Gulbrandsen, Kristiania, Olav Holm, Trondhjem, Ole Fin-eide, Bergen og som suppleant Adolf Olsen, Stavanger.

Sethil blev likeledes valgt som formand i bygningsgruppens industrikomité og Kristian Aune, sekretær. Forutsætningen var at de 2 grupper skulde danne en fællesgruppe paa grund av, at der paa flere steder var fællesforeninger av bygnings- og kommunearbeidere. Det første industrikomitémøte i 1918 var fælles for begge grupper, og blev man enige om, at industrikomiteerne fælles eller hver for sig skulde sammenkaldes til møte efter som sakerne forelaa.

Kommunegruppens industrikomité har i aaret avholdt 4 møter.

I møte 25. og 26. mars behandledes de fra avdelingerne indkomne tarifforslag. De indkomne forslag var saavel i form som indhold noksaa forskjellig, hvorfor man fandt, at det var vanskelig at sette op en normal-tarif. Komiteen valgte derfor den form, at man punktvis gav sine anvisninger, saaledes at avdelingerne kunde ta hensyn hertil ved fremsættelsen av sine krav. Komiteens anvisninger blev som sirkulære tilsendt avdelingerne.

I møte 28. september gav formanden en redegjørelse angaaende lønsbevægelsen, hvorav fremgik at de store prinsipsmaal stort set var løst i overensstemmelse med de grundlinjer, som var optrukket av industrikomiteen i møte 28. mars. I samme møte behandledes ogsaa spørsmålet

om de kommunale arbeideres organisationsform og om internasjonalt samarbeide, hvilket er nærmere omtalt i særskilte avsnit av beretningen.

Den 16., 17. og 18. november avholdt industrikomiteen møte i anledning avstemningen over organisationsformen. Da der var flertal for eget kommunearbeiderforbund blev saadant besluttet oprettet og blev vedtat forskjellige administrative forføininger indtil det konstituerende landsmøte, som blev berammet til 14. februar 1920.

I møte 28. december behandledes videre administrationsspørsmålet og forberedelsen av sakerne til landsmøte.

Industrikomiteen har i aarets løp bestaaet av de paa landsmøtet valgte medlemmer.

### Agitationen.

Paa grund av fællesskapet mellem kommune- og bygningsgruppen har Sethil mest hat med den administrative virksomhet at gjøre med forberedelse av lønskrav og tarifforhandlinger, mens Aune paa sine agitationsturer ogsaa har besøkt kommunearbeidernes foreninger. Tilslutningen til foreningerne formodes at være noksaa stor, men nøiagtige tal kan ikke paavises, da beretningen maa skrives saa tidlig, og det heller ikke er bragt paa det rene, hvormange foreninger kommer til at tilslutte sig det nye forbund.

Ved aarets begyndelse tallet kommunegruppen 30 foreninger, som væsentlig bestod av kommunearbeidere med et medlemsantal av 4235. Dertil kommer grupper av kommunearbeidere i blandede foreninger, saaledes at kommunearbeidernes medlemsantal blev anslaaet til 5000.

I aaret er tilmeldt 5 nye foreninger, hvorav dog de 2 er utskilt av tidligere bestaaende foreninger. Tilveksten gjennom nye foreninger er saaledes ikke stor, men foreningernes medlemsantal er øket, og store grupper kommunearbeidere er tilsluttet andre foreninger.

### Internasjonalt samarbeide

I 1914 blev det besluttet i forretningsutvalget at forbundet skulde til-meldes det internationale sekretariat for arbeiderne i offentlige virksomheter. Imidlertid kom krigen og de internationale forbindelser blev brutt.

Efter krigen har man forsøkt at knytte forbindelserne igjen, og efter indbydelse fra Tysk Kommune- og Statsarbeiderforbund deltok Volan og Sethil i dettes kongres i Nürnberg 31. august til 6. september.

I hensigt at faa internationalen gjenoprettet blev fra den tidligere internationale sekretær og fra det Hollandske Kommunearbeiderforbund ut-sendt indbydelse til en international konferanse i Amsterdam 20. oktober 1919. Industrikomiteen rettet i møte 28. september en henstilling til for-retningsutvalget om at indmelde forbundet i det internationale sekretariat for kommunearbeiderne og la sig repræsentere paa fagkonferansen i Am-sterdam.

Dette blev av forretningsutvalget etterkommet, og som repræsentant paa konferansen møtte Johs. Gulbrandsen.

Konferansen besluttet enstemmig at opbygge kommunearbeidernes internasjonale paa samme grundlag som transportarbeidernes internatio-nale, der er saalydende:



Den internationale transportfederasjon har til formaal at samle alle transportarbeidere i alle lande til et sterkt og motstandsdygtig internasjonalt forbund, hvis formaal er:

- a) At befordre og ivareta alle transportarbeideres økonomiske og sociale interesser.
- b) Naar forholdene tillater det understøtte enhver national og international aktion i kampe mot arbeidernes utbytning og befordre arbeiderklassens internationale solidaritet.»

Det besluttedes at nedsætte en komité med 1 medlem fra hvert land til at utarbeide statuter for den nye internationale. Statutterne sendes hvert lands organisation til behandling.

Forut for fagkonferansen i Amsterdam holdtes en skandinavisk konferanse i Kjøbenhavn til behandling av fagkonferansens dagsorden. Under denne konferanse fremla Nordgren et forslag til resolution, som var utarbeidet og vedtat av Svensk Kommunearbeiderforbunds styre. Resolutionen blev tiltraadt av de skandinaviske representanter og som forslag fra disse forelagt fagkonferansen i Amsterdam og der enstemmig vedtat. Resolutionen var saalydende:

«Da nu det internationale samarbeide mellem de forskjellige lands kommunearbeidere atter kommer til at bli optat, vil muligens en hel del av de tidligere fattede beslutninger for dette samarbeide kunne virkeliggjøres samt samarbeidet mellem organisationerne i de forskjellige land bli mer stabile. Det er nødvendig, at man allerede fra begyndelsen av søker saa meget som mulig at fatte saadanne beslutninger, som kan være til støtte for de enkelte lands organisationer.

Et spørsmål som burde bli gjenstand for behandling paa de internationale konferanser er spørsmålet om centralisation av kommunearbeidernes organisationer i de land, hvor saadanne savnes.

Blandt de land som tidligere har været tilsluttet det internationale sekretariat, saasom Tyskland, Frankrike, Holland, Luxemburg, Østerrike, Rusland, Schweiz, Spanien og Sverige har organisationerne utgjort selvstændige saadanne, hvorimot i en del øvrige land saasom til eksempel Danmark og Norge har kommunearbeiderne været opdelt paa flere organisationer.

Da centralisationen av kommunearbeidernes organisation uten tvil er til gagn for bevegelsen i de forskjellige land, likesaa vel som for det internationale samarbeide, maatte det være en oppgave for den internationale konferanse at fremkomme med en uttalelse i dette spørsmål til veiledning og støtte for de bestræbelser i denne retning, som før eller senere maatte opstaa i de land, som endnu savner selvstændig organisation eller hvor kommunalarbeiderne er opdelt i flere organisationer.

I overensstemmelse med ovenstaaende uttaler den internationale konferanse ønskeligheten av at de forskjellige organisationer, som har kommunalarbeidere, og hvor der endnu ikke findes nogen selvstændig organisation av kommunalarbeidere optar arbeidet for en sammenslutning av disse til en selvstændig organisation.»

Formanden i det Hollandske Kommuneforbund Van Hinte valgtes til at bestyre det internationale sekretariat indtil næste kongres.

### Eget kommunearbeiderforbund.

I mai mottok Norsk Arbeidsmandsforbund fra Kommunale Tjenestemænds Landsforbund følgende skrivelse:

Til Norsk Arbeidsmandsforbund.

I paasken iaar holdtes der her i byen efter indbydelse av Kristiania kommunale Tjenestemænds Forbund et konferansemøte av utsendinger fra forskjellige av de større byer og bygders kommunale tjenestemænd for at drøfte muligheten av at faa samlet landets kommunale tjenestemænd til et fælles, solidarisk samvirke gjennom et landsforbund. Paa dette møte blev man — foruten at konstituere et saadant landsforbund — enige om at søke alle i kommunernes tjeneste ansatte mænd og kvinder, uanset arbeidets art knyttet sammen til en organisationsmessig enhet gjennom dette forbund.

I den anledning tillater det av det nævnte konferansemøte utgaaede interimsstyre sig herved efter den av møtet derom fattede beslutning at forespørre, om det ærede forbund vil la sin kommunegruppe gaa med i et samarbeide, som her antydtes. For at gjøre dette mest mulig fuldkomment og til størst gagn og nytte i kampen for bedre kaar, vil det vel i tilfælde være bedst at danne en landsorganisation av alle de til kommunernes tjeneste knyttede mænd og kvinder, uanset deres arbeidets art. I en saadan landsorganisation burde saa de forskjellige ensartede etaters samvirke — i det heromhandlede tilfælde det ærede forbunds kommunalgruppe — gaa ind som en med fuldt selvstyre utstyret gruppe.

Forøvrig tillater man sig at henvise til vedlagte nummer av tidsskriftet «Vor By», hvor et utdrag av protokollen for det nævnte konferansemøte er indtat som førsteartikel samt til de som bilag til denne protokol følgende uttalelser fra Norsk Sporveisforbunds Trondhjems-avdeling, fra Trondhjems kommunale Tjenestemænds Forening og den indstilling, som det herværende forbund hadde utarbeidet til møtet. Man tillater sig at be villigst meddele om det ærede forbund er villig til at la sin kommunalgruppe gaa ind i et saadant landsomfattende organisationsarbeide til vern og støtte om fælles materielle og sociale kaar sammen med de kommunale tjenestemænd, uanset deres arbeidets art. Svaret ønskes efter omstændighetene snarest mulig. —

I bekræftende fald vil man være forbundet for at faa høre i hvilken form et organisationsarbeide, som her skitsert, bedst og mest hensigtsmessig maatte ønskes etableret.

Kristiania, 16. mai 1919.

Ærbødigst

T. Opsand, p. t. formand.

Andr. Bøe, p. t. sekretær.

Hvordan den nye organisation skulde dannes og spesielt om den skulde tilsluttes Landsorganisationen fremgik ikke klart av skrivelsen. Forbundet sendte derfor følgende svarskrivelse, datert 12. juni 1919:

Til de Komm. Tjenestemænds Landsforbund, her.

Deres skrivelse av 16. mai angaaende sammenslutning av de kommunale tjenestemænd og arbeidere til et landsforbund er behandlet i forretningsutvalget den 11. ds., hvor følgende beslutning blev fattet:

Forbundet kan ikke ta noget avgjørende standpunkt, før det er bragt paa det rene om denne organisation agter at tilslutte sig Arbeidernes faglige Landsorganisation. Naar dette spørsmål er avgjort kan saken optages til fornyet behandling. I henhold til denne beslutning imøteser vi meddelelse om, hvilket resultat forbundets videre behandling av denne sak fører til.

Imidlertid blev kommunegruppen indbudt til at la sig representere ved Norsk Sporveisforbunds landsmøte 30. juni og følgende dage. Sethil



og Gulbrandsen møtte som representanter. Kommunale Tjenestemænds Landsforbund var likeledes indbudt og representert.

Paa landsmøtet vedtok Sporveisforbundet enstemmig at ville gaa op i et fælles forbund i tilslutning til Landsorganisationen.

Paa initiativ av Sporveisforbundet blev der i august avholdt en konferanse av representanter fra de 3 organisationer. Resultatet av konferansen vil fremgaa av følgende rundskrivelse:

Til foreninger av kommunale arbeidere, tjenestemænd og sporveisfunktionærer.

Under en lønsbevægelse blandt de kommunale sporveisfunktionærer i Trondhjem sidste vaar, og hvorunder der opstod en 3 ukers streik, optoges deroppe, paa grund av de erfaringer som saavel da, som ogsaa tidligere var høstet, spørsmålet om de kommunale arbeideres organisationsforhold. Herunder naaddes der frem til den anskuelse, at en reorganisering var absolut nødvendig, saaledes at samtlige kommunernes tjenestemænd — uanset deres arbeidsart — kunde samles i et fælles fagforbund tilsluttet Arbeidernes faglige Landsorganisation.

Nærmest paa foranledning herav optok et her i byen i paasken iaar avholdt konferansemøte av representanter fra de større byers og bygders kommunale tjenestemænd dette spørsmål til indgaaende drøftelse. Herunder enedes man om at henstille til det nye landsforbunds styre at søke forhandling optat med andre organisationer av kommunale arbeidere og funktionærer om dannelse av et fælles landsforbund omfattende alle, uanset deres arbeides art.

Overensstemmende hermed henvendte saa det nystiftede landsforbunds styre sig til forskjellige organisationer av kommunale tjenestemænd, hvorav Norsk Sporveisforbund allerede enstemmig har vedtat paa deres landsmøte i sommer at ville gaa op i et fælles fagforbund som det paa tænkte, paa betingelse av, at det tilslutter sig Arbeidernes faglige Landsorganisation.

I henhold hertil og efter initiativ av bemeldte sporveisforbund blev der her i byen den 20. og 22. d. m. avholdt en konferanse mellem Norsk Arbeidsmandsforbunds kommunale industrigruppe ved d'herrer Gunnar Sethil og Johs. Gulbrandsen, Norsk Sporveisforbund ved d'herrer E. Rudlang og O. Hougner samt Kommunale Tjenestemænds Landsforbund ved d'herrer T. Opsand og Andr. Bøe.

Da man under konferansen var noget i uvished om opfatningen blandt medlemmerne inden arbeiderne og tjenestemændenes organisationer, fandt man at burde æske disses uttalelse i saken og tillater sig da herved at be den ærede forening om at ta op paa et medlemsmøte snarest ske kan, spørsmålet om, hvorvidt foreningen anser det formaalstjenlig:

- a) at beholde den nuværende organisationsform, eller
- b) at søke dannet et fælles fagforbund av alle kommunale tjenestemænd uanset deres arbeides art (arbeidere og funktionærer) og at dette forbund tilslutter sig Arb. fagl. Landsorganisation? eller
- c) et særskilt fagforbund alene av arbeidere og dermed likestillede kommunale tjenestemænd — og et særskilt fagforbund av funktionærer og dermed likestillede tjenestemænd og at begge disse hver for sig tilsluttes Arb. fagl. Landsorganisation? Specielt av hensyn til forskjellige nyordninger som efter landsmøtets beslutninger forestaar inden Sporveisforbundet, og hvorpaa de her reiste spørsmål vil ha avgjørende indflydelse, maa man be besvarelsen velvilligst avgit snarest og senest inden 1. november d. a.

Kristiania, 22. august 1919.

Norsk Arbeidsmandsforbunds kommunale Industrigruppe,

Gunnar Sethil.      Johs. Gulbrandsen

Norsk Sporveisforbund,

E. E. Rudlang.      O. Hougner.

Kommunale Tjenestemænds Landsforbund,

T. Opsand.      Andr. Bøe.

Forutsætningen var at denne rundskrivelse skulde omsendes til avstemning blandt de 3 organisationers medlemmer. I industrikomitémøte 29. september blev saken indgaaende behandlet paa grundlag av de foreliggende dokumenter, og blev det besluttet at omsende forannævnte rundskrivelse sammen med et av industrikomiteen utarbeidet cirkulære. Saken blev derpaa forelagt forretningsutvalget, der i møte 1. oktober godkjendte omsendelsen av rundskrivelsen og cirkulæret til avstemning blandt kommunearbeiderne.

Industrikomiteens cirkulære var saalydende:

Kristiania den 30. september 1919.

Fra kommunearbeiderens industrikomité.

Som det vil fremgaa av vedlagte rundskrivelse har spørsmålet om de kommunale arbeideres og tjenestemænds organisationsforhold været oppe til behandling flere ganger ved representantmøter og konferanser. Sidste gang 20. og 22. august iaar ved en konferanse av representanter for 3 organisationer og indkaldt efter initiativ av Norsk Sporveisforbund.

Representanter for Arbeidsmandsforbundets kommunegruppe fremholdt, at tjenestemændene behøvet bare at tilslutte sig Landsorganisationen, og det nødvendige samarbeide var opnaadd paa samme maate som mellem andre forbund i Landsorganisationen.

Fra den anden side blev det fremholdt, at representanterne for Arbeidsmandsforbundet burde ikke motsætte sig at medlemmerne fik anledning til at ta stilling til spørsmålet i særdeleshed, da man ikke paa forhaand hadde kjendskap til medlemmernes stilling.

Under hensyntagen hertil og i betragtning av at Trondhjems kommunale arbeidere allerede har utsendt cirkulære angaaende et fælles kommunalarbeider- og tjenestemændsforbund, fandt man tilslut at burde gi sin tilslutning til avstemning over spørsmålet, saadan som i vedlagte rundskrivelse opstillet.

Idet vi herved oversender til avstemning spørsmålet om kommunearbeiderens og tjenestemændenes organisationsforhold, skal vi ledsage det med enkelte opplysninger.

Av fag er kommunearbeiderne som regel enten grovarbeidere eller fabrikarbeidere. De har derfor fra gammel tid av fundet sin naturlige plads i Arbeidsmandsforbundet sammen med grovarbeiderne og fabrikarbeiderne, tildels i fællesforeninger, saaledes at det væsentlig er i de større byer vi har specialforeninger av kommunearbeidere.

Paa samme maate har man i andre land, hvor forholdene er større, dannet speiialforbund av kommunearbeidere, men selv i et land som England staar saavidt vites kommunearbeiderne i et større fælles forbund tilsvarende til vort Arbeidsmandsforbund. I Tyskland har brolæggerne sit speiialforbund. Derimot staar i Tyskland, Sverige og Danmark sporveisfunktionærerne i kommunalarbeiderforbundet, mens de her har sit speiialforbund.

Nogen faste regler for forbundsformen har man saaledes ikke, men saavidt vites har man ikke noget sted undtagen Danmark arbeidere og tjenestemænd i en fælles organisation.

Efter de opplysninger, som foreligger for industrikomiteen, maa det antages, at der i Trondhjem er stemning for dannelse av et fællesforbund av kommunale arbeidere og tjenestemænd, mens det for Bergen og Kristiania maa antages at være en viss stemning for dannelse av eget kommunalt forbund kun av arbeidere. For de øvrige byers vedkommende har man ingen formening om, hvordan opfatningen er.

Under disse omstændigheter finder industrikomiteen at burde æske medlemmernes opfatning av saken.

Naar man skal ta stilling til de i rundskrivelsen opstillede spørsmål, maa man gjøre sig klart, hvad man i tilfælde vil opnaa ved at gaa til en omdannelse av organisationen. Og efter at ha overveiet dette er industrikomiteens medlemmer Fineide og Holm kommet til det standpunkt, at eget kommunalt arbeiderfor-



bund straks bør opprettes, mens Gulbrandsen og Sethil mener, at naar gruppeordningen i Arbeidsmandsforbundet endnu kun har virket saa kort tid, burde den fremdeles prøves indtil kommende landsmøte. Men hvis det store flertal av arbeidere skulde være av den anskuelse, at en nyordning bør prøves, mener samtlige industrikomiteens medlemmer at det i tilfælde bør bli paa grundlag av eget forbund for de kommunale arbeidere i tilslutning til Landsorganisationen.

Idet vi vil anmode foreningerne om at opta til behandling foreliggende sak og foreta avstemning over de opstillede spørsmåal, vil vi anmode om at avstemningsresultatet blir indsendt inden 1. november til kommunegruppens sekretær til videre behandling av industrikomiteen.

For industrikomiteen  
Gunnar Sethil.

I industrikomitémøte 16. november forelaa følgende resultat av avstemningen:

Avd. nr.	Avdelingens navn.	For den nrv. org. form.	For fælles arb. og tjenestem. f.	For eget komm. forb. av arb.
363	Fredrikshalds kommunale arbeiderforening . .	—	29	—
169	Arendal sten- jord- og cementarbeideres forening . . . . .	13	8	1
74	Narvik kommunale arbeiderforening . . . . .	1	—	14
352	Stavanger kjøreforening . . . . .	enst.	—	—
236	Renovationsarbeiderforeningen, Bergen . . . . .	—	—	98
461	Parkvæsenets forening, Kristiania . . . . .	16	4	11
366	Vandvæsenets forening, Kristiania . . . . .	—	3	17
181	Skiers arbeidsmandsforening . . . . .	12	31	7
191	Tromsø avdeling . . . . .	1	—	34
72	Veivæsenets forening . . . . .	3	—	38
250	Aalesunds gruppe . . . . .	—	22	—
31	Havnevæsenets arbeiderforening . . . . .	—	—	35
	Sarpsborg kommunale arbeiderforening . . . . .	4	9	—
340	Kongsberg kommunale arbeiderforening . . . . .	—	1	8
167	Stavanger kommunale arbeiderforening . . . . .	78	—	—
143	Akers kommunale arbeiderforening . . . . .	16	—	—
463	Sandefjord kommunale arbeiderforening . . . . .	—	—	enst.
336	Kristiansands kommunale arbeiderforening . . . . .	—	—	21
15	Gasverkets forening, Bergen . . . . .	13	1	134
	Kirkegaardsarbeidernes forening Kristiania . . . . .	2	—	119
62	Tønsberg kommunale arbeiderforening . . . . .	—	—	25
315	Elektricitetsverkets arbeiderforening, Kristiania . . . . .	—	—	21
209	Lillehammer avdeling . . . . .	50	—	—
42	Gasverksarbeidernes forening, Kristiania . . . . .	14	—	9
280	Fredrikstad kommunale arbeiderforening . . . . .	—	15	—
399	Drammens kommunale arbeiderforening . . . . .	—	—	140
27	Bergens kommunale arbeiderforening . . . . .	29	—	587
152	Havnarbeidernes forening, Trondhjem . . . . .	1	2	97
135	Ingeniørvæsenets forening, Trondhjem . . . . .	6	42	115
19	Stenarbeidernes forening, Bergen . . . . .	202	—	15
		461	166	1546

Besvarelser fra 30 foreninger:

I 8 foreninger flertal for nuværende organisationsform.

I 5 foreninger flertal for fællesforbund.

I 17 foreninger flertal for eget forbund.

Fra Renovationsarbeidernes Forening, Kristiania, Brændselscentralens Forening, Kr.a, Bergens Dykkeres og Signalmænds Forening, Kristiania Havnevæsenes Kranførerforening, Kr.a Brolæggerforening, Hammerfest Arbeidsm. Forening, Strinda komm. Arb.forening, Gasverksarb. Forening, Trondhjem, Haugesunds komm. Renholdsarbeiderforening forelaa intet avstemningsresultat.

Industrikomiteen behandlet derpaa saken i møter 16., 17. og 18. november, og efterat forretningsutvalget hadde besluttet for sin del ikke at ville forlange opretholdt lovenes bestemmelse om 6 maaneders utmeldelse, besluttet industrikomiteen at det nye forbund opprettes fra 1. jan. 1920 og at konstituerende landsmøte indkaldes til 14. februar. Industrikomiteen fattet indvidere bestemmelser vedrørende administrationen indtil landsmøtet og forberedelsen av sakerne til landsmøtet. Det væsentligste herav vil fremgaa av det sirkulære, som er utsendt til avdelingene og som her inntages i sin helhet:

Kristiania den 22. november.

Fra industrikomiteen til kommunegruppens avdelinger.

Industrikomiteens sirkulære av 30. september sammen med rundskrivelse til foreninger av kommunale arbeidere, tjenestemænd og sporveisfunktionærer er behandlet i foreningerne og er besvarelse inkommet fra 30 foreninger.

Av besvarelserne fremgaa, at der i 8 foreninger er flertal for den nuværende organisationsform, i 5 foreninger er flertal for et fælles forbund av arbeidere og tjenestemænd og i 17 foreninger er flertal for eget forbund av kommunearbeidere. Der er avgitt ialt 2173 stemmer, hvorav 461 for den nuværende organisationsform, 166 stemmer for fælles forbund av arbeidere og tjenestemænd og 1546 stemmer for dannelse av eget kommunearbeiderforbund.

Industrikomiteen avholdt møte 16., 17. og 18. november for at træffe bestemmelse paa grundlag av det indkomne avstemningsresultat. Da det ved avstemningen var konstateret, at der var flertal blandt kommunearbeiderforbund opprettes og at meddelelse herom utgaa til de foreninger og grupper av kommunearbeidere, som er tilsluttet Norsk Arbeidsmandsforbund med opfordring om at tilslutte sig forbundet.

Med hensyn til tidspunktet for forbundets opprettelse var komiteen av den opfatning, at man av hensyn til næste aars tarifrevision enten maatte gaa til opprettelse av forbundet snarest mulig eller ogsaa vente til det tidspunkt, da tarifrevisionen er over.

Under den videre diskussion angaaende det for forbundet bedst tjenlige i praktisk og økonomisk henseende enedes man om følgende:

«Under forutsetning av, at Norsk Arbeidsmandsforbund ikke forlanger opretholdt lovens bestemmelse om 6 maaneders utmeldelse besluttet, at forbundet opprettes fra 1. januar 1920. Konstituerende landsmøte indkaldes til 14. februar. Indtil landsmøtet praktiseres Arbeidsmandsforbundets love med de nødvendige tillem্পninger, likesom ogsaa medlemmerne anvender sine tidligere medlemsbøker. Industrikomiteen er indtil landsmøtet styre for forbundet, og den daglige administration ledes av den hittil fungerende gruppesekretær.»

Saken blev derpaa indbragt for Norsk Arbeidsmandsforbunds forretningsutvalg, der i møte 18. november vedtok følgende beslutning:

«Da der ved avstemningen er konstateret, at der er flertal for dannelse av eget kommunearbeiderforbund og under hensyntagen til at alle overenskomster, ogsaa for kommunearbeiderne, utløper sommeren 1920, og at det nye forbund derfor behøver tiden fra 1. januar til tariffernes utløp baade til forberedelse av mulige lønsaktjoner og til organisering av det nye forbund, finder forretningsutvalget under forutsetning av hovedstyrets samtykke at maatte gi dispensation



fra lovens bestemmelse i § 34, 3 om opsigelse. Avdelingerne maa dog indbetale fuld kontingent for alle sine medlemmer til 31. december 1919. Likeledes indvilgedes andragendet om at benytte det nuværende foreningsmateriel indtil det nye forbund blir istand til at foreta skiftning. Forretningsutvalget besluttet videre at henstille til samtlige kommunale foreninger om at overgaa til det nye forbund.»

Da man har grund til at gaa ut fra, at hovedstyret vil fatte beslutning i overensstemmelse med forretningsutvalgets beslutning, vedtok industrikomiteen at effektivere beslutningerne om eget forbund fra 1. januar 1920 og indkaldelse av konstituerende landsmøte til 14. februar 1920.

Paa grund av den korte tid til landsmøtet og under hensyntagen til at det er konstituerende landsmøte kan dagsordenen til landsmøtet ikke bli omsendt paa forhaand paa vanlig maate.

*Foreningerne opfordres derfor til at indsende de forslag, som de ønsker behandle paa landsmøtet. Forslagene maa være inkommet inden 15. januar 1920.*

Dagsordenen vil derpaa av industrikomiteen bli opsat. Forslag til love for det nye forbund vil av industrikomiteen bli utarbeidet paa grundlag av Arbeidsmandsforbundets love.

Med hensyn til representasjonen til landsmøtet har industrikomiteen fattet følgende beslutning:

Til landsmøtet har hver av de tilsluttede avdelinger ret til at sende 1 representant. Avdelinger paa 200 medlemmer og derover har ret til at sende 2 representanter, som er det største antal representanter, nogen enkelt forening kan sende. Representanternes reiseutgifter betales av forbundet samt kr. 25,00 pr. dag inklusive reisedage. Utgifter til representasjonen utover dette utredes av vedkommende avdeling selv.

Avdelingerne bør derfor allerede nu forberede sig paa representasjonen. Mandatblanketter vil senere bli omsendt.

Med hensyn til ordningen indtil landsmøtet blir dette en overgangstid. Efter den trufne ordning med Arbeidsmandsforbundet faar avdelingerne indtil videre anvende det nuværende foreningsmateriel og medlemmerne sine medlemsbøker. Foreningerne faar derfor sørge for at ha materiel mindst et halvt aar fremover, deriblandt ogsaa en del medlemsbøker i tilfælde nye medlemmer. Ved opgjøret med Arbeidsmandsforbundet nyttaar betales for det materiel, man beholder, mens det overflødige blir at sende tilbake. Arbeidsmandsforbundets kontingentmerker anvendes til nyttaar. Fra nyttaar av blir at benytte nye kontingentmerker som foreningerne faar sig tilsendt. Det er forutsætningen at anvende Arbeidsmandsforbundets chliche for trykningen av merkerne, men trykt i en anden farve, saaledes at ikke sammenblanding kan finde sted.

De foreninger, som fra 1. januar gaar over til det nye forbund og utmeldes av Arbeidsmandsforbundet, er dermed utmeldt av N. A. F.s arbeidsledighetskasse. Hvorvidt arbeidsledighetskasse skal opprettes eller ikke i Norsk Kommunearbeiderforbund træffer landsmøtet bestemmelse om. Da forbundet skal startes fra nyt av uten midler og nødvendigvis til at begynde med trænger forholdsvis høi kontingent besluttet industrikomiteen at den nuværende kontingent til Arbeidsmandsforbundet paa kr. 1.35 pr. uke for heltbetalende og kr. 0.75 pr. uke for halvtbetalende ogsaa betales til det nye forbund indtil landsmøtet anderledes bestemmer.

*Foreningerne bør snarest mulig gi underretning om de tilslutter sig det nye forbund.*

Avdelingerne vil derpaa bli indregistrert i den rækkefølge som de nu har i Arbeidsmandsforbundets adressefortegnelse og gives avdelingsnummer fra 1 og opover. De nødvendige smaa stempler paaført N. K. F. og det avdelingsnummer vedkommende avdeling faar efterforannævnte rækkefølge vil bli forsøkt anskaffet og tilsendt de tilsluttede foreninger.

Som tidligere nævnt ledes administrationen indtil landsmøtet av den hittil fungerende gruppesekretær. Korrespondanse sendes derfor indtil nyttaar under adresse:

*Kommunegruppen, Gunnar Sethil, Møllergaten 3 III, Kristiania.*

Hvis det fra nyttaar lykkes at skaffe kontorlokaler vil den nye adresse bli meddelt.

Da dette cirkulære indeholder en mængde regler og bestemmelser anmodes foreningerne om at læse cirkulæret grundig igjennem og søke sin administration indrettet derefter. Det hele er kun foreløbig indtil landsmøtet. Men indtil da maa det være nogen som træffer bestemmelserne og det har industrikomiteen gjort efter bedste skjønn. Vi haaber derfor at maskineriet vil fortsætte at fungere uten forstyrrelse.

Fra sekretærens side vil bli gjort, hvad gjøres kan, for at faa det til at gaa efter forutsætningerne, men om et eller andet skulle glippe under disse forberedelser, som saa at si er overlatt en enkelt person under vanskelige forhold med bolignød og pengemangel, saa faar avdelingerne ta fornødent hensyn og efter bedste evne yde sin medvirken.

Og hvis kommunearbeiderne ved sin avstemning har valgt den rigtige linje — praktisk og organisationsmessig set — saa maa alle kræfter sættes ind paa at løse saken paa bedste maate. Og det er industrikomiteens haab at saa sker.

Med solidarisk hilsen for industrikomiteen

*Gunnar Sethil.*

Da der fra enkelte foreninger var inkommet protest mot avstemningen og enkelte av hovedstyremedlemmerne ogsaa var i tvil, indkaldtes Arbeidsmandsforbundets hovedstyre sammen med industrikomiteen til møte 28. december. Industrikomiteen fremholdt herunder, at den ikke fandt at kunne gaa med paa nogen utsættelse efter alle de forberedelser, som var gjort med hensyn til leie av kontorlokaler, anskaffelse av materiel, indmeldelse i Landsorganisationen m. v. og henstillet, at hovedstyret sluttet sig til forretningsutvalgets tidligere beslutning om utmeldelse fra 1. januar 1920.

Hovedstyret vedtok mot 2 stemmer følgende beslutning:

«Hovedstyret indvilger industrikomiteens andragende om dispensation fra lovens bestemmelse — § 34, punkt 3 — om 6 maaneders utmeldelse, saaledes at kommunearbeiderne faar adgang til at starte sit forbund fra 1. januar 1920.»

I det nye forbund var da indmeldt 25 foreninger.

### Lønsbevægelser og konflikter.

I aarets løp er for kommunearbeiderne avsluttet 41 lønsbevægelser. Her er dog at merke, at for Kristiania er hver etat opført for sig. Regnes Kristiania kommune under et blir det 31 lønsbevægelser. Disse lønsbevægelser omfatter 4535 arbeidere, hvorav 4069 er medlemmer. 11 av disse lønsbevægelser førte til konflikt, hvori deltok 2809 arbeidere, hvorav 2590 var medlemmer. Av disse konflikter var 1 sympatistreik, nemlig ved Skiens kommune, hvor kommunearbeiderne gik i sympatistreik til støtte for arbeiderne ved elektricitetsverket. Ved Harstad kommune var streik 2 ganger. Første gang i anledning en avskedigelse og anden gang for fremme av lønskrav.

Det samlede antal tapte arbeidsdage under konflikterne utgjør 28,120 dage, og i streikeunderstøttelse blev utbetalt kr. 57,319.00.

Den samlede merfortjeneste, som lønsbevægelserne har bragt de kommunale arbeidere, er beregnet til kr. 3,808,610.00 og arbeidstiden er forkortet med tilsammen 198,830 timer, beregnet for et aar.

Forøvrig henvises til tabellerne over lønsbevægelser og konflikter.



Av principielle spørsmål, som er gjennomført, kan nævnes, at 48 timers arbeidsuke er gjennomført over det hele, og for retorthusarbeiderne i Stavanger og for retorthusarbeiderne samt toiletbetjeningen i Kristiania 42 timer. Løn for helligdage mellom søndage er gjennomført paa de fleste steder. Betaling for overtid er paa de fleste steder 50 og 100 pct. Ferie 2 uker, dog saaledes paa de fleste steder, at der i første aar er 6—10 dage. Enkelte steder, f. eks. Trondhjem, er gjennomført full løn under sykdom i indtil 3 maaneder. I Kristiania og Aker er dette spørsmål drøftet under forhandlingerne, men er overlatt til en komité til behandling sammen med spørsmålet om løn under militærtjeneste. I Kristiania er i tariffene indtatt bestemmelse om bedriftskomiteé.

### 1. Lillehammer kommune.

I 1917 blev indgaat overenskomst gjældende til 1. mai 1918. Overenskomsten blev i 1918 prolongert med en forhøielse av lønssatserne. En arbeidstid paa 54 timer blev fremdeles bibeholdt, men paa ansøking fra arbeiderne blev 48 timer indført fra 1. december 1918 og saaledes, at den tidligere dagsfortjeneste blev bibeholdt.

Overenskomsten av 1918 blev av arbeiderne opsagt til utløp 1. mai. Ved forhandling opnaaddes enighet om ny overenskomst gjældende til 1. mai 1920. Timelønnen for sten-, jord- og cementarbeide forhøiedes fra kr. 1.00 pr. time til kr. 1.30. For smedarbeide fra kr. 1.20 til kr. 1.60 og for kjørere fra kr. 45.00 pr. uke til kr. 60.00. Til forannævnte lønssatser et dyrtidstillæg av kr. 0.50 pr. time, resp. kr. 20.00 pr. uke.

Arbeidstid 48 timer.

Overtidsarbeide 50 pct. tillæg for de 3 første timer efter normal arbeidstid de 5 første virkedage i uken. For al anden overtid paa hverdage og helligdage 100 pct. tillæg. Hvor natskift kommer til anvendelse 20 pct. tillæg saavel ved dag- som akkordarbeide.

Ved akkord garanteres en timeløn av kr. 1.80, der betales som forskud. Ekstraarbeide kr. 1.80 pr. time, der tillægges akkorden. Efter 1 aars tjeneste 8 virkedage ferie (tidligere 6 dage). Overenskomsten omfatter 41 arbeidere, hvorav 38 organiserte, og den samlede lønsforhøielse pr. arbeider pr. aar kan anslaaes til kr. 1200.00.

### 2. Sarpsborg kommune.

Overenskomsten blev av arbeiderne opsagt til utløp 1. mai. I begynnelsen av april blev forhandling optat mellom en av formandskapet opnevnt komité og repræsentanter for foreningen. I de første forhandlingsmøter deltok ogsaa gruppesekretæren. Under disse forhandlinger lykkedes det ikke at komme til enighet, idet kommunens tilbud til lønssatser dreiet sig om kr. 1.30 à 1.40 pr. time + et familietillæg av 8 øre for hustru og 4 øre for hvert barn, likesom der var diissens angaaende en række punkter. Foreningen søkte derfor og fik forbundets godkjendelse til at opsi pladsene for de fast ansatte arbeidere. Pladsene blev opsagt med 3 maaneders varsel til utløp 19. juli.

Under en senere forhandling, hvori nye forhandlere møtte for kommunen, blev kommunens tilbud til lønssatser 1.50 pr. time + 8 og 4 øre

i familietillæg. Dette forslag blev av arbeiderne forkastet og videre blev ikke foretat før i juli, da spørsmålet meldte sig om opsigelse av pladsene for løsarbeiderne. Imidlertid blev ved forhandling foretat enkelte forbedringer i overenskomsten, særlig angaaende arbeidstiden i vintermaanederne, og ved avstemning blev derpaa overenskomsten vedtatt av arbeiderne.

Timeløn 1.50 + familietillæg 8 øre for hustru og 4 øre for hvert barn. I vinterhalvaaret — 1. oktober til 31. mars — et personlig tillæg av 10 øre pr. time og en forhøielse av familietillægget til 10 øre for hustru og 5 øre for hvert barn. Tidligere var lønnen 80 og 85 øre pr. time, henholdsvis for sommer- og vintermaanederne.

Arbeidstid 48 timer. I maanederne november—februar 46 timer. Uanset denne sidste bestemmelse beregnes lønnen efter 8 timers dag aaret rundt. Tidligere var arbeidstiden 49 timer om sommeren og 46 timer i tiden november—februar: 48 timer gjennemsnittlig aaret rundt.

Overtidsarbeide de første 3 timer i de 5 første virkedage i uken 50 pct. Anden overtid 100 pct. Dage før helligdage som jul og nytaar sluttet arbeidet kl. 12<sup>1</sup>/<sub>2</sub> med full løn. 1. mai fridag med full betaling. Arbeidere med 1 aars tjenestetid faar betaling for helligdage, som falder mellom søndage. Efter 6 maaneders tjeneste 2 ukers ferie med full løn. Efter 1 aars tjeneste tilstaaes 3 maaneders løn under sykdom samt full løn i indtil 3 maaneder under militærtjeneste av enhver art, med fradrag av fast understøttelse av sykekasse eller anden lignende indretning eller av militær-væsenet.

Overenskomsten gjælder til 1. juli 1920 og omfatter 45 arbeidere, hvorav 36 organiserte. Merfortjenesten pr. arbeider pr. aar er beregnet til kr. 740.00.

### 3. Tønsberg kommune.

Overenskomsten blev av arbeiderne opsagt til utløp 1. mai. Efter kravets fremsættelse holdtes et forhandlingsmøte, hvor formandskapets forhandlere oplyste, at de vilde indhente opplysninger andetstedsfra. I slutningen av april fik foreningen oversendt et forslag fra kommunen, hvilket gikk ut paa en timeløn av kr. 1.25 og 30 øre i dyrtidstillæg.

Efter dette fik foreningen forbundets godkjendelse til opsigelse av pladsene. Opsigelsesfristen utløp den 13. mai.

Av hensyn til bystyremøtet blev arbeidsstansen imidlertid utsatt til den 16. mai.

Kredsmæglingsmanden for Østlandet indkaldte til mægling den 23. mai. Det egentlige stridspunkt, som var igjen, var lønsspørsmålet. Kommunen hadde tilbudt 1.50 + 30 øre i dyrtidstillæg, mens arbeiderne holdt paa en samlet timeløn av kr. 1.90. Under mæglingen fremsatte mæglingensmanden forslag om en timeløn av kr. 1.50 + 30 øre i dyrtidstillæg, men med den tilføielse, at der skulde gives betaling for helligdage mellom søndage. Dette mæglingsforslag blev av arbeiderne vedtatt. Det tok imidlertid tid inden saken kunde bli behandlet av bystyret og arbeidet blev derfor først optatt igjen den 19. juni.

I samme forbindelse var det ogsaa konflikt ved gasverket, der er et halvt privat foretagende.



Ifjor skilte gasverksarbeiderne lag med de øvrige kommunale arbeidere og opprettet overenskomst utenom foreningen. Denne overens-

ling ikke kom istand, blev pladsene opsagt den 13. mai. Efterat konflikten var ordnet ved kommunen tok det endnu nogen dage, inden den blev ordnet ved gasverket, saaledes at arbeidet blev først gjenoptat den 24. juni.

Overenskomsten for kommunen omfatter vei-, vand-, kloak- og parkvæsenet, renholds- og elektricitetsverket, rørlæggeravdelingen samt provianteringen.

Arbeidstid 48 timer. Mindsteløn kr. 1.50 pr. time + 30 øre i dyrtidstillæg. Specialarbeidere et tillæg. Arbeidere med 1 aars sammenhengende tjenestetid faar betaling for helligdage, som falder mellem søndage. Tidligere løn og dyrtidstillæg kr. 1.27 pr. time. For overtid 50 og 100 pct. tillæg. Tidligere 25, 50 og 100 pct. Efter 6 maaneders tjeneste 1 ukes ferie og efter 1 aars tjeneste og derover 2 ukers ferie. Tidligere 1 ukes ferie for faste arbeidere. Overenskomsten gjælder til 1. mai 1920 og omfatter 107 arbeidere hvorav 100 organiserte. Tillægget pr. aar pr. arbeider beregnet til kr. 1200.00.

For gasverket blev timelønnen sat til kr. 1.80 for fyrbøtere, kr. 1.70 for rørlæggere og kr. 1.50 for andre arbeidere med et dyrtidstillæg for samtlige av kr. 0.30 pr. time.

Arbeidstid 48 timer. For overtid 50 og 100 pct. tillæg. Ferie 1 og 2 uker. Løn for helligdage mellem søndage. Overenskomsten gjælder til 1. mai 1920 og omfatter 9 arbeidere. Tillægget beregnet til kr. 1200.00 pr. aar pr. arbeider.

#### 4. Kristiania kommune.

I 1917 blev ved forhandling mellem forbundet og Kristiania kommune opprettet overenskomster paa 2 aar for veivæsenet, havnevæsenet, renholdsverket, gasverket og elektricitetsverket. Daglønnen blev sat til kr. 6.00 — 6.50 — 7.00 og 7.50 for de 4 lønsgrupper av arbeidere med et dyrtidstillæg av kr. 0.80 pr. dag og et familietillæg av 60 øre pr. dag for 1. forsørgede, 50 øre for 2. forsørgede og 40 øre for hver yderligere forsørged.

For arbeiderne ved vandvæsenet og kirkegaardene, som den gang stod tilsluttet Det kommunale Forbund, blev overenskomster opprettet paa samme grundlag som foran nævnt.

Ved forhandlinger blev i 1918 2 gange git forhøielser til dyrtids- og familietillægget, saaledes at dette ialt utgjorde kr. 4.80 med et tillæg av 90 øre for 1. forsørgede, 75 øre for 2. forsørgede og 40 øre for hver yderligere forsørged.

Da Det kommunale Forbund blev opløst, gikk avdelingerne over til Arbeidsmandsforbundet og i mars opsa dette overenskomsterne for vei- og parkvæsenet, vand- og kloakvæsenet, havnevæsenet, renholdsverket, gasverket, elektricitetsverket og kirkegaardene.

Mellem en av formandskapet opnævnt komité og representanter for foreningerne og forbundet blev i slutningen av mai optat forhandlinger angaaende nye overenskomster. En række forhandlingsmøter blev av-

holdt, hvorunder man gjennomgik de forslag som fra arbeidernes side var fremsat. En række punkter som skulde være fælles i alle overenskomster blev det opnaadd enighet om, men derimot ikke angaaende løn, arbeidstid, vareklær og valget av akkordformænd. Fra kommunens forhandleres side blev fremsat forslag om 48 timers arbeidstid, dagløn kr. 14.00 — 15.00 og 16.00 for de 3 lønsgrupper og i det væsentlige bibehold av den gamle ordning med hensyn til vareklær og valg av akkordformænd. Dette forslag blev ved avstemning forkastet av arbeiderne, og den 24. juni blev forhandlingerne avbrutt og melding derom sendt Riksmæglingsmanden.

Opsigelse av pladsene var foretat samtidig med opsigelse av overenskomsterne, saaledes at arbeidsstans skulde indtræ 1. juli. Riksmæglingsmanden nedla imidlertid forbud mot arbeidsstans og indkaldte til mægling 1. juli. Under mæglingen blev indkaldt representanter for de enkelte etater til gjennomgaaelse av de forskjellige særkrav som forelaa og til ordningen av lønsgrupperne. Efterhvert opnaaddes enighet om særkravene, likesom Riksmæglingsmanden fremsatte forslag angaaende vareklær og valg av akkordformænd, hvilke forslag blev aksepteret av parterne.

Tilbake gjenstod saa lønsspørsmålet og arbeidstiden, og da enighet ikke opnaaddes fremsatte Riksmæglingsmanden 10. juli forslag angaaende de gjenværende punkter, saaledes som efterfølgende protokollutskrift fra møtet viser:

Efter at Riksmæglingsmanden hadde forhandlet med parternes representanter dels i fællesmøter og dels i særmøter uten at det var lykket at opnaa enighet, fremsatte han følgende forslag:

#### Lønninger:

Gruppe I	.....	kr. 17.00 pr. dag
Gruppe II	.....	» 16.00 —
Gruppe III	.....	« 15.00 —
Kvindelige arbeidere	.....	« 10.00 —

Arbeidere, som gjør tjeneste som formænd (lag- og arbeidsformænd) betales i den tid de gjør saadan tjeneste løn som for gruppe I bestemt.

Akkordformænd betales et tillæg av kr. 1.00 pr. dag.

Alle renholdsverkets arbeidere lønnes med kr. 16.00 pr. dag ((gruppe II).

Anmerkning: Landarbeiderne ved renholdsverket omfattes ikke av denne overenskomst. Om opprettelse av overenskomst for disse blir at opta særskilt forhandling.

De fastsatte satser skal ikke kunne medføre at nogen av de nuværende arbeidere faar en mindre indtægt end han opbebar pr. 30. juni d. a.

#### Arbeidstiden.

Arbeidstiden er 48 timer pr. uke og inddeles som hittil praktisert ved de forskjellige bedrifter.

Anmerkning: Ved gasverkets retorthus skal arbeidstiden, saa længe den nuværende tekniske anordning og kontinuerlige skiftsordning bibeholdes, være 42 timer pr. uke fordelt paa 7 skift. Naar maskinel drift med



2 otte-timers skift (dag- og natskift) indføres skal den vanlige arbeidstid av 48 timer pr. uke være gjældende, idet der om inndeling av arbeidstiden blir nærmere at forhandle naar den nye ordning iverksettes.

Paa grund av den forskjellige skiftordning, som efter dette kan bli gjældende for retorthusarbeiderne, blir disses løn at fastsætte som ukeløn, hvis størrelse fastsættes til kr. 102.00.

#### Ferie.

Skiftarbeidernes ferie fastsættes til 10 løpende dage det første aar og 14 løpende dage det andet aar.

Forhandlerne uttalte, at de ikke for øieblikket kunde ta endelig standpunkt til Riksmæglingsmandens forslag, men at de ønsket at konferere med sine mandanter om dette. De uttalte at de vilde kunne gi Riksmæglingsmanden besked om resultatet av disse konferanser i et møte som blev berammet til tirsdag førstkommende kl. 12.

Riksmæglingsmanden bemerket, at hans forslag om indførelse av 42 timers ukentlig arbeidstid for det kontinuerlige skiftarbeide i retorthuset var begrundet i de særlige, ugunstige forhold, som efter oplysningerne maatte antages at være tilstede.

Møtet hævet kl. 11.

*J. M. Lund.*

Ved avstemning i foreningerne blev Riksmæglingsmandens forslag vedtat i enkelte foreninger, men forkastet i andre. Tilsammenlagt var der dog flertal for forkastelse.

Dette blev meddelt Riksmæglingsmanden i møte 15. juli. I samme møte blev fra arbeidernes side mæglingen forlangt sluttet.

Den 18. juli indkaldte Riksmæglingsmanden parterne til konferanse angaaende situationen.

Iversen og Knudsen uttalte, at de vilde foreslaa for formandskapet samme dag at gjøre arbeiderne følgende tilbud til ændring i Riksmæglingsmandens forslag:

1. Renholdsverkets arbeidere faar kr. 16.50 pr. dag.
2. Kvinder faar kr. 10.50 pr. dag.
3. Retorthusarbeiderne erholder naar de arbeider 7 skift (gjennemsnitlig 42 timer) en ukeløn av kr. 105.00.
4. De arbeidere, som paa grund av familietillæggets inddragelse ikke opnaar en lønsforbedring av mindst kr. 1.00 pr. dag, erholder et saa stort ekstratillæg, at de derved opnaar en saadan forbedring.

Iversens og Knudsens forslag blev tiltraadt av formandskapets flertal i møte 18. juli. Arbeiderne kunde imidlertid ikke faa avstemt over forslaget med en gang, stansen var allerede forberedt til lørtdag middag og det var vanskelig at faa det omgjort i saa kort tid. Dertil kom ogsaa at der av partiet var proklamert demonstration og arbeidshvile mandag 21. juli.

Arbeidsstans indtraadte derfor lørdag middag den 19. juli. Møter til avstemning over kommunens nye tilbud blev berammet, og mandag

kveld forelaa avstemningsresultatet. Flertallet av arbeiderne hadde stemt for vedtagelse. Imidlertid hadde det i længere tid været konflikt ved Kristiania kommunale Brændselscentral, og paa fællesmøtet av de kommunale arbeidere blev det besluttet, at ogsaa denne konflikt skulde løses før arbeidet blev gjenoptat ved kommunen.

Den 22. juli avholdtes forhandling angaaende løsning av konflikten ved Brændselscentralen, og da herunder opnaades enighet om en overenskomst, blev arbeidet gjenoptat onsdag 23. juli.

I bystyremøtet 31. juli blev overenskomsten vedtat med 36 mot 28 stemmer. Høires repræsentanter stemte imot § 1 «organisationsparagraffen», imot paragraffen om bedriftskomite samt imot lønssatserne, idet de holdt paa lavere satser.

Da overenskomstene saaledes ikke var vedtat med kvalificeret flertal, blev saken av fylkesmanden sendt tilbake til fornyet behandling. I bystyremøte 30. oktober opretholdt Høire og Venstre (undtagen Hoversholm) til stemmegivning vedrørende § 1, og Høire indankede saken for departementet.

Der blev opprettet overenskomst for veivæsenet, parkvæsenet, vand- og kloakvæsenet, havnevæsenet, havnevæsenets kranførere, havnevæsenets grustak, renholdsverket, gasverket, elektricitetsverket og kirkegaardene.

Alle disse overenskomster blev bygget paa et felles grundlag, men saaledes at de nødvendige særbestemmelser blev indtat i hver enkelt overenskomst.

Av spesielt nye prinsipper i overenskomstene kan nævnes § 10 om bedriftskomite og i § 9 b at akkordlaget vælger akkordformand. Som nyt princip kan vel ogsaa nævnes, at sæsongarbeiderne opnaar ferie efter § 5. Foruten lønssatsernes forhøielse i sin almindelighet kommer ogsaa til en del særtillæg for forskjellig slags arbeide. Tillægget for natarbeide træder i kraft fra kl. 8 imot før kl. 9, og søn- og helligdagsarbeide beregnes fra kl. 5 lørdag eller dagen før helligdag imot før kl. 6. Bestemmelserne angaaende 1. mai og angaaende vareklær er forbedret fra den tidligere overenskomst.

For renholdsverket blev daglønnen for samtlige sat til kr. 16.50. Tidligere stod kjøerne og arbeiderne paa Langøerne m. fl. i gruppe 2, mens hjelpemændene stod i laveste lønsgruppe. For toiletbetjeningen blev arbeidstiden sat til 42 timer mot før 48. Den mandlige toiletbetjeningens løn som for de øvrige renovationsarbeidere, de kvindelige kr. 54.000 pr. uke.

For renholdsverkets landarbeidere blev truffet særskilt overenskomst, hvorved daglønnen sattes til kr. 13.00. Arbeidstid 10 timer om sommeren og 7 timer om vinteren. Husleien kr. 16.00 pr. maaned for 1 værelse og kjøkken og 24.00 for 2 værelser og kjøkken. Akkordtarif for avlæsning av gjødsel.

For gasverkets retorthusarbeidere følgende særbestemmelse:

Ved retorthuset skal arbeidstiden saa længe den nuværende tekniske anordning og kontinuerlige skiftordning bibeholdes være 42 timer pr. uke, fordelt paa 7 skift. Naar maskinel drift med to 8 timers skift (dag- og nat-



skift) indføres, skal den vanlige arbeidstid av 48 timer pr. uke være gjældende, idet der om inndeling av arbeidstiden blir nærmere at forhandle naar den nye ordning iverksættes.

For kranførerne blev avtalt, at forhandling om inndeling av arbeidstiden kunde optages i forbindelse med de forhandlinger, som ventes optat til høsten angaaende bryggearbeidernes overenskomster.

I mellomtiden blev arbeidstiden lørdag forkortet saaledes, at formiddagsskiftet skulde slutte kl. 3 istedetfor før kl. 5 og at eftermiddagsskiftet begynder  $\frac{1}{2}$ 3 og slutter kl. 8. Arbeidstiden for formiddagsskiftet blir derved 46 (før 48) timer og eftermiddagsskiftet  $40\frac{1}{2}$  time (før 42).

Lønsbevægelsen ved kommunen omfattet ca. 2000 arbeidere. Resultatet er i tabellen over lønsbevægelser specificert for hver enkelt etat. Lønstillægget pr. arbeider pr. aar er beregnet efter lønssstigningen i gruppe III til kr. 645.00. Ved at der er foretat oprykninger og reguleringer i grupperne og likeledes git en del særtillæg for forskjellig slags arbeide er lønstillægget gjennomsnittlig i virkeligheten større, men man savner grundlag for en saa nøiagtig beregning.

Overenskomsterne gjælder til 1. juli 1920.

#### 5. *Kristiania kommunale Brændselscentral.*

Brændselscentralen blev oprettet som en kriseforanstaltning, og overenskomsterne ved Brændselscentralen har derfor tidligere ikke helt været ordnet i forbindelse med overenskomsterne ved kommunens faste etater. I 1917 blev overenskomsten for Brændselscentralen indgaaet særskilt og kun for 1 aar. I 1918 var det derfor ogsaa tarifrevision. I 1919 blev overenskomsten ved Brændselscentralen opsagt samtidig med overenskomsterne for kommunens faste etater og da Brændselscentralen nu var besluttet permanent, var det forutsætningen at tarifrevisionen skulde foregaa fælles.

Imidlertid var der en række tvistespoersmaal ved Brændselscentralen, saaledes at akkordarbeiderne efter bystyrets beslutning ikke fik utbetalt dyrtidstillæg som de andre kommunale arbeidere, og da foreningens formand fik opsigelse hævdet foreningen, at dette var angrep paa foreningsretten og gik til arbeidsstans den 16. mai. Paa dette tidspunkt stod Brændselscentralen i begrep med at indskrænke driften, saa streiken var ikke særlig effektiv, men da overenskomsten fremdeles var gjældende hævdet Brændselscentralen, at streiken var ulovlig og indstevnte forbundet og foreningen for arbeidsretten.

Ved arbeidsrettsdom av 11. juli blev forbundet og foreningen dømt til under en løpende mulkt av kr. 50.00 inden 7 dage at indrykke i «Social-Demokraten» en bekjendtgjørelse om, at arbeidsnedleggelsen var ulovlig og at der ikke længer eksisterer nogen blokade mot Brændselscentralen. (Arbeidsrettsdommen er indtat i sin helhet et andet sted i beretningen.)

Da der for de øvrige kommunale arbeidere var opnaadd enighet om nye overenskomster blev der, som før nævnt, stillet krav om, at konflikten ved Brændselscentralen skulde ordnes før arbeidet blev gjenoptat ved kommunen. Den 22. juli holdtes forhandlingsmøte, hvor der opnaaddes enighet om, at *akkordarbeiderne skulde* efterbetales et dyrtids-

tillæg som tilskud til akkorden av kr. 2.00 pr. dag, regnet fra 1. januar 1919, og at der straks skulde optages forhandlinger om ny overenskomst. Arbeidet skulde gjenoptages straks. Hvorvidt enkelte av de arbeidere, der tidligere hadde arbeidet ved Brændselscentralen, skulde indtages igjen eller ikke skulde i tilfælde tvist avgjøres av en voldgiftsret. Dette forhandlingsresultatet blev vedtat av arbeiderne.

I henhold til denne avtale blev forhandlinger angaaende overenskomst for Brændselscentralen optat under ledelse av riksmæglingensmanden. Overenskomsten blev bygget paa grundlag av de andre kommunale overenskomster, men med enkelte særforandringer, saaledes at der kan anordnes nat- og dagskift, men i saa tilfælde betales natskiftet med 30 procent tillæg.

Overenskomsten gjælder til 1. juli 1920 og omfatter 220 arbeidere, hvorav 197 organiserte. Da daglønnen tidligere var kr. 7.00 og 8.00 og den fastsatte dagløn er som for de andre kommunale arbeidere er lønstillægget noget mindre. Det er nemlig beregnet til kr. 345.00 pr. aar pr. arbeider.

#### 6. *Bergens kommunale Brændselscentral.*

Overenskomsten blev av arbeiderne opsagt til utløp 1. juli og krav om ny overenskomst fremsat. Ved forhandling opnaaddes enighet om ny overenskomst gjældende til 1. juli 1920. Efter den gamle overenskomst var mindstelønnen kr. 8.10 pr. dag og for motormaskinister og faglærte maskinarbeidere kr. 8.90 pr. dag. De arbeidere, som var ved brændselscentralen ved overenskomstens indgaaelse, fik desuten som dyrtidstillæg kr. 2.55 pr. dag.

Den nye overenskomst fastsatte mindstelønnen til kr. 8.10 pr. dag samt til de nuværende arbeidere som dyrtidstillæg kr. 4.24 pr. dag. Dertil ekstra dyrtidstillæg av kr. 1.00 som grundbidrag og kr. 0.33 for hver forsørgt. Arbeidstid 48 timer. Tidligere 51. Ferie 9 dage efter 1 aars tjeneste og 12 dage efter 2 aars tjeneste. Tidligere ingen bestemmelse om ferie.

Overenskomsten omfatter 90 arbeidere (alle organiserte) og lønstillægget er beregnet til kr. 765.00 pr. arbeider pr. aar.

#### 7. *Bergens kommunale Fiske- og Landbrukshandel.*

Overenskomsten blev av arbeiderne opsagt til utløp 1. juli. Da forhandlinger om ny overenskomst ikke hadde ført til enighet blev pladsene opsagt 15. juni. Under opsigelsesfristen blev forhandlingerne fortsat og enighet opnaaddes om overenskomst undertegnet 30. juni og gjældende til 1. juli 1920.

Efter den gamle overenskomst var mindstelønnen for den mandlige betjening kr. 60.00 pr. uke og for butikdamerne kr. 26.00 pr. uke, formand kr. 70.00. De som hadde været i forretningen i minst 1 aar et tillæg av kr. 3.00 pr. uke.

Den nye overenskomst bestemmer som mindsteløn for den mandlige betjening kr. 77.50 og for butikdamerne kr. 40.00 pr. uke. Efter 1 aars tjenestetid et tillæg av kr. 5.00 pr. uke. Formænd kr. 87.50 pr. uke. Over-



tid 50 og 100 procent tillæg. Ferie 9 dage efter 1 aars tjeneste og 12 dage efter 2 aars tjeneste. Lønstillægget er beregnet til kr. 800.00 for kvinder og kr. 925.00 for mænd pr. aar.

#### 8. Bergens Provianteringsraads poteteslager.

Arbejdernes ved Bergens poteteslager fremsatte i februar lønskrav. Til at begynde med tegnet det til, at saken skulde gaa i orden straks, idet der blev tilbudt kr. 5.00 i tillæg pr. uke plus det ekstraordinære dyrtidstillæg, som var bevilget de andre kommunale arbejdere. Naar saken endelig skulde avgjøres blev der tilbudt kr. 3.00 pr. uke istedetfor dyrtidstillægget. Arbejderne opsa sine pladser til fratrædelse 18. mars. Imidlertid blev der under opsigelsesfristen truffet avtale om at ukelønnen skulde forhøies fra kr. 65.00 til 74.00. Overtid 50 og 100 pct. og 14 dages ferie. Lønstillægget pr. arbeider pr. aar er beregnet til kr. 450.00.

Avtalen gjælder 28 mand, hvorav 27 organiserede.

#### 9. Bergens kommunale arbeids- og pleiehjem.

I april fremsatte arbeiderne ved Bergens kommunale Arbeids- og Pleiehjem krav om lønsarif. Da foreningen ikke mottok noget svar, blev pladsene opsagt til fratrædelse 1. juli.

Tidligere hadde de mandlige en ukeløn av kr. 75.00 og kvinderne kr. 35.00—42.00. Efter overenskomsten faar arbejdere og kjøpere kr. 80.00 pr. uke, fagarbeidere kr. 85.00 og formænd kr. 90.00, kvinder kr. 45.00—50.00. Arbeidstid 48 timer. Overtidsbetaling for mænd kr. 2.00 for de første 2 timer, for natarbeide kr. 2.35 og for søn- og helligdagsarbeide kr. 2.85. For kvinder henholdsvis kr. 1.70, 2.00 og 2.50. Ferie 9 og 14 dage henholdsvis efter 1 og 2 aars tjeneste. Overenskomsten gjælder til 1. juli 1920 og omfatter 35 arbejdere, hvorav 27 organiserede. Lønstillægget er beregnet til kr. 350.00 pr. arbeider pr. aar.

#### 10. Trondhjems kommune.

Overenskomsten blev av arbeiderne opsagt til utløp 1. juli. Lønskrav for arbeiderne ved ingeniørvæsenet, havnevæsenet og gasverket blev oversendt formandskapet. Da forhandlinger ikke var kommet istand og de faste arbejdere hadde 1 maanedes opsigelse, blev pladsene opsagt 1. juni.

I slutningen av juni var man naadd saa langt med forhandlingerne, at der forelaa et tilbud fra kommunens forhandlere med lønssatser fra kr. 14.00 til 16.00. Av disse satser regnes kr. 2.50 som dyrtidstillæg gjældende for tarifperioden.

Dette forslag blev forkastet av arbeiderne. Den 28. juni holdtes igjen forhandlingsmøte, hvor der blev foretat enkelte forandringer, hvorpaa opsigelsesfristen for fratrædelse av pladsene forlængedes til den 5. juli, forat saken paany kunde bli behandlet av formandskapet og foreningerne. Ved denne behandling blev forslaget vedtat og overenskomst opprettet, gjældende til 1. juli 1920.

Efter den tidligere overenskomst var daglønnen kr. 9.50—10.30.

Den nye overenskomst fastsætter en løn av kr. 14.00—14.50 og 15.00 og for smede, rørlæggere samt retorthusarbeidere kr. 15.50—16.00. Formænd et tillæg av kr. 1.00—1.50.

Arbeidstid 48 timer. For overtid 50 og 100 pct. (tidligere 25—50—100 pct.). Løn for helligdage mellem søndage, og fuld løn under sygdom i indtil 3 maaneder. Ferie efter 6 maaneder 1 uke og 14 dage efter 1 aars tjeneste.

Merfortjenesten for hver arbeider pr. aar er beregnet til kr. 1350.00.

#### 11. Trondhjems kommunale Renovation.

Renovationen har tidligere været utført av et privat selskap — Trondhjems Torvstrø- og Renovationskompani —, der var tilsluttet Arbeidsgiverforeningen og overenskomst indgaaet gjennem denne. Denne overenskomst utløp uten opsigelse 1. oktober 1918, da renovationen blev overtat av kommunen. Arbeiderne gik over i kommunens tjeneste uten nogen speciel avtale.

I december fremsatte arbeiderne lønskrav, og da enighet ikke opnaddes blev pladsene opsagt til utløp 5. januar. Streiken paagik til 27. januar, da enighet opnaaddes om overenskomst og arbeidet blev gjenoptat. Forretningsutvalget fandt imidlertid at maatte gjøre en del anmerkninger til overenskomsten. Der var saaledes 56 timers arbeidstid for staldrenge, likesom overtidsbetalingen var daarlig.

Det blev derpaa optat nye forhandlinger, hvor forandringer blev truffet ved avtale.

Efte den nye avtale blev arbeidstiden sat til 48 timer. Daglønnen blev sat til kr. 9.50 — 10.80 med et dyrtidstillæg av kr. 2.00 og familietillæg som før. Ferie 2 uker.

Avtalen omfatter 21 arbejdere og merfortjenesten pr. arbeider er beregnet til kr. 450.00 pr. aar.

#### 12. Narvik kommune.

Overenskomsten blev av arbeiderne opsagt til utløp 1. juli. I juni opnaaddes enighet om en del forandringer i overenskomsten, hvorefter denne prolongeredes til 1. juli 1920.

Arbeidstid som før 48 timer. Mindstelønnen som før var kr. 1.00 blev forhøiet til kr. 1.50 og for renovationsarbeidere kr. 1.60 pr. time. Det tidligere dyrtidstillæg paa kr. 400.00 — 300.00 og siden kr. 100.00 for hver forsørget bibeholdtes.

Den tidligere bestemmelse om 3 alderstillæg à kr. 100.00 efter 1, 2 og 3 aars tjeneste blev ogsaa bibeholdt. Overtidsarbeide 50 og 100 pct. som før. Ferie 2 uker som før.

Merfortjenesten pr. arbeider pr. aar er beregnet til kr. 1200.00.

#### 13. Akers kommune.

Overenskomsten blev av arbeiderne opsagt til utløp 1. juli. Ved forhandling i juni mellem en av formandskapet opnævnt komité og repræsentanter for arbeiderne og forbundet opnaaddes enighet om forslag til



overenskomst med lønssatser kr. 17.00 for haandverkere og rørlæggere og for øvrige arbeidere kr. 15.20. Hertil var dog føiet, at bestemmelsen i § 3 om daglønns størrelse kan efter 30. september 1919 opsies naarsomhelst med 1 maanedes varsel.

I formandskapsmøte 9. juli behandledes forhandlingskomiteens forslag. Formandskapet godkjendte forslaget med den forandring at lønssatserne i § 3 sattes til kr. 16.00 og 14.40 pr. dag mot foreslaat henholdsvis kr. 17.00 og 15.20 pr. dag, idet man samtidig besluttet sløifet følgende passus i § 12: Dog kan bestemmelsen i § 3 om daglønns størrelse efter 30. september 1919 opsies naarsomhelst med 1 maanedes varsel.

Efter denne vending fandt arbeiderne ikke at ha andet tilbake at gjøre end nedlægge arbeidet. Pladsene var tidligere opsagt til utløp 1. juli, men prolongeret under forhandlingerne. Arbeidet blev nedlagt 12. juli og gjenoptat 1. august.

I mellemtiden var ført nye forhandlinger, hvorunder man var naadd til enighet om overenskomst gjældende til 1. juli 1920.

Arbeidstid som før 48 timer. Daglønnen som før var kr. 9.00 med 60 øre i tillæg for hver forsørget blev forhøiet til kr. 15.00 og for haandverkere og rørlæggere kr. 16.00. For vanskeligere arbeider betales høiere løn efter avtale. Overtid 50 pct. tillæg for de 3 første timer efter endt ordinær arbeidstid. For alt andet overtidarbeide paa hverdag og helligdag 100 pct. tillæg.

Ferie efter 1 aars tjeneste 12 dage (som før). Efter 1 aars tjeneste løn for helligdage mellem søndage.

Overenskomsten omfatter 180 arbeidere, hvorav 130 organiserte. Merfortjenesten pr. arbeider pr. aar er beregnet til kr. 1260.00.

#### 14. Hammerfest kommune

Overenskomsten blev av arbeiderne opsagt til utløp 1. juli, og da enighet ikke var opnaadd blev ogsaa pladsene opsagt til utløp samme tid. Nogen arbeidsstans blev det dog ikke, idet der blev truffet avtale om en løn paa kr. 1.90 pr. time (før kr. 1.40 — 1.60). Arbeidstid som før 48 timer og overtidbetaling som før 50 og 100 pct. tillæg og 8 dages ferie som før.

Avtalen omfatter 20 arbeidere — alle organiserte — og merfortjenesten pr. aar pr. arbeider er beregnet til kr. 1200.00.

#### 15. Arendals kommune.

Arbeiderne, som er tilsluttet Arendals Sten-, Jord- og Cementarbeiderforening, fik i 1918 efter en streik overenskomst opprettet gjældende til 1. juli 1919. Denne overenskomst blev av arbeiderne opsagt og krav om ny fremsat. Ved forhandling opnaaddes enighet om ny overenskomst gjældende til 1. juli 1920.

Arbeidstid 48 timer som før. Daglønnen, som før var kr. 8.00 + dyrtidstillæg kr. 1.20 for forsørgeren og 40 øre for hvert forsørget barn, blev forhøiet til kr. 12.80. For kjøring av og stel med dampveivalsen og for brolægningsarbeide betales 15 pct. tillæg til grundlønnen. Overtid

50 og 100 pct. tillæg som før. 6 dages ferie og fri med fuld løn i. mai, julaften og nytaarsaften fra middag.

Overenskomsten omfatter 30 arbeidere — alle organiserte — og merfortjenesten pr. aar pr. arbeider er beregnet til kr. 720.00.

Ved sykehusanlægget arbeidede 5 mand. For disse stilledes krav om betaling efter tariffen ved kommunen. Da dette ikke blev indrømmet søkte foreningen og fik godkjendelse til opsigelse av pladsene. Opsigelsen blev dog ikke effektueret, da arbeiderne tilslut gik med paa at godta et tilbud paa kr. 1.50 pr. time.

#### 16. Gjøvik kommune.

Gjøvik Sten-, Jord- og Cementarbeiderforening har 3 medlemmer, der arbeider for kommunen. For disse blev ifjor truffet en lønsavtale om kr. 0.80 pr. time + et dyrtidstillæg av kr. 5.00 og familietillæg av kr. 300.00, 200.00 og 120.00. I 1919 stilledes krav om lønsforhøielse. Der opnaaddes enighet om en timeløn av kr. 1.65. Arbeidstiden, som før var 54 timer, blev nedsat til 48 timer. Overtid 50 — 100 og 150 pct. tillæg (tidligere 25, 50 og 100 pct.) Løn i sygdomstilfælde i indtil 4 uker, dog ikke for første uke. 14 dages ferie.

Merfortjenesten pr. arbeider er beregnet til kr. 680.00 pr. aar.

#### 17. Aalesunds kommune.

Efter en streik i 1918 fik kommunearbeiderne (der er tilsluttet Aalesunds Stenarbeiderforening) et reglement, indeholdende bestemmelser om løn, arbeidstid m. v. Vaaren 1919 reiste kommunearbeiderne tariffkrav, og da enighet ikke opnaaddes blev arbeidet nedlagt 26. juli. Bygningsfagene i Aalesund hadde da allerede streiket i længere tid. Da ikke alene kommunestreiken, men ogsaa bygningsstreiken var generende for Aalesunds kommune, blev der fra borgermesterens side gjort henvendelse til riksmæglingsmanden om mægling. Riksmæglingsmanden reiste selv til Aalesund, og den 4. august begyndte mæglingen omfattende baade bygningsarbeiderne og kommunen. For Murerforbundet deltok Dahlstrøm og for Arbeidsmandsforbundet Sethil. Den 8. august forelaa mæglingsresultatet, der blev vedtat av begge parter.

For kommunearbeidernes vedkommende opprettedes overenskomst gjældende indtil videre med 3 maaneders opsigelse.

Arbeidstid som før 48 timer. 1. og 17. mai er fridage. Jul-, nytaars-, paaske- og pinseaften sluttet arbeidet kl. 12 middag. For disse dage betales fuld løn.

Timelønnen med dyrtidsbidrag var før kr. 1.60. Efter overenskomsten blev timelønnen for øvede arbeidere kr. 1.90, for mindre øvede kr. 1.70. I disse satser er indbefattet et dyrtidstillæg. Overarbeide for de 3 første timer paa ukens 5 første virkedage 50 pct. For alt annet overtidarbeide 100 pct. tillæg. Ferie efter 6 maaneder 9 arbeidsdage, efter 18 maaneder 12 arbeidsdage.

Overenskomsten omfatter 50 arbeidere, hvorav 40 organiserte, og merfortjenesten pr. aar er beregnet til kr. 720.00 p. arbeider.



18. *Fredrikstad kommune.*

Overenskomsten blev av arbeiderne opsagt til utløp 1. juli. Da forhandling ikke var kommet istand før midten av juli, blev pladsene opsagt til fratredelse 1. juli. Under opsigelsesfristen blev forhandling optat og opsigelsesfristen blev forlænget nogen dage. Da det fra kommunens side kun blev tilbudt kr. 1.15 og 1.25 pr. time, henholdsvis sommer og vinter, plus et dyrtidstillæg av kr. 600.00 — 200.00 og 100.00 blev arbeidet nedlagt 3. juli.

Kredsmæglingsmanden indkaldte til mægling 21. juli, men noget resultat bragte mæglingen ikke. Man blev enig om at fortsætte forhandlingen i Fredrikstad, men da kommunens forhandlere fremdeles ikke vilde strække sig noget videre utover sit tidligere tilbud, blev forhandlingerne resultatløse.

Kredsmæglingsmanden indkaldte igjen til mægling 16. august. Under dette møte antydede mæglingsmanden et forslag paa kr. 1.55 i timeløn + et familietillæg paa 8 øre for hustruen og 4 øre for hvert barn. Dette forslag blev ved avstemning forkastet av arbeiderne, men etterpaa fik de ved forhandling i Fredrikstad enkelte tillemplinger, saaledes at forslaget blev vedtat og arbeidet paabegyrdt igjen 25. august.

Arbeidstiden som før var 48 timer gjennomsnittlig i aaret, blev nu fastsat til 48 timer aaret rundt. Timelønnen som før var 60 — 70 øre + et dyrtidstillæg av kr. 1100.00 — 200.00 og 100.00 blev sat til kr. 1.55 + et familietillæg av 8 øre for hustruen og 4 øre for hvert barn. For overtid 50 pct. og for helligdage 125 pct. Tidligere 25 — 50 og 100 pct.

Streiken paagik fra 3. juli 1919 til 25. august 1919 og deltok heri 149 medlemmer.

Merfortjenesten pr. arbeider er beregnet til kr. 1050.00 pr. aar. Overenskomsten gjælder til 1. juli 1920.

19. *Fredrikshalds kommune.*

Overenskomsten blev av arbeiderne opsagt til utløp 1. juli. Da forhandling ikke var opnaadd i midten av juni blev ogsaa pladsene opsagt. Under opsigelsesfristen blev forhandling optat, og der opnaaddes enighet om overenskomst gjældende til 1. juli 1920.

Arbeidstiden, der før var 48 timer gjennomsnittlig i aaret, blev nu sat til 48 timer aaret rundt. Timelønnen som før var 65 — 75 øre + dyrtidstillæg blev sat til kr. 1.25 pr. time. Dertil kommer et dyrtidstillæg paa kr. 600.00 og et familietillæg paa kr. 200.00 for første forsørgede og kr. 100.00 for hver yderligere forsørgede.

Merfortjenesten er beregnet til kr. 1200.00 pr. aar pr. arbeider.

20. *Drammens kommune.*

I januar fremsatte arbeiderne krav om lønstarif. Som svar paa dette meddelte magistraten, at saken var oversendt formandskapet til behandling sammen med lønssaken for samtlige kommunale tjenestemænd. Ved behandlingen i formandskapet og bystyret fik arbeiderne et dyrtidstillæg. Derved kom dyrtidstillægget op i kr. 1500.00 + familietillæg. Arbeiderne mente at de burde ha en del av dette dyrtidstillæg indreguleret i den faste løn, likesom der ogsaa var en række spørsmål vedrørende arbeids-

ordningen, som de vilde ha indflydelse paa behandlingen av. Under en konferanse, som Sethil sammen med foreningens formand hadde med magistraten og lønskomiteens formand, gikk de med paa at opta forhandling angaaende lønstarif.

Lønstariffen var derpaa gjenstand for forhandling i en række møter, og den 21. mai blev tariffen endelig vedtat. Tariffen gjælder indtil den opses fra en av parterne med 3 maaneders varsel.

Arbeidstid 48 timer. Grundløn for betjeningen ved Labro og Gravfos kraftstationer kr. 2500.00 til 2900.00 med 3 alderstillæg à kr. 200.00 efter 3, 6 og 9 aars tjeneste. Ved veivæsenet og havnevæsenet en dagløn av kr. 9.50 til kr. 10.50 og ved gasverket en dagløn av kr. 10.24 til kr. 12.64. I tillæg til foranstaaende satses kommer for alle grupper dyrtidstillæg med kr. 900.00 som grundbidrag og familietillæg, kr. 300.00 for 1. forsørgede, kr. 200.00 for 2. forsørgede og kr. 120.00 for hver yderligere forsørgede. Overtid 50 og 100 pct. tillæg. 2 ukers sommerferie med fuld løn.

Merfortjenesten pr. aar pr. arbeider er beregnet til kr. 1000.00.

21. *Stavanger kommune.*

Foreningen har ikke tidligere hat overenskomst, men derimot lønsavtale. Foreningen fremsatte derfor paa vaaren krav om forandringer i denne. Der opnaaddes enighet om ny avtale.

Arbeidstid 48 timer (som før). Ved gasverkets retorthus 42 timer (som før). Timelønnen blev forøiet fra kr. 1.50 til kr. 1.80. Dertil kommer et dyrtidstillæg eller familietillæg av kr. 240.00 pr. aar for 1. forsørgede og kr. 120.00 for hver av de øvrige forsørgede.

Merfortjenesten pr. arbeider er beregnet til kr. 720.00 pr. aar

22. *Skiens kommune.*

Overenskomsten blev av arbeiderne opsagt til utløp 1. juli.

Ved forhandling opnaaddes enighet om ny overenskomst gjældende til 1. juli 1920.

Arbeidstid 48 timer. Tidligere 48 timer gjennomsnittlig i aaret. Timelønnen var før kr. 1.00 og 1.10 + et dyrtidstillæg. Timelønnen blev efter den nye overenskomst kr. 1.90 og for renovationsarbeiderne kr. 2.10.

Efter 6 maaneders tjeneste 2 ukers ferie. Naar en arbeider i løpet av 12 maaneder har arbeidet saalænge, at arbeidstiden utgjør 8 maaneder, tilkommer der ogsaa ham sommerferie. Overtidsarbeide 50 pct. tillæg for de første 2 timer. For nat- og helligdagsarbeide 100 pct. tillæg.

Merfortjenesten pr. aar pr. arbeider er beregnet til kr. 1040.00.

Efterat tariffen var ordnet for Skiens kommunale arbeidere, fandt de at maatte gaa i sympatistreik til støtte for elektricitetsverkets arbeidere. Sympatistreiken begyndte 25. august og paagik til 11. november, da streiken blev løst ved voldgiftskjendelse av Riksmæglingsmanden, efterat begge parter hadde gaat med paa denne løsning.

Riksmæglingsmandens voldgiftskjendelse er saalydende:

Aar 1919 den 11. november kl. 10 sattes voldgiftsret i mæglingslokalet i Kristiania i anledning av konflikt mellem Skiens kommune og dens arbeidere



under ledelse av undertegnede kst. riksmæglingsmand Fredrik Voss som voldgiftsdommer og i henhold til skrivelse fra borgermesteren i Skien til Riksmæglingsmanden av 30. f. m. med to bilag fremlagdes.

Følgende herrer møtte:

For Skiens kommune: ordføreren overretssagfører Grini, borgermesteren Christophersen, formand i det kommunale elektricitetsverk\* direktør Aubert og verkets driftsbestyrer Garstad.

For Arbeidernes faglige Landsorganisation: sekretær Rich. Hansen.

For Norsk Eletrikerforbund: forretningsfører Haugen.

For Norsk Arbeidsmandsforbund: sekretær Gunnar Sethil.

For Elektrikerne forening i Skien: Einar Nilsen og Paul Thorsen.

For Skiens Samorganisation: Anton Brekken og Hans Evensen.

For Skiens Arbeidsmandsforening: Sanfred Lander.

Rich. Hansen hadde først ordet og nedla paa arbeidernes vegne saadan

paastand:

«Samtlige streikende arbeidere i Skien indtages i sine pladse ved Skiens kommune med bibehold av oparbeidede rettigheter. De under streiken indtatte og ansatte arbeidere opsies.»

Ordfører Grini hadde derefter ordet og nedla paa kommunens vegne saadan

paastand:

«At kommunen ikke skal være forpligtet til at opsi nogen av sine arbeidere, og at den kun skal være forpligtet til at indta saa mange av de gamle arbeidere, som den har bruk for.»

Saken diskuteredes derefter til kl. 2½, da møtet hævedes.

Det fortsatte samme dag kl. 5 paa samme sted under nærvær av samme herrer undtagen Rich. Hansen, som hadde meldt forfald.

Riksmæglingsmanden fandt, at der forinden saken optoges til kjendelse, burde prøves forliksmægling. Denne ledet til, at de møtende erklærte sig villige til at tilraade hver sine mandanter at indgaa saadant *forlik*, hvorved forutsætningen er, at streiken — saavel ved elektricitetsverket som sympatistreiken straks hæves;

«Kommunens tidligere arbeidere har fortrinsret til at gjenindtages i sine gamle pladse, forsaavidt de melder sig inden 18. ds. Av de arbeidere ved elektricitetsverket, som har arbeidet under streiken, blir de som ved streikens begyndelse stod i organisationen at opsi med lovlig varsel. Safremt indskrænkninger i driften ved elektricitetsverket nødvendiggjøres i tiden indtil 1. februar 1920, skal de under streiken nyindtagne fortrinsvis opsies.»

Riksmæglingsmanden erklærte derefter, at da den opgave som forelaa for ham som voldgiftsdommer i denne sak, ikke var at fortolke indgaaede overenskomstbestemmelser eller at løse andre juridiske spørsmål, men at finde en saavidt mulig praktisk og rimelig ordning, saa han ingen grund til i sin avgjørelse at fravike det som parternes repræsentanter nu var blit enige om. Dette standpunkt fandt han saa meget tryggere at kunne indta, som forliket efter hans mening var en efter omstændighetene rimelig løsning av konflikten. Han avsa derfor saadan *kjendelse*:

«Streiken ved Skiens Elektricitetsverk og de i den anledning erklærte sympatistreiker hos kommunen og andre blir straks at hæve. Kommunens tidligere arbeidere» (o. s. v., som i forliket s. 3—4).

Møtet hævedes derefter kl. 9.

Fredrik Voss.

### 23. Kristiansands kommune.

Kristiansands kommunale Arbeiderforening fik ifjor en avtale med komunen. I mars forlangte foreningen forandring i denne, hvilket ogsaa opnaaddes. Lønnen blev forhøiet fra kr. 10.00 pr. dag + 93 øre i dyrtidstillæg til kr. 12.50 og for gasverkets skiftarbeidere kr. 13.50. Disse fik desuten 50 pct. tillæg for helligdags- og ekstraskift. Ferie 1 uke efter 1 aars tjeneste og 2 uker efter 2 aars tjeneste. Løn for helligdage i uken

samt for 1. og 17. mai. Arbeidstid 48 timer. Gasverket hadde før 53⅓ time pr. uke.

Merfortjenesten pr. aar pr. arbeider er beregnet til kr. 480.00.

### 24. Tromsø kommune.

I april fremsatte arbeiderne lønskrav, og da det tilbud, som fremkom fra kommunen, kun gik ut paa kr. 1.50 pr. time blev pladsene opsagt. Streik paagik fra 27. mai til 19. juni, omfattende 19 medlemmer. Der opnaaddes da enighet om lønstarif gjældende til 1. juli 1920.

Timelønnen forhøiedes fra kr. 1.10 til kr. 1.60. Arbeidstid 48 timer (som før). Overtidsbetaling 50 og 100 pct. tillæg. Tidligere 25 — 50 og 100 pct. Efter 1 aars tjeneste 2 ukers ferie.

Merfortjenesten pr. arbeider pr. aar er beregnet til kr. 1200.00

### 25. Strinda kommune.

I juni fremsatte arbeiderne lønskrav, og da forhandlingerne ikke førte til enighet blev pladsene opsagt. Imidlertid fortsattes forhandlingerne, og der opnaaddes enighet om en timeløn av kr. 1.80. Tidligere kr. 1.32 pr. time + 50 øre for hustru og 40 øre for hvert barn pr. dag. Overtid 50 og 100 pct. tillæg. Ferie 14 dage. Arbeidstid 48 timer (som før).

Merfortjenesten er beregnet til kr. 780.00 pr. arbeider pr. aar.

### 26. Kongsberg kommune.

I juli fremsatte arbeiderne lønskrav. Behandlingen av dette hadde til resultat, at dyrtidstillæggets grundbidrag blev forhøiet fra kr. 500.00 til kr. 1000.00.

### 27. Tinn kommune.

I juli fremsatte arbeiderne lønskrav. Efter en del forhandlinger opnaaddes enighet om lønstarif gjældende fra 1. september 1919 til 1. juli 1920.

Arbeidstiden blev nedsat fra 56 timer til 48 timer. Timelønnen blev forhøiet fra kr. 1.50 til kr. 2.00 og 2.10. Overtid 50 og 100 pct. Tidligere 25 — 50 — 100 pct. Ferie 12 dage.

Merfortjenesten pr. arbeider er beregnet til kr. 840.00 pr. aar.

### 28. Sandefjord kommune.

I juli fremsatte arbeiderne lønskrav. Foreningen er forholdsvis ny, og overenskomst har det tidligere ikke været. Ved forhandling opnaaddes enighet om overenskomst gjældende til 1. juli 1920.

Timeløn kr. 1.80 — 1.90. Tidligere kr. 1.52 + kr. 50.00 pr. aar pr. forsørgt person. Arbeidstid 48 timer. Tidligere 56 om sommeren og kortere om vinteren, saa det gjennemsnittlig har blit 52 timer. Overtid 50 og 100 pct. Tidligere 50 pct. Ferie 6—9 dage. Tidligere 6 dage.

I forbindelse med overenskomsten for kommunen blev ogsaa overenskomst opprettet for gasverket, der er halvt privat. De opnaaddes fordele omtrent de samme som for de kommunale arbeidere.

Merfortjenesten pr. arbeider er beregnet til kr. 300.00 pr. aar.



29. *Kragerø kommune.*

Arbeiderne staar tilsluttet Kragerø Sten-, Jord- og Cementarbeiderforening, og blev krav fremsat saavel for entreprenørerne som kommunen. I midten av august blev arbeidet nedlagt, og paagik streik til den 5. oktober. Da opnaaddes enighet om overenskomst, der er gjældende indtil den fra en av parterne opsies med 1 maanedes varsel.

Arbeidstid 48 timer (som før). Dagløn kr. 12.00. Tidligere kr. 10.80. Overtid 25 — 50 og 100 pct. tillæg. Ferie 6 dage.

Merfortjenesten pr. arbeider er beregnet til kr. 360.00 pr. aar.

30. *Harstad kommune.*

Ved Harstad kommune var der 2 gange streik i løpet av sommeren. Den 25. mai blev arbeidet nedlagt grundet en uberettiget avskedigelse. Denne streik paagik til den 18. august, da følgende forslag til en ordning av konflikten blev vedtat av begge parter:

Stadsingeniøren gir alle arbeidere i akkordlaget fri adgang til at opta sine pladse, og hermed skal denne sak mellom kommunen og Arbeidsmandsforeningen ansees som op- og avgjort, og skal denne konflikt ikke være årsak til nogen opsigelse senere, uten at der hermed er uttalt noget om årsaken til konfliktens opstaaen.

Like efter fremsattes krav om lønstarif, og da intet svar blev erholdt herpaa, blev arbeidet nedlagt 20. september. Kommunen tilbød nu forhandling og 1. oktober opnaaddes enighet om at praktisere overenskomsten i bygningsindustrien.

Arbeidstid 48 timer. Tidligere 56. Timeløn kr. 1.60—1.85. Tidligere kr. 1.10. Overtid 50 og 100 pct. Før 50 pct. Ferie 6 dage som før.

Merfortjenesten pr. arbeider er beregnet til kr. 1360.00 pr. aar.

Foruten de foran nævnte lønsbevægelser og konflikter har der ogsaa i aarets løp været enkelte mindre lønsbevægelser omfattende nogen faa medlemmer, likesom der ogsaa har været en række forhandlinger angaaende tvistesporaal om overenskomsternes forstaaelse.

**Arbeidsrettsdomme.**

Avskrift av dom av 11. juli 1919 i sak nr. 22 1919:

*Kristiania kommunale Brændselscentral*

mot

*Norsk Arbeidsmandsforbund og Kristiania Kul- og Vedcentrals Arbeiderforening.*

Dom:

Kristiania Kul- og Vedcentrals Arbeiderforening besluttet i møte den 9. mai 1919 at gaa til arbeidsstans, hvis endel i møtet formulerte krav ikke blev imøtekommet inden en fastsat frist.

Foreningen underrettet i skrivelse av 10. mai direktionen ved Kristiania kommunale Brændselscentral om de paa møtet fattede beslutninger. Skrivelsen tilstilledes direktionens formand hr. Sverre Iversen, men blev paa grund av dennes bortreise helliggende uapnet indtil hans hjemkomst den 16. mai. Da var imidlertid allerede den bebudede arbeidsstans sat iverk fra den 16. mai om morgenen.

De forhandlinger, som førtes for at søke konflikten løst i mindelighet, ledet ikke til noget resultat. Et forhandlingsmøte den 20. juni blev likeledes resultatløst.

Kristiania kommunale Brændselscentral har derefter ved stevning av 21. juni 1919 anlagt nærværende sak mot Norsk Arbeidsmandsforbund og Kristiania Kul- og Vedcentrals Arbeiderforening.

Saksøkerne fremholder, at arbeidsnedleggelsen er ganske ulovlig efter § 9 i den mellem centralen og arbeiderforeningen bestaaende overenskomst og efter mæglingslovens § 6. Derhos paastaar saksøkeren, at foreningen ved annonse, avisartikel, streikevakter og trusler har søkt at blokere centralen for organiserte arbeidere og hindre de fremdeles arbeidende i deres arbeide.

Saksøkeren har nedlagt saadan paastand:

At den efter beslutning av Kristiania Kul- og Vedcentrals Arbeiderforening stedfundne arbeidsnedleggelse av Kristiania kommunale Brændselscentrals arbeidere kjendes ulovlig,

at Norsk Arbeidsmandsforbund og Kristiania Kul- og Vedcentrals Arbeiderforening under løpende mulkt tilpligtes inden en fastsat frist at indrykke i «Social-Demokraten» en bekjendtgjørelse om, at arbeidsnedleggelsen erkjendes ulovlig og at der ikke længer eksisterer nogen blokade mot Brændselscentralen, —

at Norsk Arbeidsmandsforbund tilpligtes at anvende de efter dets statuter tilgjengelige midler for at fremtvinge arbeidets gjenoptagelse. —

at Norsk Arbeidsmandsforbund og Kristiania Kul- og Vedcentrals Arbeiderforening tilpligtes in solidum at betale fristens omkostninger. —

Norsk Arbeidsmandsforbund og Kristiania Kul- og Vedcentrals Arbeiderforening har hver for sig paastaat frifindelse.

Arbeidsretten maa gi saksøkeren medhold i, at den av den indstevnte forening besluttede arbeidsnedleggelse er i strid med de av saksøkeren paaberopte bestemmelser.

Den for foreningen gjældende overenskomst er opprettet den 19. juli 1918 og skulde løpe til 1. juli 1919 (og videre for 1 aar ad gangen, hvis den ikke var op sagt med 3 maaneders forutgaaende varsel). Ifølge overenskomstens § 9 skulde enhver tvist om forstaaelsen av overenskomsten eller om arbeidsforholdene forøvrigt søkes løst ved forhandling og, hvis enighet ikke opnaaddes, av en dertil opnævnt voldgiftsret. Likeledes maa ifølge mæglingslovens § 6 en tvist om en tariffavtales gyldighet, forstaaelse eller bestaaen eller om krav, som grunder sig paa en tariffavtale, ikke søkes løst ved arbeidsnedleggelse (eller arbeidsstængning).

Den under saken omhandlede arbeidsnedleggelse var motivert dels ved, at foreningen var misfornøiet med en av bystyret fattet beslutning om dyrtidstillægget for akkordarbeiderne ved centralen, dels ved at en (eller to) opsigelser av arbeidere ved centralen, hvoriblandt foreningens formand, paastodes at være uberettiget. Hvorvidt der var noget berettiget i de krav, som blev reist fra foreningens side i anledning herav, finder retten det unødvendig at indgaa paa. Hvis foreningen antok, at den hadde noget berettiget grund til at beklage sig eller til at reise de i dens beslutning av 9. mai fremsatte krav, pligtet foreningen at gaa frem paa den maate, som overenskomsten i § 9 foreskriver. Naar foreningen undlot dette og istedet forsøkte paa ved arbeidsnedleggelse at tvinge sit krav igjennem, har den aabenbart handlet stik i strid med den fremgangsmaate, som foreningen ifølge overenskomsten var forpligtet til at befolge.

Det kan heller ikke være tvilsomt, at foreningen uretmæssig har søkt at blokere centralen. Det er paa det rene, at foreningen ved dens streikekomité har annonsert, at der var utbrutt streik ved centralen angaaende foreningsretten, og at alle hæderlige arbeidere advares mot at utføre arbeide for denne. Likesaa at foreningen i avisartikler har forsvart arbeidsnedleggelsen som berettiget. Fremdeles, at foreningen straks efter streikens utbrud utsatte streikevakter, som dog antagelig blev inddrat efter nogen faa dages forløp. Det synes klart, at disse skridt maa virke som blokade av centralen.

Efter de under saken fremkomne bevisligheter finder retten det ogsaa godtgjort, at de ved centralen fremdeles arbeidende arbeidere og formænd paa forskjellig maate er bliit forulempet, fordi de har fortsat sit arbeide. Foreningen har dog ikke villet vedkjende sig noget ansvar herfor. Naar streiken som nævnt



er ulovlig, er det klart, at ogsaa disse skridt maa betegnes som utilbørlige, uanset om foreningen ikke direkte har foranlediget dem. —

Efter det anførte vil saksøgerens paastand mot foreningen under post 1 og post 2 gives medhold, likesom foreningen ikke kan undgaa at tilsvare saksøgeren saksomkostninger med et passende beløb.

Forsaavidt Norsk Arbeidsmandsforbunds stilling angaar, er det paa det rene, at forbundet ikke har noget ansvar for streikens utbrud, idet arbeidsnedleggelsen fandt sted uten forutgaaende anmeldelse til forbundet. Efter streikens utbrud har forbundet ogsaa meddelt — baade til centralen og til foreningen — at konflikten ikke vil bli godkjendt av forbundet. Det maa ogsaa antages, at forbundet under de senere i anledning av konflikten førte forhandlinger har søkt efter bedste evne at paavirke foreningen til at gaa med paa en mindelig ordning. Naar disse forsøk er blit resultatløse, maa centralen dog ha et berettiget krav paa, at ogsaa forbundet overensstemmende med post 2 i saksøgerens paastand ved saadan bekjendtgjørelse, som der forlangt, offentlig erklærer, at arbeidsnedleggelsen er ulovlig og at der ingen blokade skal opretholdes.

I post 3 i paastanden har saksøgeren forlangt av forbundet, at det skal anvende «de efter dets statuter tilgjengelige midler» for at fremtvinge arbeidets gjenoptagelse.

I denne almindelige og ubestemte form kunde paastanden allerede av processuelle grunde ikke gives medhold.

Efter proceduren maa det antages, at saksøgeren hermed har sigtet til, at forbundet skulde gripe til det skridt at ekskludere foreningen, hvis den ikke bøiet sig.

Forbundet har hertil indvendt, at et saadant skridt ikke vilde være av nogen praktisk nytte, men kanskje snarere vilde virke skadelig.

Denne indvending kunde dog ikke være avgjørende, da det i tilfælde fik bli centralens sak at bedømme, om den ansaa en ekskusjon av foreningen som et efter omstændighetene hensigtsmæssigt middel.

Paa den anden side er der intet oplyst om, at saksøgeren har forlangt av forbundet, at det skulde gripe til eksklusjon, før spørsmålet blev bragt frem under sakens behandling i retsmøtet.

Under disse omstændigheter og i betragtning av forbundets tidligere optræden under konflikten finder retten ikke tilstrækkelig føie til paa konflikten nuværende trin at gaa til et saavidt sterkt skridt som at paaby eksklusjon. Her ved er selvfølgelig ikke utelukket, at konflikten senere kan utvikle sig derhen, at saksøgeren med føie kan forlange av forbundet, at det ogsaa skal anvende dette middel for at fremtvinge en løsning. Spørsmålet herom maa imidlertid i tilfælde henstaa til avgjørelse i sin tid.

Retten finder ikke grund til at paalægge forbundet noget omkostningsansvar.

#### Dom:

Den efter beslutning av Kristiania Kul- og Vedcentrals Arbeiderforening stedfundne arbeidsnedleggelse av Kristiania kommunale Brændselscentrals arbeidere kjendes ulovlig. —

Norsk Arbeidsmandsforbund og Kristiania Kul- og Vedcentrals Arbeiderforening bør — hver av dem under en løpende mulkt av kr. 50.00 — femti kroner — til Kristiania bykasse for hver dag, dommen sattes overhørig — inden 7 — syv — dage efter dommens avsigelse indrykke i «Social-Demokraten» en bekjendtgjørelse om, at nævnte arbeidsnedleggelse er ulovlig og at der ikke længere eksisterer nogen blokade mot Brændselscentralen.

I saksomkostninger betaler Kristiania Kul- og Vedcentrals Arbeiderforening til Kristiania kommunale Brændselscentral kr. 100.00 — et hundrede kroner. Forøvrig bærer partene hver sine omkostninger.

M. C. Backer.

N. Mittet. Chr. Vig. Halvor Torgersen jr. Leonard Larsen.

## Næringsmiddelindustrien.

Inden denne industri har der været en jevn fremgang i 1919. 17 nye foreninger er indmeldt og i de ældre bestaaende foreninger er organisationsprocenten betydelig forbedret. Rundt regnet tallet denne gruppe ved utgangen av 1919 7000 organiserte arbeidere, fordelt paa 40 avdelinger.

Naar undtages hermetikfabrikkene, hvor der har været megen stans og driftsindskrænkning, har arbeidsforholdene været gjennomgaaende gode.

Det har ialt forekommet 65 lønsbevægelser, omfattende 6274 arbeidere, hvorav 5176 er medlemmer av vort forbund. Det er kun 8 av gruppens avdelinger som ikke har hat nogen lønsbevægelse i 1919. Det er dem som er indmeldt i forbundet henimot aarets slutning.

Gruppens sekretær har i aarets løp deltatt i 87 forhandlings- mæglingsmøter i Kristiania og 7 utenbys, har holdt 12 foredrag og deltatt i 17 foreningsmøter i anledning lønsbevægelsen.

Resultatet av gruppens lønsbevægelser vil fremgaa av de andetsteds i beretningen indtagne tabeller, og vi skal derfor i det efterfølgende indskrænke os til en kortfattet omtale av de mest betydningsfulde lønsbevægelser.

De større grupper inden næringsmiddelindustrien utgjøres av hermetikfabrikker, bryggerier, møller, melkefabrikker og chokoladefabrikker. Hovedmassen av disse bedrifter staar tilsluttet Arbeidsgiverforeningen, hvorfor de allerfleste forhandlinger blir at føie i Kristiania.

Resultatet av disse forhandlinger blir som regel ogsaa avgjørende for de utenbys enkeltbedrifter, som staar utenfor Arbeidsgiverforeningen, idet de som regel gaar med paa den samme ordning, som der blir enighet om mellem organisationene.

### Bryggerierne.

#### Kristiania bryggerier.

Den tidligere overenskomst utløp den 1. mai. Forhandlinger blev optatt i april, men førte ikke til noget tilfredsstillende resultat, hvorfor pladsene blev opsagt. De sidste dage av april blev mægling forsøkt ved kreds- mæglingsmanden, men det forslag han fremsatte blev forkastet og arbeidet nedlagdes 1. mai.

Streiken paagik til 19. mai, da arbeidsgiverne gik med paa det krav arbeiderne hadde stillet under mæglingen.

Den tidligere timeløn var kr. 1.07 for mænd og 0.68 for kvinder. I den nye tarif er kvindenes løn fastsat til kr. 1.25 pr. time og mændenes til kr. 1.75, haandverkere 1.85 og skiftarbeidere 1.90 pr. time. I den nye saavel som den tidligere løn er dyrtidstillægget medregnet.

Den nye overenskomst er ogsaa vedtatt av byens samtlige mineralvandfabrikker.

#### Trondhjems bryggerier.

Den gamle tarif utløp 1. april og der blev i Trondhjem indledet forhandling allerede i mars, men da arbeidsgiverne forlangte en fælles avgjørelse for bryggeriene i Kristiania og Trondhjem, hvilket arbeiderne



ikke hadde noget imot, blev forhandlingene utsat indtil forhandlingene for Kristiania-bryggeriene blev optat.

Resultatet herav blev, at der ogsaa blev streik ved Trondhjems bryggerier. Denne begyndte imidlertid først den 10. mai og varte i 10 dage. Resultatet blev det samme som for Kristiania med den forskjel, at timelønssatsene omregnedes til ukeløn, hvilket før har været praktisert ved disse bryggerier.

Senere blev lønsforholdene ordnet uten streik ved bryggeriene i Drammen, Hønefos, Skien, Kristiansand, Fredrikshald og Stavanger.

Paa enkelte av disse steder gik arbeiderne med paa en noget mindre løn end i Kristiania og Trondhjem. Det samme var tilfældet ved Fredrikstad bryggeri, hvor tariffen utløp og blev revidert allerede 1. februar. Ved Hamar og Elverums bryggerier, hvor tariffen først utløp den 1. november, opnaadde man ved revisionen en løn som ligger 5 øre pr. time over Kristianitarriffen, og ved Hansa Bryggeri i Bergen opnaadde de mandlige arbeidere en løn av kr. 1.85—kr. 2.00 pr. time. Kvinder kr. 1.25.

#### Hermetikfabrikkene.

Ved hermetikfabrikkene og blikemalagefabrikkene i Stavanger, Haugesund, Bergen, Trondhjem, Stord og Søndhordland utløp overenskomsten 1. mai. Arbeidsgiverforeningen presset paa for at faa optat forhandling allerede i begyndelsen av april, men av forskjellige grunde blev der ingen forhandling før den 28. april.

Disse forhandlinger førte ikke til noget resultat, da arbeidsgiverne kun vilde fastslaa de bestaaende lønssatser og 51 timers arbeidsuke.

Arbeidet fortsatte imidlertid ogsaa efter 1. mai og da arbeiderne ikke gjorde alvor av at opsi pladsene, besluttet arbeidsgiverne at foreta lock-out for at fremtvinge en løsning før den travle sæsong indtraadte. Riksmæglingens manden nedla imidlertid forbud mot arbeidsstans og den 19. mai blev der optat mægling.

Under denne opnaadtes enighet om et forslag, som senere er godkjendt av begge parter.

Mindstelønssystemet, som altid har været anvendt inden hermetikindustrien, blev bibeholdt. Som mindsteløn for mandlige arbeidere over 19 aar fastsattes:

Det første aar ..... kr. 1.20

« andet « ..... - 1.30

Mindsteløn for kvinder over 16 aar 70 øre pr. time.

De nuværende lønssatser og dyrtidstillæg skulde omregnes til fast timeløn og forhøies med 50 øre som personlig tillæg. Var den tidligere løn under kr. 1.10 pr. time, skulde det personlige tillæg være 53 øre, for kvinder 30 øre pr. time. Forutsætningen var at lønsnivaaet for mænd skulde være mindst kr. 1.60 og for kvinder kr. 1.00.

Alle akkordsatser forhøiedes med gjennemsnittlig 100 pct.

I den tidligere overenskomst, som blev oprettet i 1917, var mindstelønnen for mænd 50 og 55 øre og for kvinder 30 øre pr. time.

Denne overenskomst er senere gjort gjældende ved hermetikfabrikkene og bliktrykkeriene i *Kristiansand, Sandnes, Tromsø, Bodø, Moss, Harstad* m. fl.

#### Møllerne.

For Moss, Bjølsen, Skien og Buvikens møller blev der optat fællesforhandling ved tariffenes utløp i mai.

De tidligere ukelønninger som varierte fra 52—60 kroner, blev nu forhøiet til 80—85 kroner. Arbeidstiden som før var 48 timer pr. uke blev yderligere redusert ved at eftermiddagsskiftet lørdag blev forkortet med 4 timer.

Senere er de lønninger og øvrige betingelser, som blev vedtat for disse møller ogsaa gjort gjældende ved *Kambo Mølle, Fritzøe Møller* m. fl.

#### Melkefabrikkene i Holmestrand, Hamar, Kap og Sannesund.

Overenskomsten var oprettet i 1917, hvorfor der i mellemtiden var indrømmet arbeiderne flere dyrtids- og familietillæg. Ved dens utløp — 1. juli iaar — var timelønnen inklusive dyrtidstillægget: for mænd fra kr. 1.00 til kr. 1.12 og for kvinder fra 73 til 80 øre.

Under forhandlingene, som førtes med Arbeidsgiverforeningen, blev timelønnen forhøiet til: for mænd det første aar kr. 1.60, derefter kr. 1.75. Kvinder det første aar 1 krone, derefter kr. 1.15. Samtlige arbeidere inde i fabrikkene faar desuten et tillæg av fra 4 til 10 øre pr. time. Haandverkere kr. 1.90 pr. time.

#### Chokoladefabrikkene.

Chokolade- og Sukkervarearbeidernes Forening i Kristiania har hat en enorm tilslutning i indeværende aar. Som følge herav har det ogsaa lyktes foreningen at forbedre medlemmenes lønninger i noksaa stor utstrækning.

Ved aarets begyndelse var lønsnivaaet for mandlige arbeidere ved disse fabrikkene nede paa 60 kroner og derunder og for kvinder 25 à 30 kroner, men ved foreningens virksomhet blev lønningene suksessivt hævet, saa de i juni maaned gjennemgaaende var 86 til 87 for mænd og 46 for kvinder.

Der var imidlertid ikke blit oprettet nogen overenskomst av varighet ved nogen av fabrikkene, og da arbeiderne ved Freia Chokoladefabrik paanyt indsendte et lønskrav, fandt nok Arbeidsgiverforeningen, at dette begyndte at gaa noget vidt. Den forlangte derfor, at der foruten for Freia Chokoladefabrik ogsaa skulde forhandles for Bergene Chokoladefabrik samt for Olaf Larsens og Cloettas chokoladefabrikk.

Dette hadde ingen noget imot, men da det drog ut med forhandlingene, blev pladsene opsagt ved Freia til utløp den 23. august.

Samme dag som opsigelsen utløp strandet forhandlingene med Arbeidsgiverforeningen og nu gik konflikten til Riksmæglingens manden. Efter henstilling fra ham blev arbeidet fortsatt mens mæglingen paagik.

Det endelige resultat av denne mægling blev, at samtlige lønninger for de mandlige arbeidere blev forhøiet med 8 kroner pr. uke, de kvindeliges lønninger 6 kroner pr. uke. Begynderløn for mænd over 19 aar fastsattes til 80 kroner, der efter 6 maaneder stiger til 85 kroner. For kvinder over 17 aar i pakkeriet begynderløn 40, stigende til 50 efter 6



maaneder og for kvinder i fabrikken forøvrig henholdsvis 45 og 55 kroner pr. uke.

Akkordsatsene forhøiedes med 10 pct.

Baade arbeiderne og arbejdsgiverne vedtok overenskomsten.

#### *Nidar Chokoladefabrik, Trondhjem.*

Ved forhandling i Trondhjem er overenskomsten ved denne bedrift revidert. Timelønnen for mandlige arbeidere, der før varierte fra 65 til 85 øre + 15 pct., er forhøiet til henholdsvis kr. 1.40 og kr. 1.80 For kvinder var timelønnen fra 37 til 49 + 15 pct. og er nu fra 70 til 90 øre.

#### **Gjærfabrikkerne.**

Ved De norske Gjær- og Spritfabrikkers avdelinger i Moss, Porsgrund og Drammen blev der i juli forhandlet om overenskomst. Der opnaades enighet om at sætte timelønnen for maskinpassere til kr. 1.85, for fyrbøtere til kr. 1.80 og for de øvrige arbeidere til kr 1.75. Den tidligere løn varierte mellem 55 og 65 kroner pr. uke. Der var ingen overenskomst tidligere.

#### **Kaffebrønderierne i Kristiania.**

Arbeiderne har ved forhandling gennem sin forening iaar hævet ukelønnen til 95 kroner for kaffebrændere og til 85 for kjørere og hjælpearbeidere. De tidligere lønssatser var henholdsvis 73 og 60 kroner.

Der er opnaadd 14 dages ferie med fuld løn.

#### **Stavanger Smørfabrik.**

Ved denne fabrik har der i flere aar bestaat overenskomst; den sidste var oprettet i 1917 og opsagdes iaar til 1. juli Forhandling blev forsøkt i Kristiania, hvor enighet opnaades om de allerfleste bestemmelser med undtagelse av lønssatsene. Arbeidet blev derfor nedlagt 1. juli. Da streiken hadde varet i 8 dage, blev der optat mægling ved kredsmæglingsmanden i Stavanger og man kom her til enighet om følgende lønssatser:

Arbeidere over 19 aar begynderløn 77 kr. pr. uke, efter 3 maaneder 82 og efter 6 maaneder 87 kr. pr. uke.

Den tidligere ukeløn utgjorde 60 kroner.

#### **Trondhjems kommunale Bakeri.**

Magasinbetjeningen ved bakeriet staar tilsluttet forbundets avdeling 43. Ved tarifrevisionen iaar opnaades en ukeløn av 87 kroner for magasinbetjente og kjørere og 82 kroner for fyrbøtere og assistenter samt for den kvindelige betjening 200 kroner pr. maaned. Samtlige faar desuten en klædegodtgjørelse av 10 kroner pr. maaned.

1 ukes ferie efter 6 maaneders tjeneste og 2 uker efter 1 aars tjeneste.

Den tidligere løn var 76 kroner for de mandlige og 35 for de kvindelige pr. uke.

#### **Trondhjems Dampkjøkken.**

Den kvindelige betjening dersteds er tilsluttet forbundets avdeling 43 i Trondhjem.

I mai blev tariffen revidert med det resultat, at kvindene fik sin ukeløn forhøiet fra 21 og 28 kroner til 24 og 35 samt fri frokost, 85 øre og 1 krone pr. time for overtidsarbeide og 14 dages ferie med løn.

#### **Tekstilgruppen.**

Da forbundets landsmøte i 1918 vedtok forslaget om industrigrupper fik ogsaa tekstilindustrien sin gruppe.

Som sekretær valgtes N. E. Nilsen og som gruppestyre hr. Ingvald Olsen, frk. Sigrud Dahl og Sigurd Jensen. Alle fra Kristiania. Den sidste har siden gaat over til andet arbeide og til sidste gruppestyremøte den 5. og 6. januar 1920 blev hr. Sigurd Nilsen indkaldt.

Gruppestyre har i 1919 avholdt 6 møter. I møte den 7. januar 1919 behandledes et forslag fra Voss Arbeiderforening angaaende løns- og arbeidsvilkaar for Voss Uldvareforening. Dette forslag gik ut paa en timeløn av kr. 1.00—1.20. Besluttede at søke optat forhandling paa basis av Industrikomiteens stillede forslag: 48 timers arbeidsuke, 2 uker sommerferie, kr. 0.85—1.00—1.45—1.70 pr. time.

Besluttedes at søke forretningsutvalgets godkjendelse til avholdelse av ekstraordinær generalforsamling i anledning den forestaaende tarifrevision.

I møte 28. januar 1919 besluttedes ingen generalforsamling avholdt.

I møte den 5. februar blev det besluttet at indkalde sammenslutningskomiteen for Kristiania for at faa en oversigt over resultatet av avstemningen angaaende sammenslutning av tekstilforeningene i Kristiania til en forening, samt at faa agitationsspørsmålet op til drøftelse.

I møter den 2. og 3. mai behandledes de forslag til overenskomst som var indsendt fra avdelingene. Da der forelaa flere avvikende forslag fra de Industrikomiteen hadde omsendt, blev det nødvendig at opta disse forslag til ny drøftelse. I det fortsatte møte lørdag den 3. mai blev der fremsat følgende forslag angaaende timeløn og andre bestemmelser.

1. Timeløn for mænd over 18 aar ..... kr. 2.00 pr. time  
Timeløn for mænd under 18 aar ..... « 1.60 —
2. Timeløn for kvinder over 16 aar ..... « 1.50 —  
Timeløn for kvinder under 16 aar ..... « 1.00 —
3. Arbeidstiden 48 timer pr. uke.
4. Garantert timeløn i akkord.

Med hensyn til overtidsarbeide blev et forslag fra Kristiania Baand- og Lidsefabriks Arbeiderforening vedtat.

Forslaget var saalydende:

5. a) Overtidsarbeide maa kun forlanges utført for det arbeide som maa utføres efter bedriftens stans.
- b) For de 2 første timer efter endt ordinær arbeidstid i de 5 første virkedage i uken 50 pct., for alt andet overtids- og helligdagsarbeide 100 pct. tillæg.



Tariffens utløpstid foresloges sat til 1. april 1920.

Med hensyn til akkordarbeide foreslog komiteen at disse satser maa ligge 30 pct. over den almindelige timeløn.

Der blev vedtat at der skulde være to hovedforhandlere og sekretæren. Som forhandlere opnævntes Ingvald Olsen, Kristiania og Johan Evensen, Fredfos, Vestfossen.

Det blev fremsat forslag med henstilling til forretningsutvalget, at der gives sekretæren anledning til at foreta en reise til Sverige og Danmark til en konferanse med de svenske og danske tekstilarbeidere. Under behandlingen av dette forslag fremsatte Ingv. Olsen forslag om at forretningsutvalget yder økonomisk støtte til avholdelse av en skandinavisk tekstilarbeiderkonferanse i Kristiania. Olsens forslag blev vedtat.

I møte den 16. oktober 1919 behandledes en skrivelse fra forretningsutvalget, som svar paa skrivelse fra gruppestyret angaaende den skandinaviske tekstilarbeiderkonferanse. Forretningsutvalget ber oplyst hvilke spørsmåal der skal behandles.

Saken besluttet utesat til et senere møte.

Sekretæren gav en meddelelse om Arbeidsgiverforeningens standpunkt til underskrivning av overenskomstene, idet foreningen negter at underskrive overenskomstene.

Denne meddelelse har Arbeidsgiverforeningen senere meddelet forbundet, men har samtidig meddelet at den skal henstille til sine medlemmer at respektere de indgaaede overenskomster, forutsat at forbundets medlemmer ogsaa respekterer dem, og ikke foretar nogen aksjon.

Sekretæren avgav en redegjørelse om de overenskomster som er indgaaet med de bedrifter som staar utenfor Arbeidsgiverforeningen.

Det viste sig at de opnaaede resultater var som de med Arbeidsgiverforeningen indgaaet med undtagelse av en, hvor timelønnen blev sat til kr. 1.60 for mænd og 0.85 for kvinder. Akkordfortjenesten var døg noget lavere, idet den var sat til 20 pct. over den almindelige timeløn.

Ved utgangen av 1918 var der tilsluttet gruppen 28 avdelinger med et medlemsantal av ca. 1400. Der er i 1919 nedlagt 4 avdelinger, 1 strøket, gjenoptat, 15 nye avdelinger stiftet. Ved utgangen av 1919 bestod gruppen av 41 avdelinger med et medlemsantal paa ca. 3200. Hertil kommer medlemmer i blandede foreninger, som vi ingen oplysning har faat om hvormange det er.

Denne sidste gjælder særlig for Nordlands vedkommende.

Sekretæren har i aarets løp holdt 13 foredrag for 850 tilhørere, stiftet 6 foreninger, derav 4 tekstilforeninger, har deltatt i 50 forhandlingsmøter, 10 mæglingmøter, 17 konferansmøter med avdelingene, 73 reisedage, 6 industrikomitémøter, 21 forretningsutvalgsmøter og hovedstyremøter. Repræsenterte forbundet paa Dansk Tekstilarbeiderforbunds kongres fra 22. august—31. august 1919, ialt 10 dage.

#### Lønsbevægelser og forhandlinger.

Den 15. januar 1919 optoges forhandlinger ved *Voss Uldvarefabrik* om ny overenskomst. Timelønnen blev fastsat fra kr. 0.50 til kr. 1.17. Varighet til 1. juli 1919 med 1 maanedes opsigelse. Denne overenskomst er i aaret opsagt og ny overenskomst oprettet. Denne indeholder 48 timers

arbeidsuke, timeløn fra kr. 0.95 til kr. 1.70. Akkordsatser fra kr. 0.33 til kr. 0.40 pr. 1000 skud. 50—100 pct. tillæg for overtid. 6 dages ferie efter 6 maaneder. Utløper 1. juli 1920. 2 maaneders opsigelse.

I mars optoges forhandlinger for *A/S Pettersen & Dekkes Tricotagefabrik* om ny overenskomst. Disse forhandlinger førte ikke til noget, og pladsene blev opsagt og mægling forlangt. Mæglingen fandt sted den 3., 4. og 5. april, og blev der av mæglingssmanden fremsat forslag om kr. 1.50 pr. time. Akkordarbeiderne en timeløn av kr. 0.90 + de nuværende akkordsatser. Akkordarbeiderne blev garantert en mindstefortjeneste pr. fuld uke av kr. 65.00. Angaaende arbeidstid, ferie, utløpstid, skal der senere optages forhandlinger om. Tariffens utløpstid har senere blit sat til 1. april 1920. Denne er nu i aar opsagt.

Arbeiderne ved *A/S Den Norske Papirullfabrik*, Drammen, hadde opsagt sin tarif til utløp 1. april 1919. Den 7. mars optoges forhandling med bedriften. Disse forhandlinger førte ikke til noget resultat og pladsene blev opsagt og mægling forlangt. Denne fandt sted i Drammen. Kreds-mæglingssmanden foreslog tariffen prolongert til 1. juli 1919, mot at dyrtidstillægget blev forhøiet med 50 pct. Ved avstemning i foreningen blev dette forslag forkastet med 48 stemmer.

Imidlertid fremkom fabrikken med et nyt tilbud gaaende ut paa 100 pct. forhøielse av dyrtidstillægget, og forsaavidt fabrikken maatte stanse paa grund av kardeskind, skulde arbeiderne faa utbetalt indtil 4 ukers løn. Dette tilbud blev vedtat.

I mai optoges forhandling om overenskomst mellem *Salhus Væveri A/S* og *A/S Salhus Tricotagefabrik* og Salhus fagforeninger. Forhandlingene førte til enighet om følgende:

48 timers arbeidsuke.

1 ukes sommerferie.

50—100 pct. tillæg for overtidsarbeide.

Timeløn: Mænd over 18 aar kr. 1.50.

Kvinder over 18 aar kr. 0.90.

Mindreaarige gutter fra kr. 0.75—1.25.

Mindreaarige piker fra kr. 0.60—0.80.

Den 26. mai optoges forhandling mellem forbundet og Arbeidsgiverforeningen om en tvist opstaat ved *Knud Graah & Co. A/S* angaaende utbetaling av dyrtidstillægget for 17. mai og andre helligdage (søndag undttat), samt krav paa efterbetaling for 2 dage som fabrikken stod grundet denne tvist. Arbeidsgiverforeningen gikk med paa at efterbetale dyrtidstillægget, men angaaende efterbetalingen for de 2 dage opnaades der ingen enighet. I et møte i foreningen umiddelbart efter, blev den foreslaatte ordning godkjendt og arbeidet gjenoptat.

I februar opsaes alle de overenskomster som var indgaaet med Arbeidsgiverforeningen til utløp 1. juli 1919. De krav som fra avdelingene var stillet var følgende: 48 timers arbeidsuke, 2 ukers ferie, garantert timeløn i akkord, 50 pct. tillæg for overtidsarbeide, timeløn for mænd under 18 aar kr. 1.60, timeløn for mænd over 18 aar kr. 2.00, timeløn for kvinder under 16 aar kr. 1.00 og timeløn for kvinder over 16 aar kr. 1.50.

Forhandlingene blev optat i Arbeidsgiverforeningen den 16. juni og blev der ialt holdt 3 møter. Det viste sig umulig at komme til nogen



enighet. Arbeidsgivernes tilbud lød paa kr. 1.40 og kr. 0.75 pr. time. Dette tilbud kunde arbeiderne ikke akseptere, og pladsene blev opsagt til fra-trædelse den 1. juli 1919. Imidlertid grep Riksmæglingsmanden ind og forbød arbeidsstans. Mægling blev berammet til den 26. juni og fortsatte den 27., 30. juni og 3. juli. I møte den 27. juni blev spørsmålet om at gaa over til 48 timers arbeidsuke optat. Arbeidsgivernes repræsentanter gik med paa dette med bibehold av samme ukefortjeneste for timearbeidere og 12½ pct. i tillæg paa de daværende akkordsatser. Endvidere erklærte arbeidsgiverne at der skulde bli efterbetalt fra 1. juli differansen, forsaavidt der ingen arbeidsstans indtraadte.

I mæglingmøte den 3. juli fremsatte Riksmæglingsmanden følgende forslag:

- Timeløn: Mandlige arbeidere over 19 aar kr. 1.70 pr. time.  
Kvindelige arbeidere over 17 aar kr. 0.95 pr. time.  
48 timers arbeidsuke.  
6 dages ferie med fuld løn.  
50—100 pct. tillæg for overtidsarbeide.  
Utløpstillid 1. juli 1920, 2 maaneders opsigelse.

Om de faste akkordsatser optages straks forhandling og skal være tilendebragt i saa betimelig tid at resultatet kunde meddeles riksmæglingsmanden i møte den 14. juli. I møte den 14. juli blev resultatet av forhandlingene meddelt. Det viste sig, at der ved 11 bedrifter ikke var opnaadd enighet. Riksmæglingsmanden foreslog da, at der optages organisationsmæssige forhandlinger med Arbeidsgiverforeningen og at resultatet skulde meddeles i møte den 19. juli. Disse forhandlinger blev optat den 15. juli og førte disse forhandlinger til enighet undtagen for Christiania Baand- og Lissefabrik og De forenede Uldvarefabrikker. For den første bedrift var det de kvindelige gummibaandvæversker. For disse gik kravet ut paa samme betaling som for de mandlige vævere. For De forenede Uldvarefabrikker gik kravet ut paa ophævelse av 10 pct. systemet for dobbeltstolvævere. I møte den 19. juli blev resultatet av forhandlingene meddelt riksmæglingsmanden og at der gjenstod disse to tvistepunkter. Disse 2 punkter blev da optat til mægling, og riksmæglingsmanden foreslog, at disse punkter skulde ordnes paa den maate arbeidsgiverne hadde foreslaat. Arbeidernes forhandlere og arbeidsgivernes forhandlere lovet at forelægge de forslag til overenskomster som partene var enige om og at forelægge avstemningsresultatet for riksmæglingsmanden den 25. juli 1919. I dette møte meddeltes, at partene hadde vedtatt de forelagte forslag. Mæglingen blev da avsluttet.

Overenskomster blev oprettet for følgende bedrifter:

- Kristiania Tekstilfabrik, Strømmen.  
Nydalens Co., Kristiania.  
Knud Graa & Co. A/S, Kristiania.  
Hjula Væveri A/S, Kristiania.  
Kristiania Baand- og Lidsefabrik A/S, Kristiania.  
Nordisk Tekstil A/S, Kristiania.  
O. Johannesen & Søn A/S, Kristiania.  
Christiania Seilduksfabrik A/S, Kristiania.

De forenede Uldvarefabrikkers avd. Frysja, Kristiania.

—«— « Aasen, Aasenfjord.

- Aalgaard & Figgen, Aalgaard.  
Tørkop, pr. Drammen.  
Fredfos, Vestfossen.  
Kongsvinger Uldspinderi og Væveri, Kongsvinger.  
Helly J. Hansen A/S, Moss.  
Solberg Spinderi, Drammen.  
Hillevaag & Ælte, pr. Stavanger.  
A/S Rosendahl & Co., Bergen.  
Ihlens Uldvarefabrik, Selsbak st.  
A/S Den norske Papirfiltfabrik, Drammen.  
Haldens Fabrikker, Tistedalen.  
A/S Tønsbergs Reperbane, Tønsberg.  
A/S Den norske Cheviotfabrik, Fredrikstad.

Den 11. og 12. august førtes forhandling for Tønsberg Reperbane angaaende forstaaelsen av overenskomsten uten resultat.

Den 20. august optoges forhandling i Arbeidsgiverforeningen om forskjellige tvistepunkter ved Tønsberg Reperbane.

Dissenspunktene gjaldt følgende:

1. Timelønnen for skiftarbeider.
2. Angaaende feriegodtgjørelse for iaar.
3. Efterbetalingen for skiftarbeidere.
4. Fyrbøterne i staastrækkeriet.

Man enedes om at forelægge arbeiderne følgende forslag til løsning av tvistepunktene:

Ad 1. Man enedes om at sette skiftarbeidernes timeløn til kr. 2.00.

Ad 2. a) De arbeidere, som allerede har hat 4 dages ferie, faar sig utbetalt feriegodtgjørelse for 2 dage.

b) De arbeidere, som den 1. juli har været ansatt ved bedriften i 6 maaneder og ikke allerede har hat ferie eller faat utbetalt feriepenger, faar utbetalt en feriegodtgjørelse for 6 dage.

Ad 3. Man enedes om at disse arbeidere faar sig efterbetalt efter den i punkt 1 nævnte sats.

Ad 4. For fyrbøterne, der har saavel nat- som dagskift, sættes lønnen til kr. 120.00 pr. uke.

Man enedes om, at ovennævnte ordning av tvistepunktene maa vedtages samlet for at være bindende.

Den 19. august reiste sekretæren til Fredfos i anledning en arbeidsgivers opsigelse. Saken blev imidlertid ordnet og nogen forhandling fandt ikke sted.

Den 9. september 1919 optoges forhandling i Arbeidsgiverforeningen angaaende de kvindelige akkordarbeidsgiverne ved Det norske Cheviotspinderi, Fredrikstad. Det var under forhandlingene ang. akkordsatsene fra fabrikkens side benyttet en utregningsmaate, saaledes at bedriften foreslog ½ timeløn og ½ akkord. Akkorden blev utregnet efter kr. 1.20 pr. time, mens timelønnen blev til kr. 0.95 pr. time. Under den forhandling, som førtes i Arbeidsgiverforeningen, foreslog arbeidernes forhandlere, at



timelønnen paalagdes saa meget, at der naaddes en gjennemsnitlig for- tjeneste av kr. 1.20 pr. time eller et paalæg av 5 øre pr. time.

Arbeidsgiverne kunde ikke gaa med paa nogen forhøielse og forhand- lingen blev resultatløs.

Den 11. og 12. september avholdtes forhandlingsmøter paa Lilleham- mer om opprettelse av tariffen for A/S Lillehammer Væveri, Gudbrands- dalens Uldvarefabrik og A/S Mesna Tekstifabrik.

Det var allerede den 20. mai avholdt forhandlingsmøte og paa dette møte blev man enige om 48 timers arbeidsuke og 1 ukes ferie. Angaaende lønnen blev man enige om at la denne utstaa til hovedforhandlingen hadde fundet sted i tekstilindustrien, dog saaledes, at de akkordsatser som da betaltes blev forhøiet med 20 pct. og ukelønnen bibeholdtes + 10 pct. + kr. 3.00 i yderligere dyrtidstillæg pr. uke. Dette forslag blev vedtat.

Under de forhandlinger som førtes i september opnaaddes enighet om følgende:

*Lillehammer Væveri A/S:*

Fyrbøter og smetter .....	kr. 82.00 pr. uke
Rennersker .....	- 1.20 pr. time
Andet timearbeide for kvinder .....	- 0.95 —

Akkordfortjenesten utregnet efter en gjennemsnitfortjeneste av kr. 1.20 pr. time.

Overtidsarbeide 50—100 pct. tillæg.

*Gudbrandsdalens Uldvarefabrik og A/S Mesna Tekstifabrik:*

Timeløn: Mandlige arb. over 19 aar fra kr. 1.70, 1.75, 2.05 pr. time.

— Kvindelige arbeidere over 17 aar ..... kr. 0.95 —

Akkordfortjeneste efter en gjennemsnitfortjeneste av - 1.20 —

Overtidsarbeide 50—100 pct. tillæg.

Arbeidstid 48 timer pr. uke.

1 ukes ferie.

Utløpstid 1. juli 1920 med 2 maaneders opsigelse.

Ved Berger og Fossekleven optoges forhandling om ny overens- komst. Til at begynde med motsatte bedriften sig forhandling og arbei- derne maatte gaa til opsigelse av pladsene. Dette hjelp og forhandling blev optat og enighet opnaaddes om et forslag, som arbeiderne vedtok. Efter dette blev timelønnen sat til kr. 1.60 for mænd og kr. 0.85 for kvin- der samt frit hus eller 20 kroner pr. maaned for dem som hadde familie og 10 kroner pr. maaned for enslig stillede folk.

48 timers arbeidsuke.

6 dages ferie.

50—100 pct. tillæg for overtid.

Utløpstid 1. april 1920 med 1 maaneders opsigelse.

Arbeiderne ved Dale Fabrikker innsendte til bedriften forslag til over- enskomst og forlangte forhandling optat. Disse forhandlinger blev optat den 1. august, men førte ikke til noget. Pladsene blev da opsagt, men da blev det fart i forhandlingene fra fabrikkens side, og efter 9 dages for- handling blev man enig om et forslag, som blev vedtat av arbeiderne. Nogen arbeidsstans fandt ikke sted.

Følgende resultat opnaaddes:

Timeløn: kr. 1.70 for mænd over 19 aar.

— - 0.95 for kvinder over 18 aar.

For mindreaarige gutter fra kr. 0.75 til kr. 1.40 pr. time.

—«— piker fra kr. 0.60 til kr. 0.85 pr. time.

Akkordsatsene 20 pct. over mindstelønnen. Akkordarbeiderne garan- teres den almindelig gjængse ukeløn naar de paa grund av daarlig vare ikke kan komme saa høit.

Arbeidstid 48 timer pr. uke.

50—100 pct. tillæg for overtidarbeide.

1 ukes ferie med fuld løn.

Utløpstid 1. juli 1920 med 2 maaneders opsigelse.

Den 14. juli blev Brummundalens Tekstilforening stiftet. I august innsendte arbeiderne til bedriften forslag til overenskomst og forlangte forhandling.

Nogen forhandling kom ikke istand, men bedriften foretok en løns- forhøielse og dette fandt arbeiderne sig fornøiet med. Arbeidstiden blev 48 timer, timeløn fra kr. 1.20 til 1.50 pr. time for mænd og kr. 0.80 pr. time for kvinder. Akkordprisen blev forhøiet saa deres fortjeneste ligger noget over den almindelige timeløn.

Ved Arne Uldvarefabrik blev der tidlig paa aaret dannet forening og denne fremsatte utpaa sommeren forslag om overenskomst. Forhandling blev optat og førte til følgende:

48 timers arbeidsuke fra 1 januar 1920, resten av 1919 54 timer.

1 ukes ferie efter 3 maaneders arbeide.

50—100 pct. tillæg for overtidarbeide.

Fuld løn under møter i kommunale anliggender.

Timeløn: Mandlige arbeidere over 19 aar ..... kr. 1.60 pr. time.

— Kvindelige arbeidere over 17 aar ..... - 0.85 —

— For gutter fra 15—19 aar ..... kr. 0.75—1.30 —

— For piker fra 15—17 aar ..... - 0.60—0.70 —

Akkordsatsene skal ligge 20 pct. over den almindelige timeløn.

Den procentvise forhøielse i akkord i bomuldfabrikken dreier mellom 36 til 127 procent.

Utløpstid ubestemt. 2 maaneders opsigelse fra en av partene.

Ved Sandnes Uldvarefabrik er der ført forhandling om overenskomst. Disse forhandlinger førte til enighet og forslaget blev vedtat av arbei- derne mot 5 stemmer.

Timeløn for mænd over 18 aar ..... kr. 1.70 pr. time.

— for kvinder over 17 aar ..... - 0.95 —

48 timers arbeidsuke.

1 ukes ferie med fuld løn.

Utløpstid 1. juli 1920.

Ved Bertnes Uldvarefabrik, Bodø, blev overenskomsten opsagt til ut- løp 1. august 1919, samtidig blev der innsendt forslag til ny overenskomst. Forhandlingene førte ikke til noget resultat og pladsene besluttet opsagt og saken meldt til riksmæglingssmanden. Mæglingssmøte avholdtes den 23. juli og blev herunder enige om et forslag, som arbeiderne vedtok.



Ukelønnen for mandlige arbeidere sattes til kr. 50.00 pr. uke + 1 øre pr. meter. For kvinder kr. 30.00 pr. uke + 1 øre pr. kg. eller pr. meter.

Akkordarbeide forhøiedes med 20 pct. over timelønnen eller ukefortjenesten.

Overtidsarbeide: 50 pct. fra 6—12 aften, alt andet med 100 pct. tillæg.

Alle helligdage i uken samt 1. og 17. mai fuld fridag med fuld løn.

48 timers arbeidsuke.

14 dages ferie med fuld løn.

Overenskomsten gjælder til 1. juli 1920 med 1 maanedes opsigelse.

Det var arbeidsstans i 16 dage.

Ved Samnanger Uldvarefabrik blev forening stiftet i april 1919 og indmeldt i forbundet den 1. mai 1919.

Foreningen indsendte til bedriften forslag til overenskomst, men bedriften negtet at opta forhandling. Arbeiderne søkte godkjendelse til at opsi pladsene og arbeidsstans indtraadte den 10. august 1919 og varte til den 20. august. Imidlertid grep mæglingsmanden ind og den 15. august blev mægling optat.

Imidlertid var bedriften blit indmeldt i Arbeidsgiverforeningen og sekretær Finn Dahl møtte som bedriftens repræsentant.

Mæglingsmanden fremsatte følgende forslag, som blev vedtat av arbeiderne:

48 timers arbeidsuke.

6 dages ferie med fuld løn.

50—100 pct. tillæg for overtidarbeide.

Timeløn: Mandlige arbeidere over 19 aar ..... kr. 1.70 pr. time.

— Kvindelige arbeidere over 17 aar ..... - 0.95 —

For mandlige arbeidere mellem 15—19 aar kr. 0.85 — 1.10 — 1.35 — 1.40 pr. time.

For kvindelige arbeidere mellem 15—17 aar .. kr 0.70—0.80 pr. time.

Akkordtariffen skulde baseres paa at gi en gjennomsnitsfortjeneste av 20 pct. over timelønnen, og forhandling herom optoges straks.

Da forhandling om akkordtariffen skulde begynde fremkom bedriften med et tilbud, som arbeiderne ikke kunde gaa med paa. Paa henvendelse til bedriften erklærte denne, at de opsatte satser var høie nok. Nogen forhandling vilde den ikke indlate sig paa. Saken blev indbragt for Arbeidsgiverforeningen og blev der fra forbundets side anket over, at der ingen forhandling var ført mellem arbeiderne og bedriften. Arbeidsgiverforeningen bestred denne paastand og anførte at det var en feil opfatning av arbeiderne, idet bedriftens tilbud jo skulde forhandles om. Imidlertid blev vi enig med Arbeidsgiverforeningen om, at der skulde optages forhandling mellem arbeiderne og bedriften. En saadan fandt sted, men nogen enighet blev ikke opnaadd. Bedriften gjorde under disse forhandlinger gjældende, at den ingen forhandling vilde ha med Tysse Arbeiderforening, men kun med bedriftens arbeidere og at baade organiserte og uorganiserte skulde delta samt skulde de uorganiserte ogsaa være med i avstemningen. Naar dette skrives er man altsaa ikke færdig med denne sak efter ½ aars forløp.

Ved Jæderens Uldvarefabrik blev forhandling optat om overenskomst

utpaa høsten. Denne forhandling førte til at landsoverenskomsten blev godkjendt i sin helhet.

Den 10. november optoges forhandling ved Vikersunds Uldvarefabrik om ny overenskomst. Efter 3 dages forhandling blev man enig om et forslag, som arbeiderne vedtok.

Timeløn: Mandlige arbeidere over 19 aar ..... kr. 1.70

— Kvindelige arbeidere over 17 aar ..... - 0.95

— Gutter fra 16 til 19 aar ..... kr. 0.60 — 0.85 — 1.20 — 1.50

— Piker fra 16 til 17 aar ..... kr. 0.60—0.80

Akkordsatser i væveriet som paa Fredfos Uldvarefabrik.

50—100 pct. tillæg for overtidarbeide.

48 timers arbeidsuke.

6 dages ferie med fuld løn.

Overenskomsten utløper den 1. juli 1920 med 2 maaneders opsigelse.

Ved Svanedals Uldvarefabrik er der i aar ført 2 ganger forhandling om overenskomster. Den første gjaldt fra 1. april 1919 paa ubestemt tid. Den blev utpaa sommeren opsagt og ny forhandling blev ført. Herunder opnaaedes enighet om samme betaling som ved Aalgaard Uldvarefabrik.

Ved aktieoljefabrikken «Frem», Melbo, er der ved forhandling oprettet overenskomst. Denne gaar ut paa følgende:

48 timers arbeidsuke.

50—100 pct. tillæg for overtidarbeide.

6 dages ferie med fuld løn.

Timeløn: Mandlige arbeider over 18 aar ..... kr. 1.50 pr. time.

— Kvindelige arbeider over 17 aar kr. 0.85, betaales saavel ved

dagarbeide som i akkord.

Akkordarbeide: Sylon som ved Moss Regnklædefabrik.

Utløpstid: 1. juli 1920 med 1 maanedes opsigelse.

#### *Lojotens Reperbane.*

Overenskomst blev den 1. november opprettet. Timeløn for spindere kr. 1.25, heklere kr. 1.10, hjelpearbeidere kr. 1.10, smører kr. 0.90 og gutter kr. 0.60 pr. time.

8 timers dag indføres fra 1. januar 1920, da det ogsaa skal optages forhandling om nye lønssatser.

Overenskomsten varer 1 aar.

#### *Kristiansands Not- og Fiskegarnstabrik.*

Ved denne bedrift blev der i 1919 stiftet forening. Utpaa sommeren indsendte arbeiderne til bedriften forslag til overenskomst, bygget paa grundlag av landsoverenskomsten. Fabrikken negtet at opta forhandling, men tilstillet foreningen et tilbud om lønsforhøielse. Dette forkastet arbeiderne og forbundet tilskrev bedriften og forlangte forhandling. Forbundet mottok en skrive, hvori bedriften kort og godt avsløgte forhandling med den begrundelse, at bedriften i de sidste 1½ aar hadde gaat med tap.

Pladsene blev da opsagt den 5. juli og arbeidsstans indtraadte den 19. juli og varte til den 22. november 1919.



Bedriftens hensigt var vistnok at gjøre arbeiderne møre og at disse selv vilde komme og be om arbeide paa de gamle betingelser. Men da konflikten drog ut tilbød bedriften selv forhandling og denne resulterte i, at arbeidet optoges den 22. november. Resultatet av disse forhandlinger blev at ukelønnen blev forhøiet fra kr. 30.00 til kr. 45.00—48.00. Angaaende akkordsatser, arbeidstid og ferie skulde disse forhandlinger optages snarest. Forholdet blev det stik motsatte av hvad bedriften tænkte, at arbeiderne skulde be pent om arbeide, foreningen skulde gaa tilgrunde og at bedriften skulde staa med seirens palmer i hænderne.

#### *Drammens Tekstiltabrik.*

Ved denne bedrift stiftedes en avdeling. Dette saa nok bedriftens leder paa med sure øine og det varte ikke længe før han gjorde forsøk paa at ødelægge foreningen, idet han sa op 4 av tillidsmændene. Ved en forhandling som straks efter fandt sted blev alle 4 indtat.

Utpaa sommeren blev det vandmangel og han benyttet da anledningen til at opsi allesammen, undtagen foreningens nye formand. Da det blev utsigt til at bedriften skulde sættes igang igjen blev hver arbeider tilspurt, men disse satte som betingelse at alle skulde indtages. Saa blev ogsaa gjort, men en kort tid efter blev baade formand og kasserer avskediget paa grund av fabrikkens økonomi og de efter disponentens mening altfor høie lønninger.

Forhandlinger blev straks optat, men disponenten fastholdt at den ene kunde bli indtat, hvis han vilde gaa med paa 3 maaneders kontrakt, men den anden var det ikke tale om at faa ind.

Pladsene blev da opsagt og den 22. november stoppet bedriften. Der er 7 arbeidere som ikke har undset sig for at falde sine arbeidskammerater i ryggen og som arbeider ved bedriften. Den 22. januar 1920 mottok forbundet fra overretssakfører Borchenius en skrivelse, hvori han gjør gjældende at den omhandlede streik og blokade er ulovlig og at bedriften skal gjøre retslig ansvar gjældende.

Vi har siden intet hørt og vi venter derfor med spænding paa utfaldet.

Ved siden av det arbeide, som falder inden gruppen, har sekretæren deltat i flere forhandlinger og mæglingmøter for andre grupper.

Saaledes kan nævnes:

Ekstrationsverket, Fredrikstad, 1 møte.

Hitterdal og Gvarv lænse 1 møte.

Fredrikstad tekniske Porcelænsfabrik 2 møter.

Porsgrunds Porcelænsfabrik 4 møter.

Nitedals Krudtverk 2 møter.

Norsk Svovelsyrefabrik 1 møte.

Kragerø 2 møter.

Aaret 1919 har været et meget bevæget aar. Fuldt op av arbeide og resultatet heller ikke saa daarlig.

Forstaaelsen blandt arbeiderne om organisationens nytte og nødvendighet har vokset meget sterkt. Indenfor tekstilindustrien har det bestandig været meget vanskelig at indarbeide forstaaelsen, men 1919 har ialfald vist at det er meget god jordbund for organisationen. Resultatet

av tilslutning baade av avdelinger som av medlemmer har i 1919 været større end i alle de aar som arbeidet har paagaat. Resultatet av de forhandlinger som er ført, er saadan, at vi kan være nogenlunde fornøid med resultatet.

Denne industris arbeidere der bestandig har ligget under i betalingen i forhold til andre, er nu rævet op paa det samme lønsnivaa som de andre arbeidere.

#### **Beretning fra Trondhjems distrikt.**

Forbundet har i Trondhjems distrikt faat en tilslutning av ca. 15—1600 nye medlemmer. I løpet av aaret blev der foretat revision av alle gjældende overenskomster. Ved disse revisioner fikk arbeiderne gjennomført 48 timers arbeidsuke. Ferien blev forlænget fra 4 til 6 dage med undtagelse av enkelte bedrifter, hvor man fik ferie fastsat fra 8—10 og 12 arbeidsdage med fuld løn. Den væsentligste del av de tidligere dyrtidstillæg og familietillæg blev overført til de ordinære timelønssatser og dertil blev der git nogen forhøielse av timelønningene. Endel av lønnen er dog fremdeles dyrtidstillæg, som enten er fiksert til et bestemt beløp pr. time pr. dag eller ogsaa inbefatter lønssatsene et dyrtidstillæg uten at størrelsen er angit.

Til trods for at der blev git lønstillæg er dog arbeidernes leveforhold ikke forbedret, idet prisstigningen paa de væsentligste livsfornødenhetsartikler er steget mindst likesaa raskt som lønningene. Det vil derfor ogsaa bli nødvendig i det kommende aar at gaa til revision av tariffene, med andre ord maa lønsskruen gives nogen omdreininger opad ogsaa i 1920.

De aller fleste tarifoverenskomster blev fastsat paa et aar eller ogsaa fik de en ubestemt varighet med en gjensidig opsigelsesfrist av 14 dage indtil 1 maaned.

Nogen større arbeidsstans i anledning av tarifrevisionene har det ikke været, naar untages streiken i Kopperaaen og Nustadfos Smelteverk i Meraker samt ved Graakalbanens anlæg. Den langvarige streik ved Ny-anlægget i Orkedalen samt ved Hovdenak Stolfabrik blev bilagt med seier for arbeiderne. Paa begge disse steder bestod organisationen «ildprøven» med glans.

Der har i aarets løp været reist en hel del lønskrav utenom de regulære tarifrevisioner, og som regel har det lykkedes at faa gjennomført de krav arbeiderne har stillet ved disse aktioner uten nogen nævneværdig arbeidsstans, dog har man i enkelte tilfælder maattet gaa til opsigelse av pladsene før enighet om kravene har kunnet tilveiebringes.

Arbeidsforholdene har i 1919 været noget varierende og da særlig i sidste halvdel av aaret. Det har gjennomgaaende været stor arbeidsledighet for vore medlemmer ved grubene, anlægs- og hermetikindustrien samt for sten-, jord- og cementarbeiderne.

Jeg har i aaret hat 146 reisedage for forbundets regning, derav falder 95 dage paa forhandlinger og 51 dage paa agitation. Jeg har desuten hat 44 reisedage til hovedstyremøter, partiets landsmøte og den skandinaviske arbeiderkongres i Stockholm.



Jeg har holdt 39 foredrag for ca. 4200 tilhørere.

Hor stiftet 9 fagforeninger i tilslutning til forbundet med 213 medlemmer og har desuten faat organisert omkring et par hundrede nye medlemmer i tilslutning til allerede bestaaende foreninger.

Jeg har deltatt i 60 forhandlingsmøter med arbeidsgiverne, likesom jeg har deltatt i 49 møter med foreningene, hvor man har drøftet de forhold som staar i forbindelse med deres lønskrav.

Jeg har i aarets løp besøkt 43 forskjellige foreninger. Har mottatt 110 breve og 25 telegrammer og avsendt 121 breve og 26 telegrammer.

For Norsk Arbeidsmandsforbund

Trondhjems distrikt

A. Kalvaa.

### Beretning fra sekretæren i Nord-Norges distrikt.

Aaret 1919 har paa det faglige omraade i de tre norrlige amter været et merkeaar.

Det var avslutningen paa en jobbperiode og den kunde naturlig ikke la være at sætte merker paa mange omraader, men særlig fik arbeiderne i grubeindustrien, som ikke hadde faat anledning at være med i høifortjenesten føle arbeidsledighetens forbandelse. Endvidere er her noksaa stor arbeidsledighet i hermetikindustrien og ved sildoljefabrikkene. Disse arbeidere har heller ikke faat del i den store fortjeneste fabrikkene har hat. Arbeidsledigheten har derfor blit særlig følsom for de arbeidere den har rammet. Arbeidsledigheten sætter mismod og kuldkaster mange lyse forhaabninger. Men den vækker ogsaa arbeiderne til at reflektere over sin stilling i samfundet.

Arbeiderne i denne landsdel har vaaknet i aaret som gik. Her er stiftet 10 nye avdelinger i mit distrikt, og 4 av de gamle er nedlagt. Den ene av disse er gaat ind i en anden avdeling, og 2 er indgaaet paa grund av bedriftenes midlertidige nedlæggelse.

Der skulde nu i mit distrikt være ca. 50 avdelinger, og gaar jeg ut fra at der i disse avdelinger tilsammen er mindst 5000 medlemmer.

Der er nu stans i bergverksindustrien, men den er jo midlertidig, og de medlemmer som er ledige er jo medlemmer av forbundet endnu og vil naturligvis komme i virksomhet efterhvert som arbeidet blir optatt i grubene.

Alle de nystiftede foreninger har hat lønsrevision iaar. Det har været den yderste nød som har drevet disse arbeidere ind i organisationen. Det første man har maattet gripe til var at faa lønnen forhøiet endel for disse nyorganiserte. Den gjængse timeløn var før fra 0.80 til kr. 1.00 pr. time. For at kunne opholde livet har de arbeidet helt optil 90 timer pr. uke normalt.

Jeg har iaar reist i 220 dage, holdt 50 foredrag for et tilhørerantal av ca. 6000. Der har ikke blit saa meget tid tilovers for agitation, forhandlinger og denslags møter har optatt tiden i stor utstrækning.

Det er en herlig forskjell at arbeide i distriktet nu sammenlignet med den tid jeg begyndte. Her er mere fasthet og forstaaelse blandt arbeiderne.

derne. Man kan vel si at organisationen har gaat sin seiersgang her nord.

Mig bekjendt er her foretatt lønsrevision ved 46 forskjellige bedrifter, men det er sandsynlig at der har været flere, jeg mangler ialfald oversigt, da foreningerne delvis undlater at sende denslags rapporter, selv om jeg flere ganger gjør dem opmerksom paa saken, det er derfor umulig at kunne faa et nøiagtig overblik ved aarsskiftet over det som er foregaaet i foreningene av interesse. Men det maa sies at det har forbedret sig ganske betydelig, idet korrespondansen til kontoret er mer end fordoblet i de sidste to aar. Her skal være ført 15 streiker med kortere og længere arbeidsstans.

Jeg har haab om at i det aar, vi nu gaar imøte, skal alt dette som kaldes likegyldighet forsvinde og foreningene skal staa i en stadig rapport med distriktets kontor. Alle de ting som behandles i foreningene og som har interesse skal innsendes.

Her staar meget igjen av rydningsarbeide — meget arbeide for at faa arbeidsgiverne til at underordne sig arbeiderorganisationenes kontrol, og bestemmelsesret over løn og arbeidsforhold, men det kommer.

Fr. A. Strøm.



Tabel I. Tarifoverenskomster som utløp i 1919.  
Industrielt og maanedvis opsat.

Bedrift	Antal medlemmer som berøres av overenskomsten												Samlet medlemsantal	
	Januar	Februar	Mars	April	Mai	Juni	Juli	August	September	Oktober	November	December		
<b>Anlægsvirksomheter.</b>														
Haugesund kommunale Kraftanlæg . . . . .	69													
A/S Auras anlæg . . . . .			83											
Norsk Hydros anlæg . . . . .			145											
Hunsfos anlæg . . . . .				16										
Skjæggedals damanlæg . . . . .				37										
Brække kraftanlæg . . . . .					68									
Hømfjord by- og kraftanlæg . . . . .						256								
Baanaafossens utbygning . . . . .						129								
Statens jernbane- og befæstningsanlæg . . . . .						2093								
Statens Vassdragsvæsen . . . . .						143								
Morkfos—Solbergs . . . . .							166							3205
<b>Bergverkerne.</b>														
A/S Kr.sands Nikkelraffineringsverk . . . . .						216								
Killingdals gruber . . . . .								65						
Snitjelma Aktiebolag . . . . .								1177						
A/S Birtavarre Gruber . . . . .								125						
A/S Røstvangen Gruber . . . . .								129						
A/S Røros Kobberverk . . . . .								434						
Foldals Verk . . . . .								66						
A/S Meraker Gruber . . . . .								117						
Orkla Grubeaktiebolag . . . . .								245						
Fosdalen Bergverk A/S . . . . .								51						
The Dunderland Iron Ore Co. Ltd. . . . .								103						
A/S Sydvaranger . . . . .								198						
A/S Stordø Kisgruber . . . . .								30						
A/S Dalens Gruber . . . . .									26					
Øllegaardens Verk . . . . .									114					3096
<b>Bygningsindustrien.</b>														
Murm. og entreprenørerne i Kr.ania . . . . .				2422										
Do. i Tr.hjem . . . . .				340										
Do. i Hamar . . . . .				110										
Do. i Fr.stad . . . . .				38										
Do. i Bergen . . . . .				286										
Norsk Hydro, murarbeiderne . . . . .				23										
Murmestrene i Drammen . . . . .				53										
Do. i Haugesund . . . . .				50										
Murmester Sørvik, Odde . . . . .								6						
Stavanger Cementvarefabrik . . . . .								31						
Bergens entreprenører . . . . .								100						
Murmestrene i Skien . . . . .								20						
Murm. og entreprenørerne i Molde . . . . .								132						
Do. i Hønefoss . . . . .								25						
Do. i Aalesund . . . . .									291					

Man kan vel si at overenskomsten har vært en fordel for arbeidstakerne. Men det er ikke sikkert at det har vært en fordel for arbeidstakerne. Det er kanskje en fordel for arbeidstakerne, men det er ikke sikkert at det har vært en fordel for arbeidstakerne. Det er kanskje en fordel for arbeidstakerne, men det er ikke sikkert at det har vært en fordel for arbeidstakerne.

For Norge har det vært en fordel for arbeidstakerne. Men det er ikke sikkert at det har vært en fordel for arbeidstakerne. Det er kanskje en fordel for arbeidstakerne, men det er ikke sikkert at det har vært en fordel for arbeidstakerne. Det er kanskje en fordel for arbeidstakerne, men det er ikke sikkert at det har vært en fordel for arbeidstakerne.

Arbeidstakerne i denne landsdel har vært en fordel for arbeidstakerne. Men det er ikke sikkert at det har vært en fordel for arbeidstakerne. Det er kanskje en fordel for arbeidstakerne, men det er ikke sikkert at det har vært en fordel for arbeidstakerne. Det er kanskje en fordel for arbeidstakerne, men det er ikke sikkert at det har vært en fordel for arbeidstakerne.

Der skulde nu i mitt distrikt være ca. 50 avdelinger, og det er en fordel for arbeidstakerne. Men det er ikke sikkert at det har vært en fordel for arbeidstakerne. Det er kanskje en fordel for arbeidstakerne, men det er ikke sikkert at det har vært en fordel for arbeidstakerne.

Der er nu stans i bergverksindustrien, men det er en fordel for arbeidstakerne. Men det er ikke sikkert at det har vært en fordel for arbeidstakerne. Det er kanskje en fordel for arbeidstakerne, men det er ikke sikkert at det har vært en fordel for arbeidstakerne.

Alle de nyttede foreninger har hatt en fordel for arbeidstakerne. Men det er ikke sikkert at det har vært en fordel for arbeidstakerne. Det er kanskje en fordel for arbeidstakerne, men det er ikke sikkert at det har vært en fordel for arbeidstakerne.

Jeg har vært reist i 220 dager, holdt 50 foredrag for et utløpental av ca. 6000. Det har ikke blitt noe utløp for agitatoren for foreningene, og den slags møter har tatt tiden i store utløp.

Det er en herlig forskjell at arbeide i distriktet nu sammenlignet med den tid jeg boynkte. Her er det mere arbeid og forstaaelse blandt arbeid-







Tabel I. Tarifoverenskomster som utløp i 1919. (Forts.)

Bedrift	Antal medlemmer som berøres av overenskomsten												Samlet medlemsantal	
	Januar	Februar	Mars	April	Mai	Juni	Juli	August	September	Oktober	November	December		
<b>Transportindustrien.</b>														
Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag	—	—	68	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Mustads kjørere, Lysaker . . . . .	—	—	—	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Mustads utearbeidere, Lysaker . . . . .	—	—	—	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Hitterdals lønse . . . . .	—	—	—	—	39	—	—	—	—	—	—	—	—	
Bægnælvens fløtere . . . . .	—	—	—	—	—	17	—	—	—	—	—	—	—	
Lastebilchaufførerne i Tr.hjem . . . . .	—	—	—	—	—	—	—	32	—	—	—	—	—	
Salsbrukets Træsliperi . . . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	40	—	—	—	—	223
<b>Trævareindustrien.</b>														
Tr.hjems Børste- og Penselfabrik . . . . .	—	—	—	—	30	—	—	—	—	—	—	—	—	
A/S Næsgaards Korkefabrik, Bergen . . . . .	—	—	—	—	—	—	11	—	—	—	—	—	—	
A/S Børresen, Sjaastad Bruk . . . . .	—	—	—	—	—	—	—	100	—	—	—	—	—	
Meraker Bruk, Hommelvik . . . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	100	—	—	—	—	
Brødrene Hansen, Hommelvik . . . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	20	—	—	—	—	261
<b>Jernindustrien.</b>														
Christiania Spikerverk . . . . .	—	—	130	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
De mek. verksteder (voldgiftsdom) . . . . .	—	—	350	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	480
<b>Stenindustrien.</b>														
A/S Vestlandske Stenekspert . . . . .	—	—	88	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
A/S Vestlandske Kalkbrud, Skaftum og Østborg . . . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	101	—	—	—	—	189
<b>Forskjellige virksomheter.</b>														
Skorstensfeierne i Kr.ania . . . . .	18	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Stavanger Telefonforretning . . . . .	27	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Rengjøringskvinderne i Tr.hjem . . . . .	100	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	145
<b>Elektro-kemiske og metallurgiske industri.</b>														
Det norske Nitrid A/S . . . . .	—	23	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Sundløkkens Smelteverk . . . . .	—	—	155	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Rjukan Salpeterfabrik . . . . .	—	—	1200	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Notoddens Salpeterfabrik . . . . .	—	—	400	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
A/S Arendals Smelteverk . . . . .	—	—	—	122	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Fredrikstad elektrokem. Fabrik . . . . .	—	—	—	—	—	53	—	—	—	—	—	—	—	

Tabel I. Tarifoverenskomster som utløp i 1919. (Forts.)

Bedrift	Antal medlemmer som berøres av overenskomsten												Samlet medlemsantal	
	Januar	Februar	Mars	April	Mai	Juni	Juli	August	September	Oktober	November	December		
<b>Elektro-kemiske og metallurgiske industri.</b>														
Hafslund Carbidfabrik . . . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	113
Odda Carbidfabrik . . . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	400
Odda Cyanamidfaarik . . . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	270
Kragerø Carbidfabrik . . . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12
A/S Meraker elektr. Kraft- og Smeltev. Nustafos Smelteverk . . . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	125
Hens Smelteverk . . . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	31
Høiangfaldenes Fabrikker . . . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14
Kr.sands Nikkelraffineringsverk . . . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20
Notoddens Carbidfabrik . . . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	150
Vigeland Bruk . . . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	50
Porsgrund Metallurgiske A/S . . . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	180
Borregaard Carbidfabrik . . . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	80
Bjølvfossen Fabrikker . . . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
A/S Fiskaa Verk . . . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Salterød Smelteverk . . . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Vadheim Fabrikker . . . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
														55
														200
														48
														—
														14
														80
														—
														3795
Tilsammen	286	65	3100	3853	2857	6029	6539	492	463	1120	134	242	25221	



Tabel II. Lønsbevægelsen avsluttet i 1919.

Løpe-nr.	Bedrift	Antal arbeidere		Tidligere løn og dyrtidstillæg					Opnaadd løn- og dyrtidstill.					Den procentvise forandring i akkordarb. (+ eller -)	Lønanslag pr. arb. pr. aar beregnet i kr. (+)	Lønforhøvelsen utgjør ialt pr. aar regnet i hele kr.	Arb. tid pr. uke		Forkortelsen utgjør ialt pr. aar (timer)	Tillæg for over-, nat- og helligdagsarbeide		Ferie i dage		Blev overenskomst opprettet?	Var det overenskomst for?	Var det arbeidsstans?	Anmerkninger
		Ialt	Derav medlemmer	Pr. time	Pr. dag	Pr. uke	Mindsteløn i akkord	Dyrtidstill.	Pr. time	Pr. dag	Pr. uke	Mindsteløn i akkord	Dyrtidstill.				Tidligere pct.	Opnaadd pct.		Tidligere	Opnaadd	Tidligere	Opnaadd				
<b>I. Anlægsvirksomhet.</b>																											
1	A/S Aura . . . . .	85	85	0.55 0.85	—	—	0.45 0.60	0.80	1.65 1.75 2.00	—	—	—	—	—	1300	110 500	54	48	25 500	25-50-100	50-100	4	6	ja	ja	ja	Hvor ikke særskilt mindsteløn i akkord er anført er timelønnen garantert.
2	Bergens kraftanlæg . .	128	128	1.35 1.65	—	—	1.50	—	1.80 2.25	—	—	—	—	875	105 600	54	48	38 400	25-50-100	50-100	—	9 12	"	nei	"	"	
3	Bremanger kraftselskap	110	63	?	—	—	?	—	1.55	—	—	1.45	—	?	?	54	48	33 000	?	?	—	?	nei	"	nei	Anerkjendte arbeidsvilkår.	
4	Dalen Portland cementfabriks anlegg . . . .	150	100	1.10	—	—	—	—	1.85	—	—	—	—	1170	175 500	53	48	42 000	50-100	50-100-200	—	6 8 10 12	ja	ja	"		
5	Drammens kommunale elektricitetsverk . . .	23	23	1.45	—	—	—	—	1.60	—	—	—	—	?	?	54	48	6 900	?	?	—	?	nei	nei	"	Do.	
6	Glomfjordanlæggene . .	420	420	1.25 1.45	—	—	1.10 1.30	0.20	1.85 2.15	—	—	—	—	1800	756 000	48	48	—	50-100	50-100	6	6 9 12	ja	ja	"		
7	A/S Graakalbanen, Trondhjem . . . . .	60	50	1.25	—	—	—	—	1.75	—	—	—	—	1000	60 000	48	48	—	50-100	50-100	—	12	nei	nei	ja	Do.	
8	Hunfos nyanlegg . . . .	32	22	1.25 1.45	—	—	—	—	1.70	—	—	—	—	600	19 200	54	48	9 600	50-100	50-100	4	6	ja	ja	nei		
9	Høyer-Ellefsens anlegg, Buøen pr. Stavanger.	135	109	1.63	—	—	—	—	1.75 1.85 2.05	—	—	—	—	250	33 850	54	48	40 500	25-50-100	50-100	4	6	"	nei	"		
10	Mørkfos-Solbergforsanl.	425	286	—	—	—	1.30	—	—	—	—	1.70	—	1200	510 000	48	48	—	50-100	50-100	6	6 9 12	nei	ja	ja	Do.	
11	Namsos komm. kraftanl.	50	50	1.50	—	—	—	—	2.00	—	—	—	—	400	20 000	57	48	22 500	25-50-100	50-100	—	?	"	nei	nei	Do.	
12	Nomeland kraftanlegg .	180	90	1.30 1.35	—	—	1.15	—	1.70	—	—	—	—	1300	234 000	50	48	15 480	25-50-100	50-100	—	?	"	ja	ja	Do.	
13	Nordland Portlands cementfabriks anlegg . .	165	150	1.00 1.50	—	—	—	—	1.45 1.95	—	—	—	—	700	115 500	54	48	49 500	25-50-100	50-100	—	6	ja	nei	"		
14	Nyanlægget, Thamshavn	60	47	0.75	—	—	—	—	1.75	—	—	—	—	2200	132 000	48	48	—	25-50-75	25-50-75	—	6	"	"	"		
15	Ogndal elektricitetsverk	20	14	1.50	—	—	—	—	2.00	—	—	—	—	1200	24 000	54	54	—	50-100	50-100	—	?	nei	"	nei	Do. 48 timer fra nytaar 1920.	
16	Raanaasfsanlægget . . .	220	180	1.30	—	—	—	—	1.80	—	—	—	—	900	198 000	54	48	66 000	50-100	50-100	6	6	ja	ja	"		
17	Raufos fabrikkers anlegg	60	50	1.40	—	—	—	—	1.80	—	—	—	—	800	48 000	48	48	—	50-100	50-100	?	12	"	nei	"		
18	Saudeanlæggene (Elektrik Furnace Produkt co.) . . . . .	135	125	1.25	—	—	—	—	1.70	—	—	—	—	1000	135 000	50	48	11 610	?	50-100	?	6	nei	"	"	Anerkjendte arbeidsvilkår.	
19	Selmer, ingeniør, Lange-sund . . . . .	35	35	1.35	—	—	—	—	1.85	—	—	—	—	750	26 250	54	48	10 500	100-200	100-200	4	6	"	"	"	Do.	



Tabel II. Lønsbevægelse

afsluttet i 1919. (Forts.).

Løpe-nr.	Bedrift	Antal arbejdere		Tidligere løn og dyrtidstillæg					Opnaadd løn- og dyrtidstill.					Den procentvise forandring i akkordarbejde (+ eller -)	Korrigering pr. arb. pr. år beregnet i kr. (+)	Lønforhøielsen udgjør ialt pr. år regnet i hele kr.	Arb.stid pr. uke		Forkortelsen utgjør ialt pr. år (timer)	Tillæg for over-, nat- og helligdagsarbejde		Ferie i dage		Blev overenskomst oprettet?	Var det overenskomst før?	Var der arbejdsansians?	Anmerkninger	
		Ialt	Derav medlemmer	Pr. time	Pr. dag	Pr. uke	Mindsteløn i akkord	Dyrtidstill.	Pr. time	Pr. dag	Pr. uke	Mindsteløn i akkord	Dyrtidstill.				Tidligere	Opnaadd		Tidligere pct.	Opnaadd pct.	Tidligere	Opnaadd					
20	Skjæggedals damanlæg	44	39	1.67	—	—	1.11	—	1.88	—	—	1.75	—	—	950	41 800	54	48	13 200	50-100	50-100	—	14	ja	ja	nei		
21	Statsbanerne: Randsfjordbanens ekstraarb.	180	102	1.20	—	—	—	—	1.45	—	—	—	—	—	700	126 000	54	54	—	50-100	50-100	?	?	nei	nei	"	1 48 timer fra 1920. Anerkendte arbejdsvilkaar.	
	<i>Statens anlæg:</i>																											
22	Rørosbanens ombyggn. I	85	85	1.15	—	—	1.05	—	1.70	—	—	1.50	—	—	1200	102 000	48	48	—	50-100	50-100	6	6	"	"	ja	Utløb 1. juli 1919.	
23	Jernbane, kraft, regulerings- og befæstningsanlæggene . . .	2645	2052	—	—	1.05	—	0.20	—	—	—	1.50	0.20	—	1300	3 438 500	48	48	—	50-100	50-100	6	6	"	ja	ja	Anerkendte arbejdsvilkaar.	
						1.25							0.20									6	9	"	ja	delvis		
24	Rørosb.s ombyggn. II	85	85	1.70	—	—	—	—	1.90	—	—	—	—	—	500	42 500	48	48	—	50-100	50-100	6	6	"	nei	nei	Do.	
									2.00													9	9	"	nei	nei		
25	Sørlandsbanens 4. avd. (haandverkerne) . . .	8	8	1.80	—	—	—	—	2.25	—	—	—	—	—	900	7 200	48	48	—	50-100	50-100	6	6	"	"	"	Do.	
																						9	9	"	"	"		
26	Trondhjems stationsarrangement . . . . .	70	63	1.85	—	—	—	—	1.90	—	—	—	—	—	200	14 000	48	48	—	50-100	50-100	6	6	"	"	"	Do.	
									2.00													9	9	"	"	"		
27	Strandefjordens regulering I . . . . .	38	29	1.15	—	—	—	—	1.30	—	—	—	—	—	350	13 300	54	54	—	25-50-100	25-50-100	12	12	"	"	ja	Midlertidig ordning.	
									1.35													4	4	"	"	ja		
28	Strandefjordens regulering II . . . . .	38	29	1.30	—	—	—	—	1.75	—	—	—	—	—	200	7 600	54	48	11 400	25-50-100	50-100	4	6	"	"	nei	Anerkendte arbejdsvilkaar.	
									1.50													4	6	"	"	nei		
29	Taffjord kraftselskab . . .	60	50	1.10	—	—	—	—	1.80	—	—	—	—	—	1200	72 000	54	48	18 000	50	50-100	—	12	ja	"	ja	Gjælder indtil videre med 1 månedes opsigelse.	
									1.60													12	12	"	"	ja		
30	Trondhjems komm. elektricitetsverk . . . . .	22	18	?	—	—	—	—	1.75	—	—	—	—	—	?	?	48	48	—	50-100	50-100	?	6	"	"	nei	Gjælder indtil videre.	
									1.95													12	12	"	"	nei		
31	A/S Tyinfaldene . . . . .	180	130	0.90	—	10.00	—	—	1.80	—	—	—	—	—	1000	180 000	54	48	54 000	25-50-100	50-100	—	6	"	"	ja		
						5.00			1.98														6	6	"	"	ja	
32	Vaagsfjord komm. kraftselskab . . . . .	100	80	1.00	—	—	—	—	1.75	—	—	—	—	—	900	90 000	60	48	51 600	25-50-100	50-100	—	6	"	"	nei		
									1.80														6	6	"	"	nei	
33	Vamma kraftanlæg . . .	20	20	0.90	—	—	—	—	1.70	—	—	—	—	—	1000	20 000	54	48	6 000	25-50-100	56-100	—	6	"	"	ja		
									1.15														6	6	"	"	ja	
34	Voldens komm. elektricitetsverk . . . . .	40	21	0.70	—	3.00	—	—	1.50	—	—	—	—	—	400	16 000	48	48	13 000	25-50-100	50-100	—	12	"	ja	nei		
						2.00			1.60														12	12	"	ja	nei	
						1.00																	12	12	"	ja	nei	
	<i>Veianlæggene:</i>																											
35	Brunkeberg—Seljord—Morgedal . . . . .	25	25	—	—	—	0.60	—	—	—	—	1.00	—	—	700	17 500	57	50	7 500	—	—	—	—	—	—	—	—	Midlertidig ordning. Anerkendte arbejdsvilkaar.



Tabel II. Lønsbevægelse avsluttet i 1919. (Forts.)

Løpe-nr.	Bedrift	Antal arbeidere		Tidligere løn og dyrtidstillæg					Opnaadd løns- og dyrtidstill.					Den procentvise forandring i løn og dyrtidstillæg i prosent	Forsandling pr. arb. pr. aar beregnet i kr. (+)	Lønforholdelsen utgjort pr. aar regnet i hele kr.	Arb.tid pr. uke		Forkortelsen utgjort ialt pr. aar (timer)	Tillæg for over-, nat- og helligdagsarbeide		Ferie i dage		Elev overenskomst oprettet?	Var det overenskomst før?	Var det arbeidsstans?	Anmerkninger
		Ialt	Derav medlemmer	Pr. time	Pr. dag	Pr. uke	Mindsteløn i akkord	Dyrtidstill.	Pr. time	Pr. dag	Pr. uke	Mindsteløn i akkord	Dyrtidstill.				Tidligere	Opnaadd		Tidligere pct.	Opnaadd pct.	Tidligere	Opnaadd				
37	Kvaalsdalen—Høilandet	14	12	0.70 1.00	—	—	—	—	1.30 1.40	—	—	—	—	—	900	12 600	54 * 54	—	?	50-100	—	—	nei	nei	nei	* Senere 48 timer. Anerkjendte arbeidsvilkår.	
38	Veianlæg i Kolvereid	16	15	1.30	—	—	1.20	—	1.90	—	—	1.60	—	500	8 000	57 48	6 080	25-50	50-100	—	—	"	"	"	Do.		
39	Veianlæg i Namdalen	30	23	1.30	—	—	1.00	—	1.75	—	—	1.40	—	400	12 000	57 48	11 400	25-50-100	50-100	—	—	"	"	"	Do.		
		6193	4913											1118	6 924 400			563 670									
<b>II. Bergverksarbeider-gruppe.</b>																											
40	A/S Kristianssands Nikkelraffineringsverk	461	380	0.45 0.80	—	—	0.45 0.70	0.30	1.55 1.80	—	—	1.55 1.80	—	990	456 390	48 53	48 48	55 200	50-100-150	50-100-150	4 6 10 10 14 14	10 10 14 14	ja	ja	ja	Under sygdom erholder arbeiderne kr. 2.40 pr. dag. Selskapet driver gruberne.	
41	A/S Kristianssands Nikkelraffineringsverk, Kolsdalen	101	80	0.45 0.80	—	—	—	0.30	1.60 1.95	—	—	1.60 1.95	—	1050	106 150	48 48	—	50-100-150	50-100-150	4 6 10 10 14 14	10 10 14 14	"	"	"	Hosanger, Flaot, Ringerike, Fæø og Evje smeltehytte samt raffineringsverket i Kolsdalen pr. Kr.sand.		
42	A/S Østlandske steneksport	100	80	1.05 1.20	—	—	1.05 1.20	—	1.30 1.20	—	—	1.30 1.20	—	575	57 500	48 48	—	—	50-100	—	6	6	"	"	nei		
43	A/S Svanø gruber	47	45	1.00 1.25	—	—	1.00 1.25	—	1.50 1.75	—	—	1.50 1.75	—	1000	47 000	56 48	8 280	—	50-100	—	6	6	"	nei	"		
44	Møns skifferbrud	50	28	0.80 1.00	—	—	0.80 1.00	—	1.30 1.40	—	—	1.30 1.40	—	900	45 000	54 48	13 800	—	—	—	—	—	—	"	"	ja	
45	Luossavaara—Kiiruna-vaara	180	60	—	9.00	—	—	—	—	13.70	—	—	—	1300	234 000	56 48	72 000	25-50-100	50-100	4 6	6	"	ja	nei			
46	Fosdalens bergverk	43	41	1.30	—	—	—	—	—	—	—	1.50	—	440	18 900	48 54	8 640	25-50-100	50-100	4 4	4	—	nei	ja	Overenskomsten gjelder indtil videre.		
47	Bjørkaasen gruber	250	146	1.00 1.25	—	—	—	—	—	—	—	1.50	—	880	61 600	54 48	48 000	25-50-100	50-100	4 6	6	ja	"	"	Do.		
		1232	860											7135	1 026 540			205 920									
<b>III. Bygningsgruppen.</b>																											
48	Sten- jord- og cementarbeidere, Kr.a	3000	2000	1.35	—	—	—	—	1.60 1.85	—	—	1.60 1.85	—	555	1 665 000	54 48	900 000	25-50-100	50-100	4 6	6	"	ja	nei	i lønnen indbefattet et dyrtidstillæg.		
49	Sten-, jord- og cementarb., Tr.hjem	300	250	1.25	—	—	—	—	1.60 1.85	—	—	1.60 1.85	—	700	210 000	54 48	90 000	25-50-100	50-100	4 6	6	"	"	"	Do.		
50	Sten-, jord- og cementarb., Kr.sund	150	150	1.40	—	—	—	—	1.60 1.85	—	—	1.60 1.85	—	1030	162 000	48 48	—	150-200	50-100	—	6	6	"	nei	"	Do.	
51	Sten-, jord- og cementarb., Stavanger	75	40	1.50	—	—	—	—	1.60 1.90	—	—	1.60 1.90	—	390	29 250	54 48	22 500	25-50-100	50-100	4 6	6	"	ja	"	For arbeidere ved cementfabrikken er ikke fastsat nogen lønssats, men git et personlig tillæg av 40 øre pr. time.		



Tabel II. Lønsbevægelsen sluttet i 1919. (Forts.).

Løpe-nr.	Bedrift	Antal arbeidere		Tidligere løn og dyrtidstillæg					Opnaadd løn- og dyrtidstill.					Den procentvise forandring i løn og dyrtidstillæg pr. år beregnet i kr. (-)	Lønshøjelsen udgjort ialt pr. år regnet i hele kr.	Arb.tid pr. uke		Forkortelsen utgjort ialt pr. år timer	Tillæg for over-, nat- og helligdagsarbeide		Ferie i dage		Blev overenskomst oprettet?	Var det overenskomst før?	Var det arbejdsstans?	Anmerkninger	
		Ialt	Derav medlemmer	Pr. time	Pr. dag	Pr. uke	Mindsteløn i akkord	Dyrtidstill.	Pr. time	Pr. dag	Pr. uke	Mindsteløn i akkord	Dyrtidstill.			Tidligere	Opnaadd		Tidligere pct.	Opnaadd pct.	Tidligere	Opnaadd					
52	Sten-, jord- og cem.arb., Fredrikstad . . . . .	125	100	1.20	—	—	—	—	1.60	—	—	1.60	—	—	600	75 000	54	48	37 500	25-50-100	50-100	4	6	ja	ja	nei	I lønnen er indbefattet et dyrtidstillæg.
53	Sten-, jord- og cem.arb., Hamar . . . . .	150	110	1.20	—	—	—	—	1.60	—	—	1.60	—	—	600	90 000	54	48	45 000	25-50-100	50-100	4	6	”	”	”	Do.
54	Sten-, jord- og cem.arb., Bergen . . . . .	200	200	1.40	—	—	—	—	1.60	—	—	1.60	—	—	420	84 000	54	48	60 000	25-50-100	50-100	4	6	”	”	”	Do.
55	Sten-, jord- og cem.arb., Tønsberg . . . . .	150	100	1.55	—	—	—	—	1.90	—	—	1.90	—	—	375	56 250	54	48	45 000	50-100	50-100	—	6	”	nei	ja	
56	Sten-, jord- og cem.arb., Hønefoss . . . . .	30	25	1.25	—	—	—	—	1.80	—	—	1.80	—	—	1000	30 000	53	48	7 500	100-150	50-100	—	6	”	ja	nei	
57	Sten-, jord- og cem.arb., Kristiansand . . . . .	50	40	1.40	—	—	—	—	1.80	—	—	1.80	—	—	640	27 000	54	48	15 000	50-100-150	50-100-150	—	6	”	nei	”	
58	Sten-, jord- og cem.arb., Gjøvik . . . . .	60	45	1.40	—	—	—	—	1.85	—	—	1.85	—	—	660	39 600	54	48	18 000	—	50-100	—	6	”	”	”	
59	Sten-, jord- og cem.arb., Aalesund . . . . .	160	160	1.70	—	—	—	—	2.20	—	—	2.20	—	—	1200	192 000	48	48	—	100-150	100-150	—	6	”	ja	ja	
60	Sten-, jord- og cem.arb., Drøbak . . . . .	30	20	1.30	—	—	—	—	2.00	—	—	2.00	—	—	1290	38 700	54	48	9 000	25-50	50-100	—	6	”	nei	nei	
61	Sten-, jord- og cem.arb., Larvik . . . . .	51	51	1.35 1.45	—	—	—	—	1.65 1.80	—	—	1.65 1.80	—	—	630	32 130	51	48	7 650	50-100	50-100-150	—	6	”	”	”	
62	Sten-, jord- og cem.arb., Tjølling . . . . .	64	38	—	—	—	—	—	1.70	—	—	1.70	—	—	—	—	—	48	—	—	—	—	4	nei	”	ja	
63	Sten-, jord- og cem.arb., Drammen . . . . .	45	45	1.40 1.50	—	—	—	—	2.05	—	—	2.05	—	—	1000	45 000	54	48	13 500	—	50-100	—	6	”	”	”	Der har været 2 lønsbevægelser i året. Den første i april, hvor lønnen sættes til kr. 1.80. I oktbr. fik de 25 øre i tillæg. Det er den sidste forhøjelse som er lagt til grund.
64	Sten-, jord- og cem.arb., Fredrikshald . . . . .	22	12	1.10	—	—	—	—	1.60 1.85	—	—	1.60 1.85	—	—	870	19 140	54	48	6 600	—	50-100	—	—	ja	”	nei	
65	Sten-, jord- og cem.arb., Harstad . . . . .	125	90	1.10	—	—	—	—	1.60 1.85	—	—	1.60 1.85	—	—	1360	170 000	56	48	50 000	50-100	50-100	—	6	”	”	”	
66	Sten-, jord- og cem.arb., Haugesund . . . . .	30	30	1.85	—	—	—	—	2.00	—	—	2.00	—	—	360	10 800	48	48	—	—	100	—	—	nei	”	”	
67	A/S Trælast, Larvik (sten-, jord- og cem.arb.)	13	13	1.50	—	—	—	—	2.00	—	—	2.00	—	—	750	9 750	54	48	3 900	—	50-100-150	—	6	ja	”	”	
68	Bergens entreprenører .	375	375	1.40	—	—	—	—	1.60 1.85	—	—	1.60 1.85	—	—	840	315 000	48	48	—	25-100	50-100	6	6	”	ja	”	
69	Mosjøen cementvarefab.	6	4	0.90	—	—	—	—	1.60	—	—	1.60	—	—	1410	8 460	54	48	1 800	—	50-100	—	6	”	nei	ja	
70	Notodden —	20	20	1.40	—	—	—	—	1.80 2.00	—	—	1.80 2.00	—	—	1440	28 800	48	48	—	—	50-100	—	6	”	”	nei	
71	Melbye og Schjøll betonbaatbyggeri, Nærnes	22	16	1.40 1.50	—	—	—	—	1.70 1.85	—	—	1.70 1.85	—	—	165	3 630	54	48	6 600	—	50-100	—	6	”	”	”	



Tabel I. Lønsbevægelsen avsluttet i 1919. (Forts.).

Løpe-nr.	Bedrift	Antal arbeidere		Tidligere løn og dyrtidstillæg					Opnaadd løn og dyrtidstill.					Den prosentvise for- andring pr. sub. pr. aar beregnet i kr. (-)	Lønsforhøielsen ut- gjør ialt pr. aar regnet i hele kr.	Arb. tid pr. uke		Forkortelsen utgjør ialt pr. aar (timer)	Tillæg for over-, nat- og helligdagsarbeide		Ferie i dage		Blev overenskomst oprettet?	Var det overens- komst før?	Var det arbeidsstans?	Anmerkninger	
		Ialt	Derav med- lemmer	Pr. time	Pr. dag	Pr. uke	Mindsteløn i akkord	Dyrtidstill.	Pr. time	Pr. dag	Pr. uke	Mindsteløn i akkord	Dyrtidstill.			Tidligere pct.	Opnaadd pct.		Tidligere	Opnaadd	Tidligere	Opnaadd					
72	A/S Søndmøre cement- støperi og entreprenør- forretning . . . . .	15	8	1.10 1.30 1.40	—	—	—	—	1.50 1.60 1.75	—	—	—	—	600	9 000	54	48	3 500	—	50-100	—	6	ja	nei	ja		
73	Ørsten cem.- og beton- støperi . . . . .	16	11	1.10 1.30 1.40	—	—	—	—	1.50 1.60 1.75	—	—	—	—	600	9 600	54	48	3 800	—	50-100	—	6	"	"	"		
74	Hedrum vandverk . . .	25	20	1.40	—	—	—	—	1.80	—	—	—	—	540	13 500	54	48	7 500	—	50-100-150	—	6	"	"	nei		
75	A/S Jernbeton, Vera fedt- raffineri, Sandefjord .	25	25	1.50	—	—	—	—	2.00	—	—	—	—	975	14 375	51	48	3 750	—	—	—	—	—	nei	"	"	
76	Norsk maskinindustri boligselskap . . . . .	40	40	1.40	—	—	—	—	1.60	—	—	1.90	0.30	780	31 200	54	48	12 000	—	50-100	—	6	ja	"	"		
77	Gjøvik kalkfabrik . . .	18	16	0.90	—	—	—	—	1.50	—	—	—	—	900	16 200	60	48	10 800	—	50-100	—	6	"	"	ja		
78	Bygningsarbeid,, Lille- hammer . . . . .	48	48	1.30 1.90	—	—	—	—	1.70 1.90	—	—	—	—	550	26 400	58	48	24 000	—	50-100	—	6	"	"	nei		
79	Bygningsarbeid,, Horten	25	25	1.25	—	—	—	—	1.90	—	—	—	—	1350	33 750	51	48	3 750	50-75-100	50-100	—	6	nei	"	"		
80	Kr.a komm. bygnings- arbeidere . . . . .	700	700	1.65	—	—	—	—	1.95	—	—	—	—	720	50 400	48	48	—	—	50-100	9 12	9 12	"	"	"	Tjenestetiden blev nedsat fra 1 aar til 6 maaneder for første gangs ferie.	
81	Bygningsarbeid,, Moss .	100	58	1.30	—	—	—	—	1.80	—	—	—	680	68 000	56	48	40 000	50	100	—	4	6	"	"	"		
82	Vormen teglverker . . .	68	61	—	—	—	—	—	1.00	—	—	—	+20 pct	600	40 800	54	51	10 200	—	25-50	—	6	ja	"	"		
83	Fredrikshald forenede teglverker . . . . .	135	68	0.60	—	—	—	—	1.00	—	—	—	+22 pct	780	105 300	54	48	40 500	—	50-100	—	6	"	ja	"		
84	Sandnes teglverker . . .	150	80	1.20	—	—	—	—	1.50	—	—	—	+15 pct	360	54 000	54	48	45 000	25-50	50-100	—	6	"	nei	"		
85	Kragerø vindusfabrik . .	9	9	1.30 1.40	—	—	—	—	1.75 1.85	—	—	—	—	1275	11 475	54	48	2 700	—	—	—	—	—	nei	"	ja	
86	Glasmakerne, Bergen . .	25	18	1.40	—	—	—	—	1.85	—	—	—	—	660	16 500	54	48	7 500	25-50-100	50-100	4	6	ja	ja	nei		
87	Hylla kalkbrud . . . . .	35	33	—	10.50	—	—	—	—	—	—	—	—	360	12 600	54	48	10 500	—	—	—	—	—	nei	nei	Kravet omfattet bare løns- og arbeidstid.	
88	Mjøndalens kalkfabr. . .	15	15	1.10	—	—	—	—	1.50	—	—	—	—	650	9 750	54	48	4 500	25-100	50-100	—	6	ja	ja	"		
89	Istad kraftanlæg . . . . .	60	60	1.30	—	—	—	—	1.85 2.25	—	—	—	—	135	81 000	54	48	18 000	25-100	50-100	—	6	"	nei	ja		
90	Melbo cementstøperi . .	5	5	1.20	—	—	—	—	1.50	—	—	—	—	350	1 750	54	48	1 500	—	50-100	—	6	"	"	nei		
91	Murarbeiderne, K.ra . . .	250	220	1.40	—	—	—	—	1.75	—	—	—	—	420	105 000	54	48	75 000	25-50-100	50-100	4	6	"	ja	"	I lønnen er indbefattet et dyr- tidstillæg.	
92	—>— Tr.hjem	94	90	1.40	—	—	—	—	1.75	—	—	—	—	420	39 480	54	48	28 200	25-50-100	50-100	4	6	"	"	"	Do.	
93	—>— Fr.stad	35	32	1.40	—	—	—	—	1.75	—	—	—	—	420	14 700	54	48	10 500	25-50-100	50-100	4	6	"	"	"	Do.	
94	—>— Rjukan	25	23	1.45	—	—	—	—	1.80	—	—	—	—	400	10 000	54	48	7 500	25-50-100	50-100	4	6	"	"	ja	Do.	
95	—>— Bergen.	140	130	1.40	—	—	—	—	1.80	—	—	0.30	—	540	75 600	54	48	42 000	25-50-100	25-50- 100-150	4	6	"	"	nei		
96	—>— Hauges.	50	50	1.40	—	—	—	—	2.00	—	—	0.05	—	1300	65 000	50	48	5 000	50-100	50-100	—	12	"	"	ja		



Tabel II. Lønsbevægelser avsluttet i 1919. (Forts.)

Løpe-nr.	Bedrift	Antal arbeidere		Tidligere løn og dyrtidstillag					Opnaadd løn og dyrtidstill.					Den procentvise forskjell i akkordarb. (+ eller -)	Lønforhøielsen utgjort pr. aar regnet i hele kr.	Arb.tid pr. uke		Forkortelsen utgjort ialt pr. aar (timer)	Tillæg for over-, nat- og helligdagsarbeide		Ferie i dage		Blev overenskomst oprettet?	Var det overenskomst for?	Var det arbeidsstans?	Anmerkning	
		Ialt	Derav medlemmer	Pr. time	Pr. dag	Pr. uke	Mindsteløn i akkord	Dyrtidstill.	Pr. time	Pr. dag	Pr. uke	Mindsteløn i akkord	Dyrtidstill.			Tidligere pct.	Opnaadd pct.		Tidligere	Opnaadd	Tidligere	Opnaadd					
97	Murarbeiderne, Larvik.	17	17	1.50	—	—	—	1.90	—	—	1.90	—	—	585	9 945	53	48	4 250	100-150	100-150	—	6	ja	nei	ja		
98	— « — Aalesund	35	35	1.70	—	—	—	2.20	—	—	2.20	—	—	945	33 075	51	48	5 250	100	100	—	6	"	ja	"		
99	— « — Drammen	52	52	1.45	—	—	—	2.00	—	—	2.00	1.00	—	920	47 840	53 1/2	48	14 300	50-100	50-100	—	6	"	"	"	Der har været 2 lønsbevægelser hvorav den første i april hvor lønnen sattes til 1.75. I oktober blev den forhøiet til kr. 2.00. Det er den sidste timeløn som er lagt til grund.	
100	Murarbeiderne, Odda og Tyssedal . . . . .	10	10	1.85	—	—	—	2.20	—	—	2.20	—	—	375	3 750	53	48	2 500	50-100-150	50-100	4	8	"	"	ja		
101	Murarbeiderne, Skien . .	19	17	1.15	—	—	—	1.80	—	—	1.80	—	—	1090	20 710	56	48	7 600	—	—	—	—	—	nei	"	nei	Siden 1. mai 1919 har der ikke været nogen overenskomst.
102	— « — Notodden	9	9	1.95	—	—	—	247 1/2	—	—	247 1/2	—	—	1250	11 250	48	48	—	50-100	50-100	—	—	ja	"	ja		
103	Melbo komm. bygningsarbeidere . . . . .	40	35	1.35	—	—	—	1.70	—	—	1.70	—	—	615	24 600	51	48	6 000	—	50-100	—	6	"	nei	nei		
		7573	5954	1.50				1.85			1.85				4 432 660			1803150									
<b>IV. Elektrokemisk industri.</b>																											
104	Arendals smelteverk, Eidehavn . . . . .	150	101	—	—	—	—	1.60	—	—	—	—	—	381	57 150	54	48	60 000	25-100	100-150	4-6	6-12	"	ja	ja		
105	A/S Alby United Carbide Factories Ltd., Odda .	350	305	—	—	—	—	1.75	—	—	—	—	—	Ej.snitsfortjeste som tidligere		54	48	105 000	25-100	50-100	4-7	6-10	"	"	ja		
106	Bunæs kalkfjeld, Stat-helle . . . . .	12	12	1.60	—	—	—	2.00	—	—	—	—	—	500	6 000	54	48	3 600	25-100	50-100	—	6	nei	nei	nei		
107	A/S Den norske supperfosfatfabr., Knarrevik	120	75	1.25	—	—	—	1.70	—	—	—	—	—	650	78 000	54	48	36 000	25-100	50-100	6	6-12	nei	ja	nei		
108	Det norske ekstraktionsverk, Fredrikstad . . . . .	70	52	—	—	—	—	1.60	—	—	—	—	—	330	26 600	54	48	21 000	25-100	50-100	—	6-10	"	"	ja		
109	Fredrikstad elektrokem. fabrikker . . . . .	20	15	—	—	—	—	1.71	—	—	—	—	—	1400	28 000	54	48	6 000	25-100	50-100	—	6	"	"	nei		
110	Hafslund karbidfabrik, Sarpsborg . . . . .	380	280	—	—	—	—	1.60	—	—	—	—	—	550	209 000	54	48	114 000	25-100	50-100	4-6	6-10	"	"	ja		
111	Meraker bruk, Kopperaaen . . . . .	120	75	—	—	—	—	1.60	—	—	—	—	—	226	27 120	54	48	36 000	25-100	50-100	4-6	6-10	"	"	ja		
112	Mosterhavn kalkbrudd, Mosterhavn . . . . .	24	16	—	—	—	—	1.40	—	—	—	—	—	400	9 600	54	48	6 700	25-100	50-100	4	6	"	"	"		
113	Kragerø karbidfabrik, Kragerø . . . . .	60	26	—	—	—	—	1.60	—	—	—	—	—	1000	60 000	54	48	18 000	25-100	50-100	4-6	6-10	"	"	"		
114	Norsk Hydro, Rjukan og Notodden . . . . .	1625	865	—	—	—	—	1.80	—	—	2.05	—	—	510	828 750	54	48	487 500	25-100	50-100	4-7	6-10	"	"	"		
115	A/S Norske kulbriketfabrik, Moss . . . . .	10	10	—	—	—	—	1.70	—	—	—	—	—	840	8 400	54	48	3 000	?	50-100	?	6	"	nei	"		



Tabel II. Lønsbevægelsen avsluttet i 1919. (Forts.)

Løpe-nr.	Bedrift	Antal arbeidere		Tidligere løn- og dyrtidstill.					Opnaadd løn- og dyrtidstill.					Den prosentvise forandring i akkordarb. (+ eller -) pr. lønsbevægelse i kr. (-)	Lønsforhøvelsen utgjort pr. aar regnet i hele kr.	Arb.tid pr. uke		Forkortelsen utgjort ialt pr. aar (timer)	Tillæg for over-, nat- og helligdagsarbeide		Ferie i dage		Blev overenskomst opprettet?	Var det overenskomst før?	Var det arbeidstans?	Anmerkninger	
		Ialt	Derav medlemmer	Pr. time	Pr. dag	Pr. uke	Mindsteløn i akkord	Dyrtidstill.	Pr. time	Pr. dag	Pr. uke	Mindsteløn i akkord	Dyrtidstill.			Tidligere	Opnaadd		Tidligere pct.	Opnaadd pct.	tidligere	Opnaadd					
116	Norsk metalverk, Porsgrund . . . . .	75	70	—	—	—	—	1.60	—	—	—	—	—	—	720	54 000	54 48	22 500	?	50-100	?	6	ja	nei	ja		
117	Norske Nitrid A/S, Eidehavn . . . . .	100	100	—	—	—	—	1.60	—	—	—	—	—	—	200	20 000	54 48	30 000	25-100	50-100	4-6	6-10	”	ja	”		
118	A/S North Western Cyanomide Co., Odda . . . . .	275	233	—	—	—	—	1.75	—	—	—	—	—	—	Gjennsnitsfortj. som tidligere		54 48	82 500	25-100	50-100	4-7	6-10	”	”	”		
119	Notoddens karbidfabrik, Notodden . . . . .	23	15	—	—	—	—	1.60	—	—	—	—	—	—	494	11 362	54 48	6 900	25-100	50-100	4-6	6-10	”	”	”		
120	Nustadfos smelteverk, Meraker . . . . .	35	33	—	—	—	—	1.60	—	—	—	—	—	—	226	7 910	54 48	10 500	25-100	50-100	4-6	6-10	”	”	”		
121	Fiskaa verk, Kr.sand S. . . . .	70	70	—	—	—	—	1.60	—	—	—	—	—	—	450	31 500	54 48	21 000	25-100	50-100	?	6-12	”	”	nei		
122	Porsgrund elektrometallurgiske A/S Porsgr. . . . .	75	75	—	—	—	—	1.55	—	—	—	—	—	—	800	60 000	54 48	22 500	25-100	50-100	4-6	6-10	”	”	ja		
123	A/S Høyangfaldene, Sogn . . . . .	60	40	—	—	—	—	1.60	—	—	—	—	—	—	800	48 000	54 48	18 000	25-100	50-100	?	6-10	”	”	”		
124	Skaftun kalkbrudd, Skaftun . . . . .	42	30	—	—	—	—	1.80	—	—	—	—	—	—	900	12 600	54 48	12 600	25-100	50-100	4	6	”	”	”		
125	Skiensfjordens kalkbr. . . . .	100	98	1.60	—	—	—	1.60	—	—	—	—	—	—	650	65 000	48 48	—	50-100	50-100	—	6	”	”	”		
126	Sundløkkens smelteverk, Sundløkken . . . . .	170	169	—	—	—	—	1.50	—	—	—	—	—	—	500	85 000	54 <sup>42</sup> / <sub>47 1/2</sub>	76 500	50-100	100-150	—	7	”	”	nei	1. mai fridag med kr. 8.00 godtgjørelse.	
127	Vadheim fabrikker, Vadheim . . . . .	80	49	—	—	—	—	1.50	—	—	—	—	—	—	300	104 000	54 48	24 000	25-100	50-100	?	6	”	”	ja		
128	A/S Vigelands bruk, Vennesla . . . . .	270	180	—	—	—	—	1.55	—	—	—	—	—	—	110	288 700	54 48	81 000	25-100	50-100	?	6-10	”	”	”		
129	Østborg kalkbrudd pr. Levanger . . . . .	67	62	—	—	—	—	1.40	—	—	—	—	—	—	400	26 800	54 48	20 100	25-100	50-100	4	6	”	”	”		
	<b>V. Glasverkindustrien.</b>	4 383	3 056													2 153 492		1324900									
130	Hadeland, Høvik og Drammens glasverker . . . . .	520	500	0.75 til 1.40	—	—	—	1.25 til 1.95	—	—	—	—	—	—	40	250	54 og 48	48 og 38	156 000	25-50	50-100	4	6	”	”	nei	* Gjelder kun Drammen.
	<b>VI. Kemisk-tekniske industri.</b>																										
131	Barnengens tekniske fabrik . . . . .	21	21	—	—	30-50	—	—	—	—	—	—	—	—	750	15 750	40 60	40 48	12 600	?	50-100	—	6	”	nei	”	
132	Blyvitfabrikken, Bryn . . . . .	40	40	—	—	—	—	1.75	—	—	—	—	—	—	350	14 000	54 48	12 000	?	50-100	—	6	”	”	”		
133	Cromium A/S, Bryn . . . . .	21	21	—	—	—	—	—	—	55	—	—	—	—	960	20 160	48 48	—	?	kr. 1.13 pr. t.	—	6	”	”	”		
134	Chr. Johnsens guanofabrik, Kristviken, Kristiansund N. . . . .	72	64	—	—	—	—	1.45	—	—	—	—	—	—	200	86 400	53 48	17 500	?	50-75	—	6	”	”	ja		
135	Den norske areolit fænghættefabrik, Skien . . . . .	22	18	—	—	—	—	1.65	—	—	—	—	—	—	900	16 500	54 48	6 600	?	50-100	—	6	”	ja	nei		



Tabel II. Lønsbevægelse afsluttet i 1919. (Forts.)

Løpe-nr.	Bedrift	Antal arbejdere		Tidligere løn og dyrtidstillæg					Opnaadd løn- og dyrtidstill.					Den procentvise for- andring af løn- og dyrtidstillæg pr. aar beregnet i kr. (+)	Lønforholdet til gjort ialt pr. aar regnet i hele kr.	Arb tid pr. uke		Forkortelsen uilgjø- r ialt pr. aar (timer)	Tillæg for over-, nat og helligdagsarbejde		Ferie i dage		Blev overenskomst oprettet?	Var det overens- komst for?	Var det arbejdsstans?	Anmerkninger	
		Ialt	Derav med- lemmer	Pr. time	Pr. dag	Pr. uke	Mindsteløn i akkord	Dyrtidstill.	Pr. time	Pr. dag	Pr. uke	Mindsteløn i akkord	Dyrtidstill.			Tidligere	Opnaadd		Tidligere pct.	Opnaadd pct.	Tidligere	Opnaadd					
136	Den norske slipeskive- fabrik . . . . .	22	22	1.20	—	—	—	—	1.85	—	—	—	—	—	1560	34 320	54	48	6 600	25—100	50—100	4	6	ja	ja	nei	
137	De kemiske laboratorier, Kr.ania . . . . .	115	80	—	—	30.00 60.00	—	—	—	—	—	—	—	—	1300	149 500	42 60	42 48	69 000	?	50—100	6-18	6-18	„	nei	„	
138	Græsvik kemiske fabrik, pr. Fr.stad . . . . .	140	130	—	—	—	—	—	1.35 1.60 1.52	—	—	—	—	—	350	49 000	54	48	42 000	25—100	50—100	—	6	„	ja	„	Senere indtraadte arbejds- stans. Lønningerne ior- høedes da ca. 20 pct.
139	Elle fabriker, Drøbar . . . . .	10	10	—	—	—	—	—	1.72	—	—	—	—	—	900	9 000	51½	48	1 750	?	50	—	6	„	nei	„	
140	Engene dynamitfabrik, Røken . . . . .	160	130	—	—	—	—	—	1.75 2.00	—	—	—	—	—	300	48 000	51	48	24 000	25—100	50—100	4	6	„	ja	„	
141	Fyrstikfabr. Agnæs, Bryn og Halden . . . . .	1000	700	—	—	—	—	—	0.95 1.98	—	—	—	—	—	50-624	490 000	48	48	—	25—100	50—100	4	6	„	„	„	Den laveste timeløn og la- veste tillæg pr. aar gjæl- der kvindelige arbejdere.
142	Kortmanns sodafabrik, Tr.hjem . . . . .	11	11	0.70 1.20	—	—	—	—	1.00 1.70	—	—	—	—	+	550	6 050	54	48	3 300	25—100	50—100	—	6	„	nei	„	
143	Kr.ania Portland cement, Slemmestad . . . . .	108	104	—	—	—	—	—	1.65 2.16	—	—	—	—	—	960	103 680	54	48	32 400	25—100	50—100	?	4-6	„	ja	„	Skiftarbejderne i driften har 6 timers skift, men ikke tariffæstet.
144	Langøens kalkbrud, Langøen . . . . .	85	85	—	—	—	—	—	1.70 2.00	—	—	—	—	—	500	42 500	55½	48	31 875	25—100	50—100	?	6	„	„	„	
145	Nittedals krudtverk, Nittedal . . . . .	45	42	—	—	—	—	—	1.05 1.65	—	—	—	—	—	990	44 550	54	48	13 500	25—100	50—100	?	6	„	„	„	Laveste lønssats gjælder kvin- delige arbejdere.
146	Gummifabrikken «Natio- nal», Kr.ania . . . . .	20	20	—	—	—	—	—	1.75 1.90	—	—	—	—	—	950	19 000	54	48	6 000	?	50—100	—	8	„	nei	ja	
147	Cementfabrikken «Norge», Lier . . . . .	320	250	—	—	—	—	—	1.60 2.00	—	—	—	—	—	550	176 000	54	48	96 000	25—100	50—100	4-6	6-10	„	ja	„	
148	Norsr teknisk porcelæns- fabrik, Fr.stad . . . . .	188	125	—	—	—	—	—	0.75 1.70	—	—	—	—	—	5-1000	112 800	54	48	56 400	25—100	50—100	—	6	„	„	„	Laveste timeløn og laveste tillæg for kvindelige ar- bejdere.
149	Porsgrunds porcelæns- fabrik, Porsgrund . . . . .	137	100	—	—	—	—	—	0.60 1.70	—	—	—	—	+	400	54 800	54	48	41 100	25—75	50—75	—	6	„	nei	nei	Do.
150	Saapefabrikken «Nord- kap», Melbo . . . . .	10	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	360	3 600	54	48	3 000	?	50—100	—	6	„	„	„	
151	Stavanger oljemølle, Stavanger . . . . .	30	28	—	—	—	—	—	1.75	—	—	—	—	—	820	24 600	48	48	—	?	50—100	—	6	„	„	„	
152	Vallø oljeraffineri pr Tønsberg . . . . .	80	67	—	—	—	—	—	1.50 1.70	—	—	—	—	—	600	48 000	54	48	24 000	?	50—100	—	6	„	„	„	
153	Lysaker kemiske fabrik, Lysaker . . . . .	65	60	—	—	—	—	—	1.75	—	—	—	—	+	650	42 250	54	48	19 500	25—100	50—100	—	6	„	ja	„	
154	Nordenfjeldske spræng- stoffabrik . . . . .	8	8	1.00 1.20	—	—	—	—	1.30 1.50	—	—	—	—	—	750	6 000	54	48	2 200	?	50—100	?	?	„	nei	„	
155	A/S Titan fabrikker, Frjstad . . . . .	20	15	1.15 1.40	—	—	—	—	1.65 1.95	—	—	—	—	—	1100	22 000	54	48	6 000	?	50—100	?	6	„	ja	„	
156	Norsrk svovlsyrefabrik	62	35	—	—	—	—	—	1.65 2.00	—	—	—	—	—	600	37 200	54	48	18 000	25—100	50—100	4	6	„	„	„	
		2812	2196													1 675 660			545 925								



Tabel II. Lønsbevægelsen avsluttet i 1919. (Forts.)

Løpe-nr.	Bedrift	Antal arbeidere		Tidligere løn og dyrtidstillæg					Opnaadd løn og dyrtidstill.					Den procentvise forandring i løn (p. eller +)	Lønnsforhøielsen utgjør ialt pr. aar, beregnet i hele kr.	Arbeidstid pr. uke		Forkortelsen utgjør ialt pr. aar	Tillæg for over-, nat- og helligdagsarbeide		Ferie i dage		Blev overenskomst oprettet?	Var det overenskomst før?	Var det arbeidsstans?	Anmerkninger	
		Ialt	Derav medlemmer	Pr. time	Pr. dag	Pr. uke	Mindsteløn i akkord	Dyrtidstill.	Pr. time	Pr. dag	Pr. uke	Mindsteløn i akkord	Dyrtidstill.			Tidligere	Opnaadd		Tidligere pct.	Opnaadd pct.	Tidligere	Opnaadd					
<b>VII. Kommunegruppen.</b>																											
157	Kr.a Kommune, Veivæsenet . . . . .	403	395	—	6.00 6.50 7.50	—	Dgl.	+ 0.90 + 0.75 + 0.40	—	15.00 16.00 17.00	—	Dgl.	—	—	645	259 900	48 48	—	50-100	50-100	9 9 12 12	9 9 12 12	ja	ja	ja	Ret til ferie efter 6 måneder	
158	Kr.a Kommune, Parkvæsenet . . . . .	150	140	—	3.80 6.00 6.50 7.50	—	Dgl.	+ 0.90 + 0.75 + 0.40	—	10.50 15.00 16.00 17.00	—	Dgl.	—	—	645	64 500	48 48	—	50-100	50-100	9 6 12 12	9 6 12 12	ja	ja	ja	Da det er mange sæsongarbeidere, er kun regnet med 100 arbeidere i gjennomsnit i aaret.	
159	Kr.a Kommune, Havnevæsenet . . . . .	100	87	—	6.00 6.50 7.50	—	Dgl.	+ 0.90 + 0.75 + 0.40	—	15.00 16.00 17.00	—	Dgl.	—	—	645	64 500	48 48	—	50-100	50-100	9 9 12 12	9 9 12 12	ja	ja	ja		
160	Kr.a Kommune, Havnevæsenets kranførere .	32	32	—	6.00 6.50	—	Dgl.	+ 0.90 + 0.75 + 0.40	—	15.00 16.00	—	Dgl.	—	—	795	25 440	42 40 <sup>1/2</sup> 48 46	3200	50-100	50-100	9 9 12 12	9 9 12 12	ja	ja	ja	De opførte arbeidstider er henholdsvis eftermiddags- og formiddagskiftet.	
161	Kr.a kommunale havnevæsens Grustak . . . .	17	15	1.45	—	—	Dgl.	—	1.88	—	—	Dgl.	—	+ 11	1030	17 510	48 48	—	50-100	50-100	9 9 12 12	9 9 12 12	ja	ja	ja	Grustaket er i Hurum.	
162	Kr.a Kommune, Vand- og Kloakvæsenet . . . .	72	45	—	6.00 6.50	—	Dgl.	+ 0.90 + 0.75 + 0.40	—	15.00 16.00 17.00	—	Dgl.	—	—	645	46 430	48 48	—	50-100	50-100	9 9 12 12	9 9 12 12	ja	ja	ja	En del særtillæg for forskjellig slags arbejde.	
163	Kr.a Kommune, Kirkegaardene . . . . .	120	104	—	3.80 6.00 6.50	—	Dgl.	+ 0.90 + 0.75 + 0.40	—	10.50 15.00 16.00	—	Dgl.	—	—	645	38 700	48 48	—	50-100	50-100	9 9 12 12	9 9 12 12	ja	ja	ja	Mange sæsongarb. Regnet med gjennomsn. 60 arb. Sæsongarb. 6 dage ferie i 2. sæsong, 9 dage i 3.	
164	Kr.a Kommune, Renholdsverket . . . . .	446	407	—	6.00 6.50	—	Dgl.	+ 0.90 + 0.75 + 0.40	—	16.50	—	Dgl.	—	—	945 1095	429 400	48 42 48 48	8400	50-100	50-100	9 9 12 12	9 9 12 12	ja	ja	ja	Toiletbetjeningen 42 timer. Hjælpe-mænd stod før i laveste lønsgruppe.	
165	Kr.a Kommune, Gasverket . . . . .	500	450	—	6.00 6.50 7.00 7.50	—	Dgl.	+ 0.90 + 0.75 + 0.40	—	10.50 15.00 16.00 17.00	—	Dgl.	—	—	645 945	382 500	48 42 48 48	60000	50-100	50-100	9 9 14 14	9 9 14 14	ja	ja	ja	Retorhuset (vel 200 mand) saa længe den gamle drift fortsætter 42 timer og kr. 105.00 pr. uke.	
166	Kr.a Kommune, Elektricitetsverket . . . . .	150	131	—	6.00 6.50 7.00 7.50	—	Dgl.	+ 0.90 + 0.75 + 0.40	—	15.00 16.00 17.00	—	Dgl.	—	—	645	96 750	48 48	—	50-100	50-100	9 9 14 14	9 9 14 14	ja	ja	ja	En del fik forhøielse ved oprykning i lønsgruppe saa den samlede forhøielse er noget større.	
167	Kr.a kommunale Brændselscentral . . . . .	220	197	—	7.00 8 00	—	Dgl.	+ 0.90 + 0.75 + 0.40	—	15.00 16 06 17.00	—	Dgl.	—	—	345	75 900	48 48	—	50-100	50-100	9 9 12 12	9 9 12 12	ja	ja	ja	I tilf. natskift 30 pct. tillæg	
168	Bergens komm. Brændselscentral . . . . .	90	90	—	8.90	—	—	—	2.55	—	12.34	Dgl.	2 00	—	765	68 950	51 48	13500	1.50-1.75 2.00	2.00-2.35 2.85	— 9 12 12	— 9 12 12	ja	ja	nei		
169	Bergens Komm., Fiske- & Landbrukshandel .	32	30	—	—	29.00 63.00	—	—	—	—	—	—	—	—	900 925	27 520	52 48	6400	1.50-2.00 2.50	50-100	9 9 14 14	9 9 14 14	ja	ja	nei		
170	Bergens Provianteringsraads potetlager . . . .	28	27	—	—	65.00	—	—	—	—	74.00	—	—	—	450	12 600	48 48	—	—	50-100	— 14	— 14	nei	nei	nei		
171	Bergens Kommunale Arbeids- og Pleiehjem	35	27	—	—	35 00 42.00 75.30	—	—	—	—	—	—	—	—	350	12 250	48 48	—	—	2.00-2.35 2.85	9 9 12 12	9 9 12 12	ja	nei	nei		
172	Trondhjems Kommune.	500	448	—	9.50 10.30	—	—	—	—	14.00 16.00	—	Dgl.	—	—	1350	675 000	48 48	—	25-50-100	50-100	6 8 12 14	6 8 12 14	ja	ja	nei		
	Transport	2895	2625													2 297 850											







Tabel II. Lønsbevægelser avsluttet i 1919. (Forts.).

Løpe-nr.	Bedrift	Antal arbeidere		Tidligere løn og dyrtidstilæg					Opnaadd løns- og dyrtidstill.					Den procentvise forandring i akkordarb. (+ eller -).	Forandring pr. arb. pr. år beregnet i kr (+)	Lønshøvelsen utgjør ialt pr. år regnet i hele kr.	Arb. tid pr. uke		Forkortelsen utgjør ialt pr. år (timer)	Tillæg for over-, nat- og helligdagsarbeide		Ferie i dage		Blev overenskomst opprettet?	Var det overenskomst løst?	Var det arbeidsstans?	Anmerkninger
		Ialt	Derav medlemmer	Pr. time	Pr. dag	Pr. uke	Mindsteløn i akkord	Dyrtidstill.	Pr. time	Pr. dag	Pr. uke	Mindsteløn i akkord	Dyrtidstill.				Tidligere pct.	Opnaadd pct.		Tidligere	Opnaadd	Tidligere	Opnaadd				
<b>VIII. De mek. verkst.</b>																											
198	De mek. verksteder og skibsbyggerier . . . . .	500	350	0.80	—	—	—	—	1.10	—	—	—	—	—	+ 480	240 000	54	48	150 000	25-100	50-100	4	6	ja	ja	nei	Der blev gitt et personlig tillæg av 30 øre pr. time.
199	Kr.a Spikerverk . . . . .	110	110	1.20	—	—	—	—	1.65	—	—	—	—	+1381	152 240	54	48	33 000	25-100	50-100	4	6	"	"	"		
200	Skanfors baatbyggeri, Mosjøen . . . . .	21	18	1.30	—	—	—	—	1.80	—	—	—	—	+ 800	16 800	54	48	6 300	50-75	—	—	6	"	nei	ja		
201	Bokerøens skibsverft . . . . .	28	26	1.65	—	—	—	—	1.80	—	—	—	—	+ 240	6 720	48	48	—	25-100	50-100	—	6	"	"	nei		
202	Balstad slip . . . . .	40	19	1.95	—	—	—	—	2.00	—	—	—	—	+ 600	24 000	60	48	24 000	—	—	—	—	nei	"	"	Kravet omfattet bare arbeidstiden og lønnen.	
203	Skjervø mek. verksted, Skjervø . . . . .	36	27	1.00	—	—	—	—	1.50	—	—	—	—	+ 500	18 000	54	48	10 800	25-100	50-100	—	6	?	"	"		
		735	550												437 760			224 100									
<b>IX. Næringsmiddelindustrien.</b>																											
204	Bergens bryggeri . . . . .	200	186	md. 1.30 kv. 0.75 md. 0.70 kv. 0.40 md. 1.10 kv. 0.70 md. 0.83 kv. 0.45	—	—	—	—	md. 1.80 kv. 1.25 md. 1.55 kv. 1.05 md. 1.75 kv. 1.25 md. 1.50 kv. 0.75	—	—	—	—	+1200	240 000	54	48	60 000	25-50	50-100	—	6	ja	"	ja		
205	Bodø bryggeri . . . . .	30	28	md. 0.70 kv. 0.40 md. 1.10 kv. 0.70 md. 0.83 kv. 0.45	—	—	—	—	md. 1.55 kv. 1.05 md. 1.75 kv. 1.25 md. 1.50 kv. 0.75	—	—	—	—	1550	46 500	60	48	18 000	—	50-100	—	6	"	"	"		
206	Drammens bryggeri . . . . .	70	50	md. 1.10 kv. 0.70 md. 0.83 kv. 0.45	—	—	—	—	md. 1.75 kv. 1.25 md. 1.50 kv. 0.75	—	—	—	—	1440	100 800	48	48	—	50	50-100	—	6	"	"	nei		
207	Fredrikstad bryggeri . . . . .	20	17	md. 0.83 kv. 0.45	—	—	—	—	md. 1.50 kv. 0.75	—	—	—	—	1250	25 000	54	48	6 000	25-100	50-100	6	6	ja	ja	"		
208	Fredrikshald, Halden og Møllers bryggerier . . . . .	16	16	md. 0.80 kv. 0.45 md. 1.20 kv. 0.73 md. 1.00 kv. 0.65	—	—	—	—	md. 1.65 kv. 1.00 md. 1.80 kv. 1.30 md. 1.50 kv. 1.05	—	—	—	—	1450	23 200	54	48	4 800	25-50	50-100	—	6	"	nei	"		
209	Hamar og Elverums bryggerier . . . . .	52	48	md. 1.20 kv. 0.73 md. 1.00 kv. 0.65	—	—	—	—	md. 1.80 kv. 1.30 md. 1.50 kv. 1.05	—	—	—	—	1100	57 200	54	48	15 600	25-100	50-100	6	6	"	ja	"		
210	Hønefoss bryggeri . . . . .	25	20	md. 1.00 kv. 0.65 md. 1.07 kv. 0.68	—	—	—	—	md. 1.50 kv. 1.05 md. 1.75 kv. 1.25	—	—	—	—	1250	31 000	54	54	—	25	50-100	—	6	"	nei	"		
211	Kristiania bryggerier . . . . .	600	580	md. 1.07 kv. 0.68	—	—	—	—	md. 1.75 kv. 1.25	—	—	—	—	1350	810 000	54	48	180 000	25-40	50-100	—	6	"	ja	ja		
212	Kristiansands bryggeri . . . . .	27	16	md. 1.05	—	—	—	—	md. 1.65	—	—	—	—	1440	39 000	48	48	—	25-50	50-75	—	6	"	"	nei		
213	Moss bryggeri . . . . .	16	16	—	—	53	—	—	—	—	—	80	—	1400	22 400	54	48	4 800	25	50-100	—	6	"	nei	"		



Tabel II. Lønsbevægelser avsluttet i 1919. (Forts.)

Løpe-nr.	Bedrift	Antal arbeidere		Tidligere løn og dyrtidstillæg					Opnaadd løn- og dyrtidstillæg					Den procentvise forandring i akkordarbeid (+ eller -)	Forsikringsavg. betalt pr. aar beregnet i kr. (+)	Lønsforholdet utgjør ialt pr. aar regnet i hele kr.	Arb.tid pr. uke		Forkortelsen utgjør ialt pr. aar (timer)	Tillæg for over-, nat- og helligdagsarbeide		Ferie i dage		Blev overenskomst opprettet?	Var det overenskomst før?	Var det arbeidsstans?	Anmerkninger
		Ialt	Derav medlemmer	Pr. time	Pr. dag	Pr. uke	Mindsteløn i akkord	Dyrtidstill.	Pr. time	Pr. dag	Pr. uke	Mindsteløn i akkord	Dyrtidstill.				Tidligere pct.	Opnaadd pct.		tidligere	Opnaadd						
214	Stavanger. Tau brygeri	80	78	—	—	md. 63 kv. 43	—	—	—	—	md. 82 kv. 58	—	—	—	950	76 000	54	48	24 000	25-100	50-100	—	6	ja	nei	nei	
215	Tr.hjems bryggerier . . .	120	110	—	—	md. 56 kv. 36	—	—	—	md. 81 kv. 58.25	—	—	—	1250	148 000	54	48	36 000	25-100	50-100	—	6	"	ja	ja		
216	Lundetangens bryggeri, Skien . . . . .	30	29	md. 1.25 kv. 0.80	—	—	—	—	md. 1.75 kv. 1.25	—	—	—	—	950	28 500	54	48	9 000	25	50-100	—	6	"	nei	nei		
217	Larviks bryggeri, Larvik	19	18	—	—	50	—	—	—	75	—	—	—	1300	24 700	54	48	5 700	25-50	50-100	6	6	"	"	"		
218	Kaffebrønderierne, Kr.a	15	13	—	—	63 -55	—	—	—	110 -100	—	—	—	2340	35 000	48	48	—	50-100	100-150	6	12	"	ja	"		
219	Moss gjærfabrik . . . . .	35	35	1.20	—	—	—	—	1.85	—	—	—	—	1180	41 300	54	48	10 500	25-100	50-100	—	6	"	nei	"		
220	Porsgrunds gjærfabrik	20	18	1.00	—	—	—	—	1.85	—	—	—	—	1500	30 000	54	48	6 000	—	50-100	—	6	"	"	"		
221	Letmolis gjærfabrik, Drammen . . . . .	13	13	1.10	—	—	—	—	1.85	—	—	—	—	1400	18 000	54	48	3 900	—	50-100	—	6	"	"	"		
222	Tr.hjems komm. bakeri. Magasinbetjeningen .	25	25	—	—	md. 76 kv. 35	—	—	—	md. 87 kv. 50	—	—	—	650	16 000	48	48	—	50	50	6	6	"	ja	"		
223	Margarinfabr. «Arild», Tr.hjem . . . . .	15	10	—	—	56	—	—	—	82.60	—	—	—	1300	19 500	54	48	4 500	25-100	50-100	—	6	"	"	"		
224	Haldens smørfabrik, Fr.hald . . . . .	6	6	—	—	50	—	—	—	70	—	—	—	1040	6 200	54	48	1 800	25-50	50-100	—	6	"	nei	"		
225	Kristiansands smørfabr.	8	8	1.30	—	—	—	1.70	—	—	—	—	—	480	3 800	54	48	2 400	50	50-100	—	14	nei	"	"		
226	Smørfabr. Nora, Melbo	8	8	—	—	65	—	—	—	75	—	—	—	500	4 000	54	48	2 400	—	50-100	—	6	ja	"	"		
227	Stavanger smørfabrik .	25	15	—	—	60	—	—	—	87	—	—	—	1150	29 000	51	48	3 750	30-50	50-100	—	6	"	ja	ja		
228	Tromsø smørfabrik . .	13	12	—	—	md. 60 kv. 35	—	—	—	md. 85 kv. 55	—	—	—	1150	14 000	50	50	—	30-100	50-100	6	6	"	nei	nei		
229	Tr.hjems dampkjøkken	44	42	—	—	21 -28	—	—	—	24 -35	—	—	—	260	11 400	48	48	—	—	40-60	14	14	nei	"	"	Kun kvinder med fuld kost	
230	Einar Moene saftfabr., Ørstenvik . . . . .	11	7	md. 1.00 kv. 0.50	—	—	—	md. 1.50 kv. 0.80	—	—	—	—	—	950	10 500	54	48	3 300	—	25-50	—	6	ja	"	"		



Tabel II. Lønsbevægelsen avsluttet i 1919. (Forts.).

Løpe-nr.	Bedrift	Antal arbeidere		Tidligere løn og dyrtidstillæg					Opnaadd løns- og dyrtidstill.					Den procentvise forandring i akkordarb. (+ eller -)	Lønshøielsen utgjør ialt pr. aar regnet i hele kr.	Arb. tid pr. uke		Forkortelsen utgjør ialt pr. aar (timer)	Tillæg for over-, nat- og helligdagsarbeide		Ferie i dage		Blev overenskomst opprettet?	Var det overenskomst før?	Var det arbeidsstans?	Anmerkninger	
		Ialt	Derav medlemmer	Pr. time	Pr dag	Pr. uke	Mindsteløn i akkord	Dyrtidstill.	Pr. time	Pr. dag	Pr. uke	Mindsteløn i akkord	Dyrtidstill.			Tidligere	Opnaadd		Tidligere pct.	Opnaadd pct.	Tidligere	Opnaadd					
231	Joh. C. Martens trandamperi, Tromsøy . . .	33	31	—	—	90	—	—	—	—	100	—	—	—	500	16 500	54	54	—	30-100	50-100	—	—	ja	nei	ja	6 dage.
232	A/S Næringsmiddelindustri, Harstad. . . . .	11	11	md. 1.10 kv. 0.60	—	—	—	—	md. 1.60 kv. 0.90	—	—	—	—	—	900	10 000	54	48	3 300	25-50	50-100	—	6	—	—	nei	
233	A/S H. M. Lundgrens Enke, Tr.hjem . . . . .	20	11	—	—	60	—	—	—	—	75-80	—	—	—	900	18 000	54	48	6 000	—	50-100	—	14	—	—	—	
234	Freia chokoladefabrik, Kr.a . . . . .	550	530	—	—	md. 70 kv. 30	—	—	—	—	md. 85 kv. 50	—	—	—	975	536 000	48	48	—	25-50	50-100	4	6	—	—	—	
235	Bergene og Cloetta chokoladefabr., Kr.a . . . . .	230	100	—	—	md. 70 kv. 30	—	—	—	—	md. 85 kv. 50	—	—	—	950	218 500	48	48	—	25-50	50-100	—	6	—	—	—	
236	A/S Olaf Larsens chokoladefabrik, Kr.a . . . . .	98	98	—	—	md. 70 kv. 35	—	—	—	—	md. 85 kv. 50	—	—	—	1100	107 800	48	48	—	25-50	50-100	—	6	—	—	—	
237	Nidar chokoladefabrik, Tr.hjem . . . . .	75	75	md. 0.98 kv. 0.75	—	—	—	—	md. 1.80 kv. 1.00	—	—	—	—	—	850	63 700	48	48	—	25-50	50-100	—	6	—	ja	—	
238	Kiellands dropsfabrik, Kr.a . . . . .	95	85	—	—	md. 68 kv. 28	—	—	—	—	md. 85 kv. 50	—	—	—	1050	99 800	48	48	—	25	50-100	6	9	—	nei	—	
239	Nygaard & Co. chokoladefabr., Kr.a . . . . .	8	8	—	—	75	—	—	—	—	90	—	—	—	780	6 200	43	43	2 000	—	50-100	6	14	nei	—	—	
240	Kr.a konfektfabrik . . . . .	7	7	—	—	md. 70 kv. 35	—	—	—	—	md. 85 kv. 50	—	—	—	800	5 600	48	48	2 100	—	50-100	—	9	—	—	—	
241	Fossum konfektfabr., Kr.a . . . . .	7	7	—	—	md. 75 kv. 45	—	—	—	—	md. 85 kv. 50	—	—	—	680	4 800	46	46	—	25	50-100	—	9	—	—	—	



Tabel II. Lønsbevægelsen avsluttet i 1919. (Forts.)

Løpe-nr.	Bedrift	Antal arbeidere		Tidligere løn- og dyrtidstill.					Opnaadd løn- og dyrtidstill.					Den prosentvise forandring i løn og dyrtidstill. pr. år beregnet i kr. (+)	Lønforholdet utgjør ialt pr. år regnet i hele kr.	Arb.tid pr. uke		Forkortelsen utgjør ialt pr. år (timer)	Tillæg for over-, nat- og helligdagsarbeide		Ferie i dage		Blev overenskomst opprettet?	Var det overenskomst før?	Var det arbeidsstans?	Anmerkninger	
		Ialt	Derav medlemmer.	Pr. time	Pr. dag	Pr. uke	Mindsteløn i akkord	Dyrtidstill.	Pr. time	Pr. dag	Pr. uke	Mindsteløn i akkord	Dyrtidstill.			Tidligere pct.	Opnaadd pct.		Tidligere	Opnaadd							
242	Meyers Drops- og kjeksfabrik, Kr.a . . . . .	67	67	—	—	md. 60 kv. 32	—	—	—	—	md. 85 kv. 50	—	—	—	1050	70 000	49	48	3 500	35	50-100	3	6	ja	nei	nei	
243	Ørnen Chokoladefabrik, Kristiania . . . . .	16	16	—	—	md. 60 kv. 35	—	—	—	—	md. 85 kv. 50	—	—	—	780	12 500	47	47	—	25	50-100	—	6	nei	"	"	
244	Kr.a Dropsfabrik . . . . .	9	9	—	—	kv. 25	—	—	—	—	kv. 50	—	—	—	1300	11 700	50	48	900	—	50-100	—	6	"	"	"	
245	Bjølsen mølle, Kr.a . . . . .	40	37	—	—	65	—	—	—	—	85	—	—	—	1040	41 600	48	48	—	25-50	50-100	—	6	ja	ja	"	
246	Moss aktiemølle . . . . .	88	67	—	—	55	—	—	—	—	85	—	—	—	1550	136 000	54	48	26 000	25-100	50-100	—	6	"	"	"	
247	I. C. Pienes mølle, Buviken . . . . .	47	35	—	—	57	—	—	—	—	82	—	—	—	1200	56 400	54	48	14 000	25-100	50-100	—	6	"	"	"	
248	Skiens aktiemølle . . . . .	38	36	—	—	33-35	—	—	—	—	80-85	—	—	—	1920	73 000	54	48	11 400	25-50	50-100	—	6	"	nei	"	
249	A/S Denorske melkefabr. Kap, Hamar, Sanne-sund, Holmestrand . . . . .	340	290	—	—	md. 1.12 kv. 0.75	—	—	—	—	md. 1.70 kv. 1.10	—	—	—	1050	357 000	54	48	102 000	25-50	50-100	4	6	"	ja	"	1 Mindsteløn før og nu. Den personlige løn var før tariffrevisjonen 1.10 for mænd og 70-80 øre for kvinder. I personligt tillæg opnaaddes 50-53 for mænd, 30 øre for kvinder.
250	Hermetikfabrikkerne i Bergen, Stavanger, Trondhjem, Hauge-sund, Sunde, Sandnes, Stord . . . . .	2200	1600	—	—	md. 0.67 kv. 0.42	—	—	1.30	—	—	—	—	—	950	3 990 000	54	48	660 000	30-50	50-100	4	6	"	"	"	Det samme er stort set forholdet for hermetikfabrikkerne ogsaa i de andre byer, idet landstariffen er blitt gjort gjældende med endel tillempninger.
251	Bodø hermetikfabrikker . . . . .	200	150	—	—	md. 0.90 kv. 0.60	—	—	0.70	—	—	—	—	—	950	190 000	54	48	60 000	—	50-100	—	6	"	nei	"	
252	Kristiansands hermetikfabrikker . . . . .	24	122	—	—	md. 1.00 kv. 0.60	—	—	—	—	md. 1.30 kv. 0.70	—	—	—	800	19 200	54	48	7 200	30-50	50-100	—	6	"	"	"	
253	Tromsø do. . . . .	93	68	—	—	md. 1.00 kv. 0.60	—	—	—	—	md. 1.30 kv. 0.70	—	—	—	800	74 400	54	48	27 900	30-50	50-100	—	6	"	"	"	
254	Orkla Preserving, Thamshavn . . . . .	20	20	—	—	md. 1.40 kv. 0.65	—	—	—	—	md. 1.60 kv. 1.40	—	—	—	800	8 000	48	48	—	—	50-100	—	6	nei	"	"	



Tabel II. Lønsbevægelsen afsluttet i 1919. (Forts.).

Løpe-nr.	Bedrift	Antal arbejdere		Tidligere løn og dyrtidstillæg					Opnaadd løn- og dyrtidstill.					Den procentvise forandring i akkordarb. (+ eller -)	Lønsforhøvelsen udgjør ialt pr. aar regnet i hele kr.	Arb.tid pr. uke		Forkortelsen udgjør ialt pr. aar timer	Tillæg for over-, nat- og helligdagsarbejde		Ferie i dage		Blev overenskomst oprettet?	Var det overenskomst før?	Var det arbejdsstans?	Anmerkninger	
		Ialt	Derav medlemmer	Pr. time	Pr. dag	Pr. uke	Mindsteløn i akkord	Dyrtidstill.	Pr. time	Pr. dag	Pr. uke	Mindsteløn i akkord	Dyrtidstill.			Tidligere pct.	Opnaadd pct.		Tidligere	Opnaadd	Tidligere	Opnaadd					
255	A/S Nordfjeldske blik- emballagefabrik, Bodø	32	25	md. 1.00 kv. 0.55	—	—	—	—	md. 1.60 kv. 0.80	—	—	—	—	—	1050	33 600	54	48	9 600	—	50-100	—	6	ja	nei	nei	
256	Nordkap blikemalage- fabrik, Melbo . . . . .	9	9	1.50	—	—	—	—	1.80	—	—	—	—	—	1000	9 000	54	48	2 700	—	50-100	—	6	"	"	"	
257	Østlandske blikemal- fabrik, Moss . . . . .	82	74	1.25	—	—	—	—	1.85	—	—	—	—	—	1100	90 200	54	48	24 600	25-50	50-100	—	6	"	"	"	
258	Kristiania røkerier, Kr.a	12	12	—	—	85	—	—	—	—	—	—	—	—	850	10 200	48	48	—	—	—	6	14	nei	"	"	
259	A/S Edv. Falchs sildolje- fabrik, Tromsø . . . . .	35	35	1.20	—	—	—	—	1.55	—	—	—	—	—	800	28 000	54	54	—	—	50-100	—	—	ja	"	ja	
260	Neptun sildoljefabrik, Melbo . . . . .	60	60	1.20	—	—	—	—	1.60	—	—	—	—	—	250	15 000	60	48	36 000	—	50-100	—	6	"	"	nei	
261	Nordlands kraftforfabr., Bodø . . . . .	10	10	0.75 til 0.80	—	—	—	—	1.40	—	—	—	—	—	1300	13 000	60	54	3 000	—	50-100	—	—	nei	"	"	
262	Tr.hjems røkeri, Tr.hjem	40	37	—	—	md. 55 kv. 30	—	—	—	—	—	—	—	—	930	37 200	54	48	12 000	—	50-100	6	6	ja	"	"	
263	Brettesnes sildoljefabrik	35	35	0.80	—	—	—	—	1.25	—	—	—	—	—	1250	42 525	54	54	—	?	25-100	—	—	"	"	"	
264	Stavanger sild- og foder- melfabrikker . . . . .	100	75	1.30	—	—	—	—	1.80	—	—	—	—	—	800	80 000	54	48	30 000	25-100	50-100	—	6 12	"	"	ja	
		6274	5176																1446 500								
<b>X. Tekstilindustrien.</b>																											
265	Nydalens Co. . . . .	563	318	30-53 + 30%	21.06 37.20	—	—	13-22	0.95 til 1.70	—	—	—	—	65	720 570 1120 1400	454 480	54	48	168 900	25-50-100	50-100	4	6	ja	ja	nei	
266	Knud Graah & Co., A/S	346	189	do.	do.	—	—	13-22	do.	—	do.	—	—	65	720 570 1120 1400	267 290	54	48	108 800	25-50-100	50-100	4	6	"	"	"	
267	Hjula væveri, Frysja, Kristiania . . . . .	333	120	do.	do.	—	—	13-22	do.	—	do.	—	—	65	720 570 1120 1400	264 060	54	48	99 900	25-50-100	50-100	4	6	"	"	"	
268	Baand- og lidsefabr., A/S	200	75	do.	do.	—	—	13-22	do.	—	do.	—	—	65	720 570 1120 1400	156 800	54	48	60 000	25-50-100	50-100	4	6	"	"	"	







Tabel II. Lønsbevægelser avsluttet i 1919. (Forts.)

Løpe-nr.	Bedrift	Antal arbeidere		Tidligere løn og dyrtidstillæg					Opnaadd løn- og dyrtidstill.					Den procentvise forandring i akkordarb. (+ eller -)	Forandring pr. arb. pr. aar beregnet i kr. (+)	Lønforholdet utgjør ialt pr. aar regnet i hele kr	Arb.tid pr. uke		Forkortelsen utgjør ialt pr. aar (timer)	Tillæg for over-, nat og helligdagsarbeide		Ferie i dage		Blev overenskomst opprettet?	Var det overenskomst før?	Var det arbeidsstans?	Anmerkninger					
		Ialt	Derav medlemmer	Pr. time	Pr. dag	Pr. uke	Mindsteløn i akkord	Dyrtidstill.	Pr. time	Pr. dag	Pr. uke	Mindsteløn i akkord	Dyrtidstill.				Tidligere	Opnaadd		Tidligere pct.	Opnaadd pct.	Tidligere	Opnaadd									
281	Kristiania seilduksfabr.	400	160	30 + 53	—	21.06 37.20	—	13-22	95 til 1.70	—	45.60 81.60	—	—	65	720 570 1120 1400	360 400	54	48	120 000	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
282	Kristiania tekstilfabr. . .	12	10	48 til 1.00	—	25.92 50.00	—	13-22	do.	—	do.	—	—	—	800 1500	13 100	"	"	3 600	—	—	—	6	—	—	—	—	—	—	—	—	
283	A/S Haldens fabrikker.	324	200	47 til 0.90	—	24 58 48.60	—	—	do.	—	do.	—	—	65	900 1600 1300	425 200	"	"	97 200	—	—	?	6	—	nei	—	—	—	—	—	—	
284	A/S Tønsberg reperbane	98	83	30 53	—	21.06 37.20	—	—	do.	—	do.	—	—	65	720 570 1120 1400	113 760	"	"	29 400	—	—	—	4	6	ja	ja	nei	—	—	—	—	
285	A/S Samnanger uldvæv.	110	70	60 til 1.10	—	32.40 69.40	—	—	do.	—	do.	—	—	60	660 1120 792 1344	104 980	"	"	33 000	—	—	?	"	"	nei	"	—	—	—	—	—	—
286	Jæderens uldvarefabr. . .	39	38	60 til 1.10	—	32.40 34.00	—	—	do.	—	do.	—	—	50	660 1380 900 1600	49 700	"	"	11 700	—	—	?	"	"	"	"	—	—	—	—	—	—
287	Berger og Fossekleven fabrikker . . . . .	180	140	50 til 1.00	—	27.00 54.00	—	—	85 til 1.60	—	do.	—	—	60	650 1100 780 1320	162 660	"	"	54 000	—	—	?	"	"	"	"	—	—	—	—	—	Hertil kommer frit hus. For de som ikke kan skaffes hus, betales 240.00 for familiefors. og 120.00 for enslige, alt pr. aar.
288	Bertnes uldvarefabr. . .	36	27	—	—	20-40 kr. pr. uke-tan- tième	—	—	—	—	30-50 kr. pr. uke	—	—	45	600 900 800	28 600	"	"	10 800	—	—	—	14	"	ja	ja	—	—	—	—	—	
289	Sandnes uldvarefabr. . .	50	35	60 til 1.05	—	32.46 56.75	—	—	95 til 1.70	—	45.60 81 60	—	—	65	650 1200 890 1400	50 200	"	"	15 000	—	—	—	6	"	nei	nei	—	—	—	—	—	—
290	Gudbrandsd.s uldvaref, A/S, Mesna tekstilf. og Lillehammer væveri . .	77	62	45 til 1.00	—	24.30 54.00	—	—	do.	—	do.	—	—	65	650 1200 900 1500	87 550	"	"	23 100	—	—	—	"	"	"	"	—	—	—	—	—	—
291	Voss uldvarefabrik . . .	35	28	60 til 1.13	—	32.40 61.02	—	—	do.	—	do.	—	—	55	660 1029 900	28 470	"	"	10 500	—	—	—	"	"	"	"	—	—	—	—	—	—
292	Arne uldvarefabrik . . .	276	150	48 til 1.25	—	23.92 67.50	—	—	90 til 1.60	—	43 20 76.80	—	—	60	760 825 700 840	218 824	"	"	82 800	—	—	—	"	"	"	"	—	—	—	—	—	—







Tabel II. Lønsbevægelser

Løpe-nr.	Bedrift	Antal arbeidere		Tidligere løn- og dyrtidstill.					Opnaadd løn- og dyrtidstill.					Den procentvise forandring i akkordarb. (+ eller -)
		Ialt	Derav medlemmer.	Pr. time	Pr. dag	Pr. uke	Mindsteløn i akkord	Dyrtidstill.	Pr. time	Pr. dag	Pr. uke	Mindsteløn i akkord	Dyrtidstill.	
310	Næs bruk, Mosjøen . .	70	65	0.70 0.90	—	—	—	—	1.40 1.80	—	—	—	—	—
311	A/S Børresen, Sjaastad, Lier . . . . .	50	48	—	10 25 11.25	—	—	—	—	13.60 14.60	—	—	—	—
312	Bratsberg bruk, Porsgr.	49	30	0.80 1.25	—	—	—	—	0.96 1.50	—	—	—	—	—
313	Sagbrukene, Mo i Ranen	25	12	1.00 1.20	—	—	—	—	1.35 1.40	—	—	—	—	—
314	Statens brændselsstyre, Vefsen . . . . .	20	20	1.00	—	—	—	—	1.75 1 87,5	—	—	1.75	—	—
315	Sivertsen & Solbakken trævarefabr., Mosjøen	17	14	0.90 1.15	—	—	—	—	1.40 1.70	—	—	—	—	—
316	Stjørdalens trævarefabr.	50	50	0.95 1.35	—	—	—	—	1.35 1.75	—	—	—	—	—
317	Do. Do.	25	20	0.85	—	—	—	—	1.40	—	—	—	—	—
		606	514											
	<b>XII. Rengjøringskvinder m. v.</b>													
318	Kr.a kommune. Rengjøringskvinderne ved boligraadet, havnevæsenet og husleienævnden . . . . .	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
319	Kr.a kommune. Rengjøringskv. ved de komm. kont. i Akersgt. 55/57.	16	16	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
320	Kr.a kommune. Rengjøringskv. ved folkeskolerne . . . . .	186	177	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
321	Kr.a kommune. Rengjøringskv. ved arbeidshjemmet, Markveien .	4	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
322	Norges statsbaner. Rengjøringskv. i Kr.a . .	130	125	—	7.50 9.75	—	—	—	—	10 15	—	—	—	—
323	Norges statsbaner. Rengjøringskv. i Tr.hjem	21	21	—	7.50	—	—	—	—	10	—	—	—	—
324	Norsk Hydro. Rengjøringskv. i Kr.a . . . .	14	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

avsluttet i 1919. (Forts.)

Forandring pr. arb. pr. aar beregnet i kr. (+)	Lønsforhøielsen utgjør ialt pr. aar regnet i hele kr.	Arb.tid pr. uke		Forkortelsen utgjør ialt pr. aar timer	Tillæg for over-, nat- og helligdagsarbeide		Ferie i dage		Blev overenskomst opprettet?	Var det overenskomst før?	Var det arbeidsstans?	Anmerkninger
		Tidligere	Opnaadd		Tidligere	Opnaadd						
1660	116 200	54	48	21 000	?	50-100	—	6	ja	nei	ja	
965	48 250	54	48	15 000	25-100	50-100	4	6	"	ja	nei	
750	36 750	54	48	14 700	25-100	50-100	—	6	"	nei	"	
350	8 750	54	48	7 500	—	50-100	—	6	nei	"	ja	
1500	30 000	54	48	6 000	—	50-100	—	—	ja	"	"	
1200	20 400	54	48	5 100	—	50-100	—	6	"	"	"	
550	27 500	54	48	30 000	25-100	50-100	—	6	"	"	nei	
900	22 500	54	48	15 600	25-100	50-100	—	6	"	"	"	
	569 950			173 250								
480	1 440	—	—	—	—	—	—	12	nei	"	"	Maanedslønnen blev forhøiet med kr. 40.00.
750	12 000	—	—	—	—	—	—	12	"	"	"	Maanedslønnen blev gjennomsnittlig forhøiet med kr. 62.50.
650	120 900	—	—	—	—	—	skoleferien	—	"	"	"	
300	12 000	—	—	—	—	—	12	12	"	"	"	
1059.60	137 748	52	48	2 600	25-100	50-100	14	14	ja	ja	"	Der arbeides nat- og dagskift.
750	15 750	54	48	6 300	—	50-100	—	14	nei	nei	"	
684	9 576	—	48	—	—	—	—	12	ja	"	"	Maanedslønnen blev forhøiet med kr. 133.00—175.00.



Tabel II. Lønsbevægelser

Løpe-nr.	Bedrift	Antal arbejdere		Tidligere løn og dyrtidstilæg					Opnaadd løns- og dyrtidstill.					Den procentvise forandring i akkordarb. (+ eller -).	Forandring pr. arb. pr. aar beregnet i kr. (+)	Lønforhøielsen u-egjor ialt pr. aar i regnet i hele kr.	Arb.tid pr. uke		Forkortelsen utgjør ialt pr. aar (timer)	Tillæg for over-, nat- og helligdagsarbeide		Ferie i dage		Blev overenskomst oprettet?	Var det overenskomst før?	Var det arbejdsstans?	Anmerkninger
		Ialt	Derav medlemmer	Pr. time	Pr. dag	Pr. uke	Mindsteløn i akkord	Dyrtidstill.	Pr. time	Pr. dag	Pr. uke	Mindsteløn i akkord	Dyrtidstill.				Tidligere pct.	Opnaadd pct.		Tidligere	Opnaadd	Tidligere	Opnaadd				
325	Norsk Hydro. Rengjøringskv. m. v., Rjukan	60	60	1.00	—	—	—	—	1.25	—	—	—	—	—	+ 300	18 000	54	48	18 000	—	—	6	14	ja	ja	nei	
326	Stenkjær rengjøringskv.	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	+ 440	1 320	—	—	—	—	—	—	—	nei	nei	—	Kvinderne har fuld løn i skoleferien.
327	Fredrikstad Vask- og rengjøringskvinder	65	65	0.50	—	—	—	—	1.00	—	—	—	—	—	+ 600	39 000	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
328	Trondhjems kommune. Rengjøringskvinderne	49	40	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	+ 300	14 700	—	—	—	—	—	Skole-ferien	ja	ja	—	—	Lønnen blev forhøiet fra kr. 80 00 til kr. 105.00 pr. md.
329	Skiens kommune. Rengjøringskvinderne	30	30	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	+ 420	12 600	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
330	Tjenestepikerne i Trondhjem	60	60	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	+ 300	18 000	—	—	—	—	—	?	14	nei	nei	nei	Lønnen blev forhøiet med kr. 25 00 pr. md. Likeledes blev pikerne tilstaaet kr. 30.00 i feriepenge.
331	Betjeningen ved Arbeidsfundets kafé	16	16	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	+ 140	2 240	56	51	4 000	50	50-100	14	14	ja	—	—	
		657	640													415 274			54 300								
	<b>XII. Forskjellige virksomheter.</b>																										
332	Stavanger telefonforretn	20	27	—	—	32 40	—	—	—	—	—	—	—	—	+1700	51 000	52	48	9 000	50-100	50-100	6	12	—	ja	—	Der blev avsluttet 2 lønsbevægelser i aaret. Alle familiefors. har et ukentlig tillæg av kr. 10.00.
333	Do.	30	27	—	—	70 75	—	—	—	—	—	—	—	+ 750	22 500	48	48	—	50-100	50-100	12	12	—	—	—		
334	Bestumkilens kuloplag	10	10	—	—	60	—	—	—	—	—	—	—	+1040	10 400	54	48	3 000	25-100	50-100	—	6	—	nei	—		
335	Kr.a kulimportører	350	300	—	—	80	—	—	—	—	—	—	—	+ 675	23 625	54	48	105 000	25-100	50-100	—	6	—	—	—	ja	
336	Vestl. petroleumskomp., Harstad	17	13	—	—	60	—	—	—	—	—	—	—	+ 935	15 895	54	48	5 100	?	50-100	—	6	—	—	—	—	
337	Norsk kabelfabrik, Drammen	60	55	0.55 0.90	—	—	—	—	0.72 0.32	—	—	—	—	—	+ 750	45 000	53	48	15 000	25-100	50-100	—	12	nei	—	nei	
338	A/S Svelviksand	31	22	1.00	—	—	—	—	1.60	—	—	—	—	+1140	35 340	54	48	9 300	50-100	50-100	—	6	ja	—	—	—	
339	Trondhj. pak- og papirfabrik	30	20	—	—	48 50	—	—	—	—	—	—	—	+1600	48 000	54	48	9 000	25-100	50-100	—	10	nei	—	—	—	
340	Hommelvik losse- og lastearbejdere	35	35	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	+1000	35 000	54	48	10 500	?	50-100	—	—	—	ja	ja	ja	Akkordprisene blev forhøiet med 20—30 pct. Der arbeides ikke i timeløn.
341	O. Mustad, Lysaker. Utarbejderne	20	17	—	—	50 60	—	—	—	—	—	—	—	+1300	26 000	54	48	6 000	25-100	50-100	4	6	—	—	—	—	
342	O. Mustad. Tomt-, høvleri- og kassefabr. arb	13	11	1.10	—	—	—	—	1.35	—	—	—	—	+ 675	8 775	54	54	—	25-100	25-100	—	—	—	—	—	—	Midlertidig ordning.
343	Do.	13	11	1.35	—	—	—	—	1.75	—	—	—	—	+ 600	7 800	54	48	3 900	25-100	50-100	4	6	ja	ja	ja	—	

avsluttet i 1919. (Forts.).

Løpe-nr.	Bedrift	Antal arbejdere		Tidligere løn og dyrtidstilæg					Opnaadd løns- og dyrtidstill.					Den procentvise forandring i akkordarb. (+ eller -).	Forandring pr. arb. pr. aar beregnet i kr. (+)	Lønforhøielsen u-egjor ialt pr. aar i regnet i hele kr.	Arb.tid pr. uke		Forkortelsen utgjør ialt pr. aar (timer)	Tillæg for over-, nat- og helligdagsarbeide		Ferie i dage		Blev overenskomst oprettet?	Var det overenskomst før?	Var det arbejdsstans?	Anmerkninger
		Ialt	Derav medlemmer	Pr. time	Pr. dag	Pr. uke	Mindsteløn i akkord	Dyrtidstill.	Pr. time	Pr. dag	Pr. uke	Mindsteløn i akkord	Dyrtidstill.				Tidligere pct.	Opnaadd pct.		Tidligere	Opnaadd	Tidligere	Opnaadd				
325	Norsk Hydro. Rengjøringskv. m. v., Rjukan	60	60	1.00	—	—	—	—	1.25	—	—	—	—	—	+ 300	18 000	54	48	18 000	—	—	6	14	ja	ja	nei	
326	Stenkjær rengjøringskv.	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	+ 440	1 320	—	—	—	—	—	—	—	nei	nei	—	Kvinderne har fuld løn i skoleferien.
327	Fredrikstad Vask- og rengjøringskvinder	65	65	0.50	—	—	—	—	1.00	—	—	—	—	—	+ 600	39 000	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
328	Trondhjems kommune. Rengjøringskvinderne	49	40	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	+ 300	14 700	—	—	—	—	—	Skole-ferien	ja	ja	—	—	Lønnen blev forhøiet fra kr. 80 00 til kr. 105.00 pr. md.
329	Skiens kommune. Rengjøringskvinderne	30	30	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	+ 420	12 600	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
330	Tjenestepikerne i Trondhjem	60	60	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	+ 300	18 000	—	—	—	—	—	?	14	nei	nei	nei	Lønnen blev forhøiet med kr. 25 00 pr. md. Likeledes blev pikerne tilstaaet kr. 30.00 i feriepenge.
331	Betjeningen ved Arbeidsfundets kafé	16	16	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	+ 140	2 240	56	51	4 000	50	50-100	14	14	ja	—	—	
		657	640													415 274			54 300								
	<b>XII. Forskjellige virksomheter.</b>																										
332	Stavanger telefonforretn	20	27	—	—	32 40	—	—	—	—	—	—	—	—	+1700	51 000	52	48	9 000	50-100	50-100	6	12	—	ja	—	Der blev avsluttet 2 lønsbevægelser i aaret. Alle familiefors. har et ukentlig tillæg av kr. 10.00.
333	Do.	30	27	—	—	70 75	—	—	—	—	—	—	—	+ 750	22 500	48	48	—	50-100	50-100	12	12	—	—	—		
334	Bestumkilens kuloplag	10	10	—	—	60	—	—	—	—	—	—	—	+1040	10 400	54	48	3 000	25-100	50-100	—	6	—	nei	—		
335	Kr.a kulimportører	350	300	—	—	80	—	—	—	—	—	—	—	+ 675	23 625	54	48	105 000	25-100	50-100	—	6	—	—	—	ja	
336	Vestl. petroleumskomp., Harstad	17	13	—	—	60	—	—	—	—	—	—	—	+ 935	15 895	54	48	5 100	?	50-100	—	6	—	—	—	—	
337	Norsk kabelfabrik, Drammen	60	55	0.55 0.90	—	—	—	—	0.72 0.32	—	—	—	—	—	+ 750	45 000	53	48	15 000	25-100	50-100	—	12	nei	—	nei	
338	A/S Svelviksand	31	22	1.00	—	—	—	—	1.60	—	—	—	—	+1140	35 340	54	48	9 300	50-100	50-100	—	6	ja	—	—	—	
339	Trondhj. pak- og papirfabrik	30	20	—	—	48 50	—	—	—	—	—	—	—	+1600	48 000	54	48	9 000	25-100	50-100	—	10	nei	—	—	—	
340	Hommelvik losse- og lastearbejdere	35	35	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	+1000	35 000	54	48	10 500	?	50-100	—	—	—	ja	ja	ja	Akkordprisene blev forhøiet med 20—30 pct. Der arbeides ikke i timeløn.
341	O. Mustad, Lysaker. Utarbejderne	20	17	—	—	50 60	—	—	—	—	—	—	—	+1300	26 000	54	48	6 000	25-100	50-100	4	6	—	—	—	—	
342	O. Mustad. Tomt-, høvleri- og kassefabr. arb	13	11	1.10	—	—	—	—	1.35	—	—	—	—	+ 675	8 775	54	54	—	25-100	25-100	—	—	—	—	—	—	Midlertidig ordning.
343	Do.	13	11	1.35	—	—	—	—	1.75	—	—	—	—	+ 600	7 800	54	48	3 900	25-100	50-100	4	6	ja	ja	ja	—	







Tabel III. Gruppevis sammendrag av lønsbevægelserne.

Faggruppe.	Antal arbeidere	Antal medlemmer	Organisations- pct.	Samlet lønstillæg for 1 aar	Lønstillæg pr. arbeider for 1 aar	Samlet forkortelse av arbeidstiden for 1 aar	Forkortelse av arbeidstiden pr. arbeider for 1 aar
Anlægsarbeidere . . . . .	6139	4913	79.3	6 924 400	1118	563 670	91
Bergverksarbeidere . . . . .	1232	860	69.8	1 026 540	833	205 920	167
Bygningsarbeidere . . . . .	7573	5954	78.6	4 432 660	585	1 803 150	238
Elektrokemiske arb. . . . .	4383	3056	69.8	2 153 492	491	1 324 900	302
Glasverksarbeidere . . . . .	520	500	96.1	650 000	1231	156 000	300
Kemisk-tekniske arb. . . . .	2812	2196	78.1	1 675 660	596	545 925	194
Kommunale arbeidere . . . . .	4535	4069	89.7	3 808 610	840	198 830	44
Hjælpearbeidere ved mek. verksteder og skibs- byggerier . . . . .	735	550	74.8	437 760	596	224 100	305
Næringsmiddelindustri- ens arbeidere . . . . .	6274	5176	82.5	6 496 425	1036	1 446 500	231
Tekstilarbeiderne . . . . .	5341	3034	56.8	4 675 293	875	1 606 800	301
Trævarearbeiderne . . . . .	606	514	84.8	569 590	940	173 250	286
Rengjøringskvinder . . . . .	657	640	97.4	415 274	632	54 300	83
Arbeidere ved forskjellige virksomheter . . . . .	1247	1055	84.6	1 000 450	802	273 000	220

Tabel IV. Avsluttede lønsbevægelser i 1919 hvor overenskomster ikke blev oprettet.

Faggruppe	Bedriftens navn	Ardeiderantal		
		ialt	organi- sert	
<i>Anlægsarbeidere.</i>	1. Bremanger kraftselskap . . . . .	110	63	
	2. Drammens komm. elektricitetsverk	23	23	
	3. A/S Graakalbanen . . . . .	60	50	
	4. Mørkfos—Solbergfosanlægget . . . . .	425	286	
	5. Namsos komm. kraftanlæg . . . . .	50	50	
	6. Nomeland kraftanlæg . . . . .	180	90	
	7. Ogdal elektricitetsverk . . . . .	20	14	
	8. Saudeanlæggene (Electric Furnace Produkt Co.) . . . . .	135	125	
	9. Selmer, ingeniør, Langesund . . . . .	35	35	
	10. Statsbanerne: Randsfjordens ekstra- arbeidere . . . . .	180	102	
	11. Statens anlæg: Rørosbanens om- bygning I. . . . .	85	85	
	12. Do. II. . . . .	85	85	
	13. Iernbaneanlæggene m. fl. . . . .	2645	2052	
	14. Sørlandsbanens 4. afdeling (haand- verkerne) . . . . .	8	8	
	15. Trondhjems stationsarrangement . . . . .	70	63	
	16. Strandefjordens regulering . . . . .	38	29	
	17. Veianlægget: Brunkeberg—Seljord Morgedal . . . . .	25	25	
	18. Veianlæg i Kolvereid . . . . .	16	15	
	19. Veianlæg i Namdalen . . . . .	30	23	
	20. Veianlægget Kvaalsdalen—Høilandet	14	12	
<i>Bygningsarbeidere.</i>	21. Sten-, jord- og cementarb., Tjølling	64	38	
	22. Do. Drammen . . . . .	45	45	
	23. Do. Haugesund . . . . .	30	30	
	24. A/S Jernbeton, Sandefjord . . . . .	25	25	
	25. Do., Horten . . . . .	29	25	
	26. Kristiania kommune . . . . .	700	700	
	27. Moss . . . . .	100	58	
	28. Kragerø vindusfabrik . . . . .	9	9	
	29. Hylla kalkbrud . . . . .	35	33	
	30. Murarbeiderne, Skien . . . . .	19	17	
<i>Elektrokemiske arbeidere.</i>	31. Bunæs kalkfjeld, Stathelle . . . . .	12	12	
	<i>Kommunale arbeidere.</i>	32. Bergens provianteringsraad . . . . .	28	27
		33. Renovationsarbeiderne, Trondhjem	21	21
		34. Gjøvik kommune . . . . .	5	3
		35. Stavanger kommune . . . . .	400	380
		36. Harstad » . . . . .	15	10
		37. Kristiansands » . . . . .	50	41
		38. Strindens » . . . . .	12	8
		39. Hammerfest » . . . . .	20	20
		40. Kongsberg » . . . . .	8	8
<i>Mekaniske verksteder.</i>		41. Balstad slip . . . . .	40	19



Tabel IV. Avsluttede lønsbevægelser i 1919 hvor overenskomster ikke blev oprettet. (Forts.)

Faggruppe	Bedriftens navn	Arbejderantal	
		ialt	organiseret
<i>Næringsmiddelindustrien.</i>	42. Nygaard, C. O., chokoladefabrik, Kristiania . . . . .	8	8
	43. Kristiania konfektfabrik . . . . .	7	7
	44. Fossum . . . . .	7	7
	45. Ørnen chokoladefabrik . . . . .	16	16
	46. Kristiania dragéfabrik . . . . .	9	9
	47. Orkla preservingsfabrik . . . . .	20	20
	48. Kristiania røkerier . . . . .	12	12
	49. Nordlands kraftfoderfabrik . . . . .	10	10
	<i>Rengjøringskvinder.</i>	50. Kristiania kommunale kontorer . . . . .	19
51. Kristiania folkeskoler . . . . .		186	177
53. Kristiania kommune: Arbejdshjemmet, Markveien . . . . .		4	4
54. Norges statsbaner, Trondhjem . . . . .		21	21
55. Stenkjær kommune . . . . .		3	3
56. Fredrikstad: Diverse . . . . .		65	66
57. Tjenestepikerne, Trondhjem . . . . .		60	60
<i>Tekstilarbejderne.</i>		58. Brummunddalens uldvarefabrik . . . . .	28
	59. Kristiansands not- og fiskegarnsfabr. . . . .	43	43
<i>Trævareindustrien.</i>	60. Hammerfest tomtarbejdere . . . . .	21	21
	61. Sagbrukene Mo i Ranen . . . . .	25	12
<i>Forskj. virksomheter.</i>	62. Norsk kabelfabrik, Drammen . . . . .	60	55
	63. Trondhjems pap- og papirfabrik . . . . .	30	20
	64. M. Gabrielsens lagerarbejdere, Hammerfest . . . . .	4	4
	65. Skorstensfeierne i Kristiania . . . . .	16	14
	66. Moss telefonanlæg . . . . .	8	8
	67. Smedstad isforretning . . . . .	13	12
		6592	5410

Tabel V. Avsluttede lønsbevægelser i 1919, hvor overenskomster blev vedtaget uden at de blev undertegnet.

Faggruppe	Bedriftens navn	Arbejderantal		Varighet
		ialt	organiseret	
<i>Anlægsarbejdere</i>	1. A/S Aura . . . . .	85	85	$15/4$ 19— $1/4$ 20
	2. Høyer-Ellefsen, Buøen . . . . .	135	109	$1/4$ 19— $1/4$ 20
	3. A/S Tyanfaldene . . . . .	180	130	$6/8$ 19— $1/6$ 20
<i>Bergverksarbejdere</i>	4. Bjørkaasen gruber . . . . .	250	146	$15/6$ 19 indt. videre
	5. Luossavaara—Kiirunavaara . . . . .	180	60	$1/4$ 19— $31/3$ 20
<i>Bygningsarbejdere. Sten-, jord- og cementarbejdere.</i>	6. Kristiania . . . . .	3000	2000	$1/4$ 19— $1/4$ 20
	7. Trondhjem . . . . .	300	250	Do.
	8. Kristiansund N. . . . .	150	150	Do.
	9. Stavanger . . . . .	75	40	Do.
	10. Fredrikstad . . . . .	125	100	Do.
	11. Hamar . . . . .	150	100	Do.
	12. Bergen . . . . .	200	200	Do.
	13. Melby & Schølls betonbaatbyggeri, Nærnes . . . . .	22	16	Do.
	14. Kristiania . . . . .	250	220	Do.
	15. Trondhjem . . . . .	94	90	Do.
	16. Fredrikstad . . . . .	35	32	Do.
	17. Rjukan . . . . .	25	23	Do.
	18. Do. . . . .			
19. Glasmakerne i Bergen . . . . .	25	18	Do.	
<i>Mek. verksteder og skibsbyggerier m. v. Elektrokemiske arbejdere</i>	20. Landsoverenskomsten . . . . .	500	350	
	21. Odda karbidfabrik . . . . .	350	305	$11/10$ 19— $1/7$ 20
	22. Hafslund karbidfabrik . . . . .	380	280	Do.
	23. Det norske ekstraktionsverk, Fredrikstad . . . . .	70	52	Do.
	24. Meraker bruk, Kopperaaen . . . . .	120	75	Do.
	25. Mosterhavn kalkbrud . . . . .	24	16	Do.
	26. Kragerø karbidfabrik . . . . .	60	26	Do.
	27. Odda cyanamidfabrik . . . . .	275	233	Do.
	28. Notodden karbidfabrik . . . . .	23	15	Do.
	29. Nustadfos smelteverk . . . . .	35	33	Do.
	30. Porsgrunds elektrometallurgiske A/S . . . . .	75	75	Do.
	31. A/S Høyangfaldene . . . . .	60	40	Do.
	32. Skaftun kalkbrudd . . . . .	42	30	Do.
	34. Østborg kalkbrud . . . . .	67	62	Do.
	35. Vigelands bruk . . . . .	270	180	Do.
	36. Norsk hydro . . . . .	1625	865	$7/8$ 19— $1/8$ 20
	37. Skiensfjordens kalkbrud . . . . .	100	98	$16/12$ 19— $1/4$ 20
	<i>Kemisk-tekniske arbejdere</i>	38. Den norske slipeskivefabrik . . . . .	22	22
39. De kem. laboratorier, Kristiania . . . . .		115	80	$1/8$ 19— $31/3$ 20
40. Engene dynamitfabrik . . . . .		160	130	$1/12$ 19— $1/12$ 20
41. Kortmanns sodafabrik, T.hjem . . . . .		11	11	$1/8$ 19— $1/5$ 20
42. Kristiania portland cementfabr. . . . .		108	104	$6/8$ 19— $9/8$ 20



Tabel V. Avsluttede lønsbevægelser i 1919, hvor overenskomster blev vedtat uten at de blev undertegnet. (Forts.)

Faggruppe	Bedriftens navn	Arbeiderantal		Varighet	
		ialt	organi- sert		
<i>Kemisk-tekniske arbeidere</i>	43. Langøens kalbrud . . . . .	85	85	$\frac{6}{8}$ 19— $\frac{6}{3}$ 20	
	44. Nitedals krudtverk . . . . .	45	42	$\frac{30}{6}$ 19— $\frac{1}{7}$ 20	
	45. Cementfabrikken «Norge», Lier.	320	250	$\frac{6}{3}$ 19— $\frac{6}{3}$ 20	
	46. Norsk teknisk porselænsfabrik, Fredrikstad . . . . .	188	125	$\frac{30}{10}$ 19— $\frac{1}{7}$ 20	
	47. Vallø oljeraffineri . . . . .	80	67	$\frac{1}{6}$ 19— $\frac{1}{6}$ 20	
	48. Lysaker kemiske fabrik . . . . .	65	60	Do.	
<i>Næringsmiddel- industri</i>	49. Nordenfjeldske sprængstoffabrik	8	8	$\frac{1}{7}$ 19 indt. videre	
	50. Norsk svovelsyrefabrik, Hurum	62	35		
	51. Kristiania bryggerier . . . . .	600	580	$\frac{1}{5}$ 19— $\frac{1}{5}$ 20	
	52. Trondhjems bryggerier . . . . .	120	110	Do.	
	53. Moss gjærfabrik . . . . .	35	35	$\frac{1}{7}$ 19— $\frac{1}{7}$ 20	
	54. Porsgrunds do. . . . .	20	18	Do.	
	55. Drammen do. . . . .	13	13	Do.	
	56. Margarinfabr. «Arild», T.hjem .	15	10	$\frac{1}{5}$ 19— $\frac{1}{5}$ 20	
	57. Stavanger smørfabrik . . . . .	25	15	$\frac{1}{7}$ 19— $\frac{1}{5}$ 20	
	58. Freia chokoladefabrik . . . . .	550	530	$\frac{1}{9}$ 19— $\frac{1}{8}$ 20	
	59. Bergene & Cloetta do. . . . .	230	100	Do.	
	60. A/S Olaf Larsen do. . . . .	98	98	Do.	
	61. Nidar do., Trondhjem . . . . .	75	75	Do.	
	62. Kiellands dropsfabrik, Kr.a. . .	95	85	Do.	
	63. Bjølsen mølle . . . . .	40	37	$\frac{1}{5}$ 19— $\frac{1}{9}$ 20	
	64. Moss aktiemølle . . . . .	88	67	$\frac{1}{5}$ 19— $\frac{4}{5}$ 20	
	65. I. C. Pienes mølle . . . . .	47	35	Do.	
	66. Skiens aktiemølle. . . . .	38	36	Do.	
	67. A/S De norske melkefabrikker .	340	290	$\frac{1}{7}$ 19— $\frac{1}{7}$ 20	
	68. Hermetikfabrikkerne i Stavanger, Sandnes, Sunde, Stord, Hauge- sund, Bergen og Trondhjem . . .	2200	1600	$\frac{1}{5}$ 19— $\frac{1}{5}$ 20	
	69. Trondhjems røkeri. . . . .	40	37	Do.	
	70. Stavanger sild- og fodermeffabr.	100	75	$\frac{1}{6}$ 19— $\frac{1}{6}$ 20	
	<i>Tekstilindustri</i>	71. Nydalen Co. . . . .	563	318	$\frac{1}{7}$ 19— $\frac{1}{7}$ 20
		72. Knut Graah Co. A/S . . . . .	346	189	Do.
73. Hjula væveri Frysja . . . . .		333	120	Do.	
74. Kr.a baand- og lidsefabrik A/S .		200	75	Do.	
75. Nordisk tekstil . . . . .		48	40	Do.	
76. G. Johannessen & Søn . . . . .		26	26	Do.	
77. Kongsvinger uldspinderi og væ- veri . . . . .		25	25	Do.	
78. Helly Hansen A/S . . . . .		105	35	Do.	
79. De forenede uldvarefabrikker .		539	285	Do.	
80. Solberg spinderi . . . . .		200	100	Do.	
81. Hillevaag & Olte . . . . .		60	40	Do.	
82. A/S Rosendal & Co. . . . .		60	30	Do.	
83. Ilens uldvarefabrik . . . . .		70	45	Do.	
84. Den norske papirfiltfabrik . . .		74	69	Do.	
85. Dale fabrikker . . . . .		460	160	Do.	
86. Kristiania seilduksfabrik . . . .		400	160	Do.	

Tabel V. Avsluttede lønsbevægelser i 1919, hvor overenskomster blev vedtat uten at de blev undertegnet. (Forts.)

Faggruppe	Bedriftens navn	Arbeiderantal		Varighet
		ialt	organi- sert	
<i>Tekstilindustri</i>	87. Kristiania tekstilfabrik . . . . .	12	10	$\frac{1}{7}$ 19— $\frac{1}{7}$ 20
	88. A/S Haldens væveri . . . . .	324	200	Do.
	89. A/S Tønsberg repperbane . . . . .	98	83	Do.
	90. Det norske cheviotvæveri. . . . .	70	60	Do.
	91. A/S Pettersen & Dekke. . . . .	100	22	$\frac{1}{4}$ 19— $\frac{1}{4}$ 20
<i>Trævareindustri</i>	92. Samnanger uldvarefabrik . . . .	110	70	$\frac{20}{8}$ 19— $\frac{1}{7}$ 20
	93. Jæderens uldvarefabrik . . . . .	39	38	$\frac{15}{11}$ 19— $\frac{1}{7}$ 20
	94. A/S Børresen, Sjaastad . . . . .	50	48	$\frac{1}{8}$ 19— $\frac{1}{8}$ 20
	<i>Forskj. virksomheter</i>	95. Kristiania kulimportører . . . .	350	300
		20057	13917	



Tabel VI. Avsluttede lønsbevægelser i 1919, hvor overenskomster blev oprettet.

Faggruppe	Bedriftens navn	Antal arbejdere		Varighetstid
		Ialt	Org.	
<i>Anlægsarbejdere.</i>	1. Bergens kraftanlæg . . . . .	128	128	4/8 19—1/1 20
	2. Dalen portland cementfabrik . .	150	100	1/4 19—1/5 20
	3. Glomfjordanlæggene . . . . .	420	420	1/7 19—1/6 20
	4. Hunsfos nyanlæg . . . . .	32	22	1/5 19—1/5 20
	5. Nordland Portland cementfabr..	165	150	18/8 19—1/5 20
	6. Nyanlæggene, Thamshavn . . . .	60	47	14/10 19—1/10 20
	7. Raanaasfosanlægget . . . . .	220	180	1/2 19—1/6 20
	8. Raufos fabrikkers anlæg . . . . .	60	50	1/7 19—1/7 20
	9. Skjæggedals damanlæg . . . . .	44	39	15/4 19 indt. videre
	10. Tafjord kraftselskaper . . . . .	60	50	1/6 19—1/10 19
	11. Tr.hjems komm. elektricitetsverk	22	18	1/8 19—1/7 20
	12. Vaagsfjord komm. kraftselskap.	100	80	1/6 19—1/5 20
	13. Vamma kraftselskap . . . . .	20	20	6/5 19—1/5 20
	14. Voldens komm. elektricitetsverk	40	21	15/4 19—15/3 20
<i>Bergverksarbejdere.</i>	15. A/S Kr.sands nikkelraffineringsv.	461	380	1/6 19—1/6 20
	16. Do. Kolsdalen . . . . .	101	80	Do.
	17. A/S Østlandske steneksport. . . .	100	80	1/4 19—1/4 20
	18. A/S Svanø gruber . . . . .	47	45	1/1 19—1/1 20
	19. Møns skifferbrudd . . . . .	50	28	1/1 19 1 md.s ops.
<i>Bygningsarbejdere.</i>	20. Tønsberg . . . . .	150	100	1/5 19—1/5 20
	21. Hønefoss . . . . .	30	25	Do.
	22. Kristianssand S. . . . .	50	40	1/5 19 ubestemt
	23. Gjøvik . . . . .	60	45	1/5 19—1/5 20
	24. Aalesund . . . . .	160	160	1/6 19—1/5 20
	25. Drøbak . . . . .	30	20	20/8 19—1/5 20
	26. Larvik . . . . .	51	51	1/4 19 ubestemt
	27. Fredrikshald . . . . .	22	12	1/6 19—1/5 20
	28. Harstad . . . . .	125	90	1/4 19—1/4 20
	29. A/S Træløst, Larvik . . . . .	13	13	1/4 19 ubestemt
	30. Bergens entreprenører . . . . .	375	375	1/4 19—1/4 20
	31. Mosjøen . . . . .	6	4	1/10 19—1/10 20
	32. Notodden . . . . .	20	20	10/7 19—1/10 20
	33. A/S Søndmøre cementstøperi . . .	15	8	20/6 19—1/6 20
	34. Ørsten cement- og betonstøperi.	16	11	13/6 19—1/6 20
	35. Hedrum vandverk . . . . .	25	20	5/6 19—1/1 20
	36. Norsk maskinindustri . . . . .	40	40	25/6 19—1/4 20
	37. Gjøvik kalkfabrik . . . . .	18	16	28/6 19—1/7 20
	38. Lillehammer . . . . .	48	48	1/5 19—1/5 20
	39. Vormen teglverker . . . . .	68	61	Do.
	40. Fr.stad teglverker . . . . .	135	68	1/5 19—31/4 20
	41. Sandnes teglverker . . . . .	150	80	16/6 19—1/4 20
	42. Mjøndalens kalkfabrikker . . . .	15	15	18/6 19—1/1 20
	43. Istad kraftanlæg . . . . .	60	60	23/7 19 ubestemt
	44. Melbo cementstøperi . . . . .	5	3	1/10 19—1/7 20
	45. Melbo komm. bygningsarbejdere	40	35	Do.
	46. Bergen . . . . .	140	130	1/4 19—1/4 20
	47. Haugesund . . . . .	50	50	Do.
	48. Larvik . . . . .	17	17	Do.
	49. Aalesund . . . . .	35	35	1/6 19—1/5 20

Tabel VI. Avsluttede lønsbevægelser i 1919, hvor overenskomster blev oprettet. (Forts.)

Faggruppe	Bedriftens navn	Antal arbejdere		Varighetstid
		Ialt	Org.	
<i>Elektrokemiske bedrifter.</i>	50. Drammen . . . . .	52	52	1/4 19—1/5 20
	51. Odda og Tyssedal . . . . .	10	10	1/5 19—1/5 20
	52. Notodden . . . . .	9	9	6/12 19—1/4 20
	53. Arendals smelteverk . . . . .	150	101	4/9 19—1/4 20
	54. A/S Den norske superfosfatfabrik, Knarrevik . . . . .	120	75	1/5 19—1/5 20
	55. Fr.stad elektrokemiske fabrikker	20	15	21/6 19—21/6 20
	56. A/S Norske kulbriketfabr., Moss.	10	10	
	57. Norsk metalverk, Porsgrund . . .	75	70	31/10 19—30/4 20
	58. Norsk Nitrid A/S, Eydehavn . . .	100	100	18/12 19—1/7 20
	59. Fiskaa verk, Kristianssand . . . .	70	70	1/7 19—1/7 20
	60. Sundløkkens smelteverk . . . . .	170	169	1/5 19—1/5 20
61. Vadheim fabrikker, Vadheim . . .	80	49	16/8 19—1/8 20	
<i>Kemisk-tekniske bedrifter.</i>	62. Gummifabrikken National . . . . .	20	20	28/5 19 indt. videre
	63. Porsgrunds porcelænsfabrik . . . .	137	100	20/6 19 Do.
	64. Sæpefabrikken Nordkap, Melbo.	10	10	1/10 19—1/7 20
	65. Stavanger oljemølle . . . . .	30	28	1/8 19—1/7 20
	66. A/S Titan, Fr.stad . . . . .	20	15	3/9 19—3/9 20
	67. Barnengens tekn. fabr., Kra . . . .	21	21	1/7 19 indt. videre
	68. Kra blyhvit- og zinkhvitfabr..	40	40	30/8 19—30/8 20
	69. Cromium A/S, Bryn . . . . .	21	21	?
	70. Chr. Johnsens guanofabrik . . . . .	72	64	1/11 19—1/11 20
	71. Den norske aerolit- og fængf.f..	22	18	1/8 19 ops. m. 1 md.
	72. Græsvigs kem. fabrik . . . . .	140	130	
	73. Elle fabrikker . . . . .	10	10	20/6 19—20/6 20
	74. Fyrstikfabrikkerne . . . . .	1000	700	15/10 19—1/7 20
	75. Lilleborg fabrikker . . . . .	100	72	31/12 19—1/1 20
	<i>Kommunale virksomheder.</i>	76. Aalesund kommune . . . . .	50	40
77. Akers kommune . . . . .		180	130	1/7 19—1/7 20
78. Arendal kommune . . . . .		30	30	Do.
79. Bergens kom. arb- og pleiehjem		43	26	1/6 19—1/7 20
80. Do. Fiske- og landbrugs-handel.		32	30	1/7 19—1/1 20
81. Do. Brændselscentral . . . . .		90	90	Do.
82. Drammens kommune . . . . .		75	69	21/5 19 ops. m. 3 md.
83. Fr.halds kommune . . . . .		34	32	1/7 19—1/7 20
84. Kragerø kommune . . . . .		31	31	30/10 19 ops. m. 1 md.
85. Kra kom. Brolæggerne . . . . .		53	53	1/7 19—1/7 20
86. Do. Brændselscentral . . . . .		220	197	Do.
87. Do. Ingeniør-, gasv., elektricitetsv., renovationen, kirkegaardene og Oslo renovation . . . . .		2000	1806	Do.
88. Do. Grustaket . . . . .		13	13	21/1 19—1/7 20
89. Lillehammer kommune . . . . .		50	47	1/5 19—1/5 20
90. Sandefjord kom. gasverk . . . . .		7	6	15/9 19—15/9 20
91. Sandefjord kommune . . . . .		35	30	11/7 19—1/7 20
92. Sarpsborg kommune . . . . .		45	36	1/5 19—1/7 20
93. Skiens kommune . . . . .		90	83	1/7 19—1/7 20
94. Tinn kommune . . . . .		140	100	1/9 19—1/7 20



Tabel VI. Avsluttede lønsbevægelser i 1919, hvor overenskomster blev oprettet. (Forts.)

Faggruppe	Bedriftens navn	Antal arbejdere		Varighetstid
		Ialt	Org.	
<i>Kommunale virksomheder.</i>	95. Tromsø kommune . . . . .	60	47	19/6 19—30/7 20
	96. Tønsberg kommune . . . . .	126	109	1/5 19—1/5 20
	97. Tr.hjems kom. renovation . . . . .	21	21	1/10 19—1/1 20
	98. Notoddens kommune . . . . .	21	21	1/7 19—1/7 20
	99. Tr.hjems kommune . . . . .	500	448	Do.
	100. Fr.stad kommune . . . . .	149	149	Do.
	101. Stavanger kommune . . . . .	400	380	Do.
102. Narvik kommune . . . . .	25	23	Do.	
<i>Mekaniske værksteder og skibsbyggerier.</i>	103. Skanfors baatbyggeri . . . . .	21	18	14/10 19—14/10 20
	104. Bokerøens skibsverft . . . . .	28	26	1/4 19—1/4 20
<i>Næringsmiddelindustri.</i>	105. Bergens bryggerier . . . . .	200	186	20/12 19—1/4 21
	106. Bodø bryggeri . . . . .	30	28	7/7 19—1/5 20
	107. Drammens bryggerier . . . . .	70	50	14/6 19—1/5 20
	108. Fredrikstad bryggeri . . . . .	20	17	1/4 19—1/4 20
	109. Haldens og Møllers br., Fr.hald	16	16	2/5 19—1/5 20
	110. Hamar bryggeri . . . . .	52	48	1/6 19—1/5 20
	111. Hønefoss bryggeri . . . . .	25	20	4/6 19—1/5 20
	112. Kr.sands bryggeri . . . . .	27	16	1/6 19—1/5 20
	113. Moss bryggeri . . . . .	16	16	1/5 19—1/5 20
	114. Stavanger bryggeri . . . . .	80	78	5/9 19—5/9 20
	115. Lundetangens bryggeri . . . . .	30	29	15/6 19—15/6 20
	116. Larviks bryggeri . . . . .	19	18	1/5 19—1/5 20
	117. Kr.a kaffebrønderier . . . . .	15	13	1/5 19 2 md.s ops.
	118. Tr.hjems komm. bageri . . . . .	25	25	1/5 19—1/5 20
	119. Haldens smørfabrik . . . . .	6	6	Do.
	120. Smørfabr. Vera, Melbo . . . . .	8	8	1/10 19—1/7 20
	121. Tromsø smørfabrik . . . . .	13	12	1/11 19—31/12 20
	122. Einar Moene saftfabrik . . . . .	11	7	16/6 19—1/6 20
	123. J. C. Martens trandamp, Tromsø	33	31	23/10 19 indt. videre
	124. A/S Næringsmiddelind., Harstad	11	11	1/5 19—1/5 20
	125. A/S H.M.Lundgreens enke, Tr.hj.	20	11	Do.
	126. Meyers drøps- og kjæksfabr., Kr.a	67	67	16/10 19—1/8 20
	127. Bodø hermetikfabrik . . . . .	200	150	1/5 19—1/5 20
	128. Kr.sand — . . . . .	24	22	Do.
	129. Tromsø — . . . . .	93	68	Do.
	130. Nordenfj. blikemball.fabr., Bodø	32	25	Do.
	131. Nordkap — Melbo . . . . .	9	9	1/10 19—1/7 20
132. Edv. Falck sildeoljefabr. Tromsø	35	35	24/10 19—1/4 20	
133. Neptuns sildoljefabrik, Melbo . . . . .	60	60	1/10 19—1/7 20	
134. Brettesnes sildoljefabrik . . . . .	35	35	30/10 19—1/1 20	
<i>Tekstilindustri.</i>	135. Berger og Fosseklevens fabr. . . . .	180	140	1/7 19—1/4 20
	136. Bertnes uldvarefabrik . . . . .	36	27	24/7 19—1/7 20
	137. Sandnæs — . . . . .	50	35	1/8 19—1/7 20
	138. Gudbr.dalens uldv.fabr., Mesna tekstilfabr. og Lilleh. væveri . . . . .	77	62	1/7 19—1/7 20
	139. Voss uldvarefabrik . . . . .	35	28	Do.
	140. Arne — . . . . .	876	150	1/7 19 2 md.s ops.
	141. A/S Salhus trikotagefabrik og A/S Salhus væveri . . . . .	130	115	1/5 19—1/3 20

Tabel VI. Avsluttede lønsbevægelser i 1919, hvor overenskomster blev oprettet. (Forts.)

Faggruppe	Bedriftens navn	Antal arbejdere		Varighetstid	
		Ialt	Org.		
<i>Tekstilindustri.</i>	142. Svanedals uldvarefabrik . . . . .	38	29	1/4 19 2 md.s ops.	
	143. Lofotens reperbane . . . . .	13	13	1/11 19—1/11 20	
	144. Stemme uldvarefabrik . . . . .	43	43	13/2 19 1 md. ops.	
	145. Melbo uldspinderi . . . . .	50	50	1/8 19—1/8 20	
	146. Aktieoljeklædefabr., Melbo . . . . .	40	40	1/7 19—1/6 20	
	147. Vikersund uldvarefabrik . . . . .	40	30	6/11 19—1/7 20	
	<i>Trævareindustri.</i>	148. Fr.stad tømmerdirektion . . . . .	78	54	21/2 19—31/12 20
149. Norsk impregneringsco., Larvik		36	30	18/6 19—1/4 20	
150. Krydsfinerfabrikken, Kr.sand S.		30	30	4/6 19—1/6 20	
151. Hovdenak stolefabrik . . . . .		45	37	28/5 19—1/5 20	
152. Skogosen bruk . . . . .		35	35	1/9 19—1/9 20	
153. Næs bruk . . . . .		70	65	Do.	
154. Bratsberg bruk . . . . .		49	30	1/4 19—1/4 20	
155. Statens brændselsstyre . . . . .		20	20	8/7 19—8/7 20	
156. Sivertsens & Solbakkens trævarefabrik, Mosjøen . . . . .		17	14	1/9 19—1/9 20	
157. Stjørdalens trævarefabrik . . . . .		50	50	20/5 19 2 md.s ops.	
158. Stjørdalens træørfabrik . . . . .		25	20	1/5 19 Do.	
<i>Glaserkerne.</i>	159. Kr.a glasmagasin . . . . .	520	500	1/6 19—1/6 20	
	<i>Bengjöringskvinder.</i>	160. Norges statsbaner . . . . .	130	125	1/7 19—1/7 20
		161. Norsk Hydro, Kr.a . . . . .	14	14	1/10 19—1/10 20
		162. Do., Rjukan . . . . .	60	60	10/6 19—1/4 20
163. Tr.hjems kommune . . . . .		49	46	1/1 19—1/1 20	
164. Kr.a arbeidersamfund . . . . .	16	16	1/11 19—1/5 20		
<i>Torskjellige virksomheder.</i>	165. Stavanger telefonforretning . . . . .	30	27	1/1 19 - 31/12 20	
	166. Do. Do. . . . .	30	27	31/12 19—31/12 20	
	167. Bestumkilens kuloplag . . . . .	10	10	1/11 19—1/11 20	
	168. Vestl. petroleumsco., Harstad . . . . .	17	13	29/7 19 1 md.s ops.	
	169. A/S Svelviksand . . . . .	31	22	1/6 19—1/6 20	
	170. Hommelvik losse- og lastearb. . . . .	35	35	1/8 19—1/8 20	
	171. O. Mustad & søn, utear., Lysaker	20	17	1/7 19—1/7 20	
	172. Do., tomt-, høvleri- og kassefab. . . . .	13	11	Do.	
	173. Notodden kommune . . . . .	21	21	Do.	
	174. Korkeeskjærerne i Bergen . . . . .	20	15	Do.	
	175. Martens & Co., Bodø . . . . .	30	30	1/6 19—1/6 20	
	176. Langsten trafikaktieselskap . . . . .	53	50	7/7 19—1/7 20	
	177. Søndre Huseby, Vestre Aker . . . . .	19	19	1/8 19—31/12 20	
178. Kr.a dampvaskerier . . . . .	145	135	15/12 19—1/5 20		
179. Moss telefonanlæg . . . . .	8	8	15/8 19 2 md.s ops.		
180. Tr.hjems kom. kinematografer . . . . .	25	25	1/9 19—31/12 20		
181. Kinematograferne i Kr.a . . . . .	180	130	15/11 19—31/12 20		
182. Tr.hjems kom. opsyns- og form. . . . .	20	20	1/7 19—1/7 20		
183. Klem Hansen, Tr.hjem . . . . .	14	14	15/5 19—15/5 20		
		Ialt	15582	13316	



Tabel VII. Streiker 1919.

Løpe-nr.	Avdelingens navn	Bedriftens navn	Arbeidet nedlagt	Arbeidet oplyst	Antal under-støttede	Tapte arbejdsdage	Utbetalt under-støttelse
1	Akers komm. arbejderforening	Akers kommune	12-7	1-8	130	2 340	5 102.00
2	Tromsø afdeling 191	Tromsø	27-5	9-6	19	361	1 277.00
3	Aalesunds stenaarbejderforening	Entreprenørerne	7-6	11-8	46	2 530	2 993.00
4	"	Aalesunds kommune	26-7	11-8	36	432	774.00
5	Aalesunds murarbejderforening	Murmestrene	4-6	11-8	29	1 595	5 241.00
6	Fredrikstad komm. arb. forening	Fredrikstad kommune	3-7	25-8	149	6 705	19 595.00
7	Drammens murarbejderforening	Murmestrene	1-4	29-4	53	954	3 429.00
8	Kragerø arbejdsmandsforening	Kragerø dør- og vindustfabr.	23-4	19-5	8	176	338.00
9	Ørsta cementarbejderforening	A/S Cement- og betonstøperi A/S Søndmøre cem. og entrepr.for.	30-5	23-6	19	342	418.00
10	Porcelænsarb.for. Fredrikstad	Einar Moens saftpresseri	1-6	10-11	90	12 600	25 039.00
11	Staksnes arbejderforening	Norsk tekn. porcelænsfabrik	7-4	3-7	3	225	512.00
12	"	Arendals smelteverk	17-8	3-1 20	38	4 332	11 515.00
13	Ørens fabrikarbejderforening	Norske nitrid a/s	21-7	12-10	28	1 932	6 130.00
14	"	Det norske extraktionsverk	20-4	3-5	38	456	831.00
15	"	"	31-5	11-11	2	276	782.00
16	"	Norsk tekn. porcelænsfabrik	27-2	3-3	42	248	915.00
17	"	"	21-7	13-10	139	9 591	22 386.50
18	Cyanamidens arbejderforening	A/S North Western Cyanamid & Co.	21-7	4-10	4	248	865.00
19	Mosterhavn arbejderforening	Mosterhavn kalkbrud	21-7	14-10	15	1 020	3 744.00
20	Østborgs fagforening	Østborgs kalkbrud	20-7	12-10	26	1 794	3 054.00
21	Skaftun arbejderforening	Skaftun	23-7	13-10	257	17 732	66 745.00
22	Odda arbejderforening	A/S Alby united karbid ltd.	21-7	13-10	139	9 591	50 249.00
23	Hafslunds karbidarb. forening	Hafslunds karbidfabrik	21-7	13-10	43	2 924	10 406.00
24	Porsgrunds elektr. met. arb. fagf.	Porsgrunds elektromet. a/s	21-7	12-10	40	2 720	8 677.00
25	Høyanger arbejderforening	Høyanger fabriker	21-7	12-10	11	748	3 260.00
26	Kragerø karbidarb. forening	Kragerø karbidfabrik	23-7	14-10	106	7 208	23 209.00
27	Kopperaaens arbejderforening	Meraker bruk	23-7	14-10	31	2 108	6 623.00
28	Nustadfoss arbejdsmandsfor.	Nustadfos smelteverk	20-7	13-10	53	3 610	10 953.00
29	Vigelandens arbejderforening	Vigelandts bruk	8-4	8-9	96	12 611	32 653.00
30	Eydehavn	Arendals smelteverk	15-4	15-9 19	55	12 151	35 102.00
31	Vadheim	Vadheim elektrokem. fabr.	27-4	23-6	450	28 350	81 788.00
32	Rjukan	Norsk hydro	23-7	13-7	150	10 200	23 990.00
33	Notoddens fabrikarb. forening	"	23-7	13-10	5	335	1 000.00
34	Notodden og omegns arb.m.for.	Notoddens karbidfabrik	21-7	18-7	26	1 436.00	4 436.00
35	Odda og Tyssedals murarb.for.	Murmestrene i Odda	3-11	20-10	4	300	1 110.00
36	Stathelle og omegns arb.for.	Skiensfjordens kalkbrud	18-3	17-12	56	2 128	6 193.00
37	Tromsø fabrikarbejderforening	Tromsø hermetikfabrikker	5-5	26-3	68	544	—
38	Bodø arb.mandsforening	A/S Nordenfeldske blikemb.fabr.	1-5	31-7	25	1 900	3 994.00
39	Kr.a Bryggeriarb. forening	Kr.a bryggerier og min.vandfabr.	1-10	20-5	580	9 280	19 101.90
40	Chocolade- og sukerv.arb.for.	Kr.a konfektfabrik	8-3	11-10	7	63	89.50
41	"	Kr.a dropsfabrik	1-5	31-5	9	608	1 209.00
42	"	Kr.a slipekivfabrik	8-5	23-7	14	1 008	1 167.00
43	"	Gummivarefabrikken «National»	10-4	28-5	11	198	404.00
44	Lier cementarbejderforening	Cementfabrikken «Norge»	10-4	30-4	101	1 818	3 064.00
45	Lier anl., brygge- og pakh.arb.for.	"	10-4	30-4	28	504	1 190.00
46	Nedre Ekers fagforening	Dementfabrikken	10-5	28-2	70	1 680	3 890.50
47	Trondhjems bryggeriarb.for.	Den norske galoge- og gummiv.fabr.	30-6	12-7	15	165	—
48	Stavanger smørarb. forening	Trondhjems smørfabrik	11-12	22-12	186	2 046	877.60
49	Bergens bryggeriarb. forening	Stavanger smørfabrik	9-5	14-7	9	132	7 747.00
50	Trondhjems afdeling 43	Bergens bryggerier	5-1	27-1	24	432	274.50
51	"	Rotvold Sindyskeasy	1-5	21-5	22	216	872.00
52	"	Trondhjems røkeri	31-12 18	28-1 19	88	912	400.00
53	"	renholdsverk	17-5	14-11	13	2 025	868.50
54	"	N. A. Lundgrens enke a/s	29-6	18-8	4	168	535.00
55	"	Trondhjems dampkøkken	3-9	16-9	19	228	406.00
56	Mosjøens arbejdsmandsfor.	Livsforsikringselskabet «Fram»	9-6	18-8	64	3 840	13 702.50
57	"	Sivertsens & Solbakkens trævaref.	10-6	18-8	11	660	2 052.00
58	"	Skandfers baatbyggeri	25-3 18	1-6 19	34	4 488	10 760.25
59	"	Næs trælastbruk, Halsøy	1-7	28-7	15	360	553.00
60	Vaagenes arbejderforening	Statens brændselsstyre, Vefsen	1-7	14-11	43	3 876	5 348.50
61	Mo arbejderforening	Hovdenak møbellfabrik	19-7	31-10	41	2 706	8 612.00
62	Kr.sands fiskegarnarb. forening	Revelens sagbruk	15-8	3-10	12	576	1 287.00
63	Malmo grubearbejderforening	Kristiansands fiskegarnfabrik	8-8	12-3 19	5	370	963.50
64	Borkevik sten-, jord- & cem.arb.f.	Fosdals gruber	2-4	21-6	8	144	226.00
65	Langø grubearbejderforening	Borkevik bruk	25-6	19-5	15	360	912.00
66	Sandvand arbejderforening	Langø gruber	21-1	12-3	38	1 406	4 883.75
67	Solbergfossens arbejderforening	A/S Saudetalene	31-8	1-6	6	72	115.00
68	Ringerikes grubearb. forening	Vamma kraftanlæg	5-4	12-10	25	900	1 656.00
69	Leira arbejderforening	A/S Kristiansands nikkelr.verk	1-9	5-5	92	2 208	5 868.00
70	Lindesnes veiarbejderforening	Strandefjords reguleringen	5-4	21-9	2	36	69.00
71	Kr.a og omegns jernb.arb.for.	Odda veianlæg, Tyssedal	5-4	5-5	2	48	192.00
72	Gjellebæk arbejderforening	Kristiania - Drammensb. ombygning	1-9	15-10	30	720	1 144.00
73	Bærum sten-, jord- og cem.arb.f.	Gjellebæk kalkstenbrud	5-4	15-10	30	720	1 144.00
74	Gullaug arbejderforening	Kristiania - Drammensb. ombygning	5-4	15-10	30	720	1 144.00
75	Graakalbanens arb.m. forening	A/S Graakalbanen	18-9	15-10	30	720	1 144.00

1) Fangaar 1920.



Tabel VII. Streiker 1919. (Forts.)

Løp- nr.	Avdelingens navn	Bedriftens navn	Arbejdet nedlagt	Arbejdet optat	Antal under- slåede	Tæne arbejdsdage	Utbetalt under- sløtelse
76	Næs jernbanearbejderforening.	Sørlandsbanens 4. afdeling.	3-7	22-7	33	594	1 372.00
77	Bø jernbanearbejderforening.	—	3-7	22-7	56	1 008	2 213.00
78	Nittedals fagforening . . . . .	Nittedals krutverk . . . . .	14-6	19-7	17	510	988.00
79	Rjukan kvindelige arb. forening . . . . .	Norsk Hydro . . . . .	8-4	15-7	7	588	816.00
80	Gjøvik kalkarbejderforening . . . . .	Gjøvik kalkfabrik . . . . .	15-4	28-6	12	780	2 533.00
81	Kabelarb. nes forening, Drammen	Den norske kabelfabrik . . . . .	28-4	10-5	39	468	6 62.50
82	Bergens komm. arbejderforening	Bergens feiervæsen . . . . .	22-4	30-6	11	726	1 971.00
83	Kr.sands sten-, jord- & cem. arb. for.	Kristiansands nikkelraf. verk . . . . .	4-6	25-6	3	207	134.00
84	—	Oddernes teglverk . . . . .	1-9	20-9	1	18	38.00
85	Bodø arbejdsmandsforening . . . . .	Bodø bryggerier . . . . .	16-6	7-7	16	288	485.00
86	—	—	22-2	5-3	12	120	191.00
87	Tønsberg komm. arb. forening . . . . .	—	16-5	19-6	109	3 270	8 124.00
88	Lysaker afdeling 60 . . . . .	Akers kommune . . . . .	10-7	1-8	6	108	230.00
89	—	Nedre Smedstad isforretning . . . . .	14-10	28-10	8	96	195.00
90	—	Bestumkilens kuloplag . . . . .	5-4	26-4	8	144	346.00
91	—	Øksefabrikken (Mustad & Søn) . . . . .	12-5	13-7	12	648	2 128.00
92	—	Margarinfabr. . . . .	24-4	11-7	33	2 244	5 812.00
93	—	Høvleriet . . . . .	24-4	13-7	16	1 248	3 352.00
94	—	Div. streiker . . . . .	—	—	24	588	1 131.50
95	—	Kjørekarer og utearb. . . . .	18-4	11-7	19	1 368	3 273.00
96	Notodden og omeg. arb. forening	Sørlandsbanens 2. avd. . . . .	5-7	25-7	20	360	535.00
97	Kr.a sten-, jord- & cementarb. for.	Bryggeristreiken, Kr.a. . . . .	1-5	20-5	10	180	215.00
98	Kongsberg jernbanearb. forening . . . . .	Sørlandsbanens 1. avd. . . . .	4-7	25-7	20	360	840.00
99	Sandefjord afdeling 242 . . . . .	A/S Jernbeton, Vera . . . . .	27-1	2-3	35	1 050	2 550.00
100	Lunde jernbanearbejderforening	Sørlandsbanens 4. avd. . . . .	4-7	22-7	90	1 350	2 797.50
101	Kolsdals arb. mandforening . . . . .	Kr.sands nikkelraf. verk . . . . .	4-6	14-7	69	2 346	3 796.00
102	Ø. Aardals arbejderforening . . . . .	A/S Tyinfaldene . . . . .	6-7 18	7-6 19	97	11 640	3 848.00
103	Drammens glasverks arb. for. . . . .	Drammens glasverk . . . . .	9-5	19-5	42	378	461.00
104	Drammens glasarbejderforening	—	10-5	28-5	77	1 155	2 490.00
105	Tr. hjem sten-, jord- & cem. arb. for.	Cem.-støperkonflikten, Molde . . . . .	6-5	24-5	4	68	174.00
106	Tafjord arbejderforening . . . . .	Tafjord kraftselskap . . . . .	21-5	3-6	46	552	939.00
107	Stenkjær . . . . .	Stenkjær høvleri . . . . .	1-5	9-6	1	33	100.00
108	Tysse . . . . .	Kraftanlægget i Samnanger . . . . .	18-7	7-8	25	450	1 066.00
109	Samnanger anl. arbejderforening	—	8-7	4-8	46	1 104	2 856.00
110	Haugesunds murarb. forening . . . . .	Murmestrene . . . . .	1-4	9-4	42	336	301.35
111	Tysse arbejderforening . . . . .	Samnanger uldvarefabrik . . . . .	11-8	20-8	72	648	519.25

112	Løkkeberg sten-, jord- & cem. arb. f.	Vestbanens ombygning	31-8	16-9	3	39	79.50
113	Kristiania . . . . .	Akers kommune . . . . .	12-7	13-9	2	108	120.00
114	Bertnes uldv. fabr. arbejderfor . . . . .	Bertnes uldvarefabrik . . . . .	5-7	20-7	22	396	458.00
115	Stavanger sild- & fodermelarb. for.	Stavanger sild- og fodermelarb. . . . .	20-6	4-7	46	552	983.00
116	Saahem murarbejderforening . . . . .	Norsk Hydro . . . . .	21-4	3-7	20	1 320	3 069.00
117	Larvik murarbejderforening . . . . .	Murmestrene . . . . .	1-4	10-5	16	480	1 524.00
118	Tunhøvd anlægsarb. forening . . . . .	Nore kraftanlæg . . . . .	16-5	20-8	72	5 832	17 739.00
119	Hjusebø jernbanearb. forening	Sørlandsbanens 2. avd. . . . .	4-7	7-8	122	3 662	10 056.00
120	Porsgrunds arbejderforening	Metalverket Porsgrund . . . . .	11-7	31-10	20	1 920	5 085.00
121	Nyanlæggets . . . . .	Løkkenbanen, Thamshavn . . . . .	7-6 18	7-11 19	40	9 600	14 378.25
122	Voss . . . . .	Møns skifferbrud . . . . .	20-5	8-7	20	840	2 360.00
123	Fjeldets . . . . .	A/S Aura . . . . .	2-5	20-6	63	2 646	6 392.00
124	Sundalens . . . . .	Solbergfossen . . . . .	4-8	17-9	144	5 472	18 218.50
125	Solbergfossens . . . . .	Mørkfossen . . . . .	4-8	17-9	68	2 584	7 808.50
126	Mørkfoss . . . . .	Sørlandsbanens 3. avd. . . . .	3-7	24-7	125	2 250	5 230.00
127	Akerhaugens jernbanearb. for. . . . .	Flaat gruber . . . . .	18-6	14-7	64	1 408	3 796.50
128	Drammens støperarb. forening . . . . .	National industri . . . . .	10-2	17-8	8	1 296	3 178.00
129	Nomlandsfos arbejderforening . . . . .	Kr.sands komm. kraftanlæg . . . . .	13-12 18	8-3 19	47	2 538	4 851.75
130	Finliens jernbanearb. forening . . . . .	Sørlandsbanens 2. avd. . . . .	4-7	25-7	41	738	1 641.00
131	Hjerpetjern jernbanearb. forening . . . . .	—	4-7	25-7	23	414	950.00
132	Aalesunds stenarbejderforening . . . . .	Statens fiskeskjoleanlæg . . . . .	1-2	12-4	27	1 620	2 363.70
133	Rørvik arbejdsmandsforening . . . . .	Tinelv og Hegslønsen . . . . .	22-3	8-4	7	98	151.00
134	Hitterdals lensearbejderforening . . . . .	Gvarv lønse . . . . .	8-5	6-6	31	744	1 748.00
135	Gvarv lensearbejderforening . . . . .	Kristiansands komm. kraftanlæg . . . . .	13-5	2-6	16	288	1 354.00
136	Eyde nikkelverk arb. forening . . . . .	Rørosbanens ombygning . . . . .	12-12 18	8-3 19	3	216	706.00
137	Rognes anlægsarbejderforening . . . . .	—	17-8	28-4	102	6 120	20 603.00
138	Støren jernbanearbejderforening . . . . .	—	22-3	28-4	9	270	902.00
139	Hoitaalens arbejderforening . . . . .	—	17-2	28-4	6	360	1 438.00
140	Kvaal jernbanearbejderforening . . . . .	—	17-2	28-4	2	120	318.00
141	Jørpelandts arbejderforening . . . . .	Stavanger staaalverk . . . . .	22-7	19-1 20	15	2 340	3 705.00
142	Mjøndalens kalkarbejderforening . . . . .	A/S Cronium . . . . .	10-5	19-7	3	180	230.00
143	Bryn fyrstikarbejderforening . . . . .	Bjørkaasen gruber . . . . .	9-11 18	21-2 19	6	288	933.75
144	Bjørkaasen grubearb. forening . . . . .	Den norske Galogefabrik . . . . .	5-9	16-9	112	1 008	2 295.00
145	Nedre Ekers fagforening . . . . .	Drammens tekstilfabrik . . . . .	24-11	1)	53	1 590	5 338.00
146	Drammens tekstilarb. forening . . . . .	Entreprenørerne . . . . .	5-5	1)	13	318	695.00
147	Moide sten-, jord- & cem. arb. for.	Istad anlæg . . . . .	14-7	23-8	49	1 764	4 970.00
148	—	Kjøli gruber . . . . .	14-7	1)	58	8 352	25 176.00
149	Kjøli grubearbejderforening	Skiens kommune . . . . .	26-8	18-11	4	288	924.00
150	Skiens murarbejderforening	—	26-8	18-11	78	5 616	18 194.00
151	Skiens arbejdsmandsforening . . . . .	Murmestrene . . . . .	1-7	22-9	9	648	1 371.00
152	Notoddens murarbejderforening . . . . .	—	—	—	—	—	—

1) Paagaar 1920.



Tabel VII. Streiker 1919. (Forts.)

Løp- nr.	Avdelingens navn	Bedriftens navn	Arbeidet nedlagt	Arbeidet optat	Antal under- støttede	Tapte arbeidsdage	Utbetalt under- støttelse
153	Hommelvik arbeiderforening	Meraker bruk	23-7	1-10	5	300	917.—
154	Kristvikens arbeiderforening	Chr. Johnsen, Kristvik	6-9	1-11	52	2 184	7 365.—
155	Festfangens arbeiderforening	Vestlandske betonbaatbyggeri	14-6	11-1 20	34	5 100	4 967.—
156	Tysfjord arbeiderforening	Portlands cementfabrik	29-7	18-8	77	1 386	3 312.—
157	Salterød arbeiderforening	Salterød smelteverk	23-5	16-9	5	510	1 367.—
158	Evje nikkelverks arb. forening	Evje nikkelverk	19-6	16-7	15	360	972.—
159	Diverse avdelinger	Kragerø kommune	16-8	6-10	28	1 344	2 458.50
	— personer						2 986.51
	<i>Lockout</i>						742.—
	Bergens hermetikarb. forening	Einar Hausviks fabr., Hetelevik	18-7	19-9	29	1 566	2 676.—
		Tilsammen kr.			7 812	347 266	892 054.56

1 Lockout og streik.

## Beretning om arbeidsledighetskassens virksomhet i 1919.

Landsmøtet i 1918 behandlet spørsmålet om opprettelse av en obligatorisk arbeidsledighetskasse for Arbeidsmandsforbundets medlemmer. Saken var utredet av en komité, som var nedsatt av forretningsutvalget og som bestod av bokholder Osw. Martinsen og forretningsfører for Kr.a Sten-, Jord- og Cementarbeiderforening, Oskar Johansen.

Komiteen forela en omfattende utredning av spørsmålet samt fullstendig forslag til love for arbeidsledighetskassen.

Landsmøtet forkastet imidlertid med 94 mot 67 stemmer at landsmøtet skulde beslutte opprettelse av kassen, derimot blev der med stort flertal vedtatt at saken skulde sendes foreningene til uravstemning.

Forretningsutvalget lot derfor i begynnelsen av oktober maaned utsende et sirkulære til avdelingene angaaende uravstemningen og besluttet at denne skulde være tilendebragt inden 1. december. Ved fristens utløp forelaa der opgaver over uravstemningens resultat fra 195 avdelinger omfattende 21,541 medlemmer, hvorav 10,223 hadde avgitt stemme. Av disse hadde 6343 stemt for opprettelse av kassen og 2436 imot. Forretningsutvalget besluttet saa i møte den 9. december at kassens opprettelse maatte ansees vedtatt og besluttet at den skulde træ i virksomhet fra 15. februar 1919.

Bokholder Osw. Martinsen blev ansatt som kassens forretningsfører. Stillingen som ekspeditør for Kristiania blev bekjendtgjort i arbeiderpressen og blev senere besatt med forretningsføreren i Sten-, Jord- og Cementarbeidernes Forening, Kr.a, Oskar Johansen.

For hovedstyrets møte den 18. januar forelaa der fra kassens forretningsfører forslag til administrationsordning. Denne gikk i store træk ut paa følgende:

Forbundets avdelinger skulde deles i 3 hovedgrupper:

1. Omfattende stedlige styrer som skulde føre kassabeholdning for utbetaling av understøttelse.
2. Stedlige styrer som skulde forestaa utbetaling av understøttelse, men rekvirere understøttelsesmidlene fra kassens hovedkontor.
3. Enkeltstaaende avdelinger som skulde utbetale understøttelse av indbetalt kontingent fra medlemmene og foreta oppgjør med forbundet en gang hver maaned.



Hovedstyret besluttet følgende inndeling:

Under gruppe I henføres følgende steder:

Kristiania	.....	med 36	avdelinger	og 6700	medlemmer.
Trondhjem	.....	— 13	—	« 1575	—
Bergen	.....	— 12	—	« 1540	—
Stavanger	.....	— 6	—	« 930	—
Sulitjelma	.....	— 10	—	« 1010	—
Rjukan	.....	— 3	—	« 770	—
Sarpsborg	.....	— 6	—	« 580	—
Drammen	.....	— 8	—	« 440	—
Skien	.....	— 3	—	« 305	—

Og som gruppe 2 følgende steder:

Fredrikshald	.....	med 345	medlemmer.
Notodden	.....	— 315	—
Aalesund	.....	— 365	—
Odda	.....	— 550	—
Tønsberg	.....	— 335	—
Røros	.....	— 435	—
Moss	.....	— 300	—
Røstvangen	.....	— 283	—
Larvik	.....	— 280	—
Kristiansand	.....	— 265	—
Sandefjord	.....	— 215	—
Salterød—Eydehavn	.....	— 260	—
Molde	.....	— 215	—
Hamar	.....	— 185	—
Narvik	.....	— 150	—
Birtavarre	.....	— 120	—
Langesund	.....	— 100	—
Haugesund	.....	— 150	—
Høvik	.....	— 115	—
Vennesla	.....	— 135	—
Porsgrund	.....	— 105	—
Lillehammer	.....	— 70	—
Bodø	.....	— 80	—
Greaaker	.....	— 70	—
Sunddalen	.....	— 90	—
Kristiansund	.....	— 85	—
Kragerø	.....	— 75	—
Hønefos	.....	— 55	—
Stenkjær	.....	— 25	—

Gruppe III er de foreninger som ikke kommer ind under forannævnte grupperinger.

Garantiforpligtelsen for forretningsføreren sattes til 5000.00 og for ekspeditøren for Kristiania til kr. 3000.00.

Kassens ekspeditører i de stedlige styre besluttet ansat av forretningsutvalget efter indstilling fra det stedlige styre.

Kassens tilskud til administrationen blev besluttet fastsat for gruppe I's vedkommende til: Trondhjem og Bergen kr. 2000.00, Stavanger kr. 1500.00, Sulitjelma kr. 800.00, Rjukan kr. 500.00, Skien kr. 1000.00, Fredrikstad kr. 500.00, Sarpsborg kr. 500.00, Drammen kr. 500.00.

Som kassens ekspeditør i Trondhjem besluttet at Kalvaa skulde fungere som saadan, og at man skulde ansætte en subekspeditør til at forestaa kassens administration under Kalvaas fravær. De øvrige administrationsspørsmål overlotes til forretningsutvalget at træffe nærmere bestemmelse om.

Forretningsutvalget besluttet at meldingen til arbeidskontorene skulde ske ved personlig fremmøte.

Desuten har forretningsutvalget bevilget godtgjørelse for de stedl. ekspeditører paa en række steder

Understøttelsestiden blev sat til 90 dage for et aar.

Naar forbundet skulde gaa til at sætte dette store apparat i virksomhet var det at forutsætte at der vilde reise sig mange vanskeligheter, idet de fleste avdelinger ikke hadde hat anledning til at sætte sig ind i de regler som gjælder for arbeidsledighetsforsikringen, dertil kom den store ulempe, at det ikke var mulig at faa kassens materiel og love færdige og omsendt til avdelingene inden kassen skulde begynde sin virksomhet. Det viste sig imidlertid at de fleste avdelinger og ekspeditører i de stedl. styre utførte et meget godt arbeide for at kassen skulde fungere saa godt som mulig og de største vanskeligheter blev derfor overvundet i en forbausende kort tid. Man kan derfor med en viss ret si, at kassen har virket paa en for forbundet som medlemmene heldig maate. Forsaavidt man paa et tidligere tidsrum, da forbundets avdelinger og medlemstal var mindre, var gaat til arbeidsledighetskassens oprettelse vilde det ha været betydelig lettere at sætte denne i virksomhet, og man vilde da hat et stort antal medlemmer, som til fuldkompenhet hadde sat sig ind i reglene for en arbeidsledighetskasses virksomhet.

#### Kassens virksomhet.

Da kassen begyndte sin virksomhet hadde den en driftskapital av kr. 170,427.40 som var bevilget av det offentlige. Denne bevilgning motsvarte 26 ukers kontingent pr medlem ved kassens iverksættelse, og i henhold til «lov om stats- og kommunebidrag til norske arbeidsledighetskasser» av 29. juli 1918.

Bevilgningen av driftskapital blev git under betingelse av at samtlige medlemmer skulde være berettiget til understøttelse uten hensyn til om de ikke hadde staat som medlem og betalt kontingent i 26 uker. En tilsvarende bevilgning blev git for alle medlemmer som blev indskrevet før 15. august 1919.

I de forholdsvis gode tider med stadig stigende efterspørsel efter arbeidskraft der har været raadende siden de sidste maaneder 1914, indtraadte der i februar og mars maaned en forandring, idet der blev foretat betydelige indskrænkninger ved de fleste bergverk, likesom enkelte helt indstillet driften.

Særlig var ledigheten blandt arbeiderne ved Røros, Sulitjelma, Kjølvi og Killingdals gruber følsom for kassen.



Desuten indtraadte der stor ledighet ved de fleste anlæg, saavel private som offentlige.

I hermetikindustrien, Stavanger, Haugesund, Tromsø og Bodø, har det ogsaa været meget stor ledighet.

Forøvrig har det været daarlige og utrygge arbejdsforhold med stor ledighet i samtlige industrier der henhører under vort forbund.

Denne store ledighet har selvfølgelig virket paa kassens økonomi. Den driftskapital som blev bevilget kassen var ganske snart utbetalt, og man var henvist til at søke det offentlige om forskud paa refusion og ekstrabevilgning for derved at kunne sættes i stand til at fortsætte understøttelsen av de arbejdsledige.

Tabel VI.

## Aarsekstrakt 1919.

Idet vi henviser til regnskabsekstrakten paa side 164 sees at kassens samlede indtægter har været kr. 885,037.20, hvorav er bevilget driftsfond kr. 170,427.40, medlemskontingent kr. 243,744.25, forskud paa refusion kr. 420,000 oo, bevilget ekstratilskud av det offentlige kr. 50,000.00 og forskjellige indtægter kr. 1865.55.

Der er saaledes fra medlemmene indbetalt kontingent med kr. 243,744.25, mens kassen av det offentlige i driftsfond, forskud paa refusion og ekstrabevilgning er git kr. 640,427.40.

De samlede udgifter er kr. 791,645.89, hvorav falder paa:

Stedlig understøttelse .....	kr. 649,107.60
Reiseunderstøttelse .....	« 38,213.45
Flyttehjælp .....	« 4,609.80

Tilsammen utbetalt i understøttelse kr. 691,930.85

Tabel V.

## Understøttelse til de forskjellige steder

side 160 gir en oversigt over utbetalt understøttelse i stedlige styrever og enkeltstaaende avdelinger.

Den største utbetaling er foretat i Sulitjelma med kr. 99,792.30, deretter kommer Kristiania kr. 62,499.00, Stavanger 62,265.00, Røros kr. 30,225.00, Bodø kr. 20,631.00 o. s. v.

Tabel I side 157 gir en oversigt over arbeidsledigheten maanedvis 1919.

Der er 9532 ledigmeldte med 243,324 tapte arbejdsdage, likesom ledigheten og tapte arbejdsdage er procentvis beregnet efter medlemsantallet.

Denne oversigt er dog ikke saa fuldstændig som den skulde ha været, idet der mangler opgave fra enkelte stedlige styrever og avdelinger.

Tabel II side 158 gir en oversigt over antal ledige sidste dag i maaneden i de forskjellige industrier. Det vil av tabellen sees, at den største ledighet har været inden anlæg, bergverk, bygnings- og hermetikindustrien.

Denne tabel er i likhet med tabel I ikke saa fuldstændig som den skulde ha været paa grund av at der mangler opgaver.

Tabel III side 158 gir en oversigt over den utbetalte understøttelse maanedvis, samt procentvis beregnet efter medlemsantallet (tabel IV) i henholdsvis stedlig-, reiseunderstøttelse og flyttehjælp.

Pa grund av de daarlige arbejdsforhold og den store ledighet besluttet forretningsutvalget at reiseunderstøttelse og flyttehjælp kun skal utbetales i de tilfælder at medlemmene fremlægger sikkert bevis for at arbeide er sikret, og er dette grunden til at reiseunderstøttelsen pr. medlem er blit mindre fra juni maaned.

Tabel IV side 159 gir en oversigt over indskrivningen, strykninger, medlemsantallet og kassens medlemskontingent pr. maaned. Medlemsantallet er beregnet efter mottagne indskrivninger og strykninger fra avdelingene.

Dette medlemsantal motsvarer ikke det som der blir indbetalt kontingent for, og skyldes dette antagelig at enkelte avdelinger ikke er nøyagtige med indsendelse av strykelister.

Tabel I. Oversigt over arbeidsledigheten maanedvis 1919.

Maaned	Arbejdsledige fra forr. maaned	Meldt ledige i maaned	Ialt ledige i maaned	Erholdt arbeide, reist ell. utgaat i maaned	Ledige sidste dag i maaned	Antal tapte arbejdsdage	Procent av medlemsantallet		Tapte arbejdsdage pr medlem
							Ialt ledige i maaned	Ledige sidste dag i maaned	
Mars . . . . .	638	1 626	2 264	926	1 338	28 682	6.19	3.66	0.78
April . . . . .	1 338	1 090	2 428	1 022	1 406	26 580	6.39	3.70	0.69
Mai . . . . .	1 406	772	2 178	1 159	1 019	17 871	5.50	2.57	0.45
Juni . . . . .	1 019	648	1 667	719	948	12 772	4.09	2.33	0.31
Juli . . . . .	948	830	1 778	809	969	14 298	4.29	2.34	0.35
August . . . . .	969	906	1 875	778	1 097	20 568	4.49	2.62	0.49
September . . . . .	1 097	857	1 954	780	1 174	24 125	4.66	2.79	0.57
Oktober . . . . .	1 174	814	1 988	712	1 276	32 361	4.70	3.02	0.76
November . . . . .	1 276	936	2 212	767	1 445	29 570	5.24	3.42	0.70
December . . . . .	1 445	1 053	2 498	548	1 950	36 497	5.93	4.62	0.87
Hele aaret	11 810	9 532	20 842	8 220	12 622	243 324	51.48	31.07	5.97
Gj.snit pr. maaned	1 181	953	2 084	822	1 262	24 332	5.15	3.11	0.59



Tabel II. Antal ledige sidste dag i maaneden i de forskellige industrier.

Maaned	Antal ledige ialt	Anlægsarbejdere	Bergverksarbejdere	Bygningsarbejdere	Elektro-tekniske arbejdere	Forskjellige arbejdere	Hæmnetikarbejdere	Kommunalarbejdere	Teknik-tekniske arbejdere	Tekstilarbejdere
Mars . . . . .	1 338	484	158	328	76	204	58	26	2	2
April . . . . .	1 406	342	597	176	68	101	71	41	—	10
Mai . . . . .	1 019	269	404	68	63	98	60	15	42	—
Juni . . . . .	948	148	564	47	34	62	61	14	18	—
Juli . . . . .	969	110	417	136	66	126	57	7	20	30
August . . . . .	1 097	103	443	99	44	117	167	11	—	113
September . . . . .	1 174	83	471	93	32	182	271	13	9	20
Oktober . . . . .	1 276	162	582	102	28	199	174	23	—	6
November . . . . .	1 445	381	529	95	35	198	154	28	9	16
December . . . . .	1 950	246	630	210	35	485	283	34	10	17
Gjennemsnit pr. md.	1 262	233	480	136	48	177	185	21	11	21

Tabel III. Arbeidsledighedsunderstøttelse månedsvis 1919.

Maaned	Understøttelse ialt	Stedlig understøttelse	Reiseunderstøttelse	Flyttehjælp	Understøttelse pr. medlem			
					Understøttelse ialt	Stedlig understøttelse	Reiseunderstøttelse	Flyttehjælp
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Mars . . . . .	69 141.00	65 375.00	3 766.00	—	1.88	1.78	0.10	—
April . . . . .	86 856.50	81 701.00	4 975.00	180.00	2.29	2.15	0.14	—
Mai . . . . .	62 452.28	55 276.55	6 653.73	522.00	1.56	1.39	0.16	0.01
Juni . . . . .	38 402.68	32 065.90	5 508.78	828.00	0.94	0.79	0.13	0.02
Juli . . . . .	37 814.70	32 638.75	4 667.95	508.00	0.91	0.79	0.11	0.01
August . . . . .	40 378.24	36 300.80	3 270.44	807.00	0.96	0.86	0.08	0.02
September . . . . .	64 198.75	59 702.55	4 091.20	405.00	1.53	1.43	0.09	0.01
Oktober . . . . .	85 919.80	83 439.25	2 871.55	609.00	2.05	1.97	0.07	0.01
November . . . . .	91 471.70	89 888.50	1 276.40	306.80	2.17	2.13	0.03	0.01
December . . . . .	114 295.20	112 849.00	1 002.20	444.00	2.71	2.68	0.02	0.01
Ialt	691 930.85	649 237.30	38 083.75	4 609.80	17.00	15.97	0.93	0.10
Gjennemsnit pr. md.	69 193.09	64 923.73	3 808.38	460.98	1.70	1.60	0.09	0.01

Tabel IV. Medlemsantal, strykninger, indskrivninger og medlemskontingent 1919.

Maaned	Indskrevne medlemmer	Stroknede medlemmer	Medlemsantal pr. sidste i maaned	Medlemskontingent	Kontingent pr. medlem
				Kr.	Kr.
Mars . . . . .	2 324	279	36 540	27 845.10	0.76
April . . . . .	1 758	310	37 988	17 000.00	0.45
Mai . . . . .	1 940	363	39 565	24 500.00	0.62
Juni . . . . .	1 767	626	40 706	25 000.00	0.63
Juli . . . . .	2 178	1 253	41 431	23 845.70	0.57
August . . . . .	1 408	1 085	41 754	25 583.00	0.61
September . . . . .	1 271	1 094	41 931	20 000.00	0.48
Oktober . . . . .	960	676	42 215	28 429.70	0.67
November . . . . .	988	989	42 214	25 154.90	0.59
December . . . . .	906	997	42 123	26 745.85	0.63
Hele aaret	15 500	7 672	406 467	244 104.25	6.01
Gjennemsnit pr. maaned . .	1 550	767	40 647	24 410.43	0.60



Tabel V. Arbeidsledighetsunderstøttelse stedsvis <sup>15/2</sup>—<sup>31/12</sup> 1919.

Avd. nr.	Navn	Utbetalt		
		understøttelse ialt	stedlig understøttelse	reiseunderst. og flyttehjælp
	Aalesunds eksped. . . . .	19 648.40	18 735.90	912.50
	Bergens — . . . . .	14 436.65	12 325.90	2 110.75
	Drammens — . . . . .	16 533.00	16 434.00	99.00
	Dombaas-Snehætten . . . . .	162.00	162.00	—
	Direkte medlemmer . . . . .	2 771.00	2 771.00	—
	Evje Flaot eksped. . . . .	1 866.00	1 866.00	—
	Eydehavn — . . . . .	8 734.50	7 983.00	751.50
	Fredrikstad — . . . . .	16 869.00	16 446.00	423.00
	Fredrikshald — . . . . .	2 700.35	2 509.90	190.45
	Hamar — . . . . .	5 157.00	5 058.00	99.00
	Haugesund — . . . . .	4 012.50	3 676.50	336.00
	Høvik — . . . . .	1 263.00	1 206.00	57.00
	Høyanger — . . . . .	1 126.90	843.00	283.90
	Hønefoss — . . . . .	1 371.00	1 341.00	30.00
	Kristiania — . . . . .	62 499.00	61 386.00	1 113.00
	Kristiansand — . . . . .	3 699.00	2 928.00	771.00
	Kragerø — . . . . .	11 108.50	10 879.00	229.50
	Larvik — . . . . .	2 456.15	2 447.15	9.00
	Lillehammer — . . . . .	647.80	480.00	167.80
	Moss — . . . . .	2 850.00	2 808.00	42.00
	Meraker — . . . . .	2 163.00	2 154.00	9.00
	Narvik — . . . . .	1 341.00	1 311.00	30.00
	Notodden — . . . . .	3 658.35	3 369.00	289.35
	Odda — . . . . .	4 092.00	1 530.00	2 562.00
	Porsgrund — . . . . .	819.00	807.00	12.00
	Røstvangen — . . . . .	416.25	190.75	225.50
	Raumabanen — . . . . .	207.00	207.00	—
	Rjukan — . . . . .	4 571.00	3 096.00	1 475.00
	Røros — . . . . .	30 225.00	28 848.00	1 377.00
	Sundalens — . . . . .	5 401.00	4 512.00	889.00
	Saude — . . . . .	6 210.00	5 740.00	470.00
	Stavanger — . . . . .	62 265.00	59 676.00	2 589.00
	Sulitjelma — . . . . .	99 792.30	97 107.30	2 685.00
	Sarpsborg — . . . . .	9 987.00	8 235.00	1 752.00
	Skien — . . . . .	3 792.00	3 759.00	33.00
	Sandefjord — . . . . .	6 261.00	6 048.00	213.00
	Stenkjær — . . . . .	33.00	33.00	—
	Trondhjem — . . . . .	18 503.39	17 311.50	1 191.89
	Tønsberg — . . . . .	2 367.00	2 176.50	190.50
	Thamshavn — . . . . .	6 964.00	6 907.00	57.00
	Tromsø — . . . . .	7 937.45	7 617.00	320.45
	Vennesla — . . . . .	1 641.00	1 533.00	108.00
5	Kjøli grubearb.forening . . . . .	10 443.00	10 401.00	42.00
7	Skjægedals arb.forening . . . . .	97.00	30.00	67.00
13	Randsfjordsbanens ekstra linje arb.f . . . . .	33.00	33.00	—
18	Hemnesbergets arb.forening . . . . .	844.60	828.00	16.60
20	Nittedals fagforen. . . . .	243.00	243.00	—
23	Aalens grubearb.forening . . . . .	4 209.00	4 194.00	15.00
29	Hersjedalens grubearb.forening . . . . .	6 300.00	6 300.00	—
30	Eidets grubearb.forening . . . . .	13 308.00	13 236.00	72.00
34	Stord arbeiderforening . . . . .	3 915.00	2 485.00	1 430.00
44	Grubernes arb.m.forening . . . . .	135.00	—	135.00
	Transport	498 086.09	472 204.40	25 881.69

Tabel V. Arbeidsledighetsunderstøttelse stedvis <sup>15/2</sup>—<sup>31/12</sup> 1919. (Forts.)

Avd. nr.	Navn	Utbetalt		
		understøttelse ialt	stedlig understøttelse	reiseunderst. og flyttehjælp
	Transport	498 086.09	472 204.40	25 881.69
45	Aamots anl.arb.forening . . . . .	141.00	141.00	—
38	Ørsta arb.forening . . . . .	524.00	492.00	32.00
47	Størens jernarb.forening . . . . .	184.40	162.00	22.40
48	Hell Sunnanb. ekstra arb.forening . . . . .	4 460.00	4 460.00	—
49	Øvre Lier skogsarb.forening . . . . .	822.00	822.00	—
51	Foldalens grubearb.forening . . . . .	3 015.00	1 680.00	1 335.00
56	Kvaal jernb.arb.forening . . . . .	297.00	297.00	—
57	Slemmestad arb.forening . . . . .	36.00	36.00	—
59	Dalsbygdens grubearb.forening . . . . .	1 152.00	1 152.00	—
60	Lysaker avdeling . . . . .	2 622.00	2 556.00	66.00
61	Hadelands glasverks arb.forening . . . . .	69.90	51.00	18.90
64	Aalvik arb.forening . . . . .	16 293.00	14 676.00	1 617.00
66	Strømmen støberi arb.forening . . . . .	114.00	114.00	—
67	Holतालens arb.m.forening . . . . .	390.00	390.00	—
69	Malmo grubearb.forening . . . . .	522.00	342.00	180.00
77	Taljord arb.forening . . . . .	435.00	294.00	141.00
83	Vinorens grubearb.forening . . . . .	18.00	18.00	—
84	Lunde jerb.arb.forening . . . . .	159.00	159.00	—
86	Svanø grubearb.forening . . . . .	1 157.00	1 002.00	155.00
91	Tysfjord arb.m.forening . . . . .	417.00	366.00	51.00
95	Sunnan jernb.arb.forening . . . . .	190.20	165.00	25.20
100	Bosmo arb.forening . . . . .	3 738.00	3 063.00	675.00
101	Mo arb.forening . . . . .	4 167.00	3 948.00	219.00
102	Gjøvik sten-, jord- og cementarb.for. . . . .	2 821.46	2 460.00	361.46
103	Arbforeningen «Nordlyset» . . . . .	3 854.50	3 842.50	12.00
106	Framfjord arb.forening . . . . .	426.00	426.00	—
107	Rise jernbanearb.forening . . . . .	493.00	390.00	103.00
109	Stamsund arb.forening . . . . .	1 413.00	1 338.00	75.00
112	Langesund arb.forening . . . . .	1 590.00	1 515.00	75.00
113	Rødfofos arb.m.forening . . . . .	2 898.00	2 898.00	—
118	Glasarb.s forening (Bergen) . . . . .	103.90	33.00	70.90
121	Nedre Ekers fagforening . . . . .	5 317.50	5 286.00	31.50
124	Bergers tekstilarb.forening . . . . .	1 992.00	1 992.00	—
127	Rånåstos arb.forening . . . . .	2 374.85	1 242.00	1 132.85
131	Feragen grubearb.forening . . . . .	7 653.00	7 653.00	—
137	Skonseng arb.forening . . . . .	2 619.00	2 619.00	—
139	Løkkeberg sten-, jord- og cement . . . . .	453.00	453.00	—
141	Vittingfos arb.m.forening . . . . .	228.00	204.00	24.00
144	Solbergfossens arb.m.forening . . . . .	592.70	540.00	52.70
146	Etnes arb.forening . . . . .	924.10	375.00	549.10
149	Høgefoss arb.forening . . . . .	2 869.00	2 835.00	34.00
153	Ski sprængstoffabrik arb.forening . . . . .	1 050.00	990.00	60.00
154	Hosanger grubearb.forening . . . . .	48.00	48.00	—
156	Tunhøvd anl.arb.forening . . . . .	981.00	786.00	195.00
157	Engene og Sætre arb.forening . . . . .	1 465.50	1 465.50	—
159	Bjørndalens jernbanearb.forening . . . . .	1 560.00	1 560.00	—
160	Hillevaags arb.forening . . . . .	33.00	33.00	—
161	Hovind jernbanearb.forening . . . . .	576.00	576.00	—
163	Rognes anlægsarb.forening . . . . .	1 752.00	1 752.00	—
164	Nomelandfos arb.forening . . . . .	1 123.15	967.15	156.00
169	Arendals, sten-, jord . . . . .	945.00	924.00	21.00
	Transport	587 166.25	553 793.55	33 372.70



Tabel V. Arbeidsledighetsunderstøttelse stedvis <sup>15/2—31/12</sup> 1919. (Forts.)

Avd. nr.	Navn	Utbetalt		
		understøttelse ialt	stedlig understøttelse	reiseunderst. og flyttehjælp
	Transport	587 166.25	553 793.55	33 372.70
172	Vaddas grubearb.forening . . . . .	414.00	291.00	123.00
173	Sølvverksarb. fagforen. . . . .	264.00	264.00	—
174	Verma jernbanearb.forening . . . . .	18.00	18.00	—
177	Kongsbergs jernbanearb.forening . . . . .	213.00	213.00	—
179	«Nordens Klippe» . . . . .	1 569.00	1 029.00	540.00
190	Ramsund arb.forening . . . . .	1 581.00	1 521.00	60.00
192	Hylla fagforen. . . . .	36.00	36.00	—
195	Valøk jernbanearb.forening . . . . .	294.00	216.00	78.00
200	Svolvær arb.m.forening . . . . .	492.00	492.00	—
201	Vegaardsheims anl.arb.forening . . . . .	144.00	144.00	—
203	Vaagenes arb.m.forening . . . . .	42.00	42.00	—
207	Tørkop tekstilarb.forening . . . . .	15.00	15.00	—
208	Hjuksebø jernbanearb.forening . . . . .	383.00	369.00	14.00
216	Giomfjord arb.forening . . . . .	1 832.50	1 323.00	509.50
217	Fredfos tekstilarb.forening . . . . .	180.90	120.30	60.60
225	Østborgs fagforen. . . . .	1 583.00	1 410.50	172.50
229	Molde sten-, jord- og cement. . . . .	2 445.00	2 445.00	—
232	Ø. Halsens arb.m.forening . . . . .	186.00	186.00	—
235	Verpen fagforen. . . . .	54.00	54.00	—
237	Birtavarre kjører & grubearb.for. . . . .	6 719.00	6 480.00	239.00
240	Fineide & omegn arb.forening . . . . .	6 696.00	6 495.00	201.00
241	Skifferbruddets arb.foren. . . . .	75.00	75.00	—
243	Bø jernbanearb.forening . . . . .	610.35	510.00	100.35
245	Aasen sprængstoffabrikarb.forening . . . . .	396.00	36.00	360.00
249	Stord hermetikfabrik arb.forening . . . . .	70.50	67.50	3.00
261	Klodeborg grubearb.forening . . . . .	501.00	495.00	6.00
264	Vadheim arb.m.forening . . . . .	402.00	402.00	—
266	Undal grubearb.forening . . . . .	48.00	48.00	—
273	Aalgaard tekstilarb.forening . . . . .	485.00	450.00	35.00
274	Løkkens grubearb.forening . . . . .	3 208.00	2 454.00	754.00
275	Finliens jernbanearb.forening . . . . .	21.00	21.00	—
277	Mjøndalens kalkarb.forening . . . . .	1 320.00	1 320.00	—
278	Bjerkåsen grubearb.forening . . . . .	2 745.00	2 141.00	604.00
283	Ringerikes grubearb.forening . . . . .	455.20	426.00	29.20
288	Mørkfos arb.forening . . . . .	254.20	81.00	173.20
289	Lille Elvedalens arb.forening . . . . .	54.00	54.00	—
293	Mosterhavn arb.forening . . . . .	63.00	63.00	—
295	Salangens arb.m.forening . . . . .	1 188.00	1 002.00	186.00
296	Nestavold jernbanearb.forening . . . . .	84.00	84.00	—
297	Ø. Aardals arb.forening . . . . .	1 462.00	1 242.00	220.00
299	Tysse arb.m.forening . . . . .	132.00	111.00	21.00
303	Hammerfest arb.forening . . . . .	2 069.00	1 931.00	138.00
304	Dale arb.forening . . . . .	975.00	969.00	6.00
305	Kolvereid veiarb.forening . . . . .	54.00	54.00	—
308	Bodø arb.m.forening . . . . .	20 631.60	19 639.25	992.35
312	Dalens anlægsarb.forening . . . . .	309.00	228.00	81.00
316	Grytten jernbanearb.forening . . . . .	15.00	15.00	—
319	Selsbak arb.m.forening . . . . .	105.00	49.50	55.50
320	Aamdals verks arb.forening . . . . .	2 016.00	1 819.50	196.50
>	Langstein fagforen. . . . .	294.00	294.00	—
323	Rusla grubearb.forening . . . . .	42.00	—	42.00
	Transport	652 412.50	613 039.10	39 373.40

Tabel V. Arbeidsledighetsunderstøttelse stedvis <sup>15/2—31/12</sup> 1919. (Forts.)

Avd. nr.	Navn	Utbetalt		
		understøttelse ialt	stedlig understøttelse	reiseunderst. og flyttehjælp
	Transport	652 412.50	613 039.10	39 373.40
324	Kalfossen arb.forening . . . . .	75.50	66.00	9.50
326	Hortens afdeling . . . . .	218.30	205.00	13.30
327	Lalms klæbersten arb.forening . . . . .	1 097.00	1 011.00	86.00
329	Vern, Holmestrand . . . . .	617.50	378.00	239.50
330	Namdalens veiarb.forening . . . . .	54.00	15.00	39.00
341	Nes jernbanearb.forening . . . . .	440.00	225.00	215.00
342	Brummundalen sten- jord . . . . .	1 122.80	1 044.00	78.80
343	Akerhaugens jernbanearb.forening . . . . .	2 658.00	2 559.00	99.00
354	Harstad sten- jord . . . . .	1 831.50	1 332.00	499.50
355	Fagforeningen «Nybrott» . . . . .	156.00	156.00	—
359	Vikersund tekstilarb.forening . . . . .	105.00	105.00	—
362	Ødegaardens grubearb.forening . . . . .	8 212.00	8 004.00	208.00
365	Gursli arb.forening . . . . .	391.20	114.00	277.20
373	Hakavik fagforening . . . . .	377.00	272.00	105.00
371	Drammens tekstilarb.forening . . . . .	1 290.00	1 290.00	—
378	Gullaug arb.forening . . . . .	1 191.00	1 191.00	—
381	Stjørdalens arb.forening . . . . .	2 335.50	2 275.50	60.00
382	Ranø anlægsarb.forening . . . . .	60.00	60.00	—
384	Grua fagforening . . . . .	1 869.00	1 785.00	84.00
385	Selbusjøens fagforening . . . . .	69.00	69.00	—
389	Sannikedals arb.forening . . . . .	324.40	279.00	45.40
390	Toklev arb.forening . . . . .	54.00	54.00	—
396	Melbo arb.m.forening . . . . .	57.00	57.00	—
400	Hellandsbygdens arb.forening . . . . .	579.00	423.00	156.00
401	Otta Klæber & skifersten arb.for. . . . .	216.00	216.00	—
403	Leira arb.m.forening . . . . .	1 237.00	1 083.00	154.00
404	Lier anlæg-, brygge- & pakhus. . . . .	381.00	363.00	18.00
407	Kjøkøens anlægsarb.forening . . . . .	25.00	—	25.00
408	Ø. Sandsvær arb.forening . . . . .	617.00	599.00	18.00
410	Bremanger arb.forening . . . . .	393.95	273.00	120.95
415	Fister arb.m.forening . . . . .	183.00	180.00	3.00
419	Mosjøen og omegns arb.m.for. . . . .	3 092.00	2 753.00	339.00
431	Sandvand arb.forening . . . . .	172.00	87.00	85.00
432	Melhus veiarb.forening . . . . .	51.00	51.00	—
434	Drøbak arb.m.forening . . . . .	1 164.00	1 164.00	—
439	Skift & Fabrikarb.forening . . . . .	1 356.00	1 077.00	279.00
445	Rørviks arb.m.forening . . . . .	961.70	900.00	61.70
451	Sandnes Lærindustriarb.forening . . . . .	402.00	402.00	—
454	Raanaasfos kokkeforening . . . . .	18.00	18.00	—
459	Gruntviks arb.forening . . . . .	811.00	811.00	—
462	Kr.sund sten-, jord- & cementarb.f. . . . .	1 157.00	1 157.00	—
464	Singsaas arb.m.forening . . . . .	1 353.00	1 353.00	—
471	Brønøy & omegns arb.m.forening . . . . .	40.00	—	40.00
477	Flekkefjord arb.m.forening . . . . .	196.00	165.00	31.00
479	Time tekstilarb.forening . . . . .	90.00	90.00	—
483	Stathelle & omegns arb.forening . . . . .	240.00	240.00	—
487	Follafos anlægsarb.forening . . . . .	177.00	117.00	60.00
	Sum	691 930.85	649 107.60	42 823.25



Tabel VI. Ekstrakt av Norsk arbeidsmandsforbunds arbejdsledighetskasses regnskab fra og med 15. februar til og med 31. december 1919.

Bevilget driftskapital. . . . .	kr. 170 427.40	Assurance . . . . .	kr. 192.42
Medlemskontingent . . . . .	- 243 744.25	Husleie, lys og rengjøring. . . . .	2 400.00
Forskud paa refusion . . . . .	- 420 000.00	Assistance. . . . .	2 101.93
Ekstrafiskud . . . . .	- 50 000.00	Materiel for avdelingerne og kontoret. . . . .	34 691.35
Forskjellige indtægter . . . . .	- 1 865.55	Kontorrekvisita . . . . .	2 447.10
		Inventarier . . . . .	9 502.30
		Porto . . . . .	2 496.85
		Lønninger og dyrtidstillæg . . . . .	19 216.57
		Reiser og konferencer. . . . .	2 503.15
		Revision og tællepenger . . . . .	1 998.00
		Annonser og avishold . . . . .	885.72
		Bevilgning. . . . .	500.00
			<b>Kr. 78 888.39</b>
		Administrationsutgifter i distrikterne . . . . .	- 20 836.65
		Stedlig understøttelse . . . . .	649 107.60
		Reiseunderstøttelse . . . . .	88 213.45
		Flyttehjælp . . . . .	4 609.80
			<b>Kr. 791 045.89</b>
		Balance:	
		Kassabeholdning: Hovedkontoret kr. 74 019.97	
		Distrikterne - 20 371.34	
			- 94 391.31
			<b>Kr. 886 537.20</b>

**Kr. 886 037.20**

Kristiania 22. mars 1920.

Revidert og i orden.

Kristiania 1. april 1920.

*Svend A. Røed. Nicolai Hansen. Torger Heggen.*

*Osw. Martinsen,*  
forretningfører.



